

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Τμήμα Κοινωνιολογίας

Πτυχιακή εργασία

*Δια βίου μάθηση και Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας: Ερμηνευτικές
αντιλήψεις των εκπαιδευτών απέναντι στο θεσμό*

*Lifelong learning and the schools of second change: The “class bet”
between educators and students*

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: Ματθαίου Πελαγία

ΤΜΗΜΑ: Κοινωνιολογίας Αιγαίου Μυτιλήνη

Α.Ε.Μ: 1812013066

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Μάνος Σαββάκης

**ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ: Γιαβρίμης Παναγιώτης &
Ναγόπουλος Νικόλαος**

ΕΤΟΣ: 2016-2017

ΕΞΑΜΗΝΟ ΣΠΟΥΔΩΝ: Ζ΄

Ευχαριστίες

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια των μαθημάτων «Προετοιμασία πτυχιακής εργασίας» και «Έρευνα και Συγγραφή της πτυχιακής εργασίας», στα πλαίσια του προγράμματος σπουδών του Πανεπιστημίου Αιγαίου του τμήματος της Κοινωνιολογίας. Υπό τη επίβλεψη του Επίκουρου Καθηγητή Μάνου Σαββάκη. Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέπων μου, για την στήριξη και καθοδήγηση του καθ'όλη την διάρκεια της εκπόνησης της πτυχιακής εργασίας και την πολύτιμη συμβολή του σε κάθε φάση της δημιουργίας της. Καθώς και για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε αρχικά ως προς τις ιδέες μου και στη συνέχεια στην εκτίμηση που είχε απέναντι μου.

Ακόμη θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εκείνους που συνέβαλαν στο να αποκτήσει αυτή η εργασία «σάρκα και οστά». Ξεκινώντας αρχικά από τους συμμετέχοντες στην έρευνα τόσο τους μαθητές όσο και τους εκπαιδευτικούς για τον πολύτιμο χρόνο που παρέθεσαν ως προς εμένα. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω των Διευθυντή του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας στη Μυτιλήνη Μιχάλη Αϊβαλίωτη για τη φιλοξενία του στο χώρο του σχολείου αλλά και για την πολύτιμη βοήθεια του και καθοδήγησή του κάθε φορά που απευθύνθηκα σε εκείνον. Επίσης και τον Κ. Σιέντα Θεόδωρο εξίσου για την καθοδήγησή του και τις πολύτιμες γνώσεις του ως χρόνια εκπαιδευτικός. Οι οποίοι με τα πλούσια πνευματικά προσόντα και το ήθος τους συνέβαλαν ουσιαστικά στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας και μου έδωσαν την ευκαιρία να μπω για πρώτη φορά στην τάξη των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας.

Τέλος κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους με βοήθησαν με τις παρατηρήσεις τους και τις υποδείξεις τους. Οφείλω καταληκτικά, να συμπεριλάβω στις ευχαριστίες τους γονείς μου Ιωάννη και Μαρία και τον αδερφό μου Γιώργο για την υπομονή και το κουράγιο και την απαραίτητη ηθική συμπαράσταση που μου προσφέρουν ακόμη και σήμερα σε κάθε βήμα. Για αυτό το λόγο θα ήθελα να αφιερώσω αυτή την εργασία σε αυτούς.

17/05/2017 Μυτιλήνη

«Αν σκέφτεσαι για ένα χρόνο, φύτεψε ένα σπόρο. Αν σκέφτεσαι για δέκα χρόνια φύτεψε, ένα δέντρο. Αν σκέφτεσαι για 100 χρόνια, δίδαξε ανθρώπους».

Κομφούκιος, 551-479 π.Χ., Κινέζος φιλόσοφος

Περιεχόμενα

Μέρος Α΄

Θεωρητικό υπόβαθρο

Εισαγωγή..... 7-8

Κεφάλαιο 1 Δια βίου μάθηση και εκπαίδευση ενηλίκων-Τα σχολεία Δεύτερης

Ευκαιρίας

I.	Εκπαίδευση ενηλίκων.....	9-10.
II.	Ιστορική αναδρομή της εκπαίδευσης ενηλίκων στην Ευρώπη.....	10-17.
III.	Εξέλιξη του θεσμού της εκπαίδευσης των ενηλίκων στην Ελλάδα.....	17-19.
IV.	Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας στην Ελλάδα.....	19-21.
V.	Δομή και λειτουργία των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας στην Ελλάδα.....	21-23.
VI.	Προφίλ και ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων.....	23-27.
VII.	Προφίλ και ο ρόλος των εκπαιδευτών ενηλίκων.....	27-32.
VIII.	Συμπεράσματα.....	33.

Κεφάλαιο 2 Κοινωνικοποίηση και σχολικός χώρος

I.	Κοινωνικοποίηση και σχολικός χώρος.....	34-38
II.	Η κοινωνικοποίηση ως διαδικασία.....	38-40
III.	Η σύσταση της κοινωνικοποιητικής διαδικασίας.....	41-44
IV.	Συμπεράσματα.....	44-45

Κεφάλαιο 3 Στάσεις και αναπαραστάσεις των κοινωνικών ρόλων και καθημερινότητα

I.	Διαμόρφωση των στάσεων.....	46-47
II.	Κοινωνικές αναπαραστάσεις ορισμός και θεωρητικό υπόβαθρο.....	47-49
III.	Κοινωνικοί ρόλοι και καθημερινότητα.....	50-52

IV. Συμπεράσματα.....	52
<u>Ανακεφαλαίωση Α' Μέρους.....</u>	<u>53</u>

Μέρος Β'

Μεθοδολογία

Κεφάλαιο 1 Σχεδιασμός μεθοδολογικού πλαισίου

I. Γενικός σκοπός της έρευνας.....	54
II. Βασικά ερευνητικά ερωτήματα.....	54-55
III. Βασικοί στόχοι της έρευνας.....	55

Κεφάλαιο 2 Μεθοδολογία έρευνας

I. Περιγραφή συμμετεχόντων.	
A) Βιογραφικά πορτραίτα εκπαιδευτικών των ΣΔΕ.....	56-60
B) Βιογραφικά πορτραίτα μαθητών των ΣΔΕ.Σελ.....	61-64
II. Περιγραφή και ανάλυση ερευνητικών εργαλείων.....	65-69
III. Διαδικασία συλλογής των δεδομένων	69-71
IV. Σύνοψη.....	71

Κεφάλαιο 3 Η ανάλυση του ερευνητικού υλικού της έρευνας

I. Οι εκπαιδευόμενοι στα ΣΔΕ σύμφωνα με τους εκπαιδευτές.	
A. Λόγοι εγκατάλειψης του σχολικού χώρου.....	72-82
B. Λόγοι επιστροφής στο ΣΔΕ.....	82-89
Γ.Στάση και κίνητρα των μαθητών απέναντι στο ΣΔΕ.....	89-100
Δ.Σύνοψη.....	101
II. Οι εκπαιδευτικοί των ΣΔΕ.	
A. Λόγοι επιλογής των ΣΔΕ.....	101-108
B. Σχέσεις μεταξύ εκπαιδευομένων και εκπαιδευτών.....	108-120
Γ. Νοηματοδότηση του ΣΔΕ από τους εκπαιδευτικούς.....	120-126
Δ. Σύνοψη.....	126-127
III. Το στοίχημα της τάξης ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και εκπαιδευόμενους- «Να μάθουν οι εκπαιδευόμενοι πώς να μαθαίνουν»	

A.	Χαρακτηριστικά του ΣΔΕ.....	128-134
B.	Σύνδεση του προγράμματος σπουδών με τις ανάγκες των εκπαιδευομένων και την αγορά της εργασίας.....	134-141
Γ.	Οι αδυναμίες που εμφανίζει το σχολείο και επηρεάζουν στην λειτουργία του σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς.....	142-148
Δ.	Προτάσεις βελτίωσης του ΣΔΕ από τους εκπαιδευτικούς.....	146-148
E.	Σύνοψη.....	148
IV.	Σύνοψη.....	149

Συμπεράσματα.....150-154

Ανακεφαλαίωση Β Μέρους.....σελ.155.

Βιβλιογραφία.....σελ.156-159

Παράρτημα

Εισαγωγή

Η εκπαίδευση είναι η θεσμοθετημένη από το κράτος λειτουργία που έχει ως στόχο την παροχή συγκεκριμένων γνώσεων και την ανάπτυξη των διανοητικών και σωματικών δεξιοτήτων του ατόμου σε ειδικά ιδρύματα όπως το σχολείο, πανεπιστήμιο και άλλους φορείς. Είναι ο δυναμικότερος φορέας της παιδείας και αυτό εξηγεί το γεγονός ότι πολλές φορές η εκπαίδευση ως έννοια εξομοιώνεται με της παιδείας.

Η αξία της εκπαίδευσης και της παιδείας που παρέχεται δημιουργούν ένα πλαίσιο δεξιοτήτων και οδηγούν στην κοινωνική ολοκλήρωση και στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του νέου, ώστε να ενταχθεί στις κοινωνικές διαδικασίες. Τα σχολεία της Δεύτερης Ευκαιρίας (ΣΔΕ) έχουν αυτόν το σκοπό, να προάγουν το αγαθό της εκπαίδευσης και της ολοκλήρωσης των σπουδών και την απόκτηση ενός πιστοποιητικού εκπαίδευσης. Δίνουν ακριβώς τη «δεύτερη» ευκαιρία σε κάποιον να μάθει όσα δεν πρόλαβε ή δεν κατάφερε. Τα Σ.Δ.Ε είναι ένας εξίσου φορέας εκπαίδευσης λοιπόν που αντιστοιχεί με τη βαθμίδα του Γυμνασίου στα πλαίσια της Ελλάδας, καθώς παρέχει εξίσου αυτό το απολυτήριο. Η διαφορά του με το γυμνάσιο έγκειται αρχικά στο χρόνο που διαρκεί η εκπαίδευση για την απόκτηση του απολυτηρίου που είναι τα δυο χρόνια φοίτησης. Έπειτα το σχολείο λειτουργεί τις απογευματινές ώρες με συγκεκριμένο ωράριο. Ενώ μια ακόμη ειδοποιός διαφορά αποτελεί το πρόγραμμα σπουδών και ο τρόπος που εκπονείται κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας.

Ακόμη ενδιαφέρον εμφανίζει, ότι απευθύνεται σε συγκεκριμένες ομάδες του πληθυσμού. Δηλαδή, σε αυτά απευθύνονται άτομα τα οποία εγκατέλειψαν πρόωρα την εκπαιδευτική διαδικασία και οδηγήθηκαν στη σχολική διαρροή σε νεαρή ηλικία. Οι ενδιαφερόμενοι που προσφεύγουν στα σχολεία αυτά τις περισσότερες φορές έχουν ολοκληρώσει τη βασική εκπαίδευση αλλά κάποιες φορές μπορεί και να μην έχουν φτάσει ως εκεί και οι ηλικίες ποικίλουν και βρίσκονται σε μια ευρεία κλίμακα από τα 18 έως 70 ετών.

Η δυναμική των σχολείων και η ένταξη των ατόμων σε αυτά στην περιοχή της Λέσβου μας οδήγησε στην εκπόνηση μιας επιτόπιας έρευνας. Το θέμα της παρούσας πτυχιακής πραγματεύεται την διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ εκπαιδευομένων και εκπαιδευτών κατά τη μαθησιακή διαδικασία. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από την ανάλυση των προφίλ τόσο των εκπαιδευομένων όσο και των εκπαιδευτών στηριζόμενοι στις συνεντεύξεις που ευγενικά μας χορήγησαν. Αναλύοντας πιο

συγκεκριμένα τους λόγους επιστροφής στο σχολείο για τους μαθητές, αλλά και ποιοι είναι οι λόγοι επιλογής τους από τους εκπαιδευτικούς. Παράλληλα αναρωτηθήκαμε, πως ερμηνεύουν το σχολικό χώρο και αλληλεπιδρούν μέσα αυτόν οι δύο πλευρές; Ποιοι είναι οι στόχοι και οι επιδιώξεις των εκπαιδευομένων αλλά και των εκπαιδευτών τους; Τελικά το σχολείο πως ενσαρκώνεται για αυτές τις δύο ομάδες και πως πλάθεται και αναπαριστάται μέσα στα μύχια της ψυχής τους; Αυτά τα βασικά ερωτήματα είναι εκείνα που μας οδήγησαν να αναρωτηθούμε για αυτά τα σχολεία και προσπαθήσαμε να ανακαλύψουμε τις απαντήσεις τους μέσα από το γλαφυρό λόγο που καταγράφεται στις συνεντεύξεις των εκπαιδευομένων και των εκπαιδευτών.

Κεφάλαιο 1

Δια Βίου Μάθηση και Εκπαίδευση των ενηλίκων – Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας

I. Εκπαίδευση Ενηλίκων

Η έννοια της « Δια βίου» μάθησης συνδέεται αρκετά με μία διαδικασία μάθησης που επαναλαμβάνεται σε συνεχή βάση με σκοπό τη απόκτηση γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων ώστε το άτομο να μπορέσει να ανελιχθεί κοινωνικά, πολιτισμικά και οικονομικά. Οι αλλαγές των τυπικών επαγγελματιών δημιούργησαν την ανάγκη για μία συνεχή εξειδίκευση στον επαγγελματικό χώρο για όλο και περισσότερα επαγγελματικά προσόντα. Επομένως ερχόμαστε αντιμέτωποι, με ανθρώπους που έχουν ανάγκη για μία δεύτερη «ευκαιρία» που θα τους επιτρέψει να καλύψουν το κενό αυτό, ενώ η κοινωνία θα μπορέσει να ενσωματώσει στο εργασιακό της σύστημα ευπαθείς ομάδες που βρέθηκαν έξω από τα όρια του εκπαιδευτικού συστήματος σε μικρή ηλικία.

Η δια βίου μάθηση ως έννοια αποτελεί ευρύτερη, καθώς περιλαμβάνει γενικά προγράμματα που αναφέρονται στην απόκτηση των γνώσεων χωρίς να στοχεύει σε κάποια συγκεκριμένη μορφή εκπαίδευσης, περιλαμβάνοντας έτσι τόσο τυπικές όσο και μη τυπικές μορφές της. Πιο συγκεκριμένα στο Νόμο 3879/2010 στο άρθρο 2 παράγραφος 1 ορίζεται η έννοια της Δια Βίου μάθησης ως *«όλες τις μορφές μαθησιακών δραστηριοτήτων στη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου, που αποσκοπούν συμβάλλουν στη διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης προσωπικότητας, στην επαγγελματική ένταξη και εξέλιξη του ατόμου, στην κοινωνική συνοχή, στην ανάπτυξη της ικανότητας ενεργού συμμετοχής στα κοινά και στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη» (Ν.3789/2010).*Θέτοντας με αυτόν τον τρόπο το γενικότερο πλαίσιο δράσης της δια βίου μάθησης στο οποίο εμπεριέχεται και η έννοια της γενικής εκπαίδευσης ενηλίκων.

Για να μπορέσει κανείς να εξετάσει σε βάθος τις έννοιες αυτές, θα πρέπει να ξεκινήσει αναζητώντας τον ορισμό της έννοια «Εκπαίδευσης ενηλίκων». Στη προσπάθεια αυτή δυο βασικοί εμπεριστατωμένοι ορισμοί προκύπτουν, ο πρώτος είναι το 1975 από την United Nations Educational Scientific and Cultural Organization (Unesco) σύμφωνα με τον οποίον *«Εκπαίδευση ενηλίκων είναι κάθε εκπαιδευτική διεργασία, κάθε περιεχομένου, επιπέδου ή μεθόδου, είτε πρόκειται για τυπική εκπαίδευση είτε όχι, είτε για διεργασία που επεκτείνει χρονικά ή αντικαθιστά την αρχική εκπαίδευση στα σχολεία, κολέγια και πανεπιστήμια, καθώς και για μαθητεία, μέσω των οποίων άτομα που θεωρούνται ενήλικα από*

την κοινωνία στην οποία ανήκουν αναπτύσσουν τις ικανότητές τους, εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους, βελτιώνουν τα τεχνικά και επαγγελματικά τους προσόντα ή τα προσανατολίζουν προς άλλη κατεύθυνση και επιφέρουν αλλαγές στις στάσεις ή τη συμπεριφορά τους με τη διπλή προοπτική της πλήρους προσωπικής ανάπτυξης και της συμμετοχής σε μια εναρμονισμένη και αυτοδύναμη κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη» (UNESCO,2015:6).

Εν συνεχεία ο δεύτερος ορισμός που σχετίζεται με την εκπαίδευση των ενηλίκων και ορίζει αρκετά εμπειριστωμένα την έννοια είναι του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης το 1997 «*Η Εκπαίδευση Ενηλίκων αφορά οποιαδήποτε μαθησιακή δραστηριότητα ή πρόγραμμα σκόπιμα σχεδιασμένο από κάποιον εκπαιδευτικό φορέα, για να ικανοποιήσει οποιαδήποτε ανάγκη κατάρτισης ή ενδιαφέρον που ενδέχεται να πραγματοποιηθεί σε οποιοδήποτε στάδιο της ζωής ενός ανθρώπου που έχει υπερβεί την ηλικία της υποχρεωτικής εκπαίδευσης και η κύρια δραστηριότητά του δεν είναι πλέον η εκπαίδευση. Η «σφαίρα» της, επομένως, καλύπτει μη επαγγελματικές, επαγγελματικές, γενικές, τυπικές και μη τυπικές σπουδές, καθώς επίσης και την εκπαίδευση που έχει συλλογικό κοινωνικό σκοπό» (Roggers, 1995:55).*

Παράλληλα αναζητώντας νέους ορισμούς για την έννοια της Εκπαίδευσης Ενηλίκων μπορεί να συμπεριληφθεί και ο ορισμός του Κοκκου. Α. (Κόκκος, 2007: 45-48) στον οποίον αναφέρεται πως η εκπαίδευση των ατόμων που βρίσκονται στην ενηλικίωση είναι σαφώς ένας από τους τομείς που η Δια Βίου μάθηση εδράζεται. Για αυτόν τον λόγο κατασκευάζονται προγράμματα προσανατολισμένα για την επίτευξη της απόκτησης γνώσεων και ολόπλευρης εκπαίδευσης έχοντας χαρακτήρα ανθρωπιστικό. Όμως είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η εκπαίδευση των ενηλίκων έχει βασική της υποχρέωση να δώσει στους ενήλικες εκπαιδευομένους που επιλέγουν να ενταχθούν, τη δυνατότητα να κατανοήσουν την πραγματικότητα που τους περιβάλλει και να καταστούν ικανοί να κατανοούν με κριτική ματιά τα γεγονότα που καθημερινά εκτυλίσσονται γύρω τους.

II. Ιστορική αναδρομή σχετικά με την εκπαίδευση των ενηλίκων στην Ευρώπη

Η εκπαίδευση των ενηλίκων εμφανίστηκε για πρώτη φορά την περίοδο του 20^{ου} αιώνα στην Ευρώπη και στη Αμερική, έχοντας ως βασικό μέλημά της να μπορέσουν άτομα που εντάσσονταν σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο να καταφέρουν να ενταχθούν ενεργά στα πλαίσια της κοινωνικής ζωής. Αυτό απαιτεί την διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων σε τομείς που ασχολούνται με τις

περισσότερες εκφάνσεις της καθημερινότητας όπως ζητήματα κοινωνικά, πολιτικά και πολιτιστικά.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, συναντάται ο πρώτος σταθμός της εκπαίδευσης ενηλίκων που σχετίζεται με αναγκαιότητα για τη μόρφωση των εργατών. Η έντονη εξάπλωση του εργατικού κινήματος βοήθησε στη δημιουργία και την εξίσου εξάπλωση αρκετών μορφωτικών κινήματων. Καθώς έγινε κατανοητό πως τα άτομα που έχουν λάβει μία στοιχειώδη μόρφωση έχουν δυνατότητες πολύ μεγαλύτερες από το προσδοκώμενο για συμμετοχή στα κοινά αλλά και για πολιτικές επιλογές. Έτσι η μόρφωση των εργατών άρχισε να γίνεται μια από τις βασικές δυναμικές με στόχο να προέλθει κοινωνική αλλαγή και εξέλιξη. Η εκπαίδευση και μόρφωση αποτέλεσαν αρωγοί της αλλαγής αυτής.

Πιο συγκεκριμένα μεγάλες αλλαγές άρχισαν να επιφέρουν και διάφορα άλλα κινήματα που σχετίζονταν με τον αναλφαβητισμό σε χώρες του τρίτου κόσμου, ενώ παράλληλα στην Ευρώπη εκείνη την περίοδο η εκπαίδευση των ενηλίκων λαμβάνει περισσότερο χαρακτήρα επιμόρφωσης και επαγγελματικής κατάρτισης των εργατών. Το 1980 στην Ευρώπη, η ραγδαία ανάπτυξη έφτασε στον τομέα της εκπαίδευσης με σταδιακές και βαθμιαίες αναδιαμορφώσεις. Η εκπαίδευση των ενηλίκων στράφηκε σε δύο βασικούς τομείς της καθημερινότητας αφενός τον οικονομικό τομέα και αφετέρου τον κοινωνικό τομέα.

Ξεκινώντας σχετικά με τα πλαίσια της οικονομίας, η οικονομική ανάπτυξη στην Ευρώπη την χρονική εκείνη περίοδο και η δυναμική της ένταξη στην παγκοσμιοποιημένη αγορά, είχε συνέπειες σε μια σειρά από αλλαγές. Πιο συγκεκριμένα την αύξηση του ανταγωνισμού, την διεύρυνση του διεθνούς εμπορίου και την ανάπτυξη της τεχνολογίας. Ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού μη μπορώντας να εναρμονιστεί με τις νέες εξελίξεις, βρέθηκε στην ανεργία ενώ ταυτόχρονα τα συστήματα των εθνικών οικονομιών της Ηπείρου έχρηζαν εκσυγχρονισμού.

Παράλληλα στο κοινωνικό τομέα, μπορεί κανείς να παρατηρήσει εκείνη τη περίοδο μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμών και έντονο κοινωνικό αποκλεισμό κοινωνικών ομάδων. Αυτές οι αλλαγές αποτελούν το υπόβαθρο πάνω στο οποίο στηρίζεται η αναγκαιότητα της εκπαίδευσης των ενηλίκων με στόχο την κάλυψη αναγκών οικονομικών αλλά και κοινωνικών που θα οδηγήσουν στην αναδιαμόρφωση του κοινωνικού πλαισίου. Εκείνη η εποχή αποζητούσε δρώντες με εξειδικευμένες γνώσεις και ικανότητες ώστε να προσαρμοστεί σε μια σειρά από αλλαγές που συμβαίνουν στο κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο. Στόχος πλέον για την τότε Ευρώπη

αποτελούσε η δημιουργία επιχειρήσεων που να μπορούν να προσαρμοστούν στις αλλαγές των συνθηκών και να γίνουν ανταγωνιστικές. Ταυτόχρονα ένας ακόμη στόχος αποτελούσε η ανάγκη να διατηρηθούν οι θέσεις εργασίας και να αυξηθούν. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως ο οικονομικός χαρακτήρας της εκπαίδευσης ενηλίκων και η σύνδεση του με την αγορά εργασίας ήταν η οπτική της περιόδου εκείνης που σύντομα έγινε εμφανές πως δεν μπορούσε να συνεχιστεί.

Πλέον περνώντας στη δεκαετία του 1990, δίνεται περισσότερη έμφαση στο γεγονός της ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής των κρατών που βρίσκονται στα γεωγραφικά πλαίσια της Ευρώπης. Έτσι, η ενεργώ συμμετοχή στα κοινά, στην απόκτηση γνώσεων και τη διεύρυνση οριζόντων αποτέλεσαν τους βασικούς πυλώνες για την αλλαγή της στάσης απέναντι στην εκπαίδευση και ειδικότερα στην εκπαίδευση των ενηλίκων. Επομένως, αν η εκπαίδευση άλλαζε χαρακτήρα και δεν είχε βασικό της μέλημα μόνο την απόκτηση κάποιας εξειδίκευσης αλλά είχε ένα πιο διευρυμένο χαρακτήρα, θα μπορούσε να προσφέρει πολλά οφέλη σε αυτό το νέο κοινωνικό πρόγραμμα που διαμορφωνόταν. Οι γνώσεις που λάμβαναν τα άτομα δεν θα ήταν μόνο τεχνικές αλλά ταυτόχρονα θα συνδέονταν με την απασχόληση και την απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων όπως η επικοινωνία, η συνεργασία και άλλα.

Ο ρόλος επομένως αυτής της νέας οπτικής, θα έδινε τη δυνατότητα στα άτομα να μπορέσουν να προσαρμοστούν στις αλλαγές του κοινωνικού και οικονομικού τομέα που συντελούνταν. Η εκπαίδευση επομένως θα έπρεπε να συνδεθεί με την καθημερινή ζωή σε όλες τις όψεις της, όπως την εργασία, αλλά και την κοινωνική συνδιαλλαγή με τους σημαντικούς άλλους και αυτό να μεταφερθεί μέσα στους κόλπους της σχολικής τάξης ώστε να αναλυθεί και να κατανοηθεί. Παράλληλα μέσα από αυτό το ερέθισμα να καρπωθεί το άτομο νέες γνώσεις και δεξιότητες. Όλα αυτά συγκεντρώνονται στα πλαίσια της Δια Βίου Μάθησης.

Μετασχηματίζοντας έτσι όλο το πλαίσιο της εκπαίδευσης, η ευρωπαϊκή επιτροπή το 1996 Κυκλοφόρησε τη «Λευκή Βίβλο»¹ για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Συμφώναμε την οποία, η εκπαίδευση θα έπρεπε να προβάλλει νέες ευκαιρίες για την ενθάρρυνση και την απόκτηση νέων γνώσεων. Παράλληλα, η εκπαίδευση θα

¹ *Λευκή Βίβλος 1996* :Οι λευκές βίβλοι που εκδίδει η Επιτροπή είναι έγγραφα που περιέχουν προτάσεις για δράση της ΕΕ σε έναν συγκεκριμένο τομέα. Σε ορισμένες περιπτώσεις αποτελούν προέκταση των *πράσινων βιβλίων*, οι οποίες δημοσιεύονται με σκοπό την έναρξη διαδικασίας διαβούλευσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Εφόσον το Συμβούλιο της ΕΕ διατυπώσει ευνοϊκή γνώμη για μια λευκή βίβλο, μπορεί ενδεχομένως να ακολουθήσει πρόγραμμα δράσης της ΕΕ στον συγκεκριμένο τομέα.
http://ec.europa.eu/white-papers/index_el.htm (last access 17/02/2017).

πρέπει να συμβαδίζει με την αγορά της εργασίας, με τη σύνδεση της , με την επιχειρηματικότητα αλλά και την επαγγελματική κατάρτιση. Επιπρόσθετα, να καταπολεμηθεί ο αποκλεισμός σε ομάδες που απειλούνται ακόμα και δυνητικά από αυτόν μέσω της εκπαίδευσης και της παροχής μίας δεύτερης ευκαιρίας. Ακόμα και την προώθηση της εκμάθησης ξένων γλωσσών.

Έπειτα το 1999, προτείνεται από την UNESCO το πρόγραμμα της εκπαίδευσης για όλους « Education for all» πλέον για τη δια βίου μάθηση θεωρείτε το βασικό θεμέλιο η βασική εκπαίδευση. Είναι σημαντικό να γίνει μια σύντομη αναφορά στους βασικούς στόχους που θέτονται στην έκθεση της Επιτροπής , η οποία διαμορφώθηκε στη Γενική διάσκεψη της UNESCO με τίτλο «Education, the treasure within» το 1999 (Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, 2008: 112). Η Δια βίου μάθηση εμπερικλείει μέσα της μια δυναμική, η οποία εμφανίζεται από τους παρακάτω στόχους που στρέφονται προς την ανάδειξη των ανθρωπιστικών αρχών και την στροφή της εκπαίδευσης προς τον άνθρωπο. Εν συνεχεία τα διάφορα εκπαιδευτικά ζητήματα που προκύπτουν, όπως για παράδειγμα η σχολική διαρροή δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζονται μονοδιάστατα άλλα να λαμβάνονται διαφορετικές προσεγγίσεις. Ενώ καταληκτικά θέτετε το μεγάλο ζήτημα για προτεινόμενες ακολουθητέες πολιτικές στον τομέα της εκπαίδευσης και της Δια Βίου μάθησης.

Επομένως, η εκπαίδευση και η έννοια της δια βίου μάθησης από την περίοδο 1999 και έπειτα θέτετε σε μια εντελώς ξεχωριστή βάση. Πλέον, η ανάγκη για μια Ευρωπαϊκή Ένωση, οικονομικά αυτόνομης και ισχυρή μεταφέρεται και στους κόλπους της εκπαίδευσης, ως το βασικό εκκολαπτήριο μετέπειτα ευρωπαϊκά ολοκληρωμένων πολιτών. Δηλαδή, ορίζεται ως ακόμα ένας βασικός παράγοντας ανάπτυξης για την εκπαίδευση, ο οικονομικός ρόλος και η ανάγκη επανένταξης στην αγορά της εργασίας για ένα αρκετά μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Έως το 2000 σύμφωνα με την Eurostat (Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων, 2006: 30), στον συνολικό πληθυσμό της ένωσης από τις διάφορες Περιφέρειες, το 20% του πληθυσμού που εντασσόταν στους κόλπους της εκπαίδευσης έχει εγκαταλείψει προορά την σχολική του πορεία. Επομένως, ένα μέρος του πληθυσμού είναι αναλφάβητο, εκτεθειμένο στην ανεργία και την ημι-απασχόληση καθώς δεν έχει τα κατάλληλα εφόδια για την εύρεση εργασίας , σε σχέση με τα απαραίτητα προσόντα που αναζητά η σύγχρονη αγορά εργασίας. Παράλληλα, βρίσκονται εν μέρει σε ένα τμήμα του πληθυσμού που αντιμετωπίζει τον κοινωνικό αποκλεισμό που συνδέονται με την ηλικία και την έλλειψη της επαγγελματικής εμπειρίας.

Την ίδια χρονική περίοδο το 1999, θέτεται αρχικά σε σχεδιασμό και έπειτα σε λειτουργία η «Διαδικασία της Μπολόνια» (Υπουργείο Παιδείας και πολιτισμού. Διεύθυνση Ανώτερης Εκπαίδευσης: 2010) την οποία οι Υπουργοί υπεύθυνοι για την ανώτερη εκπαίδευση υπέγραψαν στις 19 Ιουνίου του ίδιου έτους. Σύμφωνα με την οποία ανοίγεται ένας ευρύς ορίζοντας για την Ανώτερη εκπαίδευση. Θέτονται στόχοι που αφορούν την κινητικότητα των απόφοιτων από τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα που υπάγονται στα πλαίσια της Ευρώπης. Με αποτέλεσμα να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα των Ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων σε σχέση με άλλα παγκόσμια ιδρύματα της τριτοβάθμιας κλίμακας εκπαίδευσης. Παράλληλα για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος έπρεπε να εξασφαλιστεί η αναγνωσιμότητα των πτυχίων, που θα στηρίζεται στη διαφάνεια και που θα διακατέχει τα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών της Ευρώπης. Έτσι δημιουργούνται οι πιστωτικές Μονάδες(ECTS), οι μονάδες αυτές προέρχονται από την παρακολούθηση προγραμμάτων ανώτερης εκπαίδευσης στους κόλπους τόσο της τυπικής όσο και της άτυπης εκπαίδευσης. Με αυτόν τον τρόπο κατοχυρώνεται η διαφάνεια που διέπει τους τίτλους σπουδών.

Ένα χρόνο μετά το 2000 στην Λισσαβόνα στην ειδική σύνοδο που πραγματοποιήθηκε στις 23-24 Μαρτίου από το Ευρωπαϊκό συμβούλιο έθεσε στόχους για τη στρατηγική που έπρεπε η ευρωπαϊκή ένωση να επιτύχει μέχρι το 2010 ώστε να καταστεί μια οικονομία αυτάρκης και ισχυρή. Στους στόχους που έθεσε το Ευρωπαϊκό συμβούλιο *«Να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μμεγαλύτερη κοινωνική συνοχή»*(Ευρωπαϊκή Ένωση-Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Λισσαβόνας 2000: Παρ. 5).Επομένως, το Ευρωπαϊκό συμβούλιο για να επιτύχει αυτόν τον στόχο έθεσε τρεις βασικούς πυλώνες. Αρχικά, να μπορέσει να επιτευχθεί η μετάβαση σε μια κοινωνία που να στηρίζεται στη γνώση, ενώ ταυτόχρονα ο προσανατολισμός της Ένωσης να είναι πιο ανθρωπιστικός με τον συγχρονισμό του κοινωνικού μοντέλου που δίνει έμφαση στο ίδιο το άτομο και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού σε όλο του το εύρος. Ο τελευταίος πυλώνας αποτελεί η οικονομική ανάπτυξη μέσω υιοθέτησης μακροοικονομικών πολιτικών.

Σχετικά με τη Δια βίου μάθηση, το 2000 στις Βρυξέλλες υπογράφεται το υπόμνημα στο οποίο ορίζεται να διευρυνθεί το δίκτυο της δια βίου μάθησης. Για αυτό τον λόγο η στρατηγική που θα ακολουθήσει η ένωση, ορίζει εξίσου τρεις πυλώνες κατεύθυνσης (European Commission, 2000). Αρχικά, πρέπει να υπάρξει ανανέωση των

γνώσεων και δυνατότητα συνεχούς πρόσβαση της σε αυτήν. Έπειτα, η επίτευξη επενδύσεων σε ότι αφορά τους ανθρώπινους πόρους, δίνοντας έτσι τη δυνατότητα ανάπτυξης και εξέλιξης του πληθυσμού της Ευρώπης και τέλος, η διαδικασία της μάθησης πρέπει να γίνει πιο αποτελεσματική μέσα από κατάλληλες μεθόδους διδασκαλίας και μάθησης αλλά και ενός κατάλληλου περιβάλλοντος που θα ευνοεί τη συνεχή εκπαίδευση.

Αργότερα το 2000, σχεδιάστηκε και συμφωνήθηκε ένα πρόγραμμα που αφορούσε τον τομέα της εκπαιδευτικής πολιτικής από το Συμβούλιο Υπουργών Παιδείας, όπου το πρόγραμμα ονομαζόταν «Εκπαίδευση 2010» και ίσχυε την περίοδο 2001- 2010. Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτά που έπρεπε να επιτευχθούν ήταν, η βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με απώτερο σκοπό την κοινωνική και οικονομική συνοχή, δίνοντας ώθηση και ιδιαίτερη βαρύτητα στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ένωσης. Τα άτομα θα μπορούσαν να αναπτύξουν τις κοινωνικές, γνωστικές, μαθησιακές, τεχνολογικές δεξιότητες, αποκτώντας μια γενική μόρφωση. Επίσης, δόθηκε ώθηση ως προς τις τεχνολογικές επιστήμες και την εκπαίδευση των ατόμων αλλά και ευρύτερα η γνώση τεχνολογιών αποτελεί άμεση ανάγκη για το νέο κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο της Ένωσης.

Τέλος, οι επενδύσεις στην εκπαίδευση είναι αναγκαίες για να προωθήσουν την επίτευξη του στόχου για την οικονομία αλλά και κοινωνία της γνώσης. Παράλληλα, έπρεπε να γίνει διευκόλυνση πρόσβασης των ατόμων στα συστήματα της εκπαίδευσης και κατάρτισης με αυτό τον τρόπο η διαδικασία της μάθησης θα γίνει πιο ελκυστική, επομένως το άτομο θα μπορεί να κατανοήσει το πόσο χρήσιμη είναι για αυτόν η γνώση. Ενώ οι ίσες ευκαιρίες στη γνώση συμβάλουν σημαντικά για την καταπολέμηση των κοινωνικών ανισοτήτων και ενισχύουν την κοινωνική συνοχή. Ο τελευταίος στόχος αποσκοπεί, τα συστήματα εκπαίδευσης να είναι ανοιχτά προς όλο τον κόσμο με μια ευρύτερη έννοια. Με αυτόν τον τρόπο η έρευνα θα ενισχυθεί δίνοντας περισσότερες θέσεις εργασίας. Οι φορείς του τομέα αυτού θα μπορούν να συνεργάζονται και να μεταβιβάζουν πληροφορίες. Παράλληλα πάνω σε αυτό το πνεύμα συνεργασίας δημιουργείται πρόσφορο έδαφος ώστε να αναπτυχθεί ένα πιο επιχειρηματικό πνεύμα στον τομέα της εργασίας και των επιχειρήσεων. Τέλος, οι ξένες γλώσσες και η εκμάθησή τους ευρύτερα από τον πληθυσμό θα μπορέσει να βοηθήσει στην μετακίνηση των ατόμων ευκολότερα μέσα στην Ευρώπη, στην σύνδεση των ατόμων

μεταξύ τους δίνοντας έναυσμα στις κοινωνικές και επικοινωνιακές δεξιότητες να αναπτυχθούν.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Παιδείας το 2009, δημιούργησε το σχέδιο για την «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2020». Ο γενικός σκοπός αυτού, αποτελούσε η κατάρτιση και η ανάπτυξη των ικανοτήτων των πολιτών που ανήκουν στα κράτη- μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα, η εξασφάλιση της οικονομικής ευημερίας και απασχολισιμότητας του πληθυσμού. Για να επιτευχθεί αυτό, έπρεπε να λάβει ενεργό ρόλο η εκπαίδευση σε όλες τις της εκφάνσεις(Κανελλοπούλου & Σωτηροπούλου, 2004: 18-19). Η μορφή αλλά και ο ρόλος που έπρεπε να λάβει η εκπαίδευση, συμπεριλάμβανε σε ένα μεγάλο ποσοστό την Δια Βίου μάθηση και την εκπαίδευση των ενηλίκων. Όστε να μπορέσουν τα άτομα να αναπτύξουν τις ικανότητές τους, σε ολόκληρη την πορεία της ζωής τους. Να είναι ικανά να μπορούν να προσαρμόζονται στις νέες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες έχοντας πάντα τα κατάλληλα εφόδια. Ένας μεγάλος στόχος για την εκπόνηση του Γενικού προγράμματος Ευρώπη 2020, είναι η μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολικού χώρου. Πιο συγκεκριμένα στο Ευρωπαϊκό θεματολόγιο του 2011 αναφέρετε για την εκπαίδευση των ενηλίκων πως *«Η μάθηση των ενηλίκων μπορεί να συμβάλει σε σημαντικό βαθμό στους στόχους της στρατηγικής Ευρώπη 2020, ειδικότερα στη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης της εκπαίδευσης και κατάρτισης, σε ποσοστό μικρότερο του 10 %. Συνεπώς, ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να αποδοθεί στη βελτίωση της παροχής εκπαίδευσης για το μεγάλο αριθμό ευρωπαίων, με ανεπαρκείς δεξιότητες, τους οποίους στοχεύει η στρατηγική «Ευρώπη 2020» (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης , 2011).*

Σύμφωνα με τα θεματολόγια για την εκπαίδευση των ενηλίκων το 2012-2014, οι τομείς σχετικά με την εκπαίδευση των ενηλίκων που έπρεπε να προωθηθούν, ήταν αύξηση 40% των ενηλίκων που έχουν αποκτήσει προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για αυτό το λόγο η εκπαίδευση των ενηλίκων, διαδραματίζοντας εξέχοντα ρόλο στη διαδικασία αυτή, στόχευσε στο να μπορέσει να δημιουργήσει κατάλληλες στρατηγικές ώστε να παρέχονται κίνητρα για την ένταξη ατόμων στο χώρο της εκπαίδευσης που είχαν εγκαταλείψει πρόωρα το σχολείο, ήταν άνεργοι, αναλφάβητοι ή είχαν χαμηλό επίπεδο γνώσεων. Τα μέτρα προς αυτές τις ομάδες του πληθυσμού, ονομάζονταν μέτρα «Δεύτερης Ευκαιρίας», με σκοπό να επιτευχθεί η κάλυψη των αναγκών των ατόμων σε βασικές γνώσεις αλλά και προσόντα που θα μπορέσουν να αναγνωριστούν από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Επαγγελματικού Προσωπικού. Στο σύστημα αυτό εντάσσονται εξίσου πολλοί φορείς για την επίτευξη αυτού του στόχου. Οι εργοδότες θα έπρεπε να

εξασφαλίζουν ένα πιο ελαστικό ωράριο ως προς τα άτομα που συμμετέχουν σε τέτοιες διαδικασίες μάθησης ώστε να διευκολύνουν την παρακολούθησή των μαθημάτων.

Παράλληλα πολλά διαφορετικά ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εντάσσονται σε αυτή τη διαδικασία ώστε να παρέχουν στους ενήλικες εκπαιδευόμενους βασικά προσόντα. Επίσης, ήταν σημαντικό οι φορείς της εκπαίδευσης να εκσυγχρονιστούν και να στελεχωθούν από κατάλληλο προσωπικό με βασική υποστήριξη την αύξηση των παροχών ως προς την εκπαίδευση των ενηλίκων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ταυτόχρονα, η σύνδεση με τη αγορά εργασίας και τις ανάγκες που προκύπτουν μέσα από αυτήν αποτελούσε βασική προϋπόθεση και συνάμα ένα κίνητρο για συμμετοχή. Ακόμα, οι φορείς της εκπαίδευσης ενηλίκων θα πρέπει να βρίσκονταν σε συνεργασία και σύνδεση για την καλύτερη επίτευξη των στόχων αλλά και αλληλοϋποστήριξη μεταξύ τους.

Είναι σημαντικό να τονιστεί πως υπάρχουν ομάδες του πληθυσμού που μπορούν να συμμετέχουν στην εκπαίδευση Ενηλίκων ακόμα και αν βρίσκονται σε προνοιακά ιδρύματα όπως οι φυλακές για παράδειγμα ή ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες όπως οι πρόσφυγες, οι παλιννοστούντες, οι αιτούντες άσυλο, οι Ρομά και τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας. Τέλος επισημαίνεται πως η εκπαίδευση που παρέχεται από τα ιδρύματα της εκπαίδευσης ενηλίκων έχει μια πολύπλευρη οπτική ως προς την παροχή των γνώσεων. Καθώς εντάσσονται σε αυτή τη διαδικασία και μη τυπικές μορφές εκπαίδευσης όπως η σύνδεση και ενίσχυση πολιτιστικών οργανώσεων που μπορεί να οδηγήσει σε καινοτομίες στη μάθηση. Παράλληλα η ενίσχυση χρήσης των τεχνολογιών και επικοινωνίας αποτελούν αρωγός της διαδικασίας προσαρτώντας άτομα που ενδεχομένως δεν μπορούν να ενταχθούν λόγω απομακρυσμένης κατοικίας, δημιουργώντας πλατφόρμες e-learning, δίνοντας ισότιμες ευκαιρίες για συμμετοχή (Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης , 2011).

III. Εξέλιξη του θεσμού της εκπαίδευσης ενηλίκων στην Ελλάδα

Η εκπαίδευση των ενηλίκων βρίσκει τις ρίζες της στην ιδέα του φιλοσόφου Πλάτωνα περίπου το 1500 μ.Χ. Συγκεκριμένα, η εκπαίδευση ενηλίκων ξεκινά στην Ελλάδα στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα. Κατά την περίοδο εκείνη πολλοί μορφωτικοί σύλλογοι και ιδιωτικές οργανώσεις αρχίζουν να οργανώνουν προγράμματα επιμόρφωσης για τη καταπολέμηση του μεγάλου ποσοστού αναλφάβητων που βρίσκονταν στην χώρα. Επισήμως, η Ελλάδα τον 20 αιώνα με τον Νόμο 4397 στο 1929 (Ν.4397/1929) καθίσταται πλέον επίσημο το θέμα υψηλού ποσοστού αναλφάβητων,

θεωρώντας το ένα πρόβλημα που είναι πλέον και θεσμικό, θέτοντας το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας εκείνη τη περίοδο σε επαγρύπνηση. Σύμφωνα το άρθρο 12 του Νόμου στο κεφάλαιο Δ', δημιουργούνται νυχτερινά σχολεία ώστε να δώσουν την ευκαιρία στα άτομα να φοιτήσουν στο σχολείο με αποτέλεσμα να καταπολεμηθεί ο αναλφαβητισμός, να αποκτηθούν γνώσεις και να διευρυνθούν οι πνευματικοί ορίζοντες των ατόμων.

Εν συνεχεία το 1950, άρχισαν να γίνονται κάποιες προσπάθειες ώστε να υπάρξει εξειδίκευση στον τομέα της γεωργίας, δίνοντας το έναυσμα για την αρχή της εκπαίδευσης των ενηλίκων μέσω της κατάρτισης και εξειδίκευσης στον τομέα των γεωργικών με τη βοήθεια από το Υπουργείο Γεωργίας. Όμως παρά τις προσπάθειες, ο θεσμός της εκπαίδευσης των ενηλίκων δεν βρίσκει αποδοχή από το κοινωνικό σύνολο μέχρι το 1980. Την περίοδο του 1980 με την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα το 1981 φέρνει ένα σημαντικό ποσοστό αλλαγών στο κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο της χώρας. Σε ότι αφορά την εκπαίδευση και δή την εκπαίδευση των ενηλίκων ξεκινούν τα προγράμματα της Λαϊκής επιμόρφωσης με στόχο την αντιμετώπιση του υψηλού ποσοστού αναλφαβητισμού στις χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ξεκινούν λοιπόν, να ιδρύονται 350 κέντα λαϊκής επιμόρφωσης με στόχο την παροχή γνώσεων και την ενεργοποίηση των πολιτών για τη συμμετοχή τους στα κοινά. Έπειτα τέσσερα χρόνια αργότερα το 1985 ένα σημαντικό ποσοστό του ελληνικού πληθυσμού είχε δεχθεί την επιμόρφωση αυτή.

Την δεκαετία του 1990 έχοντας ήδη ενταχθεί η χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση η οποία, είχε θέσει μέσα από συμβάσεις στόχους σχετικά με την αντιμετώπιση της ανεργίας, του κοινωνικού αποκλεισμού, αναλφαβητισμού στόχευσε στη παροχή κινήτρων για την διεύρυνση των γνωστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των μελών της. Δίνοντας έτσι τη δυνατότητα στις χώρες που εντάσσονταν στα πλαίσια αυτά να υιοθετήσουν προγράμματα που αφορούσαν την εκπαίδευση των ενηλίκων διαθέτοντας ένα σημαντικό ποσοστό πόρων. Ταυτόχρονα μεγάλη έμφαση δόθηκε στην εκμάθηση τεχνολογιών και πληροφορικής καθώς οι γνώσεις αυτές θεωρούνταν αναγκαίες. Στην Ελλάδα την περίοδο εκείνη η Γενική Γραμματεία Ενηλίκων που μετονομάστηκε αργότερα σε Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης ξεκίνησε το 1997 τη δημιουργία των πρώτων σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας στην Ελλάδα. Την ίδια χρονιά ξεκινά και η λειτουργία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου ενώ το 2003 ξεκίνησαν την λειτουργία τους και τα Κέντα Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Πάντα σε συνεργασία με την ένωση στοχεύοντας στην επίτευξη των λεγομένων στη Συνθήκη της Λισσαβόνας.

Πάνω σε αυτές τις βάσεις άρχισε να στηρίζεται το έργο για την ανάπτυξη της εκπαίδευσης των ενηλίκων με την ενίσχυση του προνοιακού ιστού της χώρας δίνοντας την ευκαιρία για διεύρυνση γνώσεων και ικανοτήτων, στην οποία ξεκινά να διαπλάθεται η έννοια του ενήλικα εκπαιδευόμενου. Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναλυθούν για του σκοπούς της πτυχιακής εργασίας συγκεκριμένα τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας προσπαθώντας να αποκρυσταλλωθεί όσο γίνεται καλύτερα, ο ορισμός σχετικά με τα σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, η λειτουργία τους αλλά και το προφίλ των εκπαιδευτών ενηλίκων.

IV. Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας Ορισμός

Τα «Σχολεία της Δεύτερης Ευκαιρίας», στηρίχθηκαν στο Αμερικάνικο πρότυπο σχολειών « Accelerated schools», τα οποία έκανα την εμφάνισή τους στην Αμερική την περίοδο του 1980. Στην Ευρώπη, μετά του στόχους της Ευρωπαϊκής επιτροπής το 1995 σε ότι αφορά το θέμα της διδασκαλίας και της μάθησης, τέθηκαν στόχοι που αναφέρονται στην απόκτηση νέων γνώσεων, τη συμπλήρωση της εκπαίδευσης σε άτομα τα οποία ήταν κοινωνικά αποκλεισμένα, η ανάγκη για γνώση τριών κοινοτικών γλωσσών καθώς και την σύνδεση της επιχείρησης με το σχολείο. Η Ευρωπαϊκή ένωση συμπεριέλαβε στη Λευκή Βίβλο για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού πολλά πιλοτικά προγράμματα με τους παραπάνω στόχους που αναφέρθηκαν. Αυτούς του στόχους ήρθαν να εκπληρώσουν τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας.

Η Λειτουργία των σχολείων έχει ως στόχο να μπορέσουν οι ενήλικές που είχαν βρεθεί εκτός του σχολικού συστήματος χωρίς να ολοκληρώσουν τη βασική εκπαίδευση να αποκτήσουν τον τίτλο σπουδών τους και έπειτα αν επιθυμούν να συνεχίσουν και στις επόμενες σχολικές βαθμίδες. Τα σχολεία αυτά εντάσσονται στα πλαίσια των Τοπικών αυτοδιοικήσεων σε συνεργασία τα αρμόδια Υπουργεία των κρατών μελών και στελεχώνονται από εκπαιδευτές που έχουν λάβει την κατάλληλη εκπαίδευση για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες των εκπαίδευσης ενηλίκων. Έχουν ως στόχο να παρέχουν γνώσεις , να καλλιεργήσουν ένα πνεύμα συνεργασίας καθώς και να αναπτύξουν της δυνατότητες που κρύβει ο κάθε μαθητεύομενος.

Για την Ευρωπαϊκή Ένωση στο έκτατο Ευρωπαϊκό συμβούλιο στο Λουξεμβούργο το 1997 έθεσε τις βάσεις σχετικά με τη Δια Βίου μάθηση. Με βάση αυτό το πλαίσιο εγκαινιάστηκε η λειτουργία των σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, την περίοδο του 1997-1999 με την λειτουργία αρχικά έντεκα πιλοτικών σχολείων στην Γερμανία , τη Δανία, την Ισπανία, τη Φινλανδία, τη Γαλλία, τη Ελλάδα, τη Ιταλία, τη

Πορτογαλία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο (European Commission, 2001:8-9, 35). Όμως τα σχολεία στην Ελλάδα αλλά και τη Φινλανδία λόγω των κοινωνικό-οικονομικών αλλαγών ξεκίνησαν τη λειτουργία τους το 2000 και έπειτα. Εν συνεχεία το 1999 ιδρύθηκε στην Ολλανδία ο Ευρωπαϊκός Σύνδεσμος Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας ώστε να μπορούν να θέτονται αλλά και να διαχειρίζονται τα θέματα και νέες πρωτοβουλίες που αφορούν τα Σχολεία της Δεύτερης Ευκαιρίας.

Στα σχολεία γίνονται δεκτά άτομα τα οποία έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους και δεν έχουν ολοκληρώσει τη βασική – υποχρεωτική εκπαίδευση που αντιστοιχεί στη βαθμίδα του Δημοτικού σε κάθε χώρας αναλόγως. Οι μαθητές που επίσης μπορούν να φιλοξενηθούν στους χώρους των σχολείων αυτών είναι μετανάστες και παλιννοστούντες καθώς και πρόσφυγες στα πλαίσια των χωρών υποδοχής τους. Οι σπουδές διαρκούν 18 μήνες προσφέροντας έτσι στα άτομα την ευκαιρία να ολοκληρώσουν την εκπαίδευση τους αλλά παράλληλα να αναδιαμορφώσουν και να καλλιεργήσουν τον εαυτό τους.

Είναι σημαντικό σε αυτό το σημείο να γίνει σαφές πως η Ευρωπαϊκή επιτροπή την περίοδο του 1997 στην οποία ιδρύθηκαν τα σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας προώθησε τους βασικούς πυλώνες λειτουργίας τους. Αυτοί αποτελούν πέντε βασικά κριτήρια και είναι τα ακόλουθα, αρχικά υπάρχουν ομάδα στόχος (European Commission, 2001: 9-13). Δηλαδή τα άτομα που εντάσσονται σε αυτόν τον σχολικό χώρο είναι άτομα που δεν έχουν ολοκληρώσει τη βασικής τους εκπαίδευση έχοντας σταματήσει είτε στη βαθμίδα του δημοτικού ή του γυμνασίου. Αναζητούν επομένως προγράμματα που θα παρέχουν βασικές γνώσεις με στόχο να αποκτήσουν επαγγελματικές και κοινωνικές δεξιότητες. Έπειτα, το δεύτερο κριτήριο αποτελούν οι βασικοί στόχοι που θέτουν τα σχολεία αυτά για τις ομάδες ατόμων που εντάσσονται εκεί. Πιο συγκεκριμένα σε ότι αφορά το κριτήριο αυτό, τα προγράμματα που διαμορφώνονται για τα σχολεία Δεύτερης ευκαιρίας έχουν ως στόχο τους να προσφέρουν κατάρτιση και σύνδεση με την αγορά εργασίας συνδυάζοντας της εργασιακή και την κοινωνική ζωή.

Εν συνεχεία σε ότι αφορά το τρίτο κριτήριο αποτελεί το περιβάλλον, δηλαδή τα σχολεία εγκαθιδρύθηκαν σε αστικές περιοχές με στόχο να συνεισφέρουν στην μείωση κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων των πληθυσμών όπου εδράζονται. Επίσης, οι μέθοδοι διδασκαλίας είναι μια ακόμη βασική αρχή λειτουργίας για τα σχολεία. Το γεγονός πως οι μέθοδοι διδασκαλίας είναι επικεντρωμένες στις ανάγκες των ατόμων και συνδέονται με τις αδυναμίες και τα προβλήματα που θέλουν να εξαλείψουν άλλα και με τις ικανότητες που έχουν. Παράλληλα το εκπαιδευτικό

προσωπικό είναι κατάλληλα εκπαιδευμένο και εξειδικευμένο στο να εφαρμόζει τις μεθόδους διδασκαλίας που διαφέρουν πολύ σε σχέση με αυτές που εφαρμόζονται στην τυπική εκπαίδευση.

Η εκμάθηση τεχνολογιών και η χρήση τους είναι ένας βασικός πυλώνας για τα σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας που αφενός προσφέρει προσόντα και δεξιότητες άλλα δημιουργείται και ένα ευχάριστο κλίμα συνεργασίας για τα άτομα μέσα στο χώρο της τάξης. Τέλος σε ότι αφορά αυτό το κριτήριο των μεθόδων διδασκαλίας, σημαντικό κομμάτι είναι η κατάρτιση και η εξειδίκευση που λαμβάνουν τα άτομα και η σύνδεση τους με τοπική αγορά εργασίας. Τέλος πέμπτο κριτήριο είναι η σύνδεση με την τοπική κοινωνία, καθώς οι τοπικές αρχές θα πρέπει να βρίσκονται σε συνεργασία για την ευνοϊκότερη και επιτυχέστερη λειτουργία των σχολείων. Ενώ και οι εργοδότες, που γνωρίζουν τη συμμετοχή των εργαζομένων τους στα σχολεία να υποβοηθούν ή ακόμη και να εξασφαλίζουν θέσεις εργασίας στα άτομα που συμμετέχουν στο πρόγραμμα των σχολείων.

V.Σχολεία της Δεύτερης Ευκαιρίας στην Ελλάδα

Στα πλαίσια της Ελλάδας, τα «Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας» θεσμοθετήθηκαν το 1997 με το Νόμο 225/1997 σύμφωνα με τον οποίο εγγράφονται στα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας όσοι έχουν υπερβεί το 18^ο έτος της ηλικίας και δεν έχουν συμπληρώσει την εννιάχρονη εκπαίδευση. Έτσι μετά το τέλος της φοίτησης παρέχεται το απολυτήριο του Γυμνασίου. Στην Ελλάδα τα σχολεία αυτά ξεκίνησαν τη λειτουργία τους το 2000 καθώς τα προηγούμενα χρόνια από το 1997 υπήρξαν επιμορφώσεις σε εκπαιδευτικούς. Την υλοποίηση του προγράμματος έχει αναλάβει η Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, το Ινστιτούτο της Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Τα πρώτα σχολεία που λειτούργησαν στην Ελλάδα ήταν στον Νομό Αττικής στους Δήμους Περιστερίου και Νίκαιας με 40 μαθητές το 2000. Τα κριτήρια επιλογής δεν έγιναν τυχαία καθώς εκεί υπήρχε ένα πολύ υψηλό ποσοστό ανεργίας και χαμηλό επίπεδο μόρφωσης. Επομένως τα άτομα ήταν εκτεθειμένα στον κοινωνικό αποκλεισμό από την αδυναμία της ένταξης μέσα στο σύστημα της αγοράς της εργασίας.

Έπειτα, από αυτά τα πρώτα πιλοτικά σχολεία από την περίοδο του 2001 έως το 2008 τα σχολεία άρχισαν να αυξάνονται σε πολλούς από τις περιφέρειες της χώρας ακόμα τα σχολεία αυτά δημιουργήθηκαν και λειτούργησαν στα πλαίσια των σωφρονιστικών καταστημάτων, όπως στις φυλακές του Δομοκού, του Ελαιώνα

Θηβών. Σήμερα στη χώρα μας λειτουργούν 58 συνολικά Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας (Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς – Διεύθυνση Δια Βίου μάθησης, 2013). Τα σχολεία στελεχώνονται από Συλλόγους Εκπαιδευτών, Συμβούλους Σταδιοδρομίας, ψυχολόγους από τον Περιφερειακό Σύμβουλο Εκπαίδευσης. Σε ότι αφορά το σχολικό πρόγραμμα και την απόκτηση του πιστοποιητικού, είναι 18 μήνες φοίτησης που αποτελούνται από πέντε μέρες και οι ώρες των μαθημάτων είναι κυρίως απογευματινές ώρες από τις 16:30 -20:30. Μετά το τέλος της φοίτησης παρέχεται πιστοποιητικό του Λυκείου και έπειτα μπορεί να γίνει η εγγραφή σε κάποιο Λύκειο ή νυχτερινό Λύκειο ή Επαγγελματικό Λύκειο, σε προγράμματα κατάρτισης

Σημαντικό ρόλο στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, διαδραματίζει η φιλοσοφία των σχολείων που στοχεύουν να αξιοποιήσουν όχι μόνο της γνώσεις που πρέπει να παρέχουν αλλά και της δυνατότητες που έχουν αναπτύξει τα άτομα αυτά στην ενήλική ζωή τους. Να συνδυάσουν τις εμπειρίες και τις γνώσεις. Τα προγράμματα σπουδών διαφέρουν από αυτά της τυπικής εκπαίδευσης. Δίνεται περισσότερη έμφαση στη ανάπτυξη των δεξιοτήτων της ανάγνωσης, της γραφής και της αρίθμησης. Έπειτα στοχεύει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων που θεωρούνται απαραίτητες για τη σύγχρονη κοινωνία. Όπως η γνώση Αγγλικών και βασικές γνώσεις σε ότι αφορά τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών. Το πρόγραμμα σπουδών συμπληρώνουν μαθήματα, φυσικής, χημείας, αισθητικής αγωγής, περιβαλλοντικής αγωγής, γυμναστική, θέατρο, χώρος. Επιπλέον τα μαθήματα γίνονται και πέραν της σχολικής αίθουσας, οι μαθητές δέχονται μαθήματα σε εργαστήρια στο σχολείο που είναι οργανωμένα και γίνονται καθημερινά επί εβδομαδιαίας βάσεως. Αναπτύσσονται νέοι τρόποι διδασκαλίας τόσο από τους καθηγητές όσο και από τους μαθητές ώστε να μπορέσουν να αξιοποιηθούν οι γνώσεις και η εμπειρία των μαθητών.

Συνοψίζοντας τα σχολεία αυτά στοχεύουν αφενός στη συμπλήρωση των βασικών γνώσεων και την παροχή ευκαιριών στα άτομα σε ότι αφορά την ενσωμάτωση τους σε κάποιο φορέα εργασίας. Ενώ αφετέρου επειδή αφορά ενήλικες, έχουν την τάση να δρουν αυτοβούλως προσπαθούν να αξιοποιήσουν με νέες μορφές μάθησης για αυτή την πτυχή των ατόμων αυτών. Θέτουν στόχους μάθησης και ανάπτυξης των ατόμων και δέχονται τις πρωτοβουλίες τους. Αναζητούν την ενεργητική συμμετοχή αλλά και την συναισθηματική εμπλοκή των ατόμων στην διαδικασία της μάθησης.

VI. Η Η δομή και η λειτουργία των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας

Η δομή και η λειτουργία των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας καταγράφεται αναλυτικά σύμφωνα με τον τελευταίο κανονισμό του 2014 «Κανονισμός Οργάνωσης και Λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (Σ.Δ.Ε.)». Παρακάτω θα αναλυθούν εκτενέστερα τα θέματα αυτά.

Ξεκινώντας στο πρώτο κεφάλαιο του Νόμου και άρθρο πρώτο, τα σχολεία ιδρύονται με βάση τον Νόμο 2525/ 1997 Α' 188 στηριζόμενα στις αρχές της εκπαίδευσης των ενηλίκων και υπάγονται στην Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης. Τα σχολεία βρίσκονται σε μία σύνδεση μεταξύ τους με άλλα περιφερικά Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας δημιουργώντας μια ενότητα. Βασικό στέλεχος αυτών αποτελούν οι γενικοί διευθυντές που βρίσκονται ανά περιφέρειες για την σύνδεση και υποστήριξη των σχολείων. Τα σχολεία έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν στον εκπαιδευόμενο που εντάσσεται απολυτήριο ισάξιο με αυτό της βαθμίδας του γυμνάσιο, επιτρέποντάς τους να μπορέσουν να συνεχίσουν και σε άλλες βαθμίδες

Σύμφωνα με το άρθρο 4 του κανονισμού, η φοίτηση στα σχολεία είναι διετής με προγράμματα που διαρκούν 120 ώρες ανά χρόνο και ξεκινώντας από τις 15 Σεπτεμβρίου και λυγώντας στις 30 Ιουνίου. Οι εγγραφές των ατόμων ξεκινούν με την έναρξη της σχολικής χρονιάς και απευθύνονται σε εκείνους που έχουν συμπληρώσει το 18 έτος και μετέπειτα. Ταυτόχρονα, έχουν ενταχθεί χωρίς να ολοκληρώσουν την βαθμίδα του Γυμνασίου ή έχουν ολοκληρώσει μόνο τη πρώτη βαθμίδα εκπαίδευσης. Το σύνολο των απουσιών ορίζεται 120 μέχρι 180 στις οποίες οι εκπαιδευτικοί θα κρίνουν αν ο μαθητής σε σχέση με τη διαγωγή και προσπάθεια που έχει επιδείξει μπορεί να προαχθεί στην επόμενη τάξη. Παράλληλα οι απουσίες μπορούν να φτάσουν τις 220 όμως μόνο σοβαροί λόγοι οικογενειακοί και υγείας μπορούν να τις δικαιολογήσουν (Κανονισμός Οργάνωσης και Λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, 2014: αρθ.8)

Μέσα στα σχολεία διδάσκονται στο σύνολο τους 8 γραμματισμοί που αποτελούν: ο γλωσσικός γραμματισμός, ο αριθμητικός γραμματισμός, ο πληροφορικός γραμματισμός, ο γλωσσικός γραμματισμός(Αγγλική γλώσσα), ο κοινωνικός γραμματισμός, ο επιστημονικός γραμματισμός, ο περιβαλλοντικός γραμματισμός, η πολιτισμική και αισθητική αγωγή (Κανονισμός Οργάνωσης και Λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, 2014: αρθ.3). Τα προγράμματα που συνδιαμορφώνονται μέσα στα πλαίσια του σχολείου στηρίζονται στην ευελιξία και είναι ανοιχτά προς τροποποίησης. Το εβδομαδιαίο πρόγραμμα είναι συνολικά 25 ώρες μέσα στις οποίες παρέχονται πέραν των γραμματισμών που κατέχουν 20 ώρες από το

συνολικό πρόγραμμα και συμβουλευτικές υπηρεσίες από σύμβουλο σταδιοδρομία και σύμβουλο ψυχολόγο (2 ώρες) καθώς και 3 ώρες ενασχόληση με project. Κάθε σχολική τάξη αποτελείται από 12 ως 20 εκπαιδευόμενους. Για να μπορέσει να τεθεί σε λειτουργία ένα σχολείο πρέπει να συμπληρώνει τουλάχιστον 24 εκπαιδευόμενους που σε δύο τμήματα σχολικών τάξεων.

Τα σχολεία διοικούνται από τον Διευθυντή, τον Υποδιευθυντή και τον Σύλλογο διδασκόντων σύμφωνα με τον άρθρο 27 του Νόμου 4186/ 2013 Α'193. Παράλληλα στελεχώνονται όπως προαναφέρθηκε από τον σύμβουλο σταδιοδρομίας, τον ψυχολόγο και το προσωπικό δημιουργώντας μία ομάδα εργασίας. Σύμφωνα με το άρθρο 6 του κανονισμού(Κανονισμός Οργάνωσης και Λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, 2014: αρθ.6), ο Διευθυντής αποτελεί μια πολύ σημαντική προσωπικότητα για την οργάνωση και την λειτουργία των σχολείων που συντονίζει τη δράση τους. Είναι υπεύθυνος για την εφαρμογή προγραμμάτων σύμφωνα με Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης, την τήρηση του προγράμματος του σχολείου. Ενώ είναι σημαντικό το προφίλ που σχηματίζει σε ότι αφορά τη κοινωνικού διάσταση ως προωθητής του σχολείου και τις σχέσεις συνεργασίας που διαμορφώνει με τα άλλα σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας καθώς και με τους τοπικούς φορείς.

Ταυτόχρονα ρυθμίζει ζητήματα που αφορούν το προσωπικό του σχολείου. Επίσης κατέχει ρόλο ρυθμιστικό και καταλυτικό στις συνεδριάσεις με τους εκπαιδευτικούς στο σύλλογο διδασκόντων. Ως διευθυντής είναι υπεύθυνος για τις εγγραφές των μαθητών, την πορεία της φοίτησης τους, τις δραστηριότητες που εκπονούνται στο χώρο του σχολείου. Λόγω της πολυπλοκότητας και των υψηλών απαιτήσεων που έχει ο ρόλος για τη λειτουργία του σχολείου έχει και τη δυνατότητα της διδασκαλίας άλλα έως τρεις ώρες την εβδομάδα. Παράλληλα ο υποδιευθυντής του σχολείου υποστηρίζει το έργο του διευθυντή προσφέροντας την βοήθεια του με τα διάφορα τμήματα εργασίας και ευθύνης του διευθυντή, διαδραματίζοντας εξίσου σημαντικό ρόλο για την εύρυθμη λειτουργία του συστήματος του σχολείου. Ο ίδιος δεν ασκεί εκπαιδευτικά καθήκοντα μόνο σε ορισμένες ειδικές περιπτώσεις.

Επίσης, ο σύλλογος διδασκόντων συμμετέχει ενεργά στη δομή του σχολείου. Αποτελείται αρχικά από εκπαιδευτικούς που μπορούν να είναι είτε αποσπασμένοι από θέσεις της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είτε αναπληρωτές καθηγητές. Συμμετέχουν με το να καθορίζουν την παιδαγωγική οπτική που πρέπει να ακολουθηθεί στους οραματισμούς που εκπονούν, διευθετούν τα τμήματα ανάλογα με

τον αριθμό των ατόμων και το έτος φοίτησης τους, αξιολογούν την πρόοδο των μαθητών τους, προσφέρουν καινοτόμες ιδέες προς υλοποίηση ενώ καταληκτικά μπορούν να ορίσουν και ώρες επιπλέον μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας που μπορούν να συμμετέχουν οι μαθητές τους. Στους εκπαιδευτικούς που στελεχώνουν στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, μπορούν να ενταχθούν και εθελοντές εκπαιδευτικοί που ανήκουν στην εκπαιδευτική, επιστημονική και καλλιτεχνική κοινότητα υποστηρίζοντας και ενισχύοντας τη μαθησιακή διαδικασία. Προσφέρουν εξίσου έργο διδασκαλίας μέσα από δρώμενα και διάφορες δραστηριότητες που εκπονούν στα πλαίσια των σχολείων.

Ακόμη, οι Σύμβουλοι σταδιοδρομίας και ψυχολόγος υποστηρίζουν την λειτουργία των σχολείων προσφέροντας εξατομικευμένη ή ομαδική συμβουλευτική υποστήριξη στους μαθητές και χαρακτηρίζονται για την παρεμβατικότητα που μπορεί να έχουν στηριζόμενοι στον τομέα της πρόληψης. Δηλαδή ο σύμβουλος σταδιοδρομίας παρέχει συμβουλές παιδαγωγικού χαρακτήρα στους εκπαιδευόμενους υποστηρίζοντας τους με συνεχείς πληροφορίες σχετικά με τους εργασιακούς στόχους των μαθητευομένων και τα επόμενα εκπαιδευτικά βήματα που μπορεί να ακολουθήσει ο εκπαιδευόμενος. Ο ψυχολόγος παρεμβαίνει πέραν από την εβδομαδιαία συνάντηση με τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές παρέχοντας ατομική και ομαδική συμβουλευτική υποστήριξη σε περιπτώσεις μαθητών που δυσκολεύονται να προσαρμοστούν ή αντιμετωπίζουν προβλήματα σε άλλα επίπεδα της ζωής τους και αναζητούν υποστήριξη σε αυτά.

Τέλος, το γραφείο πρωτοκόλλου είναι υπεύθυνο για την αλληλογραφία, την αρχειοθέτηση εγγράφων και τα πρωτόκολλων ώστε να εξασφαλίζεται η οργάνωση και ασφάλεια των αρχείων αυτών(Κανονισμός Οργάνωσης και Λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, 2014: αρθ.6).

Άλλη μια σημαντική οπτική των σχολείων είναι η αξιολόγηση των μαθητών που προέρχεται μέσα από Οι φάκελοι υλικού, τα σχέδια δράσης, οι συνθετικές εργασίες και οι αυτοαξιολογήσεις. Η αξιολόγηση επικεντρώνεται στους ίδιους τους εκπαιδευόμενους ατομικά ακολουθώντας αυτό που ονομάζεται περιγραφική αξιολόγηση. Οι εκπαιδευτικοί αξιολογούν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και της ικανότητες του εκπαιδευόμενου αναγράφοντας τα θετικά σημεία του εκπαιδευόμενου και εκείνα στα οποία πρέπει να βελτιωθεί. Οι εκπαιδευτικοί αξιολογούν δύο φορές κατά την διάρκεια του χρόνου(Κανονισμός Οργάνωσης και Λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, 2014: αρθ.6).

Στο απολυτήριο, αποτυπώνονται δυο βασικές αξιολογήσεις του ενδιαφέροντος του εκπαιδευμένου και την ανταπόκριση που είχε απέναντι στο πρόγραμμα σπουδών έτσι ο εκπαιδευτικός καταγράφει την πρωτοβουλία, τη συμμετοχή και τη δυνατότητα συνεργασίας καθώς και επίδοση του εκπαιδευμένου. Η αριθμητική απόδοση που αντιστοιχεί είναι η ακόλουθη (Κανονισμός Οργάνωσης και Λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας, 2014: αρθ. 10, Παρ. 5):

Ενδιαφέρον Ανταπόκριση Αριθμητικά

<i>Πολύ μεγάλο άριστα 19-20</i>	<i>Μεγάλο πολύ καλά 16-17-18</i>
<i>Ικανοποιητικό καλά 13-14-15</i>	<i>Μέτριο επαρκώς 10-11-12</i>
<i>Ελάχιστο ανεπαρκώς 9.5 (βάση προαγωγής)</i>	

Ύστερα από την αντιστοιχεί των αξιολογήσεων με τον βαθμό προαγωγής σε κάθε Γραμματισμό εξάγεται ο βαθμός του απολυτηρίου που θα λάβει ο εκπαιδευόμενος. Αυτή λοιπόν αποτελεί με βάση τον κανονισμό συνοπτικά η λειτουργία των σχολείων και η διάθρωσης δομής τους που συντελεί κατά ένα βαθμό στην οργάνωση και την εύρυθμη λειτουργία του σχολικού συνόλου.

VII. Προφίλ και ο ρόλος των εκπαιδευτικών ενηλίκων

Ο Εκπαιδευτής ενηλίκων εμφανίζεται ως μια από τις βασικές προσωπικότητες που βρίσκονται στον χώρο της εκπαίδευσης. Δεν ενδιαφέρεται μονάχα για τη μεταβίβαση των γνώσεων στους μαθητές τους καθώς αυτό αποτελεί και η ειδοποιός διαφορά από τον εκπαιδευτικό της τυπικής εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα

γνωρίζοντας ότι οι ομάδα των μαθητών που απευθύνεται είναι ενήλικες με διαμορφωμένες προσωπικότητες δεν μπορεί ούτε να εφαρμόσει κλασσικές μεθόδους εκμάθησης ούτε να έχει πρωτεύοντα ρόλο μέσα στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τον ενδιαφέρει να θέσει σε ενεργώ διαδικασία τους εκπαιδευόμενους τους, ώστε να « μάθουν πώς να μαθαίνουν», να αναπτύξουν δεξιότητες και ικανότητες, να αλλάξουν και να διαμορφώσουν στάσεις απέναντι σε γεγονότα και κοινωνικά φαινόμενα που έρχονται σε επαφή καθημερινά. Στο πρόσωπο του, εμφανίζονται χαρακτηριστικά που τον διαπλάθουν και τον διαμορφώνουν.

Ξεκινώντας με τα χαρακτηριστικά και τα προσόντα που πρέπει να κατέχει ένας εκπαιδευτής ενηλίκων είναι πως πρέπει να γνωρίζει πως ο ενήλικές εκπαιδευόμενοι είναι διαφορετικοί από τους ανήλικους καθώς αντιλαμβάνονται και επεξεργάζονται με διαφορετικό τρόπο τις πληροφορίες που τους παρέχονται. Επιζητούν από την εκπαιδευτική διαδικασία όχι την παράθεση απλά κάποιων γνώσεων αλλά την πρακτική εφαρμογή τους στη καθημερινότητα αποδεικνύοντας τη χρησιμότητα τους. Ταυτόχρονα μέσα από τη διαδικασία της μάθησης ανακαθορίζονται οι ίδιοι και ανακαλύπτουν νέες δυνατότητες που για καιρό υποθάλπονταν αλλά η εκπαιδευτική διαδικασία τις έφερε στην επιφάνεια. Παράλληλα οι μέθοδοι που ένας εκπαιδευτής ενηλίκων χρησιμοποιεί θα πρέπει να υποστηρίζουν αφενός το ρόλο του συντονιστή και ρυθμιστή που κατέχει κατά την διαδικασία και αφετέρου πρέπει να βοηθούν τους μαθητές του να μπορούν να φτάσουν μέσα από τη συζήτηση στη γνώση. Ενώ σημαντικό κομμάτι αποτελούν οι προϋπάρχουσες εμπειρίες και οι στάσεις των ατόμων απέναντι στο θεσμό της εκπαίδευσης που πρέπει να αντιστρέψει ώστε να ωθήσει τους μαθητές του προς τη συμμετοχή.

Ο εκπαιδευτής ενηλίκων διαμορφώνει μια σχέση με την ομάδα του στην οποία προβάλλονται συναισθήματα, αντιλήψεις και απόψεις κατά την εκπαιδευτική διαδικασία ενώ επάνω σε αυτή μπορεί ορισμένες φορές να λειτουργεί και υποστηρικτικά με τον ρόλο του συμβούλου σε προβλήματα που αφορούν τους μαθητές του. Οι σχέσεις που διαμορφώνονται δοκιμάζονται καθημερινά και στηρίζονται στον διάλογο, στη διαπραγμάτευση και στην ισότητα απέναντι στα δύο μέλη που καθημερινώς αλληλεπιδρούν και αλληλοεξαρτώνται. Κάποιοι βασικοί ρόλοι που ο εκπαιδευτικός διαδραματίζει στην εκπαίδευση ενηλίκων είναι αυτός του συντονιστή της ομάδας, του καταλύτη της μάθησης, του εμπνευστή, του διαμεσολαβητή, του καθοδηγητή της μάθησης και του υποστηρικτή- εμπνευστή (Γιαννακοπούλου, 2008: 299-331).

Αρχικά σχετικά με τον ρόλο του συντονιστή, ο εκπαιδευτικός πρέπει είναι σε θέση να συμμετέχει ως ένα ενεργό μέλος της ομάδας διευκρινίζοντας τη διαδικασία και τους στόχους των μαθημάτων. Όμως για να επιτευχθεί αυτό χρειάζεται γνώση και εμπειρία. Από την άλλη πλευρά θα πρέπει να είναι σε θέση να παρατηρεί και να βρίσκεται και εκτός της διαδικασίας συνδιαλλαγής των ατόμων ρυθμίζοντας και αποφεύγοντας τις συγκρούσεις. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να λειτουργεί ως καταλύτης μάθησης προάγοντας την εκπαιδευτική διαδικασία για τη διερεύνηση νέων γνώσεων, στάσεων, αντιλήψεων και απόψεων.

Σύμφωνα με τον Ηερτοπόπας εμφανίζεται στο Κείμενο της Γιαννακοπούλου Ε.(2008: 300-301) , σε αυτόν το ρόλο ο εκπαιδευτικός πρέπει να συντονίζει έξι βασικές θεματικές. Δηλαδή, να σχεδιάσει δραστηριότητες που στηρίζονται στην ευελιξία με σκοπό την επίτευξη των στόχων που έχει θέση η ομάδα. Να προσπαθήσει να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα στις παλιές και νέες εμπειρίες που έχουν οι μαθητές τους ώστε, να ωθήσει τη μαθησιακή διαδικασία με έναν νέο τρόπο πιο ενεργό σε συνδυασμό με την ανάγκη για αυτογνωσία που χρειάζεται να καλλιεργηθεί στα άτομα. Η ομάδα ενηλίκων που απευθύνεται ο εκπαιδευτής ενηλίκων αντιμετωπίζει δυσκολίες και προβλήματα καθώς και δυσάρεστες εμπειρίες από το χώρο της εκπαίδευσης πιθανότητα που ο εκπαιδευτικός καλείται να κατανοήσει και να συνειδητοποιήσει. Ταυτόχρονα, πρέπει να είναι σε θέση να οργανώνει τις δραστηριότητες με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι ευχάριστες και οι μαθητές να έχουν ενεργό ρόλο προάγοντας τη δημιουργικότητα, τον στοχασμό και τη σκέψη. Πολλές φορές κατά τη εκπαιδευτική διαδικασία, την συνδιαλλαγή των ατόμων και την αλληλεπίδραση εκφράζονται συναισθήματα ανάμεσα στα άτομα. Ο εκπαιδευτής πρέπει να βρίσκεται σε θέση να τα διαχειριστεί και να προλάβει κάποια σύγκρουση των μελών που πιθανών να οδηγήσει στη δυσκολία λειτουργία της. Δημιουργώντας επομένως ένα θετικό και ευνοϊκό κλίμα και λειτουργώντας υποστηρικτικά στις ανάγκες των εκπαιδευομένων μπορούν να εξασφαλίσουν την εύρυθμη λειτουργία της ομάδας.

Εξίσου ένας ακόμη ρόλος του κατέχει ένας εκπαιδευτής ενηλίκων είναι εκείνος του διαμεσολαβητή. Βρίσκεται επομένως ανάμεσα στη γνώση που πρέπει να μεταβιβαστεί και στην οργάνωση δραστηριοτήτων ώστε αυτό να καταστεί εφικτό. Για αυτό το λόγο πρέπει να κατανοεί τις συνθήκες και τα προβλήματα που μπορεί να υπάρξουν ώστε με τον κατάλληλο τρόπο να οδηγήσει στη μάθηση έχοντας πάντα εν γνώσει τις δυνατότητες των εκπαιδευομένων στοχεύοντας διαμόρφωση των συνθηκών προς διευκόλυνση για την απόκτηση της γνώσης. Έτσι γνωρίζοντας πως η καθοδήγηση

αποτελεί ένα βασικό συστατικό για την διαμόρφωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας εμφανίζεται και ο επόμενος ρόλος που μπορεί να έχει ο εκπαιδευτής ενηλίκων. Καθοδηγητής της γνώσης πρέπει να ενθαρρύνει τους μαθητές τους να ξεπερνούν τις δυσκολίες τους μέσα από την υπόδειξη καλών πρακτικών για τη διόρθωση των λαθών τους. Οδηγώντας τους μαθητές τους ως προς τη γνώση χωρίς να κατέχει ρόλο πρωταρχικό αλλά συντονιστικό προσπαθώντας να προάγει την αυτονομία. Οδηγεί στην ανακάλυψη και δοκιμή ικανοτήτων των ατόμων.

Τέλος, ο εκπαιδευτικός μπορεί να εμφανίζεται ως εμπυχωτής και υποστηρικτής καθοδηγώντας ως προς την επίτευξη των στόχων που έχουν θέσει οι εκπαιδευόμενοι ενισχύοντας της προσπάθειες τους ακόμη και αν αυτές αστοχούν. Προσπαθεί από τη θέση του να αποτρέψει συγκρούσεις και να εμπυχωσει τους μαθητές του χρησιμοποιώντας τεχνικές που υποστηρίζουν. Όμως ο εκπαιδευτικός μπορεί να υιοθετεί κατά την εκπαιδευτική διαδικασία πολλούς ρόλους ταυτοχρόνως λόγω της δυναμικής που υπάρχει οδηγώντας σε ρόλους που μπορεί να συγκρούονται μεταξύ τους. Αυτό μπορεί να οφείλεται σε πολλές και διαφορετικές απαιτήσεις που μπορεί να έχουν οι εκπαιδευόμενοι χωρίς αυτές να συνδέονται. Ο εκπαιδευτής λόγω της πολυπλοκότητας του ρόλου του, μπορεί να μην ανταπεξέλθει επιτυχώς λόγω υπερφόρτωσης. Παράλληλα ο εκπαιδευτής μπορεί να έχει απαιτήσεις διαφορετικές από τους εκπαιδευόμενους του που μπορεί να μην ανταπεξέρχονται στη πραγματικότητα. Οδηγώντας έτσι σε μία κατάσταση σύγκρουσης.

Όπως αναφέρεται στο βιβλίο του Κόκκου Α. « *Εκπαίδευση ενηλίκων : Ανιχνεύοντας το πεδίο*» οι Moosher και Nobletaξινομούν τις γνώσεις, τις ικανότητες και τις στάσεις που εμφανίζονται στο πρόσωπο του εκπαιδευτή ενηλίκων. Παρακάτω παρατίθενται αναλυτικά (Κόκκος, 2005: 120-122) :

1. Να επικοινωνεί αποτελεσματικά με τους εκπαιδευομένους.
2. Να αναπτύσσει αποτελεσματικές σχέσεις με αυτούς.
3. Να ενδυναμώνει τις θετικές τους διαθέσεις.
4. Να δημιουργεί κλίμα που να ενθαρρύνει τη συμμετοχή τους.
5. Να δημιουργεί θεμέλια αμοιβαίου σεβασμού.
6. Να προσαρμόζει το ρυθμό της μάθησης στις δυνατότητες των εκπαιδευομένων.
7. Να προσαρμόζει τη διδασκαλία στα χαρακτηριστικά κάθε εκπαιδευομένου και στα χαρακτηριστικά της ομάδας.

8. Να αντιλαμβάνεται τη διαφορά μεταξύ της εκπαίδευσης των παιδιών και της εκπαίδευσης των ενηλίκων.
9. Να οργανώνει συνθήκες εκπαίδευσης που να αναπτύσσουν την εμπιστοσύνη των συμμετεχόντων.
10. Να συντηρεί το ενδιαφέρον τους για τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες.
11. Να προσαρμόζει το πρόγραμμα στις μεταβαλλόμενες ανάγκες τους.
12. Να διαμορφώνει το χώρο έτσι ώστε να δημιουργείται άνετο μαθησιακό περιβάλλον.
13. Να αναγνωρίζει τις αναπτυξιακές δυνατότητες των εκπαιδευομένων.
14. Να προσαρμόζει την εκπαίδευση στο επίπεδο τους.
15. Να συνοψίζει και να ανακεφαλαιώνει τα βασικά σημεία κάθε μαθήματος.
16. Να συμμετέχει σε διαδικασίες αυτοαξιολόγησης της αποτελεσματικότητας του έργου του.
17. Να δίνει στους εκπαιδευομένους συνεχή ανατροφοδότηση σχετικά με την πρόδό τους.
18. Να εστιάζει στις θεματικές περιοχές που έχουν ζωτική σημασία για αυτούς.
19. Να συντονίζει και να επιβλέπει τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες.
20. Να εφαρμόζει τις αρχές μάθησης που ταιριάζουν σε ενηλίκους.
21. Να δείχνει έμπρακτα τη διάθεσή του για καινοτομία και πειραματισμό, προσεγγίζοντας με καινούργιο τρόπο τα μαθησιακά αντικείμενα.
22. Να υποκινεί τους συμμετέχοντες να μελετούν μόνοι τους, αυτοδύναμα.
23. Να αξιοποιεί τις γνώσεις και τα διδακτικό υλικό που διαμόρφωσαν άλλοι εκπαιδευτές.
24. Να διασύνδεει τη μαθησιακή διαδικασία με τις εμπειρίες των συμμετεχόντων.

Συνοπτικά μέσα από αυτές τις οπτικές εμφανίζεται και διαρθρώνεται ο ρόλος του εκπαιδευτή κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει πολλαπλούς ρόλους που ορισμένες φορές φτάνουν ακόμη και στη σύγκρουση. Έχοντας πάντα στο νου του να έχει ενσυναίσθηση απέναντι στα άτομα και στις συμπεριφορές που εμφανίζουν. Όμως παρά ταύτα βασικός του στόχος είναι να ανακαλύψουν οι μαθητές τους τη γνώση και τις ικανότητες τους. Να μπουν σε μια

διαδικασία κριτικής στάσης απέναντι στη καθημερινότητα και τα γεγονότα που διαδραματίζονται καθημερινά γύρω τους.

VII . Προφίλ και ο ρόλος των εκπαιδευτικών ενηλίκων που εργάζονται στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας.

Ο εκπαιδευτικός μέσα στα πλαίσια του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας, έχει αρμοδιότητες οργανωτικές και αξιολόγησης των μαθητών και εμπύχωσης τους να συμμετέχουν στην μαθησιακή διαδικασία. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να γνωρίζει τα όρια των μαθητών του ώστε να μπορεί να διαμορφώνει με τέτοιο τρόπο την μαθησιακή διαδικασία για να ανταποκρίνεται στις πολύ-επίπεδες ανάγκες που εμφανίζει η ομάδα με την οποία συνεργάζεται. Οι διαφορετικές προσωπικότητες και οι ανάγκες των ενηλίκων μπορεί να ωθούν πολλές φορές σε καταστάσεις σύγκρουσης που ο εκπαιδευτικός ενδεχομένως να πρέπει να αντιμετωπίσει εξομαλύνοντας τες.

Αρχικά είναι ο χαρακτήρας διαμόρφωσης του προγράμματος σπουδών που θα ακολουθηθεί στο περιεχόμενο των γραμματισμών που δίνει το πρώτο και βασικά χαρακτηριστικό του εκπαιδευτικού προφίλ των εκπαιδευτικών. Όπως αναφέρεται και στον τρόπο λειτουργίας των σχολείων δεύτερης ευκαιρίας ο εκπαιδευτικός μαζί με τους μαθητές του συνδιαμορφώνει το σχέδιο μαθήματος με βάσει τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα της ομάδας του. Ώστε με αυτόν τον τρόπο να καταφέρει να ενώσει τις ανάγκες των μαθητών που προέρχονται από τη καθημερινή εμπειρία και τη τριβή με τις ανάγκες της κοινωνίας και τη γνώση που θα τους παρέχει. Επομένως ο πρώτος του ρόλος είναι αυτός του ερευνητή ώστε να ερευνήσει τις ανάγκες των μαθητών και να τις συνδέσει με τις γνώσεις. Παράλληλα οι κανόνες που θα θεσπίσει η ομάδα και οι δέσμευση των εκπαιδευομένων στους στόχους θέτουν τον εκπαιδευτικό να έχει ρόλο ρυθμιστή ώστε να φέρνει σε ισορροπία τη διαδικασία όταν αυτή ξεφεύγει ενώ ταυτόχρονα εμπυχώνει διαρκώς τους μαθητές του ώστε να επιτύχουν τους στόχους τους.

Ο εκπαιδευτικός για να μπορέσει ορθά να επιτελέσει τον ρόλο μέσα στην ομάδα πρέπει να στηρίζεται σε μια παρακαταθήκη γνώσεων που έχει διαμορφώσει . Καθώς είναι τέτοια τα χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων που θέτουν αυτή τη προϋπόθεση ως επιτακτική ανάγκη. Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευόμενοι έχουν την ανάγκη να συνδέσουν τις γνώσεις τους με την καθημερινή ζωή και οι ανάγκες των γνώσεων τους συνδέονται με αυτή. Έχουν διαμορφώσει μια στάση απέναντι στα γεγονότα που εκτυλίσσονται γύρω τους στηριζόμενοι σε μια γενικευμένη και αφηρημένη σκέψη. Οι

πιέσεις που δέχονται τόσο σε εργασιακό επίπεδο όσο και από την ίδια τους την οικογένεια είναι σημαντικός παράγοντας για τη λειτουργία του μαθητευόμενου στη διαδικασία της εκπαίδευσης αλλά και στο πώς ο ίδιος ορίζει τον εαυτό του μέσα από τους κοινωνικούς ρόλους που επιτελεί φέρνοντας τους ορισμένες φορές και σε σύγκρουση.

Μία σημαντική προσωπικότητα εκπαιδευτικού μέσα στα σχολεία είναι αυτή του διευθυντή που κατέχει εξέχοντα ρόλο στη διαδικασία μάθησης που εκτυλίσσεται στο σχολείο. Οι διευθυντές στηρίζουν τους εκπαιδευτικούς δίνοντας υλικό στους εκπαιδευτικούς και υποστηρίζοντάς τους σε πρωτοπόρες σκέψεις και ιδέες που μπορεί να έχουν προς υλοποίηση.

Οι εκπαιδευτικοί του σχολείου υποστηρίζονται και βρίσκονται πάντα σε συνεργασία με τους συμβούλους σταδιοδρομίας και ψυχολόγο. Καθώς πολλοί εκπαιδευόμενοι χρίζουν ανάγκης ψυχολογικής υποστήριξης λόγω προβλημάτων που μπορεί να αντιμετωπίζουν σε προσωπικό και σε κοινωνικό επίπεδο. Τα οποία ο εκπαιδευτικός μπορεί να εντοπίσει λόγω της άμεσης σχέσης αλληλεπίδρασης με τους μαθητές του. Ενώ και οι συμβουλές για τη μετάβαση των μαθητών σε άλλες βαθμίδες σχολικής εκπαίδευσης καθώς και η ανίχνευση των επαγγελματικών στόχων που οι μαθητές θέτουν καθώς τα σχολεία άμεσα συνδέονται με την αγορά εργασίας, είναι σημαντικό κομμάτι για την δράση του εκπαιδευτικού μέσα στο χώρο των Σχολείων δεύτερης Ευκαιρίας.

VII. Συμπεράσματα κεφαλαίου

Σε αυτό το κεφάλαιο έγινε προσπάθεια της ανάλυσης του θεσμού των σχολείων Δεύτερης ευκαιρίας που υπάγεται στα πλαίσια της Δια Βίου Μάθησης και Εκπαίδευσης ενηλίκων. Για την επίτευξη αυτού του στόχου ήταν σημαντικό να γίνουν αναφορές αρχικά στον όρο της δια βίου μάθησης και της εκπαίδευση των Ενηλίκων. Οι αναφορές αυτές εμπερικλείουν τους ορισμούς των εννοιών αυτών μέσα από μία πιο ανθρωπιστική οπτική που ήρθε να συνυπάρξει με έναν οικονομικό τρόπο αντίληψης των ορών τα προηγούμενα χρόνια.

Έπειτα, στρεφόμαστε προς της ιστορική αναδρομή μέσα από τις συνθήκες που υπογράφηκαν στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού χώρου από το 1991 έως σήμερα καθώς και προγράμματα που στοχεύουν στην οικονομική ανάπτυξη και Ευρωπαϊκού χώρου καθώς και αύξηση της ανταγωνιστικότητας της αγοράς εργασίας, μέσα από την παροχή

ευκαιριών για εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού και τη μείωση των αναλφάβητων της Ηπείρου. Με αυτή τη σύνδεση εκπαίδευσης και αγορά εργασίας με έναν πιο άμεσο τρόπο που έδωσαν το βάθρο στην εκπαίδευση των ενηλίκων να κάνει την εμφάνιση της δυναμικά. Μέσα από διάφορους φορείς που προσφέρουν τη δυνατότητα γνώσης όπως τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, τα προγράμματα εξειδίκευσης και άλλα. Για σκοπούς εκπόνησης της παρούσας εργασίας επικεντρωθήκαμε στα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας αναλύοντας τη δομή και τρόπο λειτουργίας τους.

Οι Εκπαιδευτικοί που εντάσσονται στα σχολεία, ως αναπόσπαστο κομμάτι της λειτουργίας των σχολείων αποτελούν ενότητα που αναλύθηκε εκτενέστερα στο κεφάλαιο αυτό. Μέσα από τον τρόπο λειτουργίας του εκπαιδευτικού κατά την μαθησιακή διαδικασία άλλα και μέσα από τους μηχανισμούς ρύθμισης που αναπτύσσει εμφανίζεται η ιδιαιτερότητα του επαγγέλματος του εκπαιδευτή ενηλίκων μέσα στη σχολική τάξη. Ο ρόλος του συντονιστή της διαδικασίας δίνει τη δυνατότητα στους ενηλίκους να φτάσουν στη γνώση οι ίδιοι αναδεικνύεται με αυτόν τον τρόπο.

Κεφάλαιο 2

Κοινωνικοποίηση και σχολικός χώρος

I. Ορισμός της έννοιας της κοινωνικοποίησης

Η γέννηση του ατόμου αποτελεί την απαρχή για την δημιουργία ενός δρών υποκειμένου που θα μπορέσει έπειτα από επιρροές να ενταχθεί στην κοινωνία και να είναι λειτουργικός. Η διαμόρφωση αυτή έγκειται στην διάπλαση της προσωπικότητας του ατόμου μέσα από την οικογένεια, το σχολείο, την κοινωνία και από ένα σημείο και έπειτα από το ίδιο το άτομο. Έτσι υπάρχουν σχέσεις αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο φυσικό και το κοινωνικό περιβάλλον. Μέσα από αυτές τις διαδικασίες το νεαρό άτομο μπορεί να ενταχθεί στο πλαίσιο της κοινωνίας. Αυτές οι διαδικασίες έχουν ως στόχο τους να μπορέσουν να βοηθήσουν το άτομο να γνωρίσει τον κόσμο γύρω του που τον περιβάλλει αλλά και τον ίδιο του τον εαυτό.

Καταλαβαίνει κανείς πως αυτή η διαδικασία είναι πολυδιάστατη σε επίπεδο τόσο μάθησης όσο και κοινωνικής ένταξης. Κατά την διαδικασία, το άτομο από την παιδική ηλικία εσωτερικεύει αξίες και κανόνες από διαφορετικές ομάδες διαμορφώνοντας έτσι την ταυτότητα του. Η ταυτότητα εμφανίζεται σε επίπεδα που αφορούν αρχικά στην ταυτότητα του φύλου καθώς αντιλαμβάνεται τον εαυτό του είτε ως αρσενικό είτε ως θηλυκό. Έπειτα υπάρχει και η εθνική ταυτότητα καθώς και η ταυτότητα με βάση την θρησκεία.

Ο J.Turner και H.Tajfel το 1979 (Hogg&Vaughan, 2010:177-178) βασιζόμενοι πάνω σε αυτό εγχείρημα όρισαν δύο βασικές κατηγορίες για την ταυτότητα. Πρώτον την κοινωνική ταυτότητα που σχετίζεται με την συμμετοχή του ατόμου σε ομάδες και διαμορφώνεται επηρεαζόμενη σε ένα μεγάλο βαθμό από αυτές. Συμπεριλαμβάνει εν ολίγοις τον συλλογικό εαυτό, περικλείοντας μέσα της τα κοινά χαρακτηριστικά που υπάρχουν σε σχέση πάντα με τους σημαντικούς άλλους. Με αυτόν τον τρόπο έγκειται και μια διαδικασία αυτό-προσδιορισμού της εικόνας του εαυτού από την ιδιότητα που το άτομο βρίσκει μέσα στην ένταξη της ομάδας. Η επιλογή αυτή δεν στηρίζεται απλά στην τύχη, αλλά τις περισσότερες φορές μπορεί να γίνεται συνειδητά καθώς αντικατοπτρίζεται η εικόνα του εαυτού που έχει το άτομο για εκείνο. Δημιουργείται η ανάγκη στο άτομο να νιώσει πως το ίδιο αξίζει, για να επιτευχθεί αυτό, προβαίνει στην οργάνωση και στην κατηγοριοποίηση, ώστε να κατατάξει οτιδήποτε κοινωνικό και ταυτόχρονα μέσα από αυτή τη κατηγοριοποίηση να βρει και την τοποθέτηση του εαυτού (Hogg&Vaughan, 2010: 177-178)

Τις περισσότερες φορές οι διαδικασίες έχουν ως βασικό στόχο την αξιολόγηση του εαυτού με θετικό πρόσημο. Οι σύγκριση με τους σημαντικούς άλλους, με συμπεριφορές τους, στάσεις δίνουν τη δυνατότητα στο άτομο να μπορέσει να αξιολογήσει τον εαυτό του, να επεξεργάζεται τα κοινωνικά γεγονότα καθώς προσπαθεί τις περισσότερες φορές να διατηρεί την αίσθηση της αξίας με στόχο την διαφοροποίηση του και την υπεροχή του. Μέσα από τον διαχωρισμό αυτόν δίνεται η ευκαιρία στο άτομο να μπορέσει να διαμορφώσει αφενός μια εικόνα για τον εαυτό του πάντα εν συγκρίσει με άλλους και αφετέρου μέσα από διαδικασίες αξιολόγησης και κατηγοριοποίησης των άλλων ατόμων και κοινωνικών συνόλων σε ανώτερους, κατώτερους και σε ομοίους με αυτόν τον τρόπο εξισορροπείται το γόητρο της ομάδας που το άτομο έχει ενταθεί αναδεικνύοντας την υπεροχή.

Δεύτερον, η προσωπική ταυτότητα, η οποία σχετίζεται με τις προσωπικές σχέσεις του ατόμου και τα χαρακτηριστικά που τις διακατέχουν. Τα χαρακτηριστικά

αυτά είναι μοναδικά για το άτομο και έρχονται σε αντιδιαστολή με άλλα συγκεκριμένα άτομα. Μέσω αυτής της λογικής λοιπόν, υπάρχει η αίσθηση πολλών εαυτών που ανάλογα με τους παράγοντες της εκάστοτε στιγμής μπορούν να ενεργοποιηθούν και να δράσουν ως προς τη διαμόρφωση τους. Γίνεται φανερό πως τα άτομα έχουν την συνήθεια να περιγράφουν με διαφορετικό τρόπο τους εαυτούς τους, να συμπεριφέρονται διαφορετικά αλλά και να δρουν σε διαφορετικά πλαίσια. Σύμφωνα με τους δομιστές «εμείς οι άνθρωποι δεν κουβαλάμε μέσα στο κεφάλι μας καθόλου αυτό-γνωσία ως γνωστικές αναπαραστάσεις αλλά δομούμε αναλώσιμους εαυτούς μέσα από την συνομιλία» (Hogg&Vaughan, 2010: 176). Γίνεται λοιπόν σαφές, πως οι άνθρωποι κατασκευάζουν μια αντίληψη για τον εαυτό τους και με αυτή την αντίληψη δίνουν νόημα στις πράξεις τους που αντικατοπτρίζουν για αυτούς τον πραγματικό τους εαυτό. Επιπλέον οι άνθρωποι κατανοούν τον εαυτό τους και αυτό-προσδιορίζονται με την βοήθεια των σημαντικών άλλων μέσω της σύγκρισης με ομοίους.

Όλες οι διαδικασίες αυτές έχουν ως στόχο την ολόπλευρη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου. Οι διαδικασίες διαμόρφωσης στηρίζονται στον όρο της κοινωνικοποίησης που ως επιστημονικό αντικείμενο έρευνας εμφανίζεται την δεκαετία του 1960. Η κοινωνικοποίηση ως ορισμός εμφανίζεται γιατί πρώτη φορά στο *Oxford Dictionary of the English Language* όπως αναφέρεται στο βιβλίο της Χριστίνας Νόβα-Καλτσούννη(2007: 13) με τον όρο «*to render social, to make fit in for living in society*». Δηλαδή με την έννοια κάνω κάποιον κοινωνικό, ικανό να μπορεί να μπορεί να συνυπάρχει και να ζει μέσα στην κοινωνία.

Για να μπορέσει κανείς να φτάσει στον πλησιέστερο ορισμό της κοινωνικοποίησης θα πρέπει να λάβει υπόψη του δυο βασικές παραμέτρους αρχικά τον επηρεασμό της έννοιας από τον χρόνο και την κοινωνίας. Πιο συγκεκριμένα όσο αφορά τη διαχρονικότητα, πρέπει να καταστεί σαφές πως η έννοια της κοινωνικοποίησης δεν μπορεί να είναι σταθερή μέσα στο χρόνο. Αναφερόμαστε σε αυτήν έχοντας πάντα στο νου τη έννοια του όρου εν σχέση με τη συγκεκριμένη ιστορική στιγμή. Καθώς το περιεχόμενο της έννοιας ορίζεται και διαμορφώνεται από την ίδια την κοινωνία και τις διαδικασίες της, καθώς και από τις ιστορικές συγκυρίες. Έπειτα ως δεύτερη παράμετρος αποτελεί η δυνατότητα της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης να οδηγήσει σε αυτονομία και να καταστήσει το άτομο ικανό να ζει και να συνυπάρχει μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας.

Ο γάλλος κοινωνιολόγος E. Durkheim στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ορίζει την κοινωνικοποίηση ως φαινόμενο που συντελείται στο άτομο και ως διαδικασία είναι

εξαιρετικά περιπλοκή ξεκινώντας χρονικά από την γέννηση του ατόμου, καλύπτοντας έτσι όλο το φάσμα της ζωής του. Το άτομο δέχεται ποικίλες επιδράσεις από παράγοντες , ενσωματώνοντας, αξίες , πρότυπα, ιδέες, συμπεριφορές, ρόλους και αλλά. Με αυτόν τον τρόπο το άτομο αποκτά χαρακτηριστικά που η κοινωνία θεωρεί απαραίτητα για την ομαλή ένταξη του στο κοινωνικό πλαίσιο (Blackledge&Hunt, 2004: 11-14).

Ο ψυχολόγος Z. Freud εξίσου στα μέσα του 20^{ου} αιώνα , ανέπτυξε μια θεωρία με «λειτουργιστικά» χαρακτηριστικά, η οποία προσανατολίζεται ως προς την κοινωνικοποίηση και την σύνδεση με την ανάπτυξη και του προσδιορισμού του εαυτού. Ο πολιτισμός απαρτίζεται από ένα σύνολο ανθρώπων και επιτευγμάτων και εμπεριέχει μέσα του περιορισμούς που ορίζουν την ανθρώπινες σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων στη βάση περιορισμών.

Η ψυχαναλυτική αυτή θεωρία στηρίζεται στη ψυχική οργάνωση και αναλύει πως η διαμόρφωση της προσωπικότητας αποτελείται από τρία μέρη το εκείνο(id), το εγώ (ego) και το υπερεγώ(superego). Στο «εκείνο» συμπεριλαμβάνονται όλα εκείνα τα βιολογικά ένστικτα που εντάσσονται στο κόσμο του ασυνείδητου. Εν συνέχεια στο «υπερεγώ» εμπεριέχονται οι κανόνες της κοινωνίας και οι απαγορεύσεις που επιβάλλει. Τέλος στο «εγώ» υπάρχει το συνειδητό, που ρυθμίζει την προσωπικότητα του ατόμου μέσα από τις συμπεριφορές που έχει εσωτερικεύσει φανερώνοντας τις ψυχικές λειτουργίες που το άτομο ενεργεί. Η κοινωνικοποίηση έχει ως στόχο να περιορίσει τις ορμές και τα ένστικτα του ανθρώπου και να τον βοηθήσει να ενταχθεί στην κοινωνική ζωή.(Muhlbauer, 2003:27-30).

Έτσι σύμφωνα με τον Z. Freud, στο υπερεγώ υπάρχει η συνείδηση που εμπεριέχει τις απαγορεύσεις δημιουργώντας το αίσθημα της ενοχής, επομένως οι ορμές του ατόμου μειώνονται καθώς αν δεν υπακούσει θα δεχθεί κυρώσεις όπως ο αποκλεισμός για παράδειγμα από μια κοινωνική ομάδα.(Muhlbauer, 2003:21-23)

Ο Klaus Hurrelmann, στην προσπάθεια του να ορίσει την διαδικασία της κοινωνικοποίησης καταλήγει πως αποτελεί μια διαδικασία που οδηγεί στην διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου. Βρίσκεται σε εξάρτηση αλλά και αντιπαράθεση με την κοινωνία, πάντα κάτω από τους όρους μιας συγκεκριμένης χρονικής και ιστορικής περιόδου της κοινωνίας(Νόβα- Καλτσούνη, 2007: 18).

Ο Cooley και ο Mead, υποστηρικτές της συμβολικής αλληλεπίδρασης θεωρούν την κοινωνικοποίηση ως διαδικασία ανάπτυξης του εαυτού μέσα από τις διαδικασίες του παιχνιδιού, της ομάδας, της φιλίας και της εργασίας. Ο εαυτός διαμορφώνεται πάντα με τη συνεργασία των σημαντικών άλλων και την επίδραση που ασκούν αυτοί

επάνω στο άτομο. Η διαμόρφωση του εαυτού μέσω της κοινωνικοποίησης είναι μια αργή και σταδιακή διαδικασία ανάμεσα σε δύο η περισσότερους ανθρώπους που αλληλοεπηρεάζονται και εξαρτώνται, δημιουργούν έναν κοινό γλωσσικό κώδικα, ένα σύνολο νοημάτων και συμβολισμών. Ο εαυτός επομένως ερμηνεύεται μέσα από την οπτική του πώς οι άλλοι φαντάζονται τον εαυτό του ατόμου(Νόβα-Καλτσούνη,2007:207-209).

Σύμφωνα με τον Π. Τερλεξή όπως αναγράφεται στο περιοδικό « *Τα εκπαιδευτικά*» που εκδόθηκε το 2013 σε αναφορά του Λυμπερή Λεωνίδα (2013: 105-106, 171-173) «*Η κοινωνικοποίηση ορίζεται ως η διαδικασία με την οποία το άτομο αναπτύσσει και διαμορφώνει την προσωπικότητα του δια μέσω των γνώσεων, των εμπειριών και γενικά της επαφής του με ένα μέρος του πολιτισμικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο γεννιέται και ανατρέφεται . Επίσης τα πολιτισμικά στοιχεία που συνθέτουν έναν πολιτισμό μεταβιβάζονται από η « μια γενιά στην άλλη».* Επομένως, ο άνθρωπος έχει έμφυτες κάποιες ικανότητες τις οποίες δεν αναπτύσσονται αν δεν υπάρξει ο επηρεασμός από το περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται. Μέσα από αυτές τις διαδικασίες το άτομο εντάσσεται στο κοινωνικό σύνολο, εξωτερικεύει αξίες και συμπεριφορές ακόμα και δεξιότητες τις οποίες χρησιμοποιεί συνειδητά ή και ασυνείδητα.

Είναι λοιπόν φανερό πως κανείς μιλώντας για τη κοινωνικοποίηση πρέπει να αναφερθεί σε διαδικασίες, εξελίσσονται βασιζόμενες σε κάποιους κανόνες με ορισμένες προδιαγραφές. Όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, οι κοινωνικοποίηση είναι στενά συνδεδεμένη με την ίδια τη κοινωνία και τα πολιτικά συστήματα που τη διακατέχουν. Επομένως, η κοινωνικοποίηση είναι μια σχέση ανταλλαγής τόσο μεταξύ των ενηλίκων και των παιδιών όσο και μεταξύ της ίδιας της κοινωνίας με τα άτομα. Πιο συγκεκριμένα όπως αναφέρει η Καλτσούνη Νόβα Χ. (2007: 17) «*είναι μια δράση, η οποία είναι επικοινωνιακή αλλά και ενεργητική απάντηση (αντί-δράση) του υποκειμένου στις κοινωνικοπολιτικές απαιτήσεις*».

II. Η ερμηνευτική προσέγγιση της κοινωνικοποιητικής διαδικασίας

Το θέμα της κοινωνικοποίησης αποτελεί ευρύ πεδίο για την ανάπτυξη θεωρητικών ερμηνειών απέναντι στο φαινόμενο. Πολλές ψυχολογικές, κοινωνιολογικές προσεγγίσεις προβάλλουν το φαινόμενο μέσα από την δική τους αναλυτική ματιά, προσφέροντας πλήθος πληροφοριών ως προς την βοήθεια ερευνητικών αλλά και θεωρητικών προσεγγίσεων του θέματος. Για τους σκοπούς της δικής μας έρευνας θα εστιάσουμε στην ερμηνευτική προσέγγιση της συμβολικής

διάδρασης σχετικά με την κοινωνικοποίηση. Η οποία αναλυτικά θα παρατεθεί στις επόμενες παραγράφους.

Γενικότερα η θεωρία της συμβολικής διαντίδρασης μας επιτρέπει να κατανοήσουμε τις διάφορες κοινωνικές σχέσεις των δρώντων υποκειμένων άλλα και τις διαδικασίες που διαμορφώνονται μέσα από την «τριβή» που αναπτύσσουν τα άτομα μεταξύ τους. Η ανθρώπινη λοιπόν δράση ειδικότερα μέσα από τις διαντιδράσεις που λαμβάνουν χώρα στηριζόμενες στη πρόσωπο με πρόσωπο επαφή. Έτσι τα άτομα διαμορφώνουν τη δράση τους ανάλογα με την κατάσταση που αντιμετωπίζουν. Η θεώρηση αυτή δεν αποτελεί ένα γενικευμένο ρεύμα θεωρητικών αλλά αποτελείτε από τις κοινές αντιλήψεις των υποστηρικτών του όπως ο G.H.Mead, W.Thomas, H.Blummer, E.Goffman και άλλοι. Βασικά συστατικά που διαμορφώνουν τη θεώρηση αυτή είναι αρχικά πως δεν εμφανίζεται πουθενά η έννοια της δομής και των κανόνων στηρίζεται επομένως στην απρόσωπή και υποκειμενοποιημένη θεώρηση της καθημερινότητας. Έπειτα, η κοινωνική δράση μέσα από την ανθρώπινη συνείδηση διαμορφώνουν την συνείδηση και την αντίληψη ως βασικά «εργαλεία» για τη δόμηση του τρόπου οργάνωσης και προσανατολισμού.

Οι δρώντες επομένως δεν είναι παθητικοί δεκτές των καταστάσεων αλλά διαθέτουν ενεργώ ρόλο στις διαδικασίες. Ερμηνεύουν καταστάσεις και ερεθίσματα που δέχονται από το περιβάλλον τους και προσανατολίζουν τις δράσεις τους με βάση τα νοήματα που αποδίδουν στα αντικείμενα και τις καταστάσεις. Τα νοήματα που αποδίδουν τα άτομα στις καταστάσεις που εξελίσσονται γύρω τους αλλά και στις συμπεριφορές των γύρω τους στηρίζονται στις αμοιβαίες δράσεις των ατόμων. Είναι σημαντικό να τονιστεί, πως τα νοήματα είναι μεταβλητά και συνεχώς επεξεργάζονται μέσα από ερμηνευτικές διαδικασίες που διαμορφώνουν τα άτομα.

Τα άτομα σύμφωνα με τη θεώρηση αυτή, μαθαίνουν να αντιλαμβάνονται σε πρώτο στάδιο και έπειτα να εσωτερικεύουν «ρόλους», που στην συνέχεια τους αναπαράγουν αποτελώντας οι ίδιοι πρωταγωνιστές. Οι ρόλοι που εσωτερικεύουν ποικίλουν ανάλογα το άτομο αλλά και την κατάσταση την οποία βρίσκονται, υιοθετώντας πάντα εκείνον τον ρόλο συμφωνεί με τις προσδοκίες του κοινωνικού υποκειμένου που θέλει το άτομο να επικοινωνήσει. Έτσι, ανάλογα με τις προσδοκίες των σημαντικών άλλων που το άτομο περιτριγυρίζεται καθημερινά και έρχεται σε επαφή υιοθετεί «ρόλους» που ανταποκρίνονται σε ένα πλαίσιο συγκεκριμένων κοινωνικών κανόνων αλλά και δράσεις των ατόμων, υπάρχει ένα συγκεκριμένο χωρικό πλαίσιο κοινό που αναπτύσσονται αυτές οι διαντιδράσεις των ατόμων. Οι ενέργειες

που αναπτύσσονται ονομάζονται σύμφωνα με την θεωρήσεις αντανεκλαστική συμπεριφορά των ατόμων μέσα από την οποία τα άτομα παρατηρούν και έπειτα διαμορφώνουν τη δική τους συμπεριφορά μέσα από την συμπεριφορά που αναπτύσσουν οι διάφοροι κοινωνικοί δρώντες γύρω τους (Hughes& Kroehler,2007: 169-170).

Επομένως τα άτομα αναλαμβάνουν ρόλους (role-taking), ώστε να επιτύχουν την επικοινωνία με τα άλλα άτομα γύρω τους, έτσι είναι οι καταστάσεις που αποκτούν νόημα μέσα από την ερμηνεία της πραγματικότητας στηριζόμενο στις βιωμένες εμπειρίες, αξίες, γνώσεις και προσδοκίες που το άτομο έχει εσωτερικεύσει κατά την πορεία της ζωής του. Η διαδικασία της ανάληψης ρόλων διαθέτει την ανάγκη για τη μίμηση και την αντιγραφή συμπεριφορών ανθρώπων μέσα από τις οποίες προβάλλονται μέσα από τις αντιδράσεις.

Σε ότι αφορά την θεωρητική αυτή προσέγγιση της κοινωνικοποίησης μέσα στα πλαίσια της συμβολικής αλληλόδρασης, ο θεωρητικός Meadπροσδιορίζει τη διαδικασία μέσα από την έννοια της συγκρότησης του «Εαυτού» (Νόβα-Καλτσούνη,2007:207-209) . Δηλαδή πως το άτομο αρχικά αντιλαμβάνεται τον εαυτό του και πως τον διαμορφώνει ανάλογα με την δράση των ατόμων που τον περιβάλλουν. Είναι επομένως ρόλοι που το άτομο εσωτερικεύει, τους προσδίδει νόημα και σημασία και τους προβάλλει έπειτα στην μέσα από σημαίνοντα σύμβολα που έχει υιοθετήσει. Κατά την ανάπτυξη του ατόμου μέσα στην πορεία της ζωής από την παιδική ηλικία προχωρώντας στην εφηβεία και την ενηλικίωση το άτομο εσωτερικεύει ρόλους που αντιστοιχούν σε πρότυπα, στάσεις, αξίες και εμπειρίες της ζωής του διαμορφώνοντας αυτό που ονόμαζε ο θεωρητικός ως « Γενικευμένος άλλος» (generalized other).

Παράλληλα, για τον θεωρητικό E.Goffman η κοινωνική πραγματικότητα δεν είναι οργανωμένη ούτε έχει συγκεκριμένα νοήματα, αλλά αυτά διαμορφώνονται μέσα από τα νοήματα που τα άτομα αποδίδουν και ερμηνεύουν τις κοινωνικές δράματα καθημερινά. Παρομοίαζε τη διαδικασία αυτή ακριβώς όπως το θέατρο λέγοντας πως όλοι μας κατασκευάζουμε προσωπεία και υποδυόμαστε ρόλους καθημερινά εκτελώντας μια τελετουργία όπως αυτή του θεάτρου.

Είναι σημαντικό να τονιστεί σε αυτό το σημείο πως, υπάρχει έλλειψη των θεσμικών και δομικών στοιχείων στην θεώρηση της αλληλεπίδρασης που αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο με διττή σημασία. Αφενός, η διαδικασία προϋποθέτει την ελεύθερη και υποκειμενοποιημένη διαμόρφωση των ρόλων, των στάσεων, των αντιλήψεων των ατόμων. Αφετέρου όμως, είναι σημαντικό να γίνει εμφανές πως τα θεσμικά στοιχεία

εξίσου επηρεάζουν και διαμορφώνουν τα άτομα και τη συμπεριφορά τους. Έτσι είναι και ένα σημείο κριτικής που δέχθηκε η θεώρηση της συμβολικής αλληλεπίδρασης .

Επομένως συνοψίζοντας, η ανάληψη της ρόλων μέσα στα πλαίσια της καθημερινής ζωής μας δείχνει πως οι άνθρωποι μαθαίνουν και προσδιορίζουν το ποιοι είναι. Ταυτόχρονα εμφανίζεται το πώς μπορεί να επηρεαστεί η συμπεριφορά του ατόμου με βάση το κοινωνικό περίγυρο του καθώς και μέσα από την παρατήρηση της συμπεριφορά των γύρω. Στηριζόμενα στα νοήματα που προσδίδουν τα άτομα απέναντι στις συμπεριφορές και τις πράξεις των γύρω τους. Έτσι, τα άτομα εν συνεχεία διαμορφώνουν τη συμπεριφορά τους και αναλαμβάνουν ρόλους σε όλη τους ζωή που αλλάζουν και διαμορφώνονται συνεχώς.

III. Η σύσταση της κοινωνικοποιητικής διαδικασίας

Κάθε κοινωνικός δρών, ενσαρκώνει μία οντότητα η οποία συνιστάται από χαρακτηριστικά της φυσιολογικά όχι μόνο κληρονομικά αλλά και περιβαλλοντικά . Οι δύο αυτοί παράγοντες βρίσκονται σε μια συνεχή αλληλεξάρτηση μεταξύ τους και υπακούουν σε μια διαδικασία αλληλό-επηρεασμού. Σε αυτή την ενότητα θα γίνει προσπάθεια να αναλυθούν οι διαστάσεις που μπορεί να λάβει η κοινωνικοποιητική διαδικασία.

Η διαδικασία της κοινωνικοποίησης, συναντάται πάνω σε τρεις «μηχανικούς» συνδυασμούς πρώτος είναι αυτός της μάθησης. Η μάθηση είναι η διαδικασία κατά την οποία το άτομο αποκτά συνήθειες, τρόπους συμπεριφοράς, το περιβάλλον στο οποίο εντάσσεται επιδρά επάνω του και προσαρμόζει την συμπεριφορά του ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν. Έτσι, μια συμπεριφορά μπορεί με βάση το κοινωνικό περιβάλλον που εντάσσεται άτομο να κατηγοριοποιείται είτε ως πρότυπη είτε ως κατακριτέα για παράδειγμα(Υπουργείο Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, 2012:51).

Σημαντικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία διαδραματίζουν οι κλίσεις που το άτομο έχει έμφυτες καθώς και η επίπληξη και η ενθάρρυνση σε μια συμπεριφορά που το κοινωνικό περιβάλλον μπορεί να ασκήσει στο άτομο. Επιπρόσθετα, ο δεύτερος μηχανισμός που συναντάται είναι αυτός της ταύτισης, δηλαδή το άτομο εσωτερικεύει συμπεριφορές και ρόλους. Μέσω αυτής της διαδικασίας δίνεται η αίσθηση του

«ανήκειν» στο σύνολο της κοινωνίας. Τα πρόσωπα του κοντινού περιβάλλοντος είναι πιθανότερο να ασκήσουν μεγάλη επιρροή σε αυτό τον τομέα. Η τελευταία διαδικασία είναι αυτή της εσωτερίκευσης και αναφέρεται στην υιοθέτηση αρχικά και έπειτα ενσωμάτωση αξιών, κανόνων και συμπεριφορών. Οι κοινωνικές συνθήκες αυτές και οι περιστάσεις οδηγούν το άτομο στο να κοινωνικοποιηθεί αφενός να τις εσωτερικεύσει αφετέρου.

Έτσι μπορούμε αρχικά να διαχωρίσουμε τη διαδικασία από την οπτική της κοινωνιο-κεντρικής προσέγγισης. Η οποία αναφέρετε στις κοινωνίες και στις κοινωνικές ομάδες που προσπαθούν να μεταβιβάσουν τον πολιτισμό και την κληρονομία τους από τη μία γενιά στην άλλη. Με αυτόν τον τρόπο κρατείται σταθερή η ομοιομορφία που επιβάλλεται, ώστε να διατηρηθεί η εύρυθμη λειτουργία του κοινωνικού συνόλου και ταυτόχρονα της κοινωνίας. Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται η κοινωνική συνοχή και η διατήρηση της κοινωνίας μέσα στο χρόνο. Από την άλλη πλευρά η άτομο-κεντρική οπτική αναφέρεται στο ίδιο το άτομο και στο πώς καταφέρνει να ενσωματώσει όλα εκείνα τα στοιχεία του παρέχονται κατά της διαδικασία της κοινωνικοποίησης.

Η κοινωνικοποίηση εμφανίζεται πλέον μέσα από τους ορισμούς ως μια δια βίου διαδικασία που επιδρά επάνω στο άτομο. Ξεκινώντας από την αρχή της ζωής του μέχρι το τέλος της. Οι νέοι ρυθμοί της σύγχρονης κοινωνίας προσθέτουν συνεχώς νέα δεδομένα τα οποία πρέπει να επεξεργαστούν από το άτομο ώστε να διαχωριστούν και να αφομοιωθούν. Με αυτόν τον τρόπο το άτομο καταφέρνει να βρίσκεται εντός στα πλαίσια του κοινωνικού συνόλου, διότι χωρίς την επεξεργασία και τη υιοθέτηση των νέων δεδομένων μπορεί να «παραγκωνιστεί» από το σύνολο. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται ανακοινωνικοποίησης (Resozialization) και εξελίσσεται σε όλη τη ζωή του ατόμου. Ο όρος ανακοινωνικοποίηση στηρίζεται στο γεγονός πως το άτομο δεν επανακοινωνικοποιείται αλλά η κοινωνικοποίηση είναι μια διαδικασία ατέρμονη και εξελίσσεται καθημερινά. Καθημερινά το άτομο έρχεται αντιμέτωπο με νέες αντιλήψεις, ιδέες, νοοτροπίες που κάποια από αυτά τα ενστερνίζεται και τα ενσωματώνει στην καθημερινότητα του. Δηλώνοντας με αυτό τον τρόπο την πλαστικότητα της ανθρώπινης φύσης να μπορεί με ευελιξία να προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα της σύγχρονης εποχής (Καλτσούνη Νόβα, 2007: 20-21)

Έτσι, το ήδη κοινωνικοποιημένο άτομο ενστερνίζεται νέες ιδέες και αντιλήψεις. Επηρεάζεται η συμπεριφορά του, αλλάζουν τα πρότυπα του και υιοθετεί μια διαφορετική νοοτροπία σε σχέση με τις επιρροές που είχε δεχθεί από την πρώτη φάση

της κοινωνικοποίησης του. Σημαντικό ρόλο στην όλη διαδικασία διαδραματίζουν οι θεσμοί που υποστηρίζουν τη διαδικασία καθώς της τεχνολογίας που με τους ραγδαίους ρυθμούς ανάπτυξης έχει ενσωματωθεί στη ζωή των ατόμων επηρεάζοντας την σε σημαντικό βαθμό σε όλες της τις εκφάνσεις.

Η κοινωνικοποιητική διαδικασία αποτελείται από φορείς όπως αυτόν της οικογένειας, του σχολείου, των μέσων μαζικής ενημέρωσης και άλλα. Η κοινωνικοποίηση χωρίζεται σε πρωτογενή και δευτερογενής αναλόγως τον φορέα και την επίδρασή του σε σχολική, επαγγελματική, ανάλογα με τα στάδια της ζωής του ατόμου καθώς αποτελεί μια διαδικασία που επηρεάζει το άτομο σε όλη την περίοδο της ζωής του χωρίς να βρίσκει κάποιο τέλος. Παρακάτω θα αναλυθούν εκτενέστερα οι φορείς κοινωνικοποίησης και πως αυτοί αναπτύσσονται και τι επιρροή ασκούν στο άτομο στην πάροδο της ζωής του.

Πιο συγκεκριμένα η πρωτογενής κοινωνικοποίηση, συνδέεται στενά με την οικογένεια και την παρέα των συνομηλίκων μετέπειτα. Η οικογένεια πιο συγκεκριμένα κοινωνικοποιεί το άτομο από την στιγμή που έρχεται στην ζωή και αποσκοπεί στην απόκτηση μιας πολιτισμικής και κοινωνικής ταυτότητας. Αφενός η οικογένεια διαμορφώνει κανόνες συνήθειες, αξίες, αντιλήψεις, ιδέες που καθορίζουν το ιδιαίτερα την ανάπτυξη του ατόμου στην παιδική του ηλικία. Καλλιεργείτε έτσι το κοινωνικό στοιχείο ώστε το άτομο να είναι πλέον με τη πάροδο των χρόνων έτοιμο να ενταχθεί ομαλά στο κοινωνικό πλαίσιο. Παρόμοια επιρροή υπάρχει και από την παρέα των συνομηλίκων σε ένα επόμενο στάδιο που επηρεάζει τα άτομα σε περίπου όμοιο βαθμό.

Η Δευτερογενής κοινωνικοποίηση εν συνεχεία απαρτίζεται από το σχολείο, την εργασία, τη θρησκεία, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Είναι το επόμενο στάδιο της κοινωνικοποιητικής διαδικασίας που συντελείται εκτός του οικογενειακού περιβάλλοντος. Εδώ συναντά κανείς, εξίσου αντιλήψεις, συμπεριφορές, στάσεις που το άτομο ενσωματώνει με στόχο την ένταξη στο σύνολο της κοινωνίας. Πιο συγκεκριμένα στο σχολείο μεταβιβάζει τις κοινές παραδόσεις αλλά και τη συσσωρευμένη γνώση μιας κοινωνίας. Οι σχολικοί μηχανισμοί ασκούν και άλλες καθοριστικές λειτουργίες για το άτομο όπως για παράδειγμα τα κριτήρια αξιολόγησης που διαμορφώνουν μια στάση και μια ιδέα για τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των μαθητών. Το σχολείο λειτουργεί ως μια μικρογραφία της κοινωνίας. Είναι σημαντικό να τονιστεί σε αυτό το σημείο πως πολλές κοινωνιολογικές έρευνες έχουν δείξει ότι η σχολική επιτυχία ή αποτυχία συνδέονται με την κοινωνικοποίηση του το άτομο δέχεται

τόσο από το σχολείο όσο και από την οικογένεια. Αναδεικνύοντάς τη ως μια αδιάσπαστη και ενιαία διαδικασία.

Ακόμη, η θρησκεία είναι ένας κοινωνικοποιητικός μηχανισμός που επηρεάζει σύμφωνα με τους κοινωνιολόγους την διαδικασία της εσωτερίκευσης στάσεων, ιδεών, απόψεων. Συμφωνά με τον Durkheim, η θρησκεία προβάλλει την σχέση που αναπτύσσει ο άτομο με την έννοια του θείου. Η σχέση αυτή στηρίζεται επάνω σε θρησκευτικά δόγματα, ιδέες αντιλήψεις και εικόνες που αντικατοπτρίζουν έναν τρόπο ζωής και στάση απέναντι σε αυτό. Εν ολίγοις, αυτό έχει την δυνατότητα προσδώσει την αίσθηση του « ανήκειν» και να δημιουργήσει την εμπειρία της κοινότητας. Επομένως η θρησκεία επηρεάζει τα πρότυπα συμπεριφοράς ιδιαίτερα τον ομόθρησκών μεταξύ τους, έχει την δυνατότητα να διαμορφώσει κανόνες συμπεριφοράς και εν τέλει να προβεί σε παρεμβάσεις όπως τα προγράμματα για νέους. Εξίσου και ο χώρος της εργασίας επιδρά μετέπειτα με παρόμοιο τρόπο όπως η σχολική κοινωνικοποίηση, για παράδειγμα στη ζωή του ατόμου. Μέσα από την εργασία το άτομο αποκτά μια εργασιακή ασχολία και μια συγκεκριμένη συμπεριφορά απέναντι στο κοινωνικό σύνολό που επηρεάζεται από αυτή.

Καταληκτικά λοιπόν, η κοινωνικοποίηση είμαι μια διαδικασία η οποία συντελείται από πολλούς φορείς της κοινωνίας προσπαθώντας να «πλάσουν» το άτομο. Η διαδικασία αυτή βρίσκεται πάνω στο χρονικό συνεχές βρίσκοντας τέλος μόνο με το τέλος της ζωής του ατόμου. Μπορούμε μονάχα από αυτή τη πτυχή να κατανοήσουμε τη σημαντικότητα αλλά και την επιρροή που ασκεί στο άτομο προσπαθώντας να του προσδώσει χαρακτηριστικά τέτοια ώστε ομαλά να ενταχθεί μέσα στο κοινωνικό σύνολο

IV. Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας σε αυτό το κεφάλαιο εξετάσαμε το θέμα της κοινωνικοποίησης και πως αυτό αναλύεται με βάση τον ορισμό του φαινομένου, τις θεωρητικές προσεγγίσεις μέσα από την συμβολική αλληλεπίδραση και τους εκπροσώπους της καθώς και του φορείς που συμβάλλουν στη διαδικασίας. Μέσα από αυτή την ανασκόπηση έγινε φανερό πως η κοινωνικοποίηση ως διαδικασία αποτελεί θέμα ζωτικής σημασίας που χρονικά άρχισε να απασχολεί την θεωρητική σκέψη από πολύ νωρίς έχοντας τις καταβολές της στους κλασσικούς θεωρητικούς της επιστήμης της κοινωνιολογίας. Έπειτα, οι προσεγγίσεις σχετικά με τον ορισμό του φαινομένου

συνεχίζουν συμπληρώνοντας οπτικές όχι μόνο ψυχολογικές αλλά και κοινωνικές με διαφορετικούς τρόπους αντίληψης της έννοιας.

Παράλληλα σημαντική οπτική σχετικά με το φαινόμενο και για τους σκοπούς της παρούσας εργασίας αποτελεί αυτός της συμβολικής αλληλεπίδρασης. Η οποία αντιλαμβάνεται τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης ως μια κατάσταση ανάληψης ρόλων από το άτομο καθόλην τη διάρκεια της ζωής του. Μέσα σε αυτή τη διαδικασία το άτομο νοηματοδοτεί τη κατάσταση αλλά και τους ρόλους που έχουν άλλα άτομα και βασιζόμενο στη διαδικασία της τριβής με τους σημαντικούς άλλους ενσωματώνει εξίσου ρόλους. Οι ρόλοι αυτοί έχουν τις ρίζες τους στην καθημερινή ζωή και τις βιωμένες εμπειρίες του ατόμου.

Τέλος, οι φορείς κοινωνικοποίησης όπως το σχολείο, η οικογένεια, η εργασία και άλλα προβάλλουν τη δυνατότητα το άτομο να ενταχθεί και να ενσωματωθεί στα πλαίσια μια ομάδας που στη συνέχεια θα του δώσει τη δυνατότητα να έχει την αίσθηση του «ανήκειν». Η ομάδα καλύπτεται από κανόνες και όρια που επηρεάζουν τη δράση του ενώ ταυτόχρονα η δυναμική που αναπτύσσεται ανάμεσα στα άτομα έχει την ικανότητα να εξοβελίσει τα άτομα ορισμένες φορές και εκτός ομάδας αν αυτά δεν μπορούν να ακολουθήσουν ή να ενσωματωθούν.

Οι σχέσεις ανάμεσα στα άτομα επηρεάζουν το άτομο σε προσωπικό επίπεδο αλλά και σε κοινωνικό ακόμα και την ίδια την ομάδα σε ότι αφορά τη σύσταση της και την λειτουργία της. Η διαδικασία ξεκινά από την στιγμή που θα γεννηθεί το άτομο και σταματά μόλις και η ζωή του φτάσει στο τέλος της. Είναι μια «ατέρμονη» διαδικασία που ορισμένες φορές χρειάζεται να συμπληρωθεί από νέες ιδέες, αξίες και αντιλήψεις που οι φορείς μπορεί να προβάλλουν ορισμένες φορές για αυτό το λόγο ονομάζεται και ανακοινωνικοποίηση.

Κεφάλαιο 3

Στάσεις και αναπαραστάσεις των κοινωνικών ρόλων και καθημερινότητα

1.Η διαμόρφωση των στάσεων

Η στάση ως όρος αποτελεί μια σχετικά μόνιμη οργάνωση των πεποιθήσεων, των συναισθημάτων και των τάσεων συμπεριφοράς απέναντί σε σημαντικά και κοινωνικά αντικείμενα, ομάδες, συμβάντα και γεγονότα. Τα βασικά συστατικά στοιχεία των στάσεων αποτελούν οι πεποιθήσεις, τα συναισθήματα, η τάση συμπεριφοράς και τα σύμβολα (Hogg&Vaughan,2010:176). Για πρώτη φορά η έννοια «στάση» εμφανίζεται τον 15-16^ο αιώνα για να μπορέσει να περιγράψει ζωγραφιές ή αγάλματα. Ενώ στην συνέχεια στους επόμενους αιώνες τον 17^ο&18^ο αιώνα περνάει πλέον στους κόλπους της επιστήμης της ψυχολογίας(Wetherell,2005:176-180).Η θεωρία αυτή έχει δυο βασικούς εκφραστές τον Allport και τον Mcquire, ο πρώτος αποτελεί πατέρα της βόρειο-αμερικάνικης κοινωνικής ψυχολογίας και θεωρούσε πως η στάση είναι μια νευρολογική κατάσταση ετοιμότητας μέσα από την εμπειρία που ασκεί η κατευθυντήρια δυναμική επιρροή της αντίδρασης του ατόμου σε όλα τα αντικείμενα γύρω του και με τις καταστάσεις τις οποίες σχετίζεται. Παράλληλα οMcquire ξεχωρίζει τρεις φάσεις μελέτης και εξέλιξης των στάσεων σύμφωνα με τον οποίο υπήρξε ένα πέρασμα από την απλή καταγραφή και μέτρηση στην αποσαφήνιση της δομής και της λειτουργίας τους(Παπαστάμος Τόμος Β',2008:133). Για αυτό οι στάσεις χαρακτηρίζονται από το γνωστικό επίπεδο δηλαδή την αντίληψη του αντικειμένου από το εκάστοτε υποκείμενο. Έπειτα ακολουθεί το συναισθηματικό επίπεδο των στάσεων, σύμφωνα με το οποίο το άτομο αξιολογεί και κατατάσσει τα συναισθήματά του έναντι του αντικειμένου και τέλος το επίπεδο της συμπεριφοράς (συμπεριφορική), κατά την οποία το άτομο εκφράζει τις συμπεριφορά του έναντι του αντικειμένου της στάσης (Παπαστάμος Τόμος Β',2008:133).

Το επικρατέστερο «μοντέλο», στάσεων είναι αυτό που συμπληρώνει τρεις διαφορετικές διαστάσεις των στάσεων. Σύμφωνα με το οποίο μια στάση αποτελείται από γνωστικές, συναισθηματικές και συμπεριφοριστικές συνιστώσες. Δηλαδή τα βασικά συστατικά για τη συγκρότηση των στάσεων. Οι στάσεις φανερώνονται ως κάτι γενικά σταθερό που παραμένουν στο χρόνο και δεν μεταβάλλονται, περιορίζοντα γενικότερα σε κοινωνικά σημαντικά γεγονότα ή σε ένα αντικείμενο. Ενώ παράλληλα οι στάσεις είναι γενικευμένες και εμπεριέχουν μέσα τους έναν βαθμό «αφαίρεσης». Με άλλα λόγια κάθε στάση συγκροτείται από ένα σύνολο συναισθημάτων, αρεσκειών

απαρεσκευών, συμπεριφοριστικών προθέσεων, ιδεών και σκέψεων. Οι στάσεις έχουν απώτερο σκοπό και εξυπηρέτηση διαφορετικών λειτουργιών όπως η γνώση, η συντελεστική άμυνα του «εγώ» και τις πιθανότητες κάποιος να έχει μια θετική εμπειρία και να ελαχιστοποιηθεί η έκθεση σε δυσάρεστες ή αρνητικές εμπειρίες. Επομένως γίνεται φανερό πως οι άνθρωποι μέσα από τις εμπειρίες και τα βιώματα τους φέρουν κάποιες αξιολογήσεις για τον κόσμο που τους περιβάλλει, αυτές οι αξιολογήσεις έχουν την ικανότητα να καθορίζουν τον τρόπο δράσης των ατόμων.

Η διαμόρφωση των στάσεων, συντελείται μέσα από τρεις βασικές μορφές μάθησης πρώτον την κοινωνική μάθηση, δεύτερον την κλασσική εξαρτημένη μάθηση και τρίτον η συντελεστική μάθηση. Η κοινωνική μάθηση είναι μια διαδικασία στην οποία η συμπεριφορά ενός ατόμου αποτελεί πρότυπα συμπεριφοράς ενός άλλου. Παράλληλα η κλασσική εξαρτημένη μάθηση περιγράφει τον επαναλαμβανόμενο συσχετισμό που μπορεί να γίνει αιτία ώστε ένα πρώην ερέθισμα να προκαλέσει μια αντίδραση που προηγουμένως προκάλεσε ένα άλλο ερέθισμά. Τέλος η συντελεστική μάθηση είναι οι συμπεριφορές που ακολουθούνται από θετικές συνέπειες και ενισχύονται και είναι πιο πιθανό να επαναληφθούν ενώ οι συμπεριφορές που δεν είχαν θετικό αντίκτυπο να κατασταλούν (Hughes & Kroehler, 2007:167-168).

Συνοπτικά οι στάσεις ως θεώρηση για τους κοινωνικούς ψυχολόγους είναι εκείνες που διαμορφώνουν την ουσία των ατόμων και τους διαπλάθουν ως προσωπικότητες. Οι στάσεις ανθίζουν κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες που σχετίζονται με θέματα των επιλογών για θέματα που μπορούν να απαντήσουν στην ερώτηση του ποιοι είμαστε ως οντότητες ; Η απάντηση της ερώτησης αυτής από το κάθε άτομο του δίνει τη δυνατότητα να δημιουργήσει στάσεις και αντιλήψεις για τον κόσμο γύρω του έχοντας διάρκεια στο χρόνο και προσδίδοντας την ειδοποιό διαφορά του συγκεκριμένου ατόμου από το άλλα. Αποτελώντας έτσι, οδηγό για την επιτέλεση των πράξεων του ατόμου.

II. Κοινωνικές αναπαραστάσεις ορισμός και θεωρητικό υπόβαθρο

Η έννοια της κοινωνικής αναπαράστασης εμφανίζεται στην επιστήμη της κοινωνικής ψυχολογίας ως όρος. Έχει τις ρίζες της στον Κλασσικό γάλλο κοινωνιολόγο Emil Durkeim (Παπαστάμος Τόμος Α', 2001:205) που αναφέρεται στην έννοια των συλλογικών αναπαραστάσεων. Παράλληλα ο θεωρητικός Moscovici το 1969, μελέτησε τις κοινωνικές αναπαραστάσεις μέσα από την προσπάθεια σύνδεσης τους με την έννοια της ιδεολογίας τονίζοντας πως μέσα στην κοινωνική αναπαράσταση

μπορεί κανείς να εντοπίσει την ιδεολογία, που είναι κοινή και χαρακτηρίζεται από ομοιογένεια μέσα σε μια κοινωνική τάξη ή σε μια κοινωνία (Παπαστάμος Τόμος Α', 2001:206-207)

Όμως για να γίνει περισσότερο κατανοητή σε αυτό το κεφάλαιο η έννοια των κοινωνικών αναπαραστάσεων πρέπει να αναχθούμε αρχικά στον ορισμό της έννοιας. Είναι προφανές από την προηγούμενη παράγραφο, πως οι κοινωνικές αναπαραστάσεις «αναπόλησαν» το επιστημονικό ενδιαφέρον. Αναζητώντας τον ορισμό της έννοιας φτάνει κάποιος στο γεγονός πως περικλείει ένα αρκετά περίπλοκο πέπλο την έννοια που στηρίζεται στο ότι είναι ιδιαίτερα ευρύ το πεδίο αναφοράς τους. Κάποιοι ερευνητές θεωρούν πως αποτελούν ένα απλό σύνολο πεποιθήσεων, όμως οι αναπαραστάσεις βρίσκουν μια σημαντική βάση στη θεωρία του κονστρουξιονισμού (Wetherell, 2005: 200-202).

Δηλαδή, οι κοινωνικοί δρώντες αντιλαμβάνονται τον κόσμο γύρω τους σηματοδοτώντας ορισμένες φορές θετικά και ορισμένες φορές αρνητικά. Έτσι κατασκευάζουν εκείνοι την πραγματικότητα τους μέσα από τις νοηματοδοτήσεις τους. Αυτή λοιπόν η κατασκευή, είναι σημαντικό να τονιστεί πως συμπεριλαμβάνει εικόνες, ιδέες και έννοιες που μεταβιβάζονται από άτομο σε άτομο στην καθημερινή συνδιαλλαγή που υπάρχει καθώς και μέσα από άλλες πηγές όπως τα αναγνωστικά κείμενα και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας (Wetherell, 2005: 202).

Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις έχουν μια συγκεκριμένη δομή, σχηματίζοντας έναν πυρήνα μέσα στο οποίο υπάρχει κυρίαρχη εικόνα. Έτσι όπως υποστήριζε και ο γάλλος θεωρητικός Moscovici, «οι κοινωνικές αναπαραστάσεις αποτελούνται από ιδέες και εικόνες αποτελώντας δύο μισά που ενώνονται» (Wetherell, 2005:203). Είναι σημαντικό να γίνει σαφές πως οι κοινωνικές αναπαραστάσεις όπως αναφέρθηκε και πρωτύτερα, ακριβώς επειδή έχουν βάση τους στην καθημερινότητα και την επαφή των ατόμων, άλλωστε για αυτό ονομάζονται και κοινωνικές διότι στηρίζονται στην καθημερινή επικοινωνία, επιδέχονται και μια διαδικασία αξιολόγησης των λεπτομερειών από το άτομο.

Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις έχουν μια κοινή βάση για τα άτομα που αλληλεπιδρούν και στη συνέχεια σχηματίζονται οι εικόνες που έπειτα θα οδηγήσουν στην δημιουργία της κοινωνικής αναπαράστασης. Όμως αυτή η παράμετρος δεν οδηγεί στο γεγονός ότι οι κοινωνικές αναπαραστάσεις δημιουργούνται και αναπαράγονται μέσα σε αυτά που τα άτομα διαμορφώνουν στο μυαλό τους. Πολλές φορές οι

κοινωνικές αναπαραστάσεις καθώς έχουν τις ρίζες τους στην καθημερινότητα και την επικοινωνία αποτελούν και αιτία σύγκρουσης όταν προβάλουν αντίθετα περιεχόμενα.

Η καθημερινότητα και η συνδιαλλαγή των ατόμων δίνει τη δυνατότητα στην επαφή και έπειτα στην αξιολόγηση εμπειριών που μπορεί να είναι νέες και μη οικίες. Οι κοινωνικοί δρώντες έχουν τη δυνατότητα να καταφέρουν να αξιολογήσουν και να κατατάξουν την εμπειρία περνώντας από δύο βασικά στάδια πρώτα την «αγκυροβόληση» και έπειτα την «αντικειμενοποίηση». Ξεκινώντας με το πρώτο στάδιο, οι προϋπάρχουσες κοινωνικές αναπαραστάσεις αποτελούν το φίλτρο για αυτή την εμπειρία που στην συνέχεια θα τοποθετηθεί σε ένα πιο οικείο πλαίσιο ώστε να ενσωματωθεί. Έπειτα η αντικειμενοποίηση, ως διαδικασία έρχεται στην συνέχεια για να προσδώσει στην εμπειρία αντικειμενικά χαρακτηριστικά ώστε να τοποθετηθεί πλέον ως βάσιμη εμπειρία με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (Wetherell, 2005: 203).

Συνοπτικά λοιπόν, οι κοινωνικές αναπαραστάσεις γίνεται φανερό από την παραπάνω ενότητα ότι αφενός αναπτύσσονται με βασικό τους πυρήνα τη καθημερινότητα και την επικοινωνία των ατόμων, άλλωστε για αυτό ονομάζονται κοινωνικές αναπαραστάσεις. Στηρίζονται στις ιδέες, εικόνες και αντιλήψεις των ατόμων που έχουν μια κοινή βάση. Οι κοινωνικές αναπαραστάσεις είναι βασικό συστατικό των κοινωνικών ομάδων που ορίζει τα όρια τους και εμπεριέχεται και ένας πρώτος ορισμός της ίδιας της ομάδας μέσα σε αυτές.

III. Οι κοινωνικοί ρόλοι και καθημερινότητα

Καθημερινά στις σχέσεις συνδιαλλαγής με τους σημαντικούς άλλους προσδιορίζουμε εν μέρει τον ίδιο μας τον εαυτό μέσα από τις σχέσεις που αναπτύσσονται. Αναγνωρίζουμε και κατακτούμε κοινωνικούς ρόλους που προσδιορίζουν την συμπεριφορά μας απέναντι στους άλλους. Ενώ ταυτόχρονα με βάση αυτόν το γνώμονα μπορούμε προσδιορίζουμε και τους γύρω μας καθώς ελέγχουμε τις συμπεριφορές που περιμένουμε από εκείνους να έχουν συνυπολογίζοντας το πλαίσιο που διαδραματίζεται η κάθε κατάσταση διαμορφώνοντας ρόλους καθημερινά (Παπαστάμος Τόμος Β', 2008:197). Αυτό το κεφάλαιο είναι αφιερωμένο σε αυτό που ονομάζουμε κοινωνικοί ρόλοι, προσπαθώντας να αναλύσουμε εκτενέστερα την έννοια του ρόλου καθώς και τις επιτελέσεις του μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο.

Αρχικά, ως κοινωνικό ρόλο μπορούμε να ορίσουμε τη συμπεριφορά του ατόμου που βρίσκεται πάντα εν σχέση με τη κοινωνική του θέση (status) και απορρέει μέσα από αυτή (Παπαστάμος Τόμος Β', 2008:197). Η κοινωνική θέση προβάλλει τη ταύτιση με τον κοινωνικό ρόλο που ενσαρκώνει το κάθε άτομο και μέσα από αυτή προσδιορίζει τον εαυτό του. Είναι ένα σύνολο υποχρεώσεων και δικαιωμάτων που καθορίζεται πολιτισμικά (Hughes&Kroehler,2007:146). Ο κοινωνικός ρόλος διαρθρώνεται μέσα από τις απαιτήσεις των σημαντικών άλλων και στηρίζεται στη συμπεριφορά που ανέπτυξε το άτομο και τον τρόπο που την αιτιολογεί με βάση τη κοινωνική του θέση, ενώ ταυτόχρονα μας βοηθά να δημιουργήσουμε ένα κοινωνικό περίγραμμα και να ερμηνεύσουμε τη συμπεριφορά του. Καθημερινά, ένα άτομο μπορεί να επιτελεί πολλούς κοινωνικούς ρόλους που η σύγχρονη κοινωνία και οι ρυθμοί της επιβάλλουν, όπως ότι κάποιος μπορεί να ενσαρκώνει ταυτόχρονα τον ρόλο του εκπαιδευτικού, του γονέα, του μαθητή ανάλογα με το κοινωνικό πλαίσιο το οποίο βρίσκεται. Έτσι οι σχέσεις διαπλέκονται αλλά παρόλα αυτά καμία δεν αναιρεί την άλλη (Παπαστάμος Τόμος Β', 2008:197).

Οι κοινωνικοί ρόλοι εμπεριέχουν ένα σύνολο προτύπων που συνδέονται με μια δεδομένη θέση, συμπεριλαμβάνουν ένα σύνολο στάσεων, απόψεων, αντιλήψεων, αξιών και συμπεριφορών. Έτσι οι ρόλοι επιτρέπουν την επιλογή κάποιων ενδεδειγμένων τρόπων συμπεριφοράς που είναι και συνάμα προσδοκώμενη. Καθώς τα άτομα προσαρμόζονται στο κοινωνικό πλαίσιο και περιβάλλον το οποίο βρίσκονται και ασκούν διαφορετικά τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους για αυτό ο κοινωνικός ρόλος συνδέεται με τους κανόνες και τα πρότυπα. Οι συμπεριφορές που μπορεί να αναπτύξει κάποιος αν δεν είναι επιτρεπτές θα αναχθεί σε κυρώσεις για αυτό και οι

ρόλοι ονομάζονται θεσμικοί ρόλοι και είναι προσδιορισμένοι (Παπαστάμος Τόμος Β', 2008:199-201) .

Ανάμεσα στον κοινωνικό ρόλο και το άτομο που τον επιτελεί δημιουργείται μια πολύ στενή σχέση καθώς μέσα από αυτούς τους ρόλους που τα άτομα ενσαρκώνουν εμφανίζουν πτυχές τις προσωπικότητάς τους και του εαυτού τους. Αλλά πολλές φορές εμπίπτει το ερώτημα κατά πόσο υπάρχει η ελευθερία της επιλογής μέσα από το πρίσμα αυτής της οπτικής; Αρχικά πρέπει να αναλογιστεί κανείς πως η ανθρώπινη προσωπικότητα συμπεριλαμβάνεται μέσα στις βαθιές επιθυμίες και επιδιώξεις του ατόμου και έτσι υπερβαίνει τους κοινωνικούς ρόλους ενώ παράλληλα εκφράζεται μέσα από αυτούς. Η προσωπικότητα ενός ατόμου αποτελείται από πολλούς ενσαρκωμένους κοινωνικούς ρόλους που βρίσκονται εν σχέση μεταξύ τους. Ενώ παράλληλα, οι ρόλοι που ένα άτομο επιλέγει τους ρόλους που εκείνο επιθυμεί να υιοθετήσει κάθε φορά (Παπαστάμος Τόμος Β', 2008: 200-202).

Μέσα από τους ρόλους γίνεται φανερό, πως το άτομο χτίζει τις σχέσεις του και εντάσσεται στο κοινωνικό πλαίσιο, ο ρόλος επομένως εξωτερικεύεται ως συμπεριφορά και αναγνωρίζεται μέσα σε ένα πολύ-επίπεδο περιβάλλον. Πολλές φορές αυτό το σύνολο ρόλων που ένα άτομο μπορεί να υιοθετεί και να υπερασπίζεται έρχεται σε σύγκρουση. Υπάρχει η εσωτερική και εξωτερική σύγκρουση ρόλων. Ξεκινώντας από την εξωτερική σύγκρουση ρόλων η οποία διαρθρώνεται ως εξής, τα άτομα έρχονται αντιμέτωπα με αντικρουόμενες προσδοκίες που σχετίζεται με το γεγονός ότι ένα άτομο μπορεί να υιοθετεί αντίθετες κοινωνικές θέσεις. Για να εξομαλύνουν τη σύγκρουση αυτή προσπαθούν να υποδύονται έναν συγκεκριμένο ρόλο σε ένα διαχωρισμένο και ορισμένο κομμάτι της ζωής τους (Hughes& Kroehler,2007:148-149).Έπειτα σε ότι αφορά τη εσωτερική σύγκρουση ρόλων, ένα άτομο την αντιλαμβάνεται όταν είναι σε θέση να προσδιορίσει πως κάποιο από τους ρόλους που ενσαρκώνει είναι ασύμβατοι μεταξύ τους(Hughes& Kroehler,2007:149) όπως όταν ένα παιδί βιώνει την εφηβεία για παράδειγμα. Δηλαδή όταν ένας νέος βρίσκεται στη περίοδο της εφηβείας κατανοεί πως αρχίζει να προετοιμάζεται για την ενήλικη ζωή τόσο σωματικά όσο και πνευματικά καθώς και μέσα από υποχρεώσεις και δικαιώματα που πρέπει να κατακτήσει. Ενώ ταυτόχρονα είναι ακόμα ένα ανήλικό «παιδί».

Καταληκτικά είναι φανερό πως οι κοινωνικοί ρόλοι είναι αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας. Οι άνθρωποι διαπλάθουν, διαμορφώνουν συμπεριφορές και σχέσεις με τους σημαντικούς άλλους γύρω του μέσα από τους ρόλους που επιτελούν. Ενώ ταυτόχρονα εντάσσονται μέσα στα κοινωνικά πλαίσια στηριζόμενοι

στις συμπεριφορές τους που απορρέουν από τους ρόλους που ενσαρκώνουν. Οι ρόλοι φέρουν υποχρεώσεις και δικαιώματα για αυτό το λόγο επιφέρουν κυρώσεις στη συμπεριφορά όταν κάτι δεν είναι πλέον αποδεκτό.

IV. Συμπεράσματα

Συμπερασματικά σε αυτό το κεφάλαιο της παρούσας εργασίας έγινε μια συνοπτική αναφορά στις κοινωνιο-ψυχολογικές έννοιες των στάσεων και των κοινωνικών αναπαραστάσεων με απώτερο στόχο να αποτελέσουν στην συνέχεια ένα από τα αναλυτικά εργαλεία των δεδομένων της έρευνας για τους εκπαιδευτικούς που εργάζονται στα σχολεία της Δεύτερης Ευκαιρίας και πως τη νοηματοδοτούν οι ίδιοι.

Έτσι λοιπόν, οι στάσεις διαμορφώνουν την ουσία των ατόμων και τους διαπλάθουν ως προσωπικότητες. Φέρουν συγκεκριμένες αξιολογήσεις για τον κόσμο που περιβάλλει τα άτομα αυτά μέσα από συγκεκριμένες ερμηνείες που ορίζουν το πλαίσιο της δράσης τους. Έχουν παράλληλα ς διάρκεια στο χρόνο και προσδίδοντας την ειδοποιό διαφορά του συγκεκριμένου ατόμου από το άλλα. Αποτελώντας έτσι, οδηγό για την επιτέλεση των πράξεων του ατόμου.

Από την άλλη πλευρά, οι κοινωνικές αναπαραστάσεις βρίσκονται στην καρδιά της καθημερινότητας και χτίζονται με βάση την επικοινωνία των ατόμων, για αυτό ονομάζονται κοινωνικές αναπαραστάσεις. Στηρίζονται στις ιδέες, εικόνες και αντιλήψεις των ατόμων που έχουν μια κοινή βάση. Πάνω σε αυτό στηρίζεται επομένως και η έννοια της κοινωνικής ομάδας που συστήνεται από άτομα με κοινές κοινωνικές αναπαραστάσεις και εμπειρίες που στην συνέχεια θα προσδώσουν τα χαρακτηριστικά και τη δυναμική ομάδας.

Τέλος, οι κοινωνικοί ρόλοι ολοκληρώνουν το «κάδρο» της καθημερινότητας καθόσφειναι αναπόσπαστο κομμάτι της. Τα άτομα μέσα από αυτούς τους ρόλους που ενσαρκώνουν εμφανίζουν πτυχές τις προσωπικότητάς τους και του εαυτού τους. Οι ρόλοι φέρουν υποχρεώσεις και δικαιώματα για αυτό το λόγο επιφέρουν κυρώσεις στη συμπεριφορά όταν κάτι δεν είναι πλέον αποδεκτό.

Ανακεφαλαίωση Α' Μέρους

Σε αυτό το μέρος της εργασίας ανατρέξαμε στη θεωρητική βιβλιογραφία που θα αποτελέσει υπόβαθρο για την ανάλυση του ερευνητικού υλικού που θα ακολουθήσει στα επόμενα κεφάλαια της εργασίας.

Πιο συγκεκριμένα επικεντρωθήκαμε στην έννοια της εκπαίδευσης ενηλίκων και στις ιστορικό-πολιτισμικές της καταβολές επικεντρώνοντας περισσότερο το ενδιαφέρον στις πρόσφατες ευρωπαϊκές πολιτικές για την αντιμετώπιση της ανεργίας και του αναλφαβητισμού. Ταυτόχρονα σε αυτό το πλαίσιο έγκειται και στην αρχή λειτουργίας των Σ.Δ.Ε., ως μια πολλά υποσχόμενη πολιτική για την αντιμετώπιση του μεγάλου ποσοστού ανέργων και την απόκτηση εφοδίων με στόχο να έχουν τη δυνατότητα να ενταχθούν τα άτομα όλο και πιο ενεργά στη κοινωνική και οικονομική ζωή της εκάστοτε ευρωπαϊκής κοινωνίας. Παράλληλα, αναλύσαμε τον τρόπο λειτουργίας με βάση το καταστατικό λειτουργίας τους. Καθώς ιδιαίτερη προσοχή δόθηκε στο κεφάλαιο που αναφέρεται στις σχέσεις εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων που αναπτύσσονται κατά τη μαθησιακή διαδικασία.

Εν συνεχεία ανατρέξαμε στο θεωρητικό υπόβαθρο της κοινωνικοποίησης ως διαδικασίας με στόχο τον ορισμό του φαινομένου και την παράθεση των θεωρητικών προσεγγίσεων μέσα από την συμβολική αλληλεπίδραση και τους εκπροσώπους της καθώς και του φορείς που συμβάλλουν στη διαδικασία.

Παράλληλα, σταθήκαμε στις κοινωνιο-ψυχολογικές έννοιες των στάσεων, των κοινωνικών αναπαραστάσεων και των κοινωνικών ρόλων. Έτσι, οι στάσεις διαμορφώνουν την ουσία των ατόμων και τους διαπλάθουν ως προσωπικότητες. Καθώς και οι κοινωνικές αναπαραστάσεις βρίσκονται στην καρδιά της καθημερινότητας και χτίζονται με βάση την επικοινωνία των ατόμων. Τέλος οι κοινωνικοί ρόλοι που ενσαρκώνουν τα άτομα εμφανίζουν πτυχές τις προσωπικότητάς τους και του εαυτού τους.

Καταληκτικά έχοντας το παρών θεωρητικό υπόβαθρο στη «φαρέτρα» των εργαλείων για την ανάλυση του εμπειρικού υλικού στη συνέχεια θα προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τις ερμηνείες και τις απόψεις των εκπαιδευτικών μέσα από τις απόψεις του που καταγράφηκαν στις συνεντεύξεις που μας χορήγησαν.

Μέρος Β'

Μεθοδολογία

Κεφάλαιο 1

Σχεδιασμός του μεθοδολογικού πλαισίου

I. Γενικός σκοπός της έρευνας

Τα Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας, αποτελούν έναν από τους αρωγούς της Δια Βίου μάθησης προσφέροντας στους εκπαιδευόμενους τη δυνατότητα για την διεύρυνση των γνώσεων τους και της απόκτησης της ευκαιρίας για ένταξη στην αγορά εργασίας με νέες προϋποθέσεις. Η έρευνα αυτή θέτει ως γενικό σκοπό την ανακάλυψη των ερμηνευτικών αντιλήψεων και στάσεων απέναντι στο θεσμό του σχολείου μέσα από τα μάτια των εκπαιδευτικών .

II. Βασικά ερευνητικά ερωτήματα

- ❖ Πώς κάποιος ενήλικας στη σημερινή εποχή αποφασίζει να επανενταχθεί στη σχολική ζωή;
- ❖ Η απόφαση του ατόμου επηρεάστηκε από τα πλαίσια του οικογενειακού περιβάλλοντος κατά τη διαδικασία της εγκατάλειψης;
- ❖ Πως επηρεάζει και σε ποίο βαθμό η επανένταξη του ατόμου επηρεάζει τη καθημερινότητά του;
- ❖ Οι προσδοκίες και οι ανάγκες των μαθητών καλύπτονται από το πρόγραμμα σπουδών ;
- ❖ Ποία στοιχεία χαρακτηρίζουν και διαμορφώνουν τη σχέση εκπαιδευτικών και μαθητών;
- ❖ Πως τοποθετούνται οι εκπαιδευτικοί απέναντι στο θεσμό του ΣΔΕ;
- ❖ Η επιλογή τους και οι εμπειρία που έχουν αποκομίσει από το ΣΔΕ τους έχει επηρεάσει ως προσωπικότητες;

III. Βασικοί στόχοι της έρευνας

- ❖ Να ορίσουμε τους λόγους που ωθούν τους εκπαιδευόμενους να ενταχθούν στο θεσμό
- ❖ Να ορίσουμε τα χαρακτηριστικά των εκπαιδευομένων
- ❖ Να ορίσουμε τα χαρακτηριστικά των εκπαιδευτών
- ❖ Να διαρθρωθεί ο λόγος που οι εκπαιδευτικοί επέλεγον τα ΣΔΕ για να εκτελέσουν το επάγγελμά τους ως εκπαιδευτικοί
- ❖ Να διαρθρωθούν οι σχέσεις που διαμορφώνονται κατά τη μαθησιακή διαδικασία ανάμεσα σε εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενους. Καθώς και ποια επιρροή έχουν στους εκπαιδευόμενους αυτές οι σχέσεις

Κεφάλαιο 2

Η μεθοδολογία της έρευνας

I. Η περιγραφή των συμμετεχόντων

- a) Τα βιογραφικά πορτρέτα των αφηγητών εκπαιδευτικών των ΣΔΕ

Βινιέτα 1

Η πρώτη εκπαιδευτικός (Α) που μας παραχώρησε συνέντευξη, έχει γεννηθεί το 1978 στη Μυτιλήνη και σήμερα είναι ο μόνιμος τόπος κατοικίας της. Σε ότι αφορά την οικογενειακή της κατάσταση, προέρχεται από μια τετραμελή οικογένεια έχοντας ακόμη έναν αδελφό. Η τωρινή οικογενειακή της κατάσταση όπως μας δήλωσε είναι άγαμη.

Σχετικά με το αντικείμενο της εργασίας της είναι εκπαιδευτικός και αναλαμβάνει το μάθημα του Αγγλικού Γραμματισμού στα Σ.Δ.Ε.. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, αρχικά στο αντικείμενο της Αγγλικής Φιλολογίας . Παράλληλα, είναι κάτοχος της επάρκειας από το Πρόγραμμα Ειδίκευσης στη Συμβουλευτική και τον Προσανατολισμό (ΠΕΣΥΠ). Το οποίο σχετίζεται με την απόκτηση επιστημονικών γνώσεων και εξειδίκευσης στο τομέα του επαγγελματικού προσανατολισμού και της Συμβουλευτικής της Σταδιοδρομίας, ώστε να μπορεί να την εφαρμόσει κανείς στα πλαίσια της σχολικής τάξης αλλά και σε χώρους εκπαίδευσης.

Ενώ σήμερα πλέον έχει ενταχθεί στο τμήμα της Κοινωνιολογίας ως φοιτήτρια και παράλληλα ολοκληρώνει ένα ακόμη μεταπτυχιακό σχετικά με την επιστήμη της παιδαγωγικής. Έχει δουλέψει στις περισσότερες δομές που προσφέρονται για την εκπαίδευση των ενηλίκων όπως σε ΙΕΚ αλλά και σε Κέντρα Δια Βίου Μάθησης. Παράλληλα έχει εργαστεί και σε άλλες μη τυπικές μορφές εκπαίδευσης, όπως φροντιστήρια ξένων γλωσσών αλλά και σε ιδιαίτερα μαθήματα σε ενήλικες σε κατ'οίκον χώρο. Τέλος, εδώ και τέσσερα χρόνια εργάζεται στα Σ.Δ.Ε ως αποσπασμένη εκπαιδευτικός στη Λέσβο παρέχοντας το μάθημα των Αγγλικών στους μαθητές της.

Βινιέτα 2

Η δεύτερη εκπαιδευτικός (Β) γεννήθηκε το 1985 στις Σέρρες όπου και μεγάλωσε. Προέρχεται από μία τριμελή οικογένεια και σήμερα σε ότι αφορά τη δική της οικογενειακή κατάσταση είναι παντρεμένη πρόσφατα. Το αντικείμενο της εργασίας της είναι εκπαιδευτικός στον τομέα των Αγγλικών.

Έχει κάνει σπουδές και είναι απόφοιτη της Αγγλικής Φιλολογίας αλλά και του Παιδαγωγικού τμήματος. Παράλληλα είναι κάτοχος Μεταπτυχιακού διπλώματος με τίτλο «Γυναίκες και τα Φύλα». Το 2009 και έπειτα άρχισε να εργάζεται σε σχολεία της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης παρέχοντας το μάθημα των Αγγλικών. Ενώ εδώ και δύο χρόνια εργάζεται πλέον στα ΣΔΕ, ως εκπαιδευτικός και παρέχει τον Αγγλικό Γραμματισμό.

Βινιέτα3

Ο επόμενος εκπαιδευτικός (Γ) είναι άντρας και έχει γεννηθεί το 1953 στη Μυτιλήνη όπου αποτελεί και η μόνιμη κατοικία του. Είναι παντρεμένος και έχει αποκτήσει δύο γιούς οι οποίοι είναι φοιτητές.

Σε ότι αφορά τις σπουδές του είναι απόφοιτος Τ.Ε.Ι Γεωπονίας και έχει ολοκληρώσει την Εκπαίδευσή του στη Σ.Ε.Λ.ΕΤ.Ε². Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα αυτό αποτελούσε μια ειδίκευση για την απόκτηση παιδαγωγικής επάρκειας για τη δυνατότητα άσκησης επαγγέλματος του εκπαιδευτικού στο σχολικό χώρο. Η απόκτηση της εκπαιδευτικής επάρκειας αναφέρονταν σε εκπαιδευτικούς τόσο των τεχνικών αλλά και επαγγελματικών σχολών που θα εργάζονταν στην εκπαίδευση των ενηλίκων αλλά και σε ειδικά μαθήματα που γίνονταν στο γυμνάσιο. Έπειτα από την ολοκλήρωση αυτού του κύκλου σπουδών διορίστηκε στην Διεύθυνση Γεωργίας όπου παρέμεινε για μερικά χρόνια. Εν συνεχεία παραιτήθηκε και αποδέχθηκε άλλη θέση στο Δημόσιο Τομέα, όντας καθηγητής στην τεχνική εκπαίδευση. Μέσα στη καριέρα του όπως μας αφηγείται συνδέθηκε στενά με τους κόλπους της εκπαίδευσης και επιτέλεσε χρέη καθηγητή, υποδιευθυντή αλλά και Διευθυντή συμπληρώνοντας 33 χρόνια υπηρεσίας στο χώρο αυτό.

Εντάχθηκε στα Σ.Δ.Ε, ύστερα από την προϋπηρεσία του σε τεχνικό Λύκειο που για εκείνον όπως μας αναφέρει ήταν μια προ-εμπειρία για να ενταχθεί πιο ενεργητικά στην εκπαίδευση των ενηλίκων. Τα ΣΔΕ αποτελέσαν για εκείνον ένα όνειρο που θα ήθελε να επιτύχει με την ένταξη του σε αυτόν, τον οποίο και κατάφερε.

Ξεκίνησε παρέχοντας μαθήματα του περιβαλλοντικού γραμματισμού τα οποία εκπονεί μέχρι και σήμερα. Ενώ παράλληλα υποστηρίζει και άλλους γραμματισμούς συμπληρώνοντας το πρόγραμμα μαθημάτων. Κρατώντας έτσι το όνειρο των μαθητών του να επιτρέψουν πίσω στο σχολείο, να μάθουν νέες δεξιότητες και να διευρύνουν τους ορίζοντές τους.

² «Η ΣΕΛΕΤΕ σύμφωνα με τον ιδρυτικό της νόμο είχε ως στόχο «την επιμόρφωση και προπαρασκευή «παιδαγωγικών» των υποψηφίων δασκάλων των τεχνικών και λοιπών επαγγελματικών σχολών και των ειδικών μαθημάτων των νέων κατευθύνσεων των γυμνασίων. Γίνεται αναφορά στα προγράμματα της Σχολής τα οποία από την ίδρυσή της χαρακτηρίζονται πρωτοποριακά και καινοτόμα, στις επιδράσεις των αντίστοιχων διεθνών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, στο εκπαιδευτικό της προσωπικό και στην αποτελεσματικότητα των αποφοίτων της στην εκπαίδευση καθώς και στα νέα προγράμματα Συμβουλευτικής και Γενικής Τεχνολογίας που λειτουργούν στη Σχολή. Παρά την όποια και ουσιαστική συμβολή της στα εκπαιδευτικά δρώμενα τεκμηριώνεται ότι η ΣΕΛΕΤΕ ουδέποτε έτυχε θεσμικής αναγνώρισης από την Πολιτεία και παρέμεινε συνεχώς «αλώβητη» από όλες τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις και αλλαγές που αφορούσαν την Τριτοβάθμια εκπαίδευση». (Καλούρη, Ρέππα & Φύλιος)

Βινιέτα 4

Ο εκπαιδευτικός(Δ) που μας χορήγησε συνέντευξη είναι γεννημένος του 1967, έχει καταγωγή από τη Μυτιλήνη και σήμερα είναι μόνιμος κάτοικός της. Είναι παντρεμένος και έχει αποκτήσει μία κόρη μέσα από τον γάμο του.

Η καριέρα του ως εκπαιδευτικός ξεκίνησε αφότου αποφοίτησε από το Τ.Ε.Ι. Ηλεκτρολογίας. Έπειτα εντάχθηκε ενεργά στα πλαίσια της εκπαίδευσης των ενηλίκων προσφέροντας μαθήματα πληροφορικής και ηλεκτρολογίας σε Ι.Ε.Κ, σε μαθήματα του Ο.Α.Ε.Δ.. Εν συνεχεία ακολούθησε ένας μεταπτυχιακός τίτλος σπουδών πάνω στην εκπαίδευση των ενηλίκων μέσα από την οποία γνώρισε ουσιαστικά αυτόν τον κόσμο, ο οποίος του όξυνε το ενδιαφέρον του και στη συνέχεια τον κέρδισε οριστικά.

Τα ΣΔΕ στα οποία εργάζεται ενεργά εδώ και περίπου 7 χρόνια, τα θεωρεί ως σταθμό ζωής για εκείνον. Έτσι παραμένει εκεί προσφέροντας γνώση και υποστήριξη στους μαθητές του.

Βινιέτα 5

Η πέμπτη (ΣΤ) αφηγήτρια είναι μια εκπαιδευτικός, η οποία έχει γεννηθεί το 1980. Έχει γεννηθεί και μεγαλώσει στη Μακεδονία και στη συνέχεια παντρεύτηκε και απέκτησε ένα παιδί. Εντάχθηκε στην εκπαίδευση έπειτα από την αποφοίτησή της από το Τμήμα Φιλολογίας και αποτελεί και τον βασικό σταθμό της καριέρας της. Έπειτα άρχισε να εργάζεται ως αναπληρώτρια και ωρομίσθια εκπαιδευτικός σε διάφορα σχολεία της χώρας. Το 2010, εντάχθηκε ως ωρομίσθια σε ένα Σ.Δ.Ε στο Βόρειο Αιγαίο και στη συνέχεια ήρθε στη Μυτιλήνη ως εκπαιδευτικός στην τυπική εκπαίδευση. Στα Σ.Δ.Ε, εργάζεται μέχρι και σήμερα παρέχοντας το γλωσσικό Γραμματισμό στους μαθητές της συμπληρώνοντας 6 χρόνια στην εκπαίδευση των ενηλίκων. Παράλληλα σήμερα, ασχολείται και με τη μη τυπική μορφή εκπαίδευσης παρέχοντας στήριξη σε μαθητές όλων των βαθμίδων.

Βινιέτα 6

Η έκτη βινιέτα σκιαγραφεί την έκτη συνεντευξιαζόμενη (Ε) η οποία έχει γεννηθεί το 1982 και σήμερα είναι μόνιμος κάτοικος Μυτιλήνης. Είναι πλέον παντρεμένη και έχει αποκτήσει ένα παιδί.

Σήμερα εργάζεται ως ιδιώτης συνεργάτης στην Ελληνική Στατιστική Αρχή. Οι σπουδές της σχετίζονταν με τη Γεωγραφία της οποίας είναι κάτοχος πτυχίου. Έπειτα ακολούθησε ένα σχετικό μεταπτυχιακό πάνω στο θεματική των σπουδών της. Ενώ παράλληλα παρακολουθούσε αρκετά σεμινάρια επιμόρφωσης για την εκπαίδευση των ενηλίκων. Εν συνεχεία, πέραν των επιμορφώσεων έχει εργαστεί επάνω στον τομέα της σε διάφορα ερευνητικά προγράμματα και με εταιρίες.

Έχει ενταχθεί στο χώρο των ΣΔΕ από το 2010 και προσφέρει το μάθημα του επιστημονικού γραμματισμού συμπληρώνοντας φέτος 6 χρόνια υπηρεσίας στα σχολεία. Ταυτόχρονα στο χώρο της εκπαίδευσης των ενηλίκων έχει προσφέρει μαθήματα για έξι μήνες σε ΙΕΚ, ενώ συμμετείχε και σε ορισμένα προγράμματα του Κέντρου Δια Βίου Μάθησης.

Βινιέτα 7

Η έβδομη εκπαιδευτικός (Ζ) είναι γεννημένη το 1978 και είναι κάτοικος Μυτιλήνης. Σήμερα είναι έγγαμη με ένα παιδί. Έχει κάνει ανώτατες σπουδές στο χώρο των μαθηματικών έχοντας τελειώσει στο Παρίσι το διδακτορικό της σχετικό με το αντικείμενο των σπουδών της. Κατά τη διάρκεια του διδακτορικού της, ανέλαβε μαθήματα σε φοιτητές προπτυχιακούς αλλά και μεταπτυχιακούς. Μόλις τελείωσε η σύμβαση της με το πανεπιστήμιο της στο Παρίσι επέστρεψε στην Ελλάδα. Έτσι, συνεργάστηκε με το πανεπιστήμιο Αιγαίου και στη Γεωπονική σχολή ως καθηγήτρια το οποίο διήρκεσε 2 χρόνια. Έπειτα επέστρεψε στο Νησί της Λέσβου το 2014. Σήμερα δηλώνει άνεργη και απασχολείται περιστασιακά. Το 2015, εντάχθηκε για πρώτη φορά στο χώρο της εκπαίδευσης των ΣΔΕ στον οποίο παρείχε το Μαθηματικό Γραμματισμό μέχρι και πέρυσι.

Όνομα	Φύλο	λικία	Οικογενειακή κατάσταση	Τόπος μόνιμης κατοικίας	Πρώτο πτυχίο	Άλλοι τίτλοι σπουδών	Εργασία
A	Γυναίκα	39	Άγαμη	Μυτιλήνη	Αγγλική φιλολογία	1. Π.Ε.Σ.Υ .Π 2. Μεταπτυχιακό στη παιδαγωγική επιστήμη 3. Προπτυχιακές σπουδές στο τμήμα Κοινωνιολογίας	1. Ι.Ε.Κ 2. Κ.Δ.Β.Μ 3. Άτυπες μορφές εκπαίδευσης 4. Σ.Δ.Ε
B	Γυναίκα	32	Έγγαμη χωρίς παιδιά	Μυτιλήνη	Αγγλική φιλολογία	1. Μεταπτυχιακό « Γυναίκες και Φύλα»	1. Πρωτοβάθμια βαθμίδα εκπαίδευσης 2. Σ.Δ.Ε
Γ	Άντρας	64	Έγγαμος με δύο παιδιά	Μυτιλήνη	Γεωπονία	1. Σ.Ε.Λ.Ε .Τ.Ε	1. Διεύθυνση Γεωργίας 2. Ε.Π.Α.Λ 3. Δευτεροβάθμια βαθμίδα εκπαίδευσης 4. Νυχτερινό Λύκειο 5. Σ.Δ.Ε
Δ	Άντρας	50	Έγγαμος με ένα παιδί	Μυτιλήνη	Ηλεκτρολογία	1. Μεταπτυχιακό στην «Εκπαίδευση Ενηλίκων»	1. Ι.Ε.Κ 2. Ο.Α.Ε.Δ 3. Σ.Δ.Ε
Ε	Γυναίκα	37	Έγγαμη χωρίς παιδιά	Μυτιλήνη	Φιλολογία	–	1. Δευτεροβάθμια βαθμίδα εκπαίδευσης 2. Άτυπες μορφές εκπαίδευσης 3. Σ.Δ.Ε
ΣΤ	Γυναίκα	35	Έγγαμη χωρίς παιδιά	Μυτιλήνη	Γεωγραφία	1. Μεταπτυχιακό σχετικά με τις προπτυχιακές της σπουδές	1. ΕΛ.ΣΤΑΤ 2. Ερευνητικά Κέντρα 3. Ι.Ε.Κ 4. Κ.Δ.Β.Μ 5. Σ.Δ.Ε
Z	Γυναίκα	39	Έγγαμη χωρίς παιδιά	Μυτιλήνη	Μαθηματικός	1. Διδακτορικό στις μαθηματικές επιστήμες	1. Εκπαιδευτικός σε πανεπιστήμια του εξωτερικού αλλά και στην Ελλάδα 2. Σ.Δ.Ε

β) Τα βιογραφικά πορτρέτα των αφηγητών μαθητών των ΣΔΕ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στα βιογραφικά πορτραίτα των αφηγητών, που ήταν μαθητές στο σχολείο δεύτερης ευκαιρίας κατά το σχολικό έτος 2015-2016. Τα πιο συγκεκριμένα θα προσπαθήσουμε να σκιαγραφήσουμε την βιογραφία τους ως άτομα ώστε να κατανοήσουμε το κοινωνικό, το πολιτισμικό και το οικονομικό τους υπόβαθρο. Οι συνισταμένες αυτές φαίνονται ιδιαίτερα χρήσιμες σε ότι αφορά την κατανόηση τόσο των στάσεων και των αντιλήψεων όσο και τη δόμηση της ζωής των αφηγητών πριν από την εγκατάλειψη του σχολικού χώρου άλλα και έπειτα.

Βινιέτα 1: Ιωάννα

Αρχικά η Ιωάννα, γεννήθηκε το 1973 στην περιοχή της Μυτιλήνης και κατάγεται από ένα χωριό κοντά στο κέντρο της πόλης στο οποίο ζει ακόμα και σήμερα. Η πατρική της οικογένεια αποτελείται από τους δύο γονείς της και τον μεγαλύτερο αδερφό της. Στα δώδεκα της χρόνια εγκατέλειψε το σχολείο έπειτα από την πρώτη της αποτυχία μετάβασης από το σχολικό χώρο του Δημοτικού στο γυμνάσιο. Εν συνεχεία, τέσσερα χρόνια αργότερα παντρεύτηκε και απέκτησε αμέσως το πρώτο της παιδί. Σήμερα είναι μητέρα οχτώ παιδιών τα οποία προσπαθεί να μεγαλώσει όσο το δυνατόν καλύτερα μπορεί. Παράλληλα, πριν από πέντε χρόνια περίπου εντάχθηκε για πρώτη φορά στον εργασιακό βίο και απασχολήθηκε σε στον ιδιωτικό τομέα ως καθαρίστρια καθώς τόσο η πολυπληθής οικογένεια της άλλα και το επάγγελμα του συζύγου της που είναι Ιερέας δεν αρκούν όσο αφορά τους οικονομικούς πόρους για να ανταπεξέλθουν. Φέτος μετά από πολλά χρόνια προσμονής εντάχθηκε στους κόλπους του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας για να αποκτήσει το απολυτήριο Γυμνασίου και να εκπληρώσει όπως μας αναφέρει στην συνέντευξή της « το απωθημένο της» να τελειώσει το σχολείο. Παράλληλα έχει ξεκινήσει να ψάχνει για μια καλύτερη εργασία άλλα και να συμμετέχει σε κάποιους κύκλους σεμιναρίων του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού. Μας εξέφρασε την έντονη επιθυμία της να συνεχίσει την εκπαίδευση της και σε επόμενες βαθμίδες εκπαίδευσης.

Βινιέτα 2: Πέτρος

Ο δεύτερος αφηγητής ο Πέτρος, γεννήθηκε το 1980 και κατάγεται από την περιοχή των Σερρών. Πλέον όμως μένει στη Μυτιλήνη εδώ και μερικά χρόνια μαζί με τη σύζυγο του. Η οικογένεια του, αποτελείται από τους δύο του γονείς και άλλα δυο αδέρφια έναν μεγαλύτερο και ένα μικρότερο από εκείνον σε ηλικία. Πριν από μερικά

χρόνια παντρεύτηκε τη γυναίκα του στη Θεσσαλονίκη και τώρα επέστρεψαν στον τόπο καταγωγής της. Εκείνος στην ηλικία των δώδεκα χρόνων αποφάσισε να μη συνεχίσει στο σχολείο καθώς δεν έβρισκε κάποιο ενδιαφέρον στα μαθήματα. Έπειτα εντάχθηκε στον εργασιακό βίο αμέσως σε ένα σιδηρουργείο στο οποίο έμαθε μέσω μαθητείας τη τέχνη της σιδηρουργικής. Έπειτα από μερικά χρόνια μετακόμισε στη Θεσσαλονίκη, εκεί εντάχθηκε στη σχολή του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού. Μέσα από τη σχολή αυτή απέκτησε ειδικότητα στη σιδηρουργική μέσω κάποιων ταχύρυθμων μαθημάτων. Εργάστηκε εν συνεχεία στο τομέα της σιδηρουργικής παράλληλα με άλλες εργασίες ώστε να επιβιώνει. Έπειτα παντρεύτηκε και στη Μυτιλήνη. Σήμερα δεν εργάζεται, έχει ενταχθεί έτσι στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας για να αποκτήσει το απολυτήριο έπειτα από προτροπή της γυναίκας του αλλά και γιατί ο ίδιος αναφέρει πως αντιμετώπισε δυσκολίες εύρεσης εργασίας χωρίς το απολυτήριο του Γυμνασίου παρόλο που είχε αποκτήσει την ειδικότητα πάνω στο τομέα του και την εμπειρία του. Σήμερα είναι στο τελευταίο χρόνο φοίτησης του στο Σχολείο και επιθυμεί να συνεχίσει και σε επομένη βαθμίδα εκπαίδευσης στο Επαγγελματικό Λύκειο .

Βινιέτα 3 Μαρία

Η Μαρία αποτελεί τη τρίτη αφηγήτρια, η οποία γεννήθηκε το 1982 κατάγεται από ένα χωριό της Μυτιλήνης πλέον διαμένει μόνιμα στο κέντρο του νησιού. Η οικογένεια της αποτελείται από τους δύο γονείς της, έναν μεγαλύτερο αδερφό και μια μικρότερη αδερφή. Πλέον είναι παντρεμένη με δυο παιδιά και εργάζεται.. Σε ότι αφορά το σχολείο, σταμάτησε στην ηλικία των δώδεκα ετών έπειτα βοήθουσε την οικογένεια της που ασχολούνταν με το ψάρεμα καθώς και με τις οικιακές εργασίες. Στην ηλικία των εικοσιένα ετών παντρεύτηκε τον σύζυγο της και μετακόμισε στο κέντρο. Η βασική της εργασία είναι καθαρίστρια σε ένα σχολείο αλλά παράλληλα υποαπασχολείτε σε ένα φούρνο τα πρωινά και τα Σαββατοκύριακα παράλληλα καθαρίζει σε ένα εστιατόριο. Ο σύζυγος της είναι άνεργος εδώ και τρία χρόνια και εκείνη προσπαθεί να παρέχει όσο το δυνατόν οικονομική ενίσχυση μπορεί για την οικογένεια της. Παράλληλα, είναι στο τελευταίο χρόνο για την απόκτηση του απολυτηρίου του Γυμνασίου στο Σχολείο της Δεύτερης Ευκαιρίας. Επιθυμεί να συνεχίσει στις επόμενες σχολικές βαθμίδες, να αποκτήσει μια καλύτερη εργασία και έχει ως όνειρο της να φτάσει μέχρι και το Πανεπιστήμιο.

Βινιέτα 4: Κατερίνα

Η τελευταία αφηγήτρια η Κατερίνα, γεννήθηκε το 1974 και μεγάλωσε σε ένα χωριό στα δυτικά του νησιού της Μυτιλήνης. Η οικογένεια της αποτελούνταν από τους δύο γονείς και ακόμη δυο αδέρφια ένα μεγαλύτερο αδερφό και μια αδερφή. Σταμάτησε το σχολείο στην ηλικία των δώδεκα ετών έπειτα ανέλαβε τα οικοκυρικά και φροντίδα της μητέρας της. Σε ηλικία δεκαεννέα ετών παντρεύτηκε και απέκτησε τέσσερα παιδιά, όμως σήμερα είναι διαζευγμένη. Πλέον ζει μόνιμα στο κέντρο του νησιού και μέχρι προσφάτως ήταν άνεργη αλλά πλέον εργάζεται σε μια Μη κυβερνητική οργάνωση ως καθαρίστρια. Παράλληλα είναι και ο πρώτος της χρόνος που εντάθηκε στο χώρο του Σχολείου της Δεύτερης Ευκαιρίας. Από το σχολείο αυτό αναζητά όσο των δυνατών περισσότερες γνώσεις, εμπειρίες , φιλίες και την ευκαιρία να αποκτήσει μια καλύτερη εργασία αλλά και να αποτελέσει πρότυπο προς τα παιδιά της. Επιθυμεί να προχωρήσει ως και το λύκειο ακόμη και το πανεπιστήμιο.

Φύλο	Ηλικία	Όνομα	Τόπος καταγωγής	Τόπος κατοικίας	Οικογενειακή κατάσταση	Εργασιακή κατάσταση	Στόχοι
Γυναίκα	44	Ιωάννα	Λέσβος	Λέσβος	Παντρεμένη με πολύτεκνη οικογένεια (8 παιδιά)	Ιδιωτικός τομέας - Καθαρίστρια	Συμμετοχή σε σεμινάρια του ΟΑΕΔ & συνέχεια σε επόμενες βαθμίδες εκπαίδευσης.
Ανδρας	37	Πέτρος	Σέρρες	Λέσβος	Παντρεμένος χωρίς παιδιά	Άνεργός – Εργασία ως σιδηρουργός	Συνέχεια στην επόμενη βαθμίδα εκπαίδευσης & εύρεση εργασίας στην ειδικότητα του ως σιδηρουργός.
Γυναίκα	35	Μαρία	Λέσβος	Λέσβος	Παντρεμένη με 2 παιδιά	Ιδιωτικός τομέας – καθαρίστρια & Βοηθός σε φούρνο	Συνέχεια σε επόμενες βαθμίδες εκπαίδευσης & εύρεση εργασίας
Γυναίκα	33	Κατερίνα	Λέσβος	Λέσβος	Διαζευγμένη με πολύτεκνη οικογένεια (4 παιδιά)	Ιδιωτικός τομέας- Καθαρίστρια	Συνέχεια σε επόμενες σχολικές βαθμίδες& διεύρυνση των κοινωνικών της σχέσεων

II. Περιγραφή και ανάλυση των ερευνητικών εργαλείων

Αρχικά η έννοια της ποιοτικής μεθόδου αφορά τον ποιοτικό καθορισμό της ύπαρξης ή όχι των σχέσεων μεταξύ ορισμένων μεταβλητών (Σαββάκης, 2013:49-57). Η ποιοτική μέθοδος βασίζεται στην σχολή της ερμηνευτικής προσέγγισης της καθημερινής ζωής και των πράξεων των δρώντων υποκειμένων. Ο όρος « ποιοτική» δηλώνει τη εγγενή σχέση με την θετική οπτική της έννοια της ποιότητας» (Κωνσταντινίδης & Μιχαηλίδου: 84). Η ποιοτική έρευνα στοχεύει στην περιγραφή, ανάλυση, ερμηνεία και κατανόηση κοινωνικών φαινομένων, καταστάσεων και ομάδων απαντώντας κυρίως στα ερωτήματα «πως» και «γιατί» (Ιωσηφίδης, 2001).

Οι ποιοτικές μέθοδοι έρευνας μας δίνουν τη δυνατότητα να κατανοήσουμε πολυπλοκότητα της ανθρώπινης ύπαρξης μέσα από τη μελέτη των προσωπικών νοηματοδοτήσεων και ερμηνειών του ατόμου. Στην καθημερινότητα υπάρχουν πολλαπλές πραγματικότητες και διαφορετικά είδη αλήθειας. Σε επιστημολογικό επίπεδο δεν υπάρχει πρόσβαση σε καμία πραγματικότητα, η οποία να είναι ανεξάρτητη από τη συνείδηση, την ερμηνεία, την επιτέλεση και την συμβολική πρόσληψη. Για αυτό ακριβώς το λόγο, επειδή η πραγματικότητα κατασκευάζεται από τα άτομα αρχικά και έπειτα νοηματοδοτείται από τα ίδια . Έχει σημασία επομένως η μελέτη των προσωπικών σηματοδοτήσεων και ερμηνειών, γίνεται κατανοητό πως η ποιοτική έρευνα δίνει έμφαση στην νοηματοδότηση και την ερμηνεία της κοινωνικής πραγματικότητας.

Μια έκφανση της ποιοτικής έρευνας, αποτελεί η φαινομενολογία. Η φαινομενολογική σχολή υποστηρίζει την αποκρυστάλλωση της συνείδησης του άλλου και πως εγγράφονται οι βιωμένες εμπειρίες του άλλου στη συνείδηση. Η κοινωνική πραγματικότητα σύμφωνα με τους φαινομενολόγους αποτελεί ένα μεθοδικό, και διαρκώς σε κίνηση επιτελεστικό, εφευρετικό και κατασκευαστικό αποτέλεσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας (Σαββάκης,2013: 130-136).

Η Φαινομενολογία, μελετά εξίσου τις περιγραφές της κοινωνικής πραγματικότητας και της δόμησης της καθημερινότητας όπως αυτές εγγράφονται στη συνείδηση των δρώντων υποκειμένων. Βασική μέριμνα της είναι να αποτυπώσει τις διεργασίες μέσα από τις οποίες ο «κοινός» νους συλλαμβάνει και ερμηνεύει τα φαινόμενα.

Μία βασική τεχνική της φαινομενολογικής έρευνας αποτελεί αυτή της « παρέθισης». Αρχικά ο ερευνητής, αποστασιοποιείται πλήρως και θεωρεί πως όλα τα κοινωνικά φαινόμενα και τα άτομα ακόμα και εκείνα που είναι οικεία εγγράφονται στη συνείδηση του για πρώτη φορά. Έπειτα με το εργαλείο της συνέντευξης, η οποία είναι η πιο κοντινή τεχνική μετά τη ψυχανάλυση νοηματοδοτεί ότι ο άλλος σου « εκμυστηρεύεται». Φτάνει ως τα μύχια της ψυχής του άλλου δίνοντας έτσι πρόσβαση στον βίοκοσμο του άλλου. Έναν χώρο συναισθημάτων, ιδεών και απόψεων, μέσα από τον οποίο διαμορφώνεται η συνείδηση με την συνεισφορά των σημαντικών άλλων. Η τεχνική αυτή αποτελεί την βάση πάνω στη οποία στηρίζεται η συνέντευξη (Σαββάκης,2013:137-148).

Μια ποιοτική μέθοδος που εντάσσεται στα πλαίσια της φαινομενολογικής σχολής αποτελεί αυτή της συνέντευξης. Ο Tuckman όπως αναφέρεται στο κείμενο της Παρασκευοπούλου Κόλλια Ε (2008:4), όρισε τις συνεντεύξεις ως δυνατότητα «εισόδου» στο τι διαδραματίζεται στο μαυλό του υποκαιομένου .Οι συνεντεύξεις προβάλλουν τις γνώσεις που το υποκείμενο κατέχει (πληροφορίες και γνώσεις), τι του αρέσει και τι όχι (αξίες και προτιμήσεις) και κυρίως τι σκέπτεται (απόψεις και αντιλήψεις). *«Η μέθοδος της συνέντευξης περιλαμβάνει μια επικοινωνιακή τεχνική συλλογής δεδομένων, μέσω λεκτικών ερεθισμάτων από τον ερευνητή και λεκτικών απαντήσεων από τον συνεντευξιζόμενο»*(Γιαβρίμης,2015: 168). Η συνέντευξη ως εργαλείο επιλέχθηκε για τους σκοπούς της έρευνας της παρούσας εργασίας διότι είναι μία από τις βασικότερες μεθοδολογικές τεχνικές και επρόκειτο για ένα ερευνητικό εργαλείο το οποίο χρησιμοποιείται ως μέσο συλλογής πληροφοριών, έλεγχου και ερμηνείας των ερευνητικών ερωτημάτων της έρευνας. Οι συνεντεύξεις επιτρέπουν την πρόσβαση στον τρόπο αντιλήψεις του άλλου, στις σκέψεις του, στις απόψεις του και γενικότερα στον τρόπο που βλέπει τα πράγματα. Ως μέθοδος εξασφαλίζει την ελεύθερη και ανοιχτή επικοινωνία, υπάρχει ανοιχτότητα και αμεσότητα σε σχέση με άλλες τεχνικές.

Στην κοινωνική έρευνα υπάρχουν πολλοί τύποι συνέντευξης. Οι συνεντεύξεις χωρίζονται σε ελεύθερες αδόμητες, ημι-δομημένες και τις αυστηρά δομημένες. Οι ελεύθερης-αδόμητες συνεντεύξεις στηρίζονται στη ανοιχτή συζήτηση και συνδιαλλαγή του ερευνητή και του ερωτώμενου πάνω στο συγκεκριμένο θέμα της έρευνας. Οι ελεύθερες συνεντεύξεις δεν στηρίζονται σε συγκεκριμένες ερωτήσεις ούτε έχουν κάποιο στενό πλαίσιο που πρέπει να κινούνται. Η συζήτηση είναι αυτή που κυριαρχεί και κατέχει εξέχοντα ρόλο στην όλη διαδικασία. Εν αντιθέσει, οι αυστηρά δομημένες

συνεντεύξεις δομούνται πάνω σε ένα πλαίσιο συγκεκριμένων ερωτήσεων που ο συνεντευξιζόμενος πρέπει να απαντήσει. Οι ερωτήσεις αυτές έχουν συγκεκριμένο αριθμό και περιεχόμενο(Παρασκευοπούλου&Κόλλια,2008:4).

Το βασικό χαρακτηριστικό των ήμι-δομημένων συνεντεύξεων αποτελεί η κατανόηση σε βάθος των εμπειριών και των συναισθημάτων του σημαντικού άλλου. Συμφώνα με αυτή τη μέθοδο συλλογής δεδομένων ο ερευνητής θέτει τα ίδια ερωτήματα σε όλες τις συνεντεύξεις με στόχο να συλλέξει συγκεκριμένες πληροφορίες που στη συνέχεια θα κωδικοποιηθούν και θα αναλυθούν. Οι συνεντεύξεις αυτού του είδους έχουν ως βασικό χαρακτηριστικό την ευελιξία ώστε μέσω των ερωτήσεων να αντληθούν και άλλες σημαντικές πληροφορίες(Παρασκευοπούλου&Κόλλια,2008:4). Για αυτούς τους λόγους επιλέξαμε να δομήσουμε ένα οδηγό συνέντευξης πάνω σε αυτές τις αρχές και να ακολουθηθεί αυτό το πλάνο μέσα στην έρευνα.

Είναι παράλληλα σημαντικό να επισημάνουμε κάποια στοιχεία που αναφέρονται συγκεκριμένα στον τύπο των βιογραφικών συνεντεύξεων καθώς αποτελούν ένα κομμάτι του υλικού προς ανάλυση στα παρακάτω κεφάλαια. Η βιογραφική συνέντευξη είναι ένας τύπος συνεντεύξεων που εντάσσονται στις ποιοτικές μεθόδους έρευνας και ανάλυσης δεδομένων. Ασχολούνται όπως αναφέρεται και στο όνομα τους στις βιωμένες εμπειρίες ζωής που τα άτομα αφηγούνται μέσα από τις συνεντεύξεις.

Ιστορικά μπορούμε να εντοπίσουμε την αρχή της χρήσης του βιογραφικού υλικού ως δεδομένα περίπου στην αρχή του 20^{ου} αιώνα και έπειτα βλέπουμε ιδιαίτερα την έντονη εμφάνιση της ως μέθοδο κατά την περίοδο κρίσης των ποσοτικών μεθόδων έρευνας και ανάλυσης του υλικού το 1960-1970(Σαββάκης,2015:67-69). Ο ερευνητής καλείται να είναι σε θέση, ώστε να συνυπολογίσει τόσο τα λεγόμενα του υποκειμένου όσο και τις αντικειμενικές συνθήκες που αυτά εξελίχθησαν ώστε να μπορέσει να προβεί σε ορθά και αντικειμενικά συμπεράσματα(Σαββάκης,2013:68). Επομένως λοιπόν, όπως αναφέρεται στα Πρακτικά της Εσπερίδας για το Πανεπιστήμιο Αιγαίου σχετικά με τις «ΑΡΙΣΤΕΙΑ: «Ανισότητες και ψυχική καταπόνηση: κοινωνικές συνθήκες, δρώντες και ιδεολογίες των επαγγελματιών στην σύγχρονη Ελλάδα» στο κείμενο του Μάνου Σαββάκη σχετικά με την βιογραφική έρευνα ως μεθολογική τεχνική κατανόησης και ανάλυσης της ψυχικής οδύνης. Η βιογραφική έρευνα *στοχεύει «στην κατανόηση των ιδιαίτερων τρόπων με τον οποίον τα άτομα αντιλαμβάνονται και προσλαμβάνουν σε υποκειμενικό- ατομικό επίπεδο τις ευρύτερες θεσμοποιημένες πρακτικές και κοινωνικές λογικές»*. Πως δηλαδή τα άτομα σε προσωπικό επίπεδο

προσλαμβάνουν και διυλίζουν μέσα τους τα καθημερινά γεγονότα της ζωής του που εγγράφονται στη συνείδηση τους και αναφέρονται είτε συνειδητά είτε ασυνείδητα.

Η βιογραφική έρευνα έχει ως εργαλεία για την άντληση του υλικού της έρευνας τα προσωπικά γράμματα, ημερολόγια, φωτογραφίες, επιστολές σε εφημερίδες, αυτοβιογραφίες (Σαββάκης,2013:68). Μέσα από αυτά τα εργαλεία μπορεί κανείς να αντλήσει σημαντικά στοιχεία αναλύοντάς πως τα άτομα ή ένα σύνολο ατόμων αξιολογούν τις καθημερινές τους εμπειρίες και την κοινωνική τους δράση, πως ένα γεγονός μπορεί να τους σημάδεψε και με βάση αυτό να ορίζουν πλέον τον τρόπο ζωής τους αλλά και δράσης τους ή ποιοι είναι οι αξιακοί κώδικες της ζωής τους. Επομένως λοιπόν, ποιόν αντίκτυπο έχουν αυτά στην καθημερινότητα τους, στις νόρμες τους.

Ταυτόχρονα η μέθοδος αυτή εμπερικλείει τρεις σημαντικές οπτικές που κάθε ερευνητής πρέπει να λαμβάνει υπόψη του. Αρχικά , μέσα από την παράθεση των στοιχείων «Ζωής» του κοινωνικού δράντα είμαστε σε θέση να ψηλαφίσουμε την κοινωνική πραγματικότητα και πως τα κοινωνικά φαινόμενα εγγράφονται στην συνείδηση του ατόμου. Αποκαλύπτονται κοινωνικές σχέσεις, στάσεις, απόψεις και αντιλήψεις καθώς και το πώς αυτά επηρεάζουν το άτομο και στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του (Σαββάκης,2013:72-73).Επειτα, οι αφηγήσεις των ατόμων κινούνται σε τρία επίπεδα του χρόνου το παρόν, το παρελθόν αλλά και το μέλλον έτσι το άτομο μπορεί να αφηγηθεί σημαντικά στοιχεία της ζωής του που βρίσκονται και στα τρία επίπεδα σε σύντομο χρονικό διάστημα προσδίδοντας τα πιο σημαντικά κομμάτια της δικής του προσωπικής εμπειρίας και των δικών του προσωπικών βιωμάτων(Σαββάκης,2013:72-73).

Ενώ καταληκτικά, ο λόγος έχει μια δικιά του μοναδική δυναμική που ο πομπός και ο δέκτης μπορούν να κατανοήσουν μέσα από τον τόνο της φωνής, τη στάση του σώματος, τις παύσεις, το κόμπιασμα ανάμεσα στις λέξεις. Δίνοντας έτσι , μια πιο σαφή εικόνα περιγράφοντας με γλαφυρότητα που πολλές φορές μπορεί να υποθάλπεται πίσω από τις κινήσεις, ακόμη και το βλέμμα του πομπού προς τον δέκτη(Σαββάκης,2013:72-74).

Κλείνοντας αυτή την ενότητα σχετικά με το ερευνητικό εργαλείο της έρευνας και συνοψίζοντας σχετικά με την βιογραφική έρευνα, η οποία είναι ένα από τα βασικά στοιχεία της ανάλυσης του ερευνητικού υλικού, η βιογραφική έρευνα είναι ένας ερευνητικός τρόπος να μπορέσει κανείς να φτάσει στα μήχεια της ψυχής του άλλου και να κατανοήσει τα βαθύτερα νοήματα, σκέψεις και σχέσεις του κοινωνικού δράντα που αντλούνται από την καθημερινότητα. Διακατέχεται από έναν ευέλικτο χαρακτήρα που

επιτρέπει στο αφηγητή να διηγηθεί με ευκολία και σε ένα πιο χαλαρό κλίμα που δημιουργείται γεγονότα από την δική του καθημερινή εμπειρία που επηρέασαν τη ζωή του με ποικίλους τρόπους. Έτσι, ο ερευνητής καλείται σε μια διαδικασία ανάδυσης και εξαγωγής του νοήματος από το ειδικό σύνολο προς το γενικό συνδέοντας τα γεγονότα και τις εμπειρίες ζωής ενός ατόμου και συνυπολογίζοντας τις κοινωνικές και ιστορικές συνθήκες του αντικειμένου που τίθεται προς έρευνα.

III. Διαδικασία συλλογής των δεδομένων

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε τη χρονική περίοδο του χειμερινού και εαρινού εξαμήνου του έτους 2016-2017, στη Μυτιλήνη από τις αρχές Σεπτεμβρίου έως τη λήξη του εαρινού εξαμήνου τον Μάιο του 2017. Η πτυχιακή εργασία αποτελεί τη συνέχεια και παράλληλα τη διεύρυνση της σεμιναριακής μου εργασία για το σεμινάριο « Ειδικά θέματα για τις ποιοτικές και ποσοτικές έρευνες των κοινωνικών επιστημών». Το θέμα της εργασία αποτελούσε οι « Η Δια βίου μάθηση και οι ερμηνευτικές αντιλήψεις των εκπαιδευομένων των Σχολείων ΔευτερηςΕυκαιρίας (Σ.Δ.Ε.) απέναντι στο θεσμό». Η έρευνα που εκπονήθηκε βρισκόταν στα πλαίσια του σεμιναρίου « Ειδικά θέματα τις ποιοτικές μεθόδους των κοινωνικών επιστημών». Εκπονήθηκε μια επιτόπια έρευνα με συνεντεύξεις από μαθητές των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας στο νομό της Λέσβου. Παρακάτω θα αναλυθούν ειδικότερα οι παραδοχές της ποιοτικής έρευνας και με περισσότερη ακρίβεια το μεθοδολογικό εργαλείο της συνέντευξης.

Στην περίπτωση για την έρευνα που εκπονήθηκε για το συγκεκριμένο σεμινάριο από 31-03-2016 έως 16-03-2016, οργανώθηκαν πέντε συνεντεύξεις, με τη μορφή βιογραφικής συνέντευξης εκ των οποίων θα χρησιμοποιηθούν οι 5 από μαθητές του σχολείου οι οποίοι ήταν 3 γυναίκες και 2 άντρες. Στην πρώτη επαφή με το σχολικό χώρο διευθετήθηκαν οι ημερομηνίες της συνέντευξης και στην συνέχεια πραγματοποιήθηκαν χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Από το Διευθυντή του σχολείου παραχωρήθηκε ένας ειδικός χώρος μιας σχολικής αίθουσας, στον οποίο θα γίνονταν οι συνεντεύξεις. Ο χρόνος των συνεντεύξεων διήρκεσε γύρω στα 40' λεπτά η καθεμία, ενώ πραγματοποιήθηκαν εξίσου συνεντεύξεις συμπληρωματικές ύστερα από το κενό μιας βδομάδας. Οι οποίες χρονικά διήρκεσαν από 40 έως 60' λεπτά η καθεμία. Οι συνεντεύξεις ηχογραφούνταν από μαγνητόφωνο, ενώ για την ηχογράφηση υπήρχε ήδη προκαθορισμένη συμφωνία, για τη σύμφωνη παραχώρηση της συνέντευξης από το

υποκείμενο η οποία θα χρησιμοποιηθεί κατά αποκλειστικότητα για λόγους της έρευνας και της παρούσας σεμιναριακή εργασία.

Για την παρούσα σεμιναριακή εργασία αποφασίσαμε αρχικά να σχεδιάσουμε έναν ερευνητικό πλάνο αρκετά διευρυμένο προς τους μαθητές με τον διπλάσιο αριθμό συνεντεύξεων 10 στο σύνολο τους που θα συμπληρώνονταν από απόψεις εκπαιδευτικών που βρίσκονταν στο σχολείο. Όμως το παρών σχέδιο «ναυάγησε», καθώς το σχολείο υπολειποφόρουσε όντας υποστελεχωμένο μόνο με τρεις εκπαιδευτικούς μόνιμους. Τα μαθήματα λόγω αυτού διεξάγονταν κάθε Δευτέρα και Τρίτη για τους πρωτοετής και Πέμπτη, Παρασκευή γίνονταν για τους δευτεροετής. Ενώ τη Τετάρτη οι εκπαιδευτικοί μετέβαιναν σε ένα κοντινό χωριό που εδράζεται το δεύτερο σχολείο (Σ.Δ.Ε) του νησιού, ώστε να προσφέρουν υποστήριξη σε μαθητές τόσο πρωτοετείς όσο και δευτεροετείς. Παράλληλα, οι προσλήψεις ωριαίων καθηγητών για τους γραμματισμούς δεν είχαν δρομολογηθεί. Οι υπεράνθρωπες προσπάθειες των εκπαιδευτικών κρατούν ακόμη το σχολείο σε λειτουργία αλλά και τους μαθητές πειστωμένους να συνεχίσουν. Επίσης, λόγω του περιορισμένου χρόνου για τη συλλογή του υλικού των συνεντεύξεων συνυπολογίζοντας τον χρόνο που χρειάζεται για την ανάλυση τους είχαν ως αντίκτυπο, ότι η συλλογή του υλικού έπρεπε να πραγματοποιηθεί αρκετά νωρίς. Οι μαθητές όμως δεν ήταν τόσο εξοικειωμένοι αφενός με το θεσμό και αφετέρου δεν ήταν πρόθυμοι να συμμετέχουν στην έρευνα.

Για αυτόν τον λόγο σχεδιάσαμε ξανά την έρευνα που θα εστίαζε πλέον στις ερευνητικές αντιλήψεις των εκπαιδευτικών των σχολείων που είχαν διοριστεί πέρυσι. Συνυπολογίζοντας πώς από τον ήδη υπάρχον σχεδιασμό είχαμε τρεις συνολικές συνεντεύξεις από τους εκπαιδευτικούς που εντάσσονται στα πλαίσια του σχολείου. Ο διευθυντής του σχολείου με την πολύτιμη βοήθεια του, αφού ξαναήρθα σε επαφή μαζί του ευγενικά μας παραχώρησε μία λίστα με e-mailτων πρώην ωρομίσθιων εκπαιδευτικών του σχολείου. Έτσι, από το σύνολο των δώδεκα εκπαιδευτικών, καταφέραμε να έρθουμε σε επαφή με τους επτά. Και έπειτα από συνεννόηση, όσοι ήταν πρόθυμοι μας παραχώρησαν τις συνεντεύξεις. Αρχικά ,οι πέντε συνεντεύξεις έγιναν διά ζώσης, ενώ οι υπόλοιπες δύο εξ αποστάσεως. Καθώς οι εκπαιδευτικοί ήταν σε άλλες περιοχές της Ελλάδας και δεν μπορούσαν να βρίσκονται στο νησί, της Λέσβου. Έτσι η μία εκπονήθηκε ηλεκτρονικά μέσω Skype, ενώ η δεύτερη μέσω τηλεφώνου. Ο χώρος που εκπονήθηκαν οι υπόλοιπες πέντε συνεντεύξεις ήταν αρχικά ο χώρος του ΣΔΕ (3) και εξωτερικά σε μια καφετέρια οι υπόλοιπες (2). Οι πέντε ήταν γυναίκες

ηλικίας από 30-45, ενώ οι άλλοι ήταν άντρες από 40-60 ετών. Για την καταγραφή των συνεντεύξεων χρησιμοποιήθηκε ως μέσο το κινητό τηλέφωνο.

IV. Σύνοψη

Σε αυτό το μέρος της εργασίας αναφερθήκαμε συνολικά στο τρόπο που σχεδιάστηκε η έρευνα τόσο θεωρητικά όσο και τεχνικά. Έτσι αρχικά παρατέθηκαν ο γενικός σκοπός της έρευνας και οι επιμέρους στόχοι, ώστε να τεθούν ως πυλώνες της ανάλυσης που θα ακολουθήσει στη συνέχεια. Παράλληλα αναφερθήκαμε και στον τεχνικό σχεδιασμό της έρευνας και στον τρόπο συλλογής των ερευνητικών δεδομένων.

Σε αυτό το μέρος της εργασίας παρατέθηκαν οι βιογραφικά πορτρέτα των αφηγητών που συμμετείχαν στην έρευνα. Παράλληλα, έγινε εκτενής αναφορά στο μεθοδολογικό εργαλείο της συνέντευξης, που χρησιμοποιήσαμε για την εκπόνηση της έρευνας, μέσα από βιβλιογραφικές αναφορές που μας παρέχονται. Ενώ τέλος έγινε αναφορά στο τρόπο που εκπονήθηκε, τον τόπο, τον χρόνο και τις δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε ώστε να προσδώσουμε το γενικό κάδρο τοποθέτησης της έρευνας καθώς έπειτα θα ακολουθήσει η ανάλυση των δεδομένων.

Κεφάλαιο 3

« Η ανάλυση του ερευνητικού υλικού »

I. Οι εκπαιδευόμενοι των ΣΔΕ σύμφωνα με τους εκπαιδευτικές

A) Λόγοι επιλογής των ΣΔΕ

Ένας από τους βασικούς λόγους που εκπονήθηκε η αρχική έρευνα στο σεμινάριο της προηγούμενης χρονιάς αποτελούσε η σκιαγράφηση των λόγων για τους οποίους κάποιος σε νεαρή ηλικία μπορούσε να ωθηθεί στην οικειοθελή απομάκρυνση από τον σχολικό χώρο. Μέσα από την έρευνα για αυτή τη πτυχιακή εργασία, οι λόγοι που ώθησαν αυτούς τους ανθρώπους σε αυτή τη πράξη άρχισαν να γίνονται περισσότερο ξεκάθαροι και να εμπλουτίζονται.

Ξεκινώντας λοιπόν, θα μπορούσαμε να χωρίσουμε τους λόγους σε δύο βασικές κατηγορίες τους προσωπικούς λόγους και στους κοινωνικούς λόγους. Σε ότι αφορά τους προσωπικούς λόγους αρχικά η πρώτη αιτία αποτελεί η ανάγκη για οικονομική ενίσχυση της οικογένειας και συνεπώς η ανάγκη της εύρεσης εργασίας ώστε να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις οικονομικές ανάγκες τις εποχής. Παράλληλα, κάποιος εκπαιδευτικός μας ανέφερε πως ένα σημαντικό κομμάτι στην απομάκρυνση αποτελούσε κάποια μαθησιακή δυσκολία που μπορούσε να έχει κάποιος μαθητής. Η οποία αποτελούσε εμπόδιο στο να μπορέσει να συμβαδίσει με τους συντηρητικούς ρυθμούς του τότε σχολείου. Ενώ, το γεγονός του ότι πολλά άτομα διέμεναν σε χωρία και η μεταφορά ήταν δύσκολη προς το κέντρο αποτελεί εξίσου έναν σημαντικό λόγο. Τέλος, τα τελευταία χρόνια έχουν αρχίσει να εντάσσονται και κάποιοι μετανάστες – πρόσφυγες στο χώρο του σχολείου που για λόγους πολέμου και εργασίας εγκατέλειψαν την χώρα τους. Έτσι βρίσκονται στη χώρα μας υπό το καθεστώς της πράσινης κάρτας δηλαδή, τους έχει χορηγηθεί άσυλό.

Εν συνεχεία η επόμενη αιτία που μπορεί κανείς να εντοπίσει αποτελεί η στάση που εμφάνιζε ο κοινωνικός περίγυρος και ιδιαίτερα η οικογένεια για τον σχολικό χώρο. Ο λόγος αυτός μέσα από τις συνεντεύξεις θα μπορούσε αρχικά να θεωρηθεί ως προσωπικός λόγος, δηλαδή ως μία προσωπική άποψη του ατόμου. Όμως η κοινωνική αντίληψη του συνόλου και η αμετάβλητη στάση απέναντι στον χαρακτήρα του σχολείου αλλά και των επόμενων βημάτων που έπρεπε να ακολουθήσει κάποιος για να αρχίσει να εντάσσεται στην κοινωνία επηρέαζαν ιδιαίτερα τους νεαρούς μαθητές. Αν συνυπολογίσουμε την επιρροή μέσω της κοινωνικοποιητικής διαδικασίας που μπορεί να προβάλει η οικογένεια αλλά και οι σημαντικοί άλλοι. Η άποψη αυτή είχε διττή σημασία για το κάθε ένα μαθητευόμενο αναλόγως του φύλου του. Για τα αγόρια, έπρεπε να αρχίσουν ήδη από την νεαρή ηλικία των 12 ετών να εργάζονται και να αποφέρουν κάποιο βοήθημα στην οικογένεια, ώστε να μπορέσουν να βγάλουν τα προς το ζην. Ενώ ταυτόχρονα μέσα από αυτή τη διαδικασία προετοιμάζονταν για την ανάθεση του ρόλου του πατέρα και προστάτη της οικογένειας που αργότερα θα έπρεπε

να αναλάβουν. Εν συνεχεία για τις νεαρές κοπέλες η συνέχιση του σχολείου αποτελούσε μια μορφή ηθικού παραπτώματος. Καθώς, ο κοινωνικός περίγυρος θεωρούσε πως το σχολείο μπορεί να τις εκφυλλίσει ηθικά και η επόμενη στάση στη ζωή της ήταν να αρχίσει να πλάθεται ως γυναίκα και να προετοιμαστεί για την ανάθεση του ρόλου της τροφού- μητέρας μέσα από τις εργασίες του σπιτιού .

A

Σ: Για να επιστρέψουμε λίγο στο θέμα που συζητούσαμε νωρίτερα για την ένταξη των μαθητών στην σχολική τάξη, μέσα από την εμπειρία σας έχετε συναντήσει λόγους που ωθούν ένα άτομο να επανενταχθεί στην σχολική τάξη;

A: Ναι βέβαια, έχω κάνει διπλωματική πάνω σε αυτό το θέμα στα ΣΔΕ. Μέσα από την έρευνά μου έχω δει πως οι λόγοι είναι συνήθως οικογενειακοί, ειδικά σε γυναίκες εκεί γύρω στα 25 με 30 ετών που έλεγαν πως δεν με άφησαν οι γονείς μου να προχωρήσω στο σχολείο ειδικά σε χωρία! Ειδικά από εκεί. Εεε., είναι οικονομικοί λόγοι γιατί αναγκαζόντουσαν τα παιδιά να δουλεύουν ας πούμε και δεν μπορούσαν να είναι το σχολείο είναι λόγοι αντίληψης εε... και καλά όπως έλεγαν « τι να το κάνεις το σχολείο; Και εμείς που πήγαμε δεν είδαμε προκοπή» Εε... αυτοί είναι οι τρεις βασικότεροι λόγοι που έτσι μιλήσαμε και εντόπισα και εγώ πιο συγκεκριμένα. Πολλά παιδιά τους κορόιδευαν στο σχολείο, ένιωθαν μειονεκτικά είτε για τη βαθμολογία είτε για άλλα πράγματα όπως κάποιο συγκεκριμένο χαρακτηριστικό της εμφάνισης ας πούμε όποτε παράτησαν το σχολείο γιατί δεν άντεχαν αυτή τη κατάσταση. Μου το έχουν αρκετά άτομα αυτό!

Σ : Είχα εντοπίσει και εγώ με τη σειρά μου εκεί στην ομάδα των γυναικών εε... για το κλίμα που επικρατούσε εκείνη την περίοδο και το πώς αντιμετώπιζονταν εκείνες αλλά ακόμη περισσότερο πως οι ίδιες έβλεπαν τον εαυτό τους μέσα σε αυτή τη κατάσταση. Ποια ήταν η φύση της ίδιας της γυναικιάς μέσα σε μια πιο κλειστή κοινωνία

A: Ναι είναι αυτό που είπα συγκεκριμένα, τι να το κάνεις το σχολείο, τι θα πας να βρεις κανέναν ας πούμε και τέτοια. Ακόμα έτσι είναι σε κάποια χωρία.

B

B:Από την άλλη έχουμε γυναίκες που δυστυχώς αναγκάστηκαν για διάφορους λόγους να σταματήσουν το σχολείο, είτε λόγω οικογένειας είτε γιατί έπρεπε να δουλέψουν ή επειδή δεν έχουν στο χωρίο και δεν έχουν τη δυνατότητα να πάνε κάπου αλλού. Και αυτοί οι μαθητές έρχονται με δικό τους μεράκι προσωπικό για να μάθουν. Φέτος ένα μεγάλο κομμάτι των μαθητών που έρχονται , είναι μετανάστες- προσφυγές που έχουνε γνώσεις, έχουν σπουδάσει στη χώρα τους, μπορεί να είναι παρά πολύ μορφωμένοι.

Γ

Γ:.....Οι πιο πολύ φοβόντουσαν και ντρεπόντουσαν γιατί; Γιατί έπρεπε να δεις πως κοιτάνε το θρανίο όταν ξαναμπαίνουν μετά από πολλά χρόνια. Αυτοί οι άνθρωποι είναι ταλαιπωρημένοι άνθρωποι. Και ας μου επιτραπεί η φράση αυτή! Δηλαδή, έχουμε και εμείς μερίδιο οι εκπαιδευτικοί που βρισκόμασταν στην Γενική Εκπαίδευση. Στα χρόνια μου τότε ήταν πολύ.... Διαδεδομένο. Όταν το 1960 εγώ τότε εκείνη τη δεκαετία πήγα στο Γυμνάσιο τελειώσαμε από τα 150 παιδιά μόνο τα 20. Οι υπόλοιποι αποδεκατίστηκαν στο δρόμο. Και σε αυτό έφταιγε, ότι μπορούσαν να βρουν εύκολα δουλεία, με ένα εξατάξιο γυμνάσιο τότε. Έφταιγαν που λες οι καθηγητές τότε. Και η οικογένεια. Τους έβγαζαν στις ελιές, στη δουλεία. Δηλαδή, έλεγε ο καθηγητής « Δεν είναι για τα γράμματα». Τον χτυπούσε γιατί τότε σε εμάς επιτρεπόταν και το ζύλο, τον ανάγκαζε Να άλλος πήδηξε από τα παράθυρα, άλλος.. να εδώ έχουμε περιπτώσεις. Άστα εδώ δεν θα τελειώσουμε ποτέ άμα αρχίσω να σου λέω τέτοιες ιστορίες και περιστατικά. Αναγκάζαν τους ανθρώπους να φύγουν. Εγώ.. να δεν με χτύπησαν, ήμουν μοναχοπαίδι και μοναχογιός και παρόλο που ο πατέρας μου τσαγκάρης. Μας ήξεραν και δεν μας χτυπούσαν. Όλοι οι άλλοι, οι ταλαίπωροι, μέσα στον ρατσισμό στα άλλα χωρία τρώγαν ζύλο... Τώρα άμα σου λέει η άλλη... ξέρω εγώ κοπέλα που ο πατέρας της δεν την άφησε να πάει σχολείο. Μια για λόγους ηθικής και τέτοια είχαμε και τέτοια! Γιατί ναι τότε όποια πήγαινε σχολείο γινόταν... άσε με τώρα! Φανταστείτε τη νοοτροπία, ήμασταν πίσω, μη νομίζεις πως ανεβήκαμε απότομα! Εγώ πιστεύω πως ακόμα και σήμερα υπάρχουν κάποια τέτοια μυαλά! Τέλος πάντων, οι υπόλοιποι που λες θεωρώ πως έγινε κατά ανάγκη. Είτε γιατί παντρεύτηκαν, είτε γιατί τους βάλαν στη δουλεία.

ΣΤ

Οι λόγοι που βλέπω είναι.....Είναι λόγοι επαγγελματικοί, προσωπικοί, κοινωνικοί, κύρους αυτοί οι λόγοι δίωχνουν τους μαθητές από το σχολείο τοτε εκείνη την εποχή...

Ζ

Οι περισσότεροι από αυτούς πάνε στο σχολείο ξανά γιατί κάποιος λόγος τους ανάγκασε να το κάνουν. Αυτός ο λόγος δεν τους άρεσε καθόλου όμως. Δηλαδή έφτυγαν,

επειδή αναγκάστηκαν να φύγουν. Επομένως, έχεις να κάνεις με ανθρώπους που έχουν από μόνοι τους μία.....θετικότητα

Αυτές οι απόψεις επιβεβαιώνονται και μέσα από τις συνεντεύξεις των εκπαιδευομένων που έγιναν για την έρευνα του σεμιναρικού μαθήματος. Για αυτό το λόγο θεωρήσαμε δόκιμο να παρατεθούν στην συνέχεια.

Ιωάννα

Σ:Οι γονείς σας ποια γνώμη είχαν διαμορφωμένη απέναντι στο θεσμό του σχολείου ;

Ι:Καλά ο πατέρας μου δεν είχε κάποια σχέση με το σχολείο γιατί έζησε τότε τη πείνα και ο πόλεμος και δεν πήγε μια δύο τάξεις. Η μητέρα μου που είχε τελειώσει το δημοτικό σαν βασική εκπαίδευση.

Σ:Τι πίστευαν δηλαδή;

Ι: Εγώ πιστεύω πως νόμιζαν ότι όταν ο αδερφός μου έβγαζε το γυμνάσιο ίσως να με άφηναν και εμένα να προχωρήσω. Η γνώμη τους επηρεαζόταν ανάλογα με τον αδερφό μου και την αδερφή της μαμάς μου. Της έλεγε πάντα, ότι δεν σπούδασες το γιο και τώρα δεν μπορείς να δεις τη κόρη. Υπήρχε η επιρροή της θείας, ο αδερφός μου δεν προχώρησε άρα ούτε και εγώ.»

Σ:«Πιστεύετε ότι η στάση ,που είχε διαμορφωμένη για το σχολείο , η οικογένεια σας επηρέασε την επιλογή σας ;

Ι:Ναι! Με σταμάτησαν, αν δεν έχεις τη στήριξη από το σπίτι για κάτι αν δεν σε στηρίζουν τότε πώς να συνεχίσεις. Τι είναι το σχολείο τσάντα και τετράδιο; Όχι δεν είναι μόνο αυτά.. είναι αν χρειαστείς να πας ένα φροντιστήριο να σε στείλει να πας να σε στηρίζει!

Σ:Μπορείτε σύντομα να μου περιγράψετε τι θεωρούσαν δόκιμο για εσάς να ακολουθήσετε υστέρα από την απομάκρυνση σας από τον σχολικό χώρο ;

Ι:Και το γυμνάσιο και το λύκειο να τελειώνα που λέει ο λόγος, για παραπέρα δεν θα μας άφηναν. Το επόμενο βήμα ήταν ο γάμος, όχι μόνο σε μένα γενικά για τα κορίτσια ενώ ήταν καλές και έχουν τελειώσει γυμνάσιο και λύκειο είναι στα σπίτια τους, τις είχαν σταματήσει οι γονείς τους.

Σ:Εσάς ποια ήταν η στάση σας απέναντι σε αυτές τις «υποδείξεις» τους ;

Ι:Αναγκαστικά ναι! Δεν ήταν τότε η νεολαία μας όπως τώρα. Τότε, έμενα προσωπικά ο μπαμπάς μου δεν με έχει χτυπήσει, αλλά δεν ήταν βίαιος δεν είχαμε ζύλο

αλλά φοβόμασταν. Μόνο που μιλούσαν τους καταλαβαίναμε πως δεν μπορούσαμε να έχουμε κάποια άλλη επιλογή να πας να ζήσεις και που; Γράμματα δεν ξέρεις και που να πας ; Από το σπίτι για να φύγουμε η μόνη μας επιλογή ήταν ο γάμος. Δεν υπήρχε αυτό που γίνεται τώρα. Βλέπω τώρα την κόρη μου που είναι στη Χίο και σπουδάζει έχει το σπίτι της νοικιασμένο, έχει μια σχέση, έχει μια δουλεία. Αυτό το πράγμα δεν μπορούσα να το κάνω εγώ ήμουν ξεγραμμένη!

Κατερίνα

Σ: Οι γονείς σας ποια γνώμη είχαν διαμορφωμένη απέναντι στο θεσμό του σχολείου ;

Κ: Από ότι άκουγα, εε από άλλες συμμαθήτριες μου δεν τους άρεσε να βλέπουν τα παιδάκια να φλερτάρουν στο σχολείο εε γιατί μέσα στο χωρίο και να μιλήσεις με κάποιον όλα μαθαίνονται. Δεν ήθελα να δώσω δικαιώματα να έχουν λόγο για μένα κάτι τέτοιο.

Σ: Πιστεύετε ότι η στάση ,που είχε διαμορφωμένη για το σχολείο , η οικογένεια σας επηρέασε την επιλογή σας ;

Κ: Εε ναι.. ναι ! Επηρέασαν στο ότι δεν ήθελα να κοντραριστώ μαζί τους εκεί.. δεν άλλαξα γνώμη για το σχολείο. Για να μην φέρω κόντρα και ένταση στο σπίτι. Γενικά πάντοτε είχα αυτό το στυλ ότι κάντε ότι θέλετε, δεν θα μιλήσω

Σ: Αν ναι , τότε με ποιους τρόπους συνέβη αυτό ;

Κ: Θυμάμαι ότι ήταν Σεπτέμβρης, ήταν να ανοίξουν τα σχολεία.. είχαν γίνει κανονικά τα χαρτιά και είχε έρθει στο σπίτι κάποιος καθηγητής, καθηγήτρια δεν θυμάμαι. Ούτε καν με άφησε να βγω έξω! Βγήκε είδε η μητέρα μου , ότι ήταν από το σχολείο και είπε ρητά « Δεν θα πάει το παιδί μου στο σχολείο». Ούτε καν με άφησε να βγω και να δώ!

Σ: Το είχατε συζητήσει καθόλου πριν αυτό το θέμα;

Κ: Δεν τολμούσα να της το πω. Εγώ δεν είχα δώσει ποτέ, ποτέ, ποτέ, δικαιώματα να πιστεύουν ότι εγώ στο σχολείο δεν θα ήμουν ηθική και δεν είχαν κάποιο λόγο τέτοιο. Ούτε και παρέες με άφηναν να κάνω.. δεν είχα φίλες με τη γιαγιά μου μεγάλωσα. Πήγαινα έβρισκα καταφύγιο εκεί.

Σ: Μπορείτε σύντομα να μου περιγράψετε τι θεωρούσαν δόκιμο για εσάς να ακολουθήσετε υστέρτα από την απομάκρυνση σας από τον σχολικό χώρο ;

Κ: Το σωστό ήταν να παντρευτώ! Πίστευαν ότι σταματάει το σχολείο, κάνει τα προικιά της , μαθαίνει και όλες τις δουλείες του σπιτιού και έξω και μετά θα της βρούμε

και ένα..., τέλος πάντων, γαμπρό (γέλια) και θα τη παντρολογήσουμε και θα καθαρίσουμε.

Σ: Εσάς ποια ήταν η στάση σας απέναντι σε αυτές τις «υποδείξεις» τους ;

Κ: Δεν μίλαγα , μόνο τσαντιζόμουν! Το βράδυ μούσκεμα το μαξιλάρι από τα δάκρυα.

Σ: Γιατί;

Κ: Γιατί ένιωθα καταπίεση για αυτό. Εκείνο που έκανα εγώ, γιατί σίγουρα σαν άνθρωπος θα είχα μια εσωτερική ανάγκη να βρω κάτι να με κάνει να νιώθω καλά... Διάβαζα, μ'άρεσε να ταξιδεύω μέσα από το διάβασμα και άκουγα πάρα πολύ ραδιόφωνο. Μουσική! Συνέχεια , συνέχεια όπου και αν ήμουν...

Μαρία

Σ: Οι γονείς σας ποια γνώμη είχαν διαμορφωμένη απέναντι στο θεσμό του σχολείου ;

Μ: Θεωρούσαν το σχολείο ήταν μοντερνισμός! Βγάζω δηλαδή το δημοτικό.. και τέλος! Και τι θα γίνεις δηλαδή.. αυτά που βλέπουμε στη τηλεόραση; Πηγαίνοντας στο σχολείο, βγάζοντας το γυμνάσιο και το λύκειο.. νόμιζαν ότι θα γινόμασταν σαν αυτές που βλέπαμε στη τηλεόραση για αυτό δεν μας άφησαν να πάμε. Θεωρούσαν το να πάει η κοπέλα στο σχολείο..Ναι ήταν κακό, ότι έβλεπαν στην τηλεόραση! Θα πάει.. θα βρει ένα αγόρι. Παλιά μυαλά!.....Την τελευταία χρονιά πια στην έκτη τάξη, μου έλεγε.. «άντε να σταματήσεις το σχολείο, τώρα που τελειώνεις να ξεκουραστείς!» Λες και ήμουν.. και έβγαζα το πολυτεχνείο! Ναι άντε να τελειώσεις ! «Άντε τελειώνει» έλεγε.. Και αν τον ρωτούσε κανείς .. « Τι τάξη πάει το παιδί» Έλεγε «να τελειώνει φέτος.» Και ο γείτονας να ρώταγε πάλι τα ίδια έλεγε.. «τελειώνει φέτος!» Έβγαλα το δημοτικό , πάει το πήρα το πτυχίο..

Σ:Μπορείτε σύντομα να μου περιγράψετε τι θεωρούσαν δόκιμο για εσάς να ακολουθήσετε υστέρα από την απομάκρυνση σας από τον σχολικό χώρο ;

Μ: Θα με πάντρευαν!.....Αυτό ήταν για μένα γάμος ναι! Και οικογένεια. Δεν τον ήθελα όμως.. έβλεπα την κούραση του πατέρα μου και δεν ήθελα ψαρά.

Σ:Εσάς ποια ήταν η στάση σας απέναντι σε αυτές τις «υποδείξεις» τους ;

Μ: Όχι δεν ακολούθησα αυτό που μου είπαν για το γάμο παντρεύτηκα στα 21, έπειτα σπίτι και στο καϊκι βοηθούσα. Ήμουν βέβαια κοντά στο πατέρα μου άλλα δεν είχα σκοπό να παντρευτώ αμέσως 1 ή 2 χρόνια μόλις τελείωσε το σχολείο Έπειτα γνώρισα το σύζυγο μετά από χρόνια.

Σ: Δηλαδή ακολουθήσατε το «πλάνο» που είχαν για εσάς εν μέρει

Μ: Ναι άλλα όχι όσο σύντομα που ήθελε εκείνος. Δεν είχα άλλο δρόμο, τι να κάνω; Να καθόμουν με τη μάνα μου και τον πατέρα μου ; Ήταν ο προορισμός μου ο γάμος και η οικογένεια»

Πέτρος

Σ: Οι γονείς σας ποια γνώμη είχαν διαμορφωμένη απέναντι στο θεσμό του σχολείου ;

Π: Δεν τους ενδιέφερε καθόλου.. αδιαφορία

Σ: Πιστεύετε ότι η στάση ,που είχε διαμορφωμένη για το σχολείο , η οικογένεια σας επηρέασε την επιλογή σας ;

Π: Βεβαίως...

Σ: Με ποιο τρόπο;

Π: Ήμουν και εγώ αρνητικός μετά από ένα σημείο και μετά... έδειχνα αδιαφορία, δεν υπήρχε από κάπου κάποια πίεση να με καθοδηγήσει προς το δρόμο το σχολείο και έτσι έφτασα να κάνω ένα μεγάλο λάθος να αφήνω το σχολείο όταν ήμουν μικρός.. Για αυτό και τώρα επέστρεψα στο σχολείο γιατί τώρα έχουν αλλάξει οι σκέψεις έχουν αλλάξει τα πάντα.

Σ: Αν ναι , τότε με ποιους τρόπους συνέβη αυτό ;

Π: Ναι ήταν καθαρά η αδιαφορία .. είχαν ενδιαφέρον τη δουλειά τους ίσως για αυτό.

Σ: Μπορείτε σύντομα να μου περιγράψετε τι θεωρούσαν δόκιμο για εσάς να ακολουθήσετε υστέρα από την απομάκρυνση σας από τον σχολικό χώρο;

Π: Δεν υπήρχε κάποιο σχέδιο .. δεν υπήρχε τίποτα ήταν όλα ελεύθερα να τα επιλέξουμε. Να κάνουν όνειρα για το παιδί τους ; Όχι αυτό δεν υπήρχε ποτέ αλλά μυαλά.

Σ: Μπορείτε να μου το αναλύσετε περισσότερο αυτό που λέτε;

Π: Να ένας άνθρωπος όπως ο πατέρας μου τώρα είναι 74, εκείνη την εποχή.. ήταν δύσκολα και τα σχολεία τους.. ήταν πολύ σπάνιο να πας στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο. Τώρα αυτά τα μυαλά ήταν κάπως οπισθοδρομικά στο να πάς στο γυμνάσιο και στο Λύκειο.. δεν εξελίχθηκαν οι ίδιοι, δεν είχαν τη σωστή παιδεία για να σπρώξουν και εμάς προς το σχολείο. Αυτή ήταν η διαφορά για μας ... εκείνη την εποχή. Εγώ όμως σαφώς, δεν θα το έκανα στο παιδί μου αυτό! Θα το πίεζα να πάει να μάθει! Θα το στήριζα σε ότι όνειρο είχε να κάνει

Σ: Εσάς ποια ήταν η στάση σας απέναντι σε αυτές τις «υποδείξεις» τους ;

Π: Δεν υπήρχαν υποδείξεις το μόνο που ήθελαν για τα παιδιά τους το πάν ας πούμε ήταν να μάθουν μια τέχνη! Κάτι τεχνικό για να βγάζουν τα προς το ζην.

Οι τρεις αφηγήτριες σκιαγραφούν με μεγάλη ευστοχία την πλήρη εικόνα που σχημάτιζε η οικογένεια αρχικά ως μικρόκοσμος και έπειτα η ίδια η κοινωνία για το σχολικό χώρο. Αρχικά σε ότι αφορά τη Ιωάννα, η μικρή εμπειρία και των δυο γονέων και η αποχή από τη σχολική τάξη, έχει ως αποτέλεσμα την αποστασιοποίηση των γονέων από το σχολικό χώρο. Παράλληλα η φιγούρα της μητέρας της φαίνεται να αποτελεί πρότυπο, το οποίο και η ίδια ακολουθεί καθώς φτάνει μέχρι τη πρώτη τάξη του Γυμνασίου και έπειτα από πιέσεις εγκαταλείπει το σχολείο. Θεωρεί πως, δεν υπήρχε στήριξη από τον χώρο της οικογένειας ώστε να την ωθήσουν να ακολουθήσει την επιθυμία της για την ολοκλήρωση των σπουδών της. Επίσης, η Ιωάννα υποστηρίζει πως η αποχή του αδερφού της από τη συνέχιση των σχολικών τάξεων επηρέασε στη διαμόρφωση της στάσης των γονέων της απέναντι στο σχολείο.

Θεωρεί πως αν εκείνος επιθυμούσε να συνεχίσει τότε ίσως να κατανοούσαν πως εξίσου και εκείνη μπορεί να συνεχίσει. Καθώς, θα αποκαλυπτόταν πως ο σχολικός χώρος θα μπορούσε να βοηθήσει στην πολύπλευρη ανάπτυξη του ατόμου ως προσωπικότητας. Οι γονείς της μέσα από την αφήγηση της, τους δίνει τα χαρακτηριστικά της αυστηρότητας και της υπερπροστατευτικότητας, ασκούν πάνω της μεγάλη επιρροή όπως είναι αναμενόμενο και ιδιαίτερα σε ότι αφορά τις επιλογές της. Η διακοπή της σχολικής πορείας μετά την ολοκλήρωση της βαθμίδας του δημοτικού θεωρείται απαραίτητη ανεξαρτήτως σχολικής απόδοσης επομένως έπειτα ο γάμος εμφανίζεται ως μια φυσική εξέλιξη, μια επιλογή.

Επίσης η Κατερίνα στην αφήγησή της, μας περιγράφει ένα αυστηρό οικογενειακό περιβάλλον που επηρέασε την αποχή από το σχολικό χώρο. Πιο συγκεκριμένα, οι γονείς της είχαν μια προδιατεθειμένη στάση απέναντι στο σχολείο άλλα και για εκείνους που συνέχιζαν και ιδιαίτερα τις κοπέλες. Προσδίδοντας τους εν μέρει χαρακτηριστικά ανηθικότητας, καθώς όπως φαίνεται το σχολείο και η πιθανότητα σύναψη κάποιας σχέσης ήταν απογοητευτικό για τους κοινωνικούς κανόνες της εποχής. Παράλληλα η ίδια τονίζει πως ο ήπιος χαρακτήρας της ήταν αρκετός για να κατανοήσουν και οι γονείς της πως εκείνη πότε δεν θα πήγαινε ενάντια σε κάποια από τις υποδείξεις τους αν συνέχιζε το σχολείο. Έπειτα με πολύ γλαφυρό τρόπο μας περιγράφει το γεγονός της απομάκρυνσης από το σχολείο καθώς φαίνεται να έχει αποτυπωθεί μέσα της πολύ έντονα λόγο τόσο της μεγάλης πίεσης άλλα και της

απαγόρευσης που δέχθηκε από τους γονείς της. Ακόμη, ο γάμος εξίσου φαινόταν ως η επόμενη επιλογή, ο προκαθορισμένος δρόμος της ,για τη συνέχιση της ζωής της. Όπως και έγινε έπειτα από λίγο καιρό αφού πρώτα ακολούθησε τη προκαθορισμένη πορεία, για τη δημιουργία της προίκας και την μάθηση των οικοκυρικών ώστε να μπορέσει να ανταπεξέλθει στην συντήρηση της οικογένειας της.

Η Μαρία περιγράφει την στάση των γονιών της ως καθοριστική για την επιλογή της καθώς οι ίδιοι ήταν πεπεισμένοι πως η ολοκλήρωση της εκπαίδευσης της βαθμίδας του Δημοτικού ήταν αρκετή. Καθώς υπάρχει και σε αυτή της περίπτωση η εμφάνιση της έννοιας της ανηθικότητας σε ότι αφορά το κορίτσι και τη σύνδεση του τόσο με την ανάπτυξη και τη διεύρυνση των σχέσεων μέσα στο σχολικό χώρο με τους συνομηλίκους και ιδιαίτερα του αντίθετου φύλου. Επίσης, όπως γίνεται σαφές μέσα από την αφήγησή της τόσο ο κοινωνικός αντίκτυπος του περίγυρου της γειτονίας αλλά και της οικογένειας είναι καθοριστικοί παράγοντες σε συνδυασμό με τους κοινωνικούς κανόνες της εποχής για την προκαθορισμένη πορεία των γυναικών προς τον γάμο και την μητρότητα. Η ίδια θεωρούσε τον γάμο ως το επόμενο της βήμα αφού πρώτα ακολουθήσει τη προκαθορισμένη πορεία όπως και οι προηγούμενες αφηγήτριες. Η Μαρία, ακολουθεί την πορεία προς το γάμο όχι όμως τόσο σύντομα όσο οι γονείς της επιθυμούσαν προσπαθώντας να κάνει τις δικές της επιλογές ως ένα βαθμό.

Εξίσου οι αφηγήσεις των τριών αφηγητριών, φέρνουν στην επιφάνεια την αντίληψη για την εικόνα της γυναίκας στην εποχή εκείνη μέσα από τις αξίες και τις ιδέες της τότε κοινωνίας. Η Μαρία, θεωρεί πως οι γονείς όπως και στις Κατερίνας αλλά και της Ιωάννας ότι η συνέχιση του σχολείου και η κοινωνικοποίηση στο χώρο αυτό σε συνδυασμό με την ηλικία της εφηβείας και την ανακάλυψη του εαυτού θα οδηγούσε στην σύναψη σχέσεων με συνομήλικους. Η έννοια της σεξουαλικότητας της γυναίκας παίρνει μια μορφή σχεδόν δεισιδαιμονική. Η σεξουαλικότητα της γυναίκας πρέπει να χρησιμοποιείται μονάχα για την αναπαραγωγή στα πλαίσια της οικογένειας συνδεδεμένη με τη μητρότητα. Τόσο οι οικοκυρικές εργασίες αλλά και ο ρόλος της μητέρας συμβάδιζαν με το πρότυπο της γυναίκας της εποχής. Εδώ γίνεται φανερή η επανάληψη ακριβώς του προτύπου της μητέρας που επηρέαζε τη κόρη για να το ακολουθήσει . Επομένως ήταν πολύ σπάνιο κάποια κοπέλα να συνέχιζε έπειτα το δημοτικό τη μετέπειτα πορεία της στο σχολικό χώρο. Αυτή η ιδέα διέφερε πολύ από το προκαθορισμένο πλαίσιο των κοινωνικών κανόνων που είχαν διαμορφώσει οι κοινωνίες στην επαρχία εκείνη τη περίοδο στην Ελλάδα.

Τέλος, ο Πέτρος έρχεται για να φανερώσει μέσα από την αφήγηση μια άλλη οπτική σε ότι αφορά την πορεία έπειτα από το τέλος του σχολείου. Χαρακτηρίζει την στάση των γονέων του ως φανερά αδιάφορη καθώς το βασικό στοιχείο για ένα αγόρι αποτελούσε μια εργασία τεχνική για να μπορεί να αποκομίζει χρήματα. Ο Πέτρος φαίνεται να επηρεάζεται από αυτή τη γνώμη των γονέων του και αρχικά να ορίζει την απόφαση της απομάκρυνσης του από το σχολείο ως μια δίκια του συνειδητή επιλογή που πραγματοποιεί στην ηλικία των 12 ετών. Όμως είναι προφανές πως, η στάση της οικογένειας τον επηρέασε. Θεωρώντας πλέον τον εαυτό του ώριμο να κρίνει τις επιλογές του, η σχολική απομάκρυνση θεωρείται ως μη αναγκαία και λανθασμένη επιλογή που η οικογένεια επηρέασε με την ελευθερία στην επιλογή που του είχε αφήσει. Ο ίδιος τονίζει στο τέλος της ενότητας αυτής της συνέντευξης του, πως δεν θα επαναλάμβανε το ίδιο λάθος με τους γονείς του και θα ωθούσε τα παιδιά του να ολοκληρώσουν μέχρι εκεί που μπορούν την εκπαίδευση τους.

Μέσα από την αφήγηση του αποκαλύπτεται και η προκαθορισμένη πορεία για ένα αγόρι στην εποχή εκείνη, που και μέσα από τις αφηγήσεις των τριών γυναικών σκιαγραφείτε. Έτσι είναι προφανής, η ισχυρή φιγούρα του άντρα και ο ρόλος ο οποίος πρέπει να αναλάβει εμφανίζεται και μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία. Η διαμορφωμένη στάση, για την συνέχιση των σπουδών ή μη για το αγόρι που εκκολάπτεται για να αναλάβει τη θέση του άντρα μέσα σε μια κοινωνία της εποχής βρίσκεται κατά βάση κατασκευασμένη στα πλαίσια της πατριαρχίας. Η αντρική υπόσταση υποκρύπτει έναν χαρακτήρα εξουσίας που για να μπορέσει να τη καταστήσει πλήρως, γίνεται από τις επιλογές του υποκειμένου. Πιο συγκεκριμένα το αγόρι είναι εν μέρει πιο ελεύθερο να αποκτήσει εκπαίδευση και τη δυνατότητα της επαγγελματικής ανέλιξης καθώς συνδέεται άμεσα με τη αγορά της εργασίας και τις χρηματικές απολαβές σύμφωνα πάντα μέσα στα πλαίσια της οπτικής της τότε κοινωνίας. Ενώ μπορεί να απασχολείται άμεσα τόσο με κάποια μαθητεία σε έναν συγκεκριμένο εργασιακό τομέα όσο και με την οικογενειακή επιχείρηση. Ενώ παράλληλα ο άντρας είναι εκείνος ο οποίος θα συντηρεί την οικογένεια του και θα είναι αυτάρκης αφού η γυναίκα είναι συνδεδεμένη με τη συντήρηση της οικογένειας, τα οικοκυρικά και την μητρότητα.

Επομένως λοιπόν ο ρόλος της οικογένειας είναι σημαντικός για την απόφαση και των τεσσάρων αφηγητών. Η εξουσία που ασκεί η οικογένεια με στόχο τον έλεγχο για την τήρηση τόσο των κοινωνικών κανόνων όσο και των κοινωνικών ρόλων που μέσω της μίμησης οι αφηγητές έπρεπε να προσαρμοστούν. Τόσο μέσα σε ένα πιο

επιτακτικό πλαίσιο για τις κοπέλες , όσο και σε ένα πιο ανοιχτό για το αγόρι. Ακολουθούν τα πρότυπα στα πλαίσια της κοινωνικοποίησης που δέχονται τόσο από την οικογένεια αλλά και στη δευτερογενή κοινωνικοποίηση, από το κύκλο των σημαντικών άλλων όπως η γειτονία. Η εσωτερικευση των αξιών της εποχής που φανερώνεται μέσα από το έθιμο του γάμου , της προίκας και την απόκτησης εργασίας για το αγόρι δομούν τις επιθυμίες τους και τις τελικές αποφάσεις των υποκειμένων. Σήμερα έρχονται σε σύγκρουση με αλλαγή τόσο των κοινωνικών κανόνων όσο και των αξιών.

Η γυναίκα πλέον έχει ενταχθεί στην αγορά της εργασίας, συμμετέχει εξίσου στην απόκτηση μιας επαγγελματικής ανέλιξης αλλά και ενός εισοδήματος. Πλέον οι γνώσεις είναι απαραίτητες και η συνέχιση στο σχολικό χώρο φτάνοντας μέχρι την εισοδοαλλά και την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Χωρίς να υποθάλλει η έννοια της μητρότητας που της χαρακτηρίζει αναλαμβάνοντας πολλαπλούς ρόλους. Το ίδιο ισχύει και για τον άντρα και τη ισότιμη συμμετοχή του στην αγορά της εργασίας που πλέον δεν συνδέεται μόνο με τεχνική εργασία αλλά και με άλλα πιο θεωρητικά αντικείμενα εργασίας.

B) Λόγοι επιστροφής στα ΣΔΕ

Σήμερα στην εκπαίδευση των ενηλίκων ένα σημαντικό ποσοστό των εκπαιδευομένων εντάσσεται στα πλαίσια του ΣΔΕ. Σύμφωνα με τις αφηγήσεις των εκπαιδευτών μπορούμε να συναντήσουμε δύο ισχυρούς λόγους για τους οποίους κάποιος μπορεί να φτάσει ξανά στην πόρτα του σχολείου. Αρχικά ο πρώτος και πιο σημαντικός λόγος αποτελεί το απολυτήριο του Γυμνασίου που θα χορηγηθεί μέσα από το σχολείο. Με αφορμή αυτήν την αιτία, γίνεται φανερό πως οι ανάγκες της αγοράς εργασίας γίνονται όλο και πιο επιτακτικές ενώ παράλληλα πολλοί από τους εργοδότες ωθούν τους εργαζόμενους τους στο σχολείο για να μπορέσουν να αναβαθμίσουν τις δεξιότητές τους. Ταυτόχρονα ένας λόγος που προκύπτει είναι η εκπλήρωση ενός κρυφού ονείρου και επιθυμίας να ολοκληρώσουν το σχολείο. Κάτι το οποίο άφησαν πίσω. Ένας αξιόπαινος πρεσβευτής αυτού του λόγου αποτελεί οι ηλικιωμένοι που εντάσσονται εξίσου μέσα στους κόλπους των σχολείων αναζητώντας νέες γνώσεις και εμπειρίες καθώς και την εκπλήρωση του ονείρου τους.

Για τους λόγους που ωθούν στην επανένταξη στο σχολικό χώρο είναι σημαντικό να γίνει μια διευκρίνιση. Αρχικά γίνεται σαφές μέσα από τις συνεντεύξεις πως δεν μπορούμε να βάλουμε σε «στεγανά» και σε συγκεκριμένες θέσεις τους λόγους

με την έννοια ότι μπορεί αφενός η απόκτηση ενός τίτλου σπουδών να είναι ένας ισχυρός λόγος που κανείς φτάνει μέχρι την πόρτα του ΣΔΕ, αλλά δεν μπορεί να αποκλειστεί και η ανάκυψη της εκπλήρωσης του ονείρου να επανενταχθούν στο σχολείο και να κατακτήσουν στόχους που είχαν ως παιδιά.

B

Σ: Θα μπορούσατε μέσα από την εμπειρία σας να μας παραθέσετε κάποιους από τους λόγους που θεωρείτε πως ωθούν τους μαθητές στην επανένταξη στο σχολικό χώρο;

B: Μμ, ναι σε γενικές γραμμές εγώ βλέπω δυο δυνατούς ισχυρούς λόγους. Ο ένας είναι ότι το απαιτεί ακόμη και η παραμικρή.. όταν κάποιος πρέπει να βρει δουλειά ακόμα και η πιο μικρή δουλειά χρειάζεται πλέον χαρτί γυμνασίου. Αυτό είναι που φέρνει πάρα πολλούς με μισή καρδιά έστω στα σκαλιά του σχολείου. Εε..., αυτός είναι ο ένας λόγος, ασχέτως που μετά μπορεί να εξελιχθεί αλλιώς να τους αρέσει, να συνεχίσουν. Αυτή είναι μια μερίδα μαθητών. Από την άλλη έχουμε γυναίκες που δυστυχώς αναγκάστηκαν για διάφορους λόγους να σταματήσουν το σχολείο, είτε λόγω οικογένειας είτε γιατί έπρεπε να δουλέψουν ή επειδή δεν έχουν στο χωριό και δεν έχουν τη δυνατότητα να πάνε κάπου αλλού. Και αυτοί οι μαθητές έρχονται με δικό τους μεράκι προσωπικό για να μάθουν. Φέτος ένα μεγάλο κομμάτι των μαθητών που έρχονται, είναι μετανάστες- προσφυγές που έχουνε γνώσεις, έχουν σπουδάσει στη χώρα τους, μπορεί να είναι παρά πολύ μορφωμένοι.

Σ: Επομένως δεν μιλάμε απλά για ένα σχολείο που έρχεται κάποιος που χρειάζεται ένα χαρτί για τη δουλειά του ή ακόμα και για προσωπική φιλοδοξία. Βλέπουμε και μια άλλη ομάδα που εντάσσεται σιγά σιγά να εντάσσεται σε θεσμούς

B: Ναι πρέπει, πρέπει.. εφόσον αποφάσισα ή δεν έχουν άλλη επιλογή από το να ζήσουν σε αυτή τη χώρα θέλουν να έχουν εφόδια για να ζήσουν εδώ. Είναι μια συνειδητή- ασυνειδητή τους επιλογή. Αναγκαστική καλύτερα επιλογή.

Γ

Γ: Καταρχήν κοιτάζτε να δείτε... το σχολείο δεν το ήξερε ο κόσμος.. είναι πρόσφατο. Είναι σχολείο ευρωπαϊκής ένωσης ξέρετε. Να κάνω μια παρένθεση, που μου αρέσει να κάνω παρενθέσεις. Ότι το ίδιο σχολείο υπάρχει σε όλη την Ευρώπη. Πήγαμε κάποτε στο Dusseldorf στη Γερμανία. Εκεί είδαμε Άγγλους, Ιταλούς, Γερμανούς, να παρακολουθούν το ίδιο σχολείο με αντίστοιχο πρόγραμμα στη γλώσσα τους εννοείτε.

Γ: Καταρχήν, από αυτά που λένε αυτοί... όπως λέει και ο διευθυντής.. πρέπει να ωριμάσει! Μπορεί εκατό φορές να τον φέρει κάποιος.. πρέπει να ωριμάσει το άτομο ψυχολογικά. Δεύτερον, κατά ανάγκη.. αναγκαστικά που λένε πολλοί μαθητές μας. Δηλαδή, σήμερα δεν μπορείς να κάνεις τίποτα... μα τίποτα ! Στα σκουπίδια του Δήμου να πας θέλει χαρτί γυμνασίου! Οποτε την ανάγκη, φιλοτιμίαν ποιούμενοι όλοι, έρχονται οι πιο πολλοί! Υπάρχουν και κάποιοι, άλλαξε η συμπεριφορά τους , λένε τώρα έρχομαι.. έρχεται μια μαθήτρια 70 χρονών. Γιατί έρχεται αυτή; Για να πάει στα σκουπίδια; Προφανώς κάτι είναι!

Σ:Είναι η εκπλήρωση κάποιου ονείρου..

Γ: Ναι, ναι.. όλοι έχουν κάποιο όνειρο, που είναι ανεκπλήρωτο που δεν σπούδασαν που δεν κάναν στο σχολείο. Και μόλις που λες δοθεί η ευκαιρία... για αυτό άλλωστε λέγεται και δεύτερη ευκαιρία και Τρίτη δεν υπάρχει! Δεύτερη είναι... έρχονται στο σχολείο εντάξει! Είναι, λοιπόν να εκπληρώσουν κάποιο όνειρο οι μεγάλοι και οι μικροί για δουλειά. Τώρα ο καθένας έχει έναν δικό του λόγο που έφυγε και ήρθε.

Δ

Δ: Λοιπόν, πολλές έρευνες και μελέτες γι αυτό το σχολείο έχουν δείξει ότι οι λόγοι είναι δύο βασικές κατηγορίες, οι εξωτερικοί και οι εσωτερικοί. Όταν λέμε εξωτερικοί είναι το χαρτί, είναι αυτό, ότι η αγορά εργασίας έχει γίνει πολύ δύσκολη κι αν δεν έχεις ένα απολυτήριο γυμνασίου δεν μπορείς να πας ούτε καθαρίστρια στον δήμο. Άρα, αυτή η ανάγκη ενός τυπικού προσόντος ωθεί ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των μαθητών μας. Μικρότερο ποσοστό, αλλά υπαρκτό, κυρίως μεγάλοι άνθρωποι και συνταξιούχοι και τα λοιπά είναι εσωτερικό, δηλαδή το έχουν καημό, δεν πήγαν ποτέ σχολείο, τελειώσαν οι υποχρεώσεις τους, μεγαλώσαν τα παιδιά τους, εε δεν έχουν πολλές ασχολίες και τώρα αυτό που τους έτρωγε ήρθε η ώρα να το εκπληρώσουν. Στην πορεία, βέβαια σε ποσοστά είναι 80-20, 80% έχουν ανάγκη το χαρτί 20 % έρχονται γιατί το θέλουν, γιατί τους αρέσει, γιατί το χουν μεράκι. Στην πορεία αυτά τα ποσοστά αλλάζουν, δηλαδή κι αυτοί που έρχονται μόνο και μόνο για το χαρτί βρίσκουν κάποιο νόημα κι ενώ στην αρχή έρχονται διστακτικοί, έρχονται επιφυλακτικοί γιατί δεν έχουν φύγει και με καλές συνθήκες από την πρώτη ευκαιρία, έχουν φύγει με τραυματικές εμπειρίες πολλοί, άρα έρχονται εδώ με σκοπό να περάσει όσο γίνεται πιο ανώδυνα δύο χρόνια, χωρίς να ζοριστεί, χωρίς να κάνει πολλά πράγματα, ίσα-ίσα να πάρει το χαρτί. Στην πορεία όμως βρίσκει νόημα, βρίσκει μέσα από τις εργασίες, τις ομαδικές και όλα αυτά, και από μόνοι τους αρχίζουν

και αλλάζουν από μέσα τους φυσικά, το εξωτερικό κίνητρο, το χαρτί δεν αλλάζει, αλλά παράλληλα βρίσκουν και την αυτό εκπλήρωση μέσα από το σχολείο.

Σ: Ξαναβρίσκουν στην ουσία την αυτοεκτίμηση που λέμε, για τον εαυτό τους περισσότερο. Είναι επίτευξη ενός στόχου που θέτουν εκείνοι οι ίδιοι για την εκπαίδευση.

Δ: Έτσι ναι, μπορώ να σου μιλάω για πάμπολα παραδείγματα, θυμάμαι χαρακτηριστικά μου λέγε ένας απόφοιτος μας «όταν πήγαινα παλιά σε μια υπηρεσία και του έλεγα ξέρεις συμπλήρωσε μου την αίτηση, δεν ξέρω εγώ να την συμπληρώσω γιατί δεν έχω πάει σχολείο» τώρα νιώθω, ντάξει, και τώρα λέει πολλά πράγματα μπορεί να μην ξέρω άλλα να νιώθω ότι ξέρεις βοήθησέ με σε παρακαλώ να με βοηθήσουν γιατί δεν τα καταλαβαίνω. Δεν είναι ότι δεν έχω πάει στο σχολείο πλέον, αυτό λέει είναι αλλαγή.

E

E: Μπορεί να είναι κάτι ας πούμε όπως ένας θάνατος που να τους οδηγήσει στη πόρτα του σχολείου εμένα μου έχει τύχει αυτό.. να γραφτούν επειδή πέθανε κάποιος οικείο πρόσωπο. Παράλληλα, υπάρχουν περιπτώσεις ανθρώπων που έφυγαν να δουλέψουν στο εξωτερικό, ήταν που λες ένας κύριος 80 χρονών, πλέον συνταξιούχος που είχε μεράκι ας το πούμε που ήρθε και γράφτηκε στο σχολείο μόνο και μόνο γιατί τότε που δεν μπορούσαν. Οι ηλικιωμένοι.. για μένα είναι απώλεια προσώπου. Παράλληλα ένα πιο ελιτιστικό background... δηλαδή μια κύρια δεν είχε πάρει το επώνυμο του άντρα της.. Λέει δεν ήθελα να το αλλάζω. Όταν ο άντρας της πέθανε .. αντί να πάει στην εκκλησία που λένε ήρθε στο σχολείο! Άλλη μια κυρία.. ήταν ένας άνθρωπος που ήθελε να συμμετάσχει σε ένα σεμινάριο ψαλτικής που ήθελε απολυτήριο, δεν το είχε και 70 χρονών ήρθε να το πάρει για να πάει να συμμετάσχει εκεί. Το κίνητρο της ήταν, να πάω να ψέλνω στον τόπο μου.

Σ: Είναι σημαντικό που ένας μεγάλος πληθυσμός είναι γυναίκες σωστά;

E: Ναι εννοείτε, γιατί ο άντρας θα δεις θέλει να πάρει το χαρτί για να πάει στη δουλειά, ενώ η γυναίκα είναι αλλιώς. Μόλις τελειώσουν οι υποχρεώσεις τους λένε εγώ θέλω να πάω για να κάνω κάτι για τον εαυτό μου. Να... και με λίγη παρότρυνση... και με κίνητρο έρχονται.

ΣΤ

.....Παράλληλα μπορεί να είναι κάποιος που χρειάζεται το χαρτί και έρχεται καθαρά μόνο και μόνο για αυτό. Έτσι η προσπάθεια του αφορά μόνο αυτό και όχι κάτι

άλλο. Τώρα.. εντάξει είναι διάφοροι λόγοι. Είναι επαγγελματικοί λόγοι, ότι το χρειάζονται στη δουλειά τους, άλλοι γιατί θέτουν κοινωνικούς στόχους. Για αυτούς τους λόγους δηλαδή. Έχουν αποστασιοποιηθεί έχουν πολύ αρνητικές εμπειρίες από το σχολείο όταν ήταν μικροί, έχουν ακόμα μπορεί κάποια οικογενειακά προβλήματα.. και όλα αυτά μέσα από το σχολείο τους δίνεται μια άλλη προοπτική να λύσουν και να δουν ακόμα με άλλη οπτική αυτά τα θέματα.

Z

Z: Εμμ... ότι θέλουν να αισθάνονται ίσοι και όμοιοι με τους συνανθρώπους τους. Δεν θέλουν να είναι μειονεκτικά με το επίπεδο μόρφωσης. Εμ.. αποθνημένο... να τους.. να τους έβγαλαν από το σχολείο με το ζόρι. Ο μπαμπάς τους και η μαμά τους... και να είπαν ότι εγώ κάποια στιγμή θα γυρίσω στο σχολείο. Και ναι! Μετά από 8 παιδιά 9 παιδιά που έχει κάνει θα γυρίσει στο σχολείο.

Σ: Άρα λοιπόν συνοψίζοντας σε αυτά που αναφερόμασταν παραπάνω, οι λόγοι που ωθούν θα μπορούσαμε να πούμε είναι η απόκτηση κάποιοι πιστοποιητικού, να μην νιώθουν περιθωριοποίηση..

Z: Το.. ναι , εμ.. τι άλλο θα μπορούσαν.... Το αποθνημένο, πάντα ήθελα να πάω σχολείο άλλα δεν είχα τα μυαλά μου τότε και τα παράτησα. Έχουμε και μαθητές που δεν είναι τόσο μεγάλοι και είναι εντάξει. Στα 30, στα 25 τους σταμάτησαν το σχολείο... Εντάξει η οικονομική αδυναμία που λες δεν έχω λεφτά να σε στείλω, δεν είναι ότι δεν θέλω.. αλλά δεν έχω.

Μέσα από τις αφηγήσεις των εκπαιδευτών, γίνονται φανεροί οι λόγοι που μπορούν να αποτελέσουν κινητήριο δύναμη για κάποιον ώστε να ενταχθεί στο σχολείο της δεύτερης ευκαιρίας. Οι λόγοι επομένως μπορούν να διαχωριστούν σε εξωτερικοί και εσωτερικοί πως αναφέρει το Δ αφηγητής. Λόγοι εξωτερικοί είναι η ανάγκη της εύρεσης εργασίας που οδηγεί στην ανάγκη για την απόκτηση του απολυτηρίου γυμνασίου. Ενώ ταυτόχρονα γίνεται φανερό και η επίτευξη και εκπλήρωση κάποιου στόχου προσωπικού, μιας προσωπικής φιλοδοξίας για τον ίδιο τους το εαυτό. Πολλοί μαθητές είναι σημαντικό να τονιστεί πως φτάνουν στην πόρτα του σχολείου αποκαρδιωμένοι και πολλές φορές δεχόμενοι των κοινωνικό αποκλεισμό λόγω της έλλειψης γνώσεων.

Πολλοί από αυτούς αντιμετωπίζουν προβλήματα στην καθημερινότητα τους και έρχονται αντιμέτωποι με την σύγχρονη αγορά εργασίας. Σύμφωνα λοιπόν με το Ευρωπαϊκά πρότυπα, και τις επιδιώξεις του ΣΔΕ που έχουν αναφερθεί στο θεωρητικό

μέρος της εργασίας, είναι φανερό πως το σχολείο καλείται να λειτουργήσει υποστηρικτικά και βοηθητικά, ώστε να επανενταχθούν οι μαθητές που αντιμετωπίζουν από την μια πλευρά σοβαρά προβλήματα αναλαβητισμού και αυτό αποτελεί εμπόδιο, καθώς τους περιθωριοποιεί και τους αποκλείει από την ενεργώ συμμετοχή στο κοινωνικό σύνολο. Για την ώθηση προς μια ποιο εύρυθμη λειτουργία της κοινωνίας. Ενώ από την άλλη πλευρά εμπλέκονται προσωπικές ανάγκες και επιδιώξεις, όπως η εκπλήρωση στόχων και η ανάπλαση της αυτοεκτίμησης και αυτοπεποίθησης του ατόμου.

Παράλληλα αυτές οι επιδιώξεις εμφανίζονται και μέσα από τις συνεντεύξεις που οι μαθητές μας έδωσαν και επιβεβαιώνουν τα λεγόμενα των εκπαιδευτικών.

Κατερίνα

Μια φίλη μου , εκεί στα 40 και εκείνη αποφάσισε να πάει στο σχολείο είχε βγάλει μόνο δημοτικό μου είπε « Εγώ στα 40 ξεκίνησα να πάω στο γυμνάσιο και μετά τελείωσα και το Πανεπιστήμιο!» και σκέφτηκα αν εκείνη ναι εγώ γιατί όχι; Φυσικά αργότερα είδα και το απολυτήριο του Δημοτικού δεν βοηθάει ιδιαίτερα σε θέματα της εργασίας όποτε ναι, είναι και θέμα εργασίας. Άλλα πολύ περισσότερο το χρειάζομαι για δική μου ικανοποίηση και προσωπική καλλιέργεια.

Πέτρος

Το σπρώξιμο από τη γυναίκα μου αρχικά. Δεν είπα εδώ ξανά αυτό που έλεγα στη Θεσσαλονίκη άστο.. έχω δουλεία είμαι κουρασμένος. Άδω είπα « Δεν έχεις να χάσεις τίποτα πάμε να δούμε τι θα κάνουμε..»

Ιωάννα

Σου είπα πως το άχτι μου ήταν να πω πως και εγώ πήρα το χαρτί. Γιατί πήγα στο σχολείο το γυμνάσιο αλλά για τους λόγους που σας είπα δεν συνέχισα και δεν μπόρεσα να το πάρω. Και δεύτερον που είναι πλέον η βασική εκπαίδευση που πρέπει να έχει κάποιος γιατί αν πάς σε μια δουλεία σου ζητούν αυτό το χαρτί. Πλέον δεν νομίζω πως θα παραμείνει αυτό το χαρτί του γυμνασίου θα πάει και για το λύκειο

Μαρία

« Εύρεση εργασίας!

Σ: Υπήρξε κάποιο γεγονός που να σας ταρακούνησε ας πούμε;

Μ: Όταν κάποια στιγμή η πρωτοβάθμια μας ζήτησε περεταίρω στοιχεία.. μας ζήτησαν να κάνουμε καινούρια χαρτιά και να πάμε τα απολυτήρια μας. Ότι απολυτήριο είχε ο καθένας.. πήγα στο σχολείο και πηρά το δικό μου και το πήγα και όταν το δίνω

στη κοπέλα που μάζευε τα χαρτιά.. Μου λέει " τι είναι αυτό;" λέω « το απολυτήριο του Δημοτικού» μου λέει «απολυτήριο δημοτικού έχετε... μμ δεν ξέρω αν ισχύει » μου λέει. Εκεί ταρακουνήθηκα να σας πω την αλήθεια πήγα σπίτι και λέω στο σύζυγο πρέπει να πάω στο σχολείο γιατί δεν θα μπορέσω να πάω στη δουλεία δεν με παίρνει... είμαι του δημοτικού. Ακόμα και στο δήμο ήθελε γυμνάσιο για να πάρεις .. να δουλέψεις έστω και καθαρίστρια.. Και έτσι ξεκίνησε..

Η επανένταξη στο σχολικό χώρο αρχικά ξεκίνησε έπειτα από μία προτροπή και ένα σημαντικό γεγονός που τους ώθησε να κάνουν το βήμα και να φτάσουν στην πόρτα του σχολείου της Δεύτερης Ευκαιρίας αναζητώντας ακριβώς αυτή την ανάγκη για αλλαγή. Οι τέσσερις αφηγητές φανερώνουν πως η ανάγκη της εύρεσης εργασίας είναι πλέον επιτακτική τους ανάγκη τόσο για εκείνους όσο και για τις οικογένειες τους. Οι χρηματικές απολαβές είναι αναγκαίες ως προς το ζην. Όμως η υπερ-εξειδίκευση στην αγορά εργασίας, η ανάγκη για βασικές γνώσεις αλλά και ευρύτερα γνώσεις ξένων γλωσσών, χρήση υπολογιστών θεωρούνται αναγκαία προϋπόθεση για την ένταξη στην αγορά της εργασίας. Οι περισσότεροι αφηγητές είναι ενταγμένοι στην αγορά εργασίας ως ημι-απασχολούμενοι που πλέον οι γνώσεις του δημοτικού που έχουν δεν μπορούν να συμβαδίσουν με τα απαιτούμενα της αγοράς εργασίας.

Πιο συγκεκριμένα η Κατερίνα παρακινήθηκε από μια γνωστή της που εντάχθηκε στα πλαίσια της σχολικής ζωής και έφτασε μέχρι και το Πανεπιστήμιο ξεπερνώντας τον εαυτο της. Το ίδιο αποσκοπεί και η ίδια αφενός να αποκτήσει τις γνώσεις και τη δυνατότητα ανέλιξης στα σκαλοπάτια της εκπαίδευσης αφετέρου να μπορέσει να επιτύχει της δική της προσωπική καλλιέργεια και ολόπλευρη ανακάλυψη της προσωπικότητας της. Την δική της «προσωπική ικανοποίηση», σε όσα δεν μπόρεσε να καταφέρει σε νεαρή ηλικία να προσπαθήσει να αλλάξει τη ζωή της.

Από την άλλη ο Πέτρος, θέτει ως βασική κινητήριο δύναμη την προτροπή της γυναίκας του για να συνεχίσει την εκπαίδευση του. Παράλληλα θεωρεί πως το γεγονός ότι αυτό το διάστημα απέχει από την εργασιακή διαδικασία του δίνει όλο τον ελεύθερο χρόνο ώστε να ασχοληθεί με το σχολείο και την επιθυμία του να τελειώσει το Σχολείο της Δεύτερης Ευκαιρίας και στη συνέχεια να προχωρήσει και στο Νυχτερινό Λύκειο. Αλλά και να παρακολουθήσει σεμινάρια εξειδίκευσης αλλά και μαθήματα πάνω στον τομέα της εργασίας του που θα τον βοηθήσουν στην εύρεση εργασίας.

Παράλληλα η Ιωάννα εξίσου τονίζει την ανάγκη για την εύρεση της εργασίας ως μια βασική ανάγκη που συνδέεται με τη βελτίωση της καθημερινότητας της αλλά

και την αλλαγή του περιβάλλοντος στο οποίο εργάζεται τώρα. Όμως τονίζει πως το απολυτήριο του Γυμνασίου πλέον ίσως να μην είναι αρκετό στη σύγχρονη αγορά της εργασίας. Η μη συνέχιση των σπουδών στο χώρο της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συνδέεται και με την προσωπική της φιλοδοξία να αδράξει την ευκαιρία που της χορηγείται για δεύτερη φορά και να κυνηγήσει πλέον με θέληση τη μάθηση που είχε αφήσει ανολοκλήρωτη.

Τέλος η Μαρία, εργαζόμενη στο χώρο του σχολείου με την ιδιότητα της καθαρίστριας, αφηγείται πως στο σχολείο αυτό εντάχθηκε για να μπορέσει να διεκδικήσει μια θέση στην αγορά της εργασίας προφανώς με καλύτερες συνθήκες από ότι τώρα καθώς ημι-απασχολείται μερικώς σε δουλείες για να μπορέσει να προσφέρει τα προς το ζην στην οικογένειά της καθώς ο σύζυγος της είναι άνεργος. Παράλληλα το γεγονός που την ώθησε στην πόρτα του Σχολείου Δεύτερης Ευκαιρίας προήλθε μέσα από το ίδιο το σχολείο καθώς σε κάποιον έλεγχο για τις προσλήψεις τους ζητήθηκαν τα πιστοποιητικά των απολυτήριων από το σχολικό χώρο. Εκείνη προσκόμισε το απολυτήριο του Δημοτικού και διαπίστωσε πως βρίσκονταν σε κίνδυνο ώστε να μη τη επαναπροσλάβουν. Τότε εκείνη αποφάσισε να κάνει εγγραφή στο σχολείο της Δεύτερης Ευκαιρίας και να προσπαθήσει να καλύψει το κενό στο μαθητικό χώρο αλλά και να κυνηγήσει μια καλύτερη θέση εργασίας.

Γ) Στάση και κίνητρα των μαθητών απέναντι στα ΣΔΕ

A

Σ: Μέσα από τη σχέση που χτίζεται με τους μαθητές σας, γίνονται εμφανείς δυνατότητες και ανάγκες των ατόμων;

A: Βεβαία γίνονται πιστεύω, ξεκινάμε λέγοντας σου τι ακριβώς θέλουν από σένα. Όποτε είναι πιο εύκολο να βοηθήσεις στο κομμάτι που ζητάνε. Εε... εντάξει υπάρχουν βέβαια και περιπτώσεις που πώς να το πω εεμ δεν φαίνεται ακριβώς ποιες είναι οι δυνατότητες που μπορούν να έχουν τα άτομα. Γιατί ακόμη και σαν χαρακτήρες είναι χαμηλών τόνων. Αλλά νομίζω ότι γενικότερα ναι, γίνονται εμφανείς.

Σ: Στην ουσία αυτό βοηθάει; Μέσα από το σχολείο να μπει σε μια διαδικασία ανακάλυψης του εαυτού;

A: Καλά ναι αυτό εννοείτε! Φυσικά και γίνεται αυτό. Είναι έτσι και το πρόγραμμα που ... αυτά που κάνουμε και αυτά που μαθαίνουμε στους εκπαιδευομένους και οι δεξιότητες που μπορεί να κάνουμε έτσι περισσότερο με προσοχή που να οδηγούν σε νέες δεξιότητες. Που αλλάζει εντελώς την οπτική τους γωνία για πράγματα που είχαν μια

συγκεκριμένη άποψη. Δηλαδή είναι αυτό που λέμε μετασχηματίζουσα γνώμη. Αυτό ακριβώς γίνεται. Καταλάβατε; Αλλάζει η άποψη τους γενικά. Μας είχε τύχει να κάνουμε μια κουβέντα τώρα πρόσφατα, για το μεταναστευτικό και τους πρόσφυγες και να έχουμε εξηγήσει πως με συμφώνα με συνθήκη δεν πρέπει να χρησιμοποιούμε τον όρο Λαθρομετανάστης, ότι είναι παράνομη και τα λοιπά και κάποιοι από τους μαθητές δεν μπορούν... να το αποδεχθούν θέλουν να το αλλάξουν και να ψάξουν περαιτέρω. Αλλά υπάρχουν και άλλα πράγματα που έχει βελτιωθεί αρκετά όπως ας πούμε η θέση της γυναίκας και η απόψεις τους για αυτή. Ανάλογα το αντικείμενο βεβαία πάντα, που μεγάλη επιρροή έχουν και οι απόψεις οι προσωπικές κάποιον έτσι. Για να γίνει μια αλλαγή... υπάρχουν περιπτώσεις πως δεν γίνεται να κάνεις τον άλλον να αλλάξει ακόμη και με χειροπιαστό παράδειγμα να του δώσεις και τα λοιπά. Θα σου πει « εε... αυτό που νομίζεις εσύ είναι αυτό » Δεν αλλάζουν όλοι, δεν είναι όλοι ανοιχτοί στην αλλαγή, πρέπει να είσαι και λίγο πιο ανοιχτός. Θεωρώ όμως γενικότερα πως όλοι εμφανίζουν βελτίωση.

B

Σ: Μέσα από τη σχέση που χτίζεται με τους μαθητές σας, γίνονται εμφανείς δυνατότητες και ανάγκες των ατόμων

B: Ναι! Υπάρχουν άτομα που μπορεί να σου ανοιχτούν περισσότερο και να σου πουν κάποια πράγματα. Βεβαία ο χαρακτήρας του ατόμου παίζει πολύ μεγάλο ρόλο σε αυτό. Υπάρχουν μαθητές που ανοίγονται αμέσως και είναι πιο δεκτικοί και άλλοι αν τους δείξεις ενδιαφέρον και πως νοιάζεσαι πραγματικά θα έρθουν και θα σου πουν και δικά τους προσωπικά πράγματα. Πράγματα που σε κάνουν να λες αυτός ο άνθρωπος τελικά είναι πιο μεγάλο το κέρδος που θα πάρει το ψυχικό παρά το γνωστικό εν τέλει. Ότι θα κοινωνικοποιηθεί, θα βρεθεί σε μια τάξη οι οποία είναι άτομα που έξω στη κοινωνία είναι πιο περιθωριοποιημένα και μέσα στο σχολείο βρίσκουν άτομα σαν αυτά και έπειτα γίνονται μια ομάδα. Είναι το ψυχολογικό τους κομμάτι!

Σ: Θεωρείτε πως οι ανάγκες, τα κίνητρα και οι δυνατότητες παραμένουν οι ίδιες μέσα από τη διαδικασία της μάθησης;

B: Ναι είναι το περιβάλλον τέτοιο του σχολείου, από τους ίδιους μας τους μαθητές. Κάποιος που έρχεται συνειδητά και όχι για να πάρει μόνο ένα χαρτί ή που καταλήγει να συνειδητοποιείται μέσα από το σχολείο, κυνηγάει τη ζωή του μετά δεν την αφήνει. Και για να το κάνει κανείς αυτό χρειάζεται στήριξη. Βέβαια όσο μιλάμε για δυνατότητες βεβαίως εμφανίζονται ! Εε... κάθε φορά που έρχεται κάποιος για να γραφτεί παίρνουμε μια μίνι συνέντευξη. Μέσα σε αυτή υπάρχει μια ερώτηση που λέει τι

ενδιαφέροντα τι χόμπι έχεις και μπορείς να δεις μαθητές που παίζουν πιάνο, μαθητές που καλά δεν θα πω για το ψάρεμα, το ποδόσφαιρό ή τους χορούς που κάποιοι το έχουν, κάποιοι ζωγραφίζουν είναι τεχνίτες στα Project, στις κατασκευές, φαίνονται εκεί πολλά ταλέντα, στο σχέδιο ή σε κάποιο μουσικό όργανο κάποια έτσι ικανότητα.

Δ

Δ:.....βρίσκουν και την αυτό εκπλήρωση μέσα από το σχολείο.

Σ:Ξαναβρίσκουν στην ουσία την αυτοεκτίμηση που λέμε, για τον εαυτό τους περισσότερο. Είναι επίτευξη ενός στόχου που θέτουν εκείνοι οι ίδιοι για την εκπαίδευση.

Δ: Έτσι ναι, μπορώ να σου μιλάω για πάμπολα παραδείγματα, θυμάμαι χαρακτηριστικά μου λέγε ένας απόφοιτος μας «όταν πήγαινα παλιά σε μια υπηρεσία και του έλεγα ξέρεις συμπλήρωσε μου την αίτηση, δεν ξέρω εγώ να την συμπληρώσω γιατί δεν έχω πάει σχολείο» τώρα νιώθω, ντάζει, και τώρα λέει πολλά πράγματα μπορεί να μην ξέρω άλλα να νιώθω ότι ξέρεις βοήθησέ με σε παρακαλώ να με βοηθήσουν γιατί δεν τα καταλαβαίνω. Δεν είναι ότι δεν έχω πάει στο σχολείο πλέον, αυτό λέει είναι αλλαγή.

Ε

Ε:Νιώθει! όταν παρακολουθούν την εκπαίδευση ξέρουν και δείχνουν ξεκάθαρα τι θέλουν. Δηλαδή... αυτός που μπορεί να ήταν καλός μαθητής και δεν ολοκλήρωσε.. θέλει να κάνει γλώσσα και να μαθαίνει τελεία όλα από την αρχή..... Αναρωτιόμουν και εγώ μα γιατί τόσο πολύ αυτό με την ορθογραφία και μου απάντησαν μια μέρα. Εγώ λέει τα γράφω όλα με κεφαλαία για να μην κάνω ορθογραφικά Δηλαδή για μεγάλο κίνητρο... Ενώ άλλοι θέλουν να περάσουν την ώρα τους και για αυτό έρχονται... να γνωρίζουν πρόσωπα... Όπως ο άλλος νόμιζε πως δεν θα μπορέσει να παίξει θέατρο και τελικά παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο. Μαθαίνει απέξω τα πάντα.. άμα του το έλεγες στην αρχή θα σου έλεγε «καλά είσαι τρελός πως; Εγώ ;»Ειδικά τα projectείναι που βγάζουν στην επιφάνεια πολλά τέτοια πράγματα.

Σ: Θεωρείτε πως οι ανάγκες, τα κίνητρα και οι δυνατότητες παραμένουν οι ίδιες μέσα από τη διαδικασία της μάθησης;

Ε:Καμία σχέση πάντα μιλάμε γενικά έτσι, πολλοί έρχονται στο σχολείο και λένε μου το είπαν.. γιατί δεν είχα τι να κάνω..γιατί το είχα όρεξη..Βγαίνοντας όμως είναι πολύ σαφές αυτό που πραγματικά θέλουν. Τα κίνητρα τους έχουν διαμορφώσει μια ολόκληρη στάση απέναντι σε αυτή τη κατάσταση, απέναντι στα μαθήματα, στον εαυτό τους, στο σχολείο, στους εκπαιδευτικούς και μπορεί να συνεχίσουν και παραπέρα και αυτό μας

φέρνει και μας δείχνει τη δυναμική του σχολείου κατάλαβες; Ότι αυτοί οι άνθρωποι θέλουν να πάνε παραπέρα. Κάθε άνθρωπος που ξεκινάει να πάω, να μην πάω Μετά από μερικά χρόνια μπορεί να βρεθεί να δίνει πανελλαδικές.

ΣΤ

...πάντα εκείνοι μπορούν να εκφράσουν ανησυχίες ή κάποιες ανάγκες μπορεί να μην τις έλεγαν. Παράλληλα, με το ενδιαφέρον του κάποιος για το μάθημα μπορεί να έλεγε επειδή είμαι μηχανικός και δουλεύω σε ένα συνεργείο ως βοηθός θα ήθελα να μετρώ τα διαστήματα και τα φυσικά μεγέθη. Έτσι βλέπεις τις εκπαιδευτικές ανάγκες τους αλλά και την ανάγκη για φιλικότητα που βγάζουν.. για... ότι μπορεί να έχουν ανάγκη να πουν κάπου το πρόβλημα τους να ξεφύγουν.

Σ: Θεωρείτε πως οι ανάγκες, τα κίνητρα και οι δυνατότητες παραμένουν οι ίδιες μέσα από τη διαδικασία της μάθησης;

ΣΤ: Οι περισσότεροι, σχεδόν κανένας μαθητής μας ας πούμε δε εγκαταλείπει ή θα είναι πολύ λίγοι αν φύγουν οι περισσότεροι τα καταφέρνουν. Έρχονται συνειδητά. Οι προσδοκίες και ο στόχος τους όχι δεν θα αλλάξει. Το ότι μπορεί να αναπτύξουν νέες σχέσεις, να γνωρίσουν νέους φίλους τότε αυτά είναι πράγματα που αλλάζουν προς το καλύτερο. Εγώ πιστεύω πως οι αρχικοί στόχοι τους παραμένει οι ίδιοι. Αν κάποιος που λες ήρθε απλά για να βρει.. ας πούμε παρέα ή κάνει κάτι για να ξεφύγει από την οικογένεια του αυτό βλέπουμε ότι αλλάζει.. διότι είναι μια κατάσταση που βοηθάει το άτομο να βρει ενδιαφέροντα στην πορεία οπότε βγαίνουν και άλλες προσδοκίες και κάποιοι να θέλουν να πάνε παρακάτω σε άλλο σχολείο.

Ζ

Εμ..η αλήθεια είναι πως κάνεις το μάθημά σου. Αν δηλαδή, επιτρέπεις μέσα στο μάθημα σου να υπάρχει μια συμμετοχή και την αναζητάς αυτή τη συμμετοχή και τους δίνεις την ευκαιρία να μιλάνε, να πειραματίζονται, δίνουν ιδέες... οι περισσότεροι καθηγητές αυτό κάνουν... γιατί αυτή είναι.. αυτό θέλει αυτό το σχολείο. Τότε βλέπεις να μεταμορφώνονται. Βλέπεις πολλά πράγματα από τους μαθητές σου. Βλέπεις πολλά πράγματα .. Εμ.. και είναι και μια πολύ ωραία ανταλλαγή πληροφοριών. Όχι στο μορφωτικό επίπεδο τόσο... μερικές φορές και σε αυτό. Αλλά και σε αυτό, μέσα από μία άλλη άποψη σου λένε.. εμ... μπορεί να σου πουν μια ερώτηση στα μαθηματικά και εσύ να μείνεις .. ουπς! Δεν το έχει σκεφτεί αυτό! Αφήστε με να το σκεφτώ λίγο.

Μέσα από τις παραπάνω απόψεις των εκπαιδευτικών γίνονται φανερές πτυχές των ΣΔΕ που επηρεάζουν ιδιαίτερα και συμβάλουν στην αλλαγή και διαμόρφωση των απόψεων και των αντιλήψεων των μαθητών τόσο σε προσωπικό αλλά και σε ένα κοινωνικό επίπεδο. Σύμφωνα με την γνώμη της πρώτης εκπαιδευτικού, μπορούμε να διακρίνουμε κάποιες από αυτές τις βασικές πτυχές. Ξεκινώντας να παραθέτει την άποψη της, αναφέρεται στο γεγονός πως οι μαθητές ερχόμενοι στο σχολείο μπαίνουν σε μια διαδικασία εσωτερικής αξιολόγησης των γνώσεων τους και των στόχων που θέτουν για την εκπαιδευτική διαδικασία. Οι οποίοι είναι γνωστοί στους εκπαιδευτικούς και ζητούν την άμεση συνεργασία, βοήθεια και στήριξη απέναντι τους. Όμως η δυναμική της εκπαιδευτικής διαδικασίας μέσα από την ομάδα και την συνεχή ανακάλυψη γνώσεων, η οποία στηρίζεται στην πληθώρα των γνωστικών αντικειμένων που παρέχει το σχολείο καθώς και ο συνδυασμός του ελεύθερου προς συζήτηση και πειραματισμό χαρακτήρα του σχολείου, ωθούν προς την αλλαγή των στάσεων και των απόψεων των μαθητών που προέρχεται από τους ίδιους μέσα από συζήτηση. Παρά ταύτα, ορισμένες φορές μπορεί να μην επιτυγχάνεται η αλλαγή, αλλά προωθείται η κριτική σκέψη και στάση απέναντι στην καθημερινότητα. Διαμορφώνοντας έτσι μια άποψη με επιχειρήματα. Όπως φανερώνεται και από την παράθεση του παραδείγματος της εκπαιδευτικού σχετικά με μια πρόσφατη συζήτηση μέσα στους κόλπους της σχολικής τάξης σχετικά με τον ορισμό της έννοιας του μετανάστη-πρόσφυγα. Στην οποία οι μαθητές κλήθηκαν να συμμετέχουν και να παραθέσουν τις απόψεις τους που προέρχονται από την καθημερινή εμπειρία με στόχο να επιτευχθεί ένας γόνιμος διάλογος με συνδιαλλαγή των απόψεων. Ο οποίος μπορεί να εμπλουτιστεί από τις γνώσεις του εκπαιδευτή και τη συμμετοχή του σε αυτόν.

Η δεύτερη αφηγήτρια αναφέρεται στο γεγονός, πως η μαθησιακή διαδικασία έχει την δυνατότητα αλλαγής του ατόμου που στηρίζεται ιδιαίτερα στις σχέσεις των εκπαιδευομένων και των εκπαιδευτών. Θεωρεί πως η δυναμική της ομάδας αρχίζει να κινητοποιεί τα άτομα προς αλλαγή της στάσης όχι μόνο σε ότι αφορά το σχολείο αλλά και ως προς το να θέσουν νέους στόχους και να παρακινούν ο ένας τον άλλο. «Να κυνηγήσουν την ζωή», όπως αναφέρει και η αφηγήτρια μέσα στη συνέντευξη της. Το σχολείο αποτελεί το πρώτο βήμα για την επανεκκίνηση της ανακάλυψης νέων δεξιοτήτων και γνώσεων καθώς συνάμα υπάρχει η ανάπτυξη σχέσεων που θέτει σε λειτουργία την διαδικασία της κοινωνικοποιητικής διαδικασίας μέσα στο σχολείο.

Οι αφηγητές Δ και Ε, εμφανίζουν ένα κοινό σημείο στις απόψεις τους λέγοντας πως πολλοί μαθητές πριν φτάσουν στους κόλπους του σχολείου έρχονταν αντιμέτωποι

με δυσκολίες που επηρέαζαν την καθημερινότητα τους, όπως η συμπλήρωση κάποιων δικαιολογητικών εγγράφων. Αυτό όμως, έχει μεγάλη επίπτωση στο πως τα άτομα αντιλαμβάνονταν και αξιολογούσαν τον ίδιο τους τον εαυτό. Η αξιολόγηση αυτή, στηριζόταν ιδιαίτερα στο αίσθημα της ντροπής και του φόβου. Η καθημερινή επαφή με το σχολείο, δίνει τη δυνατότητα για την απόκτηση εφοδίων που μεταστρέφουν αυτή την άποψη για τον ίδιο τον εαυτό και τις δυνατότητες του. Για αυτό το λόγο και οι στόχοι τους επαναπροσδιορίζονται και αλλάζουν εντός του σχολικού χώρου μέσα από την τριβή στα διάφορα γνωστικά αντικείμενα και με την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών.

Παράλληλα, το σχολικό περιβάλλον γίνεται χώρος υποδοχής αναγκών που προέρχονται μέσα από την καθημερινότητα και αντιμετωπίζονται μέσα από τη σχέση των εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων όπως αναφέρει η αφηγήτρια ΣΤ. Είναι οι σχέσεις των δυο αυτών ομάδων που επιτρέπουν να λάβει χώρα η δυναμική αυτή που εξελίσσεται μέσα στους κόλπους των σχολείων από τους ενήλικες μαθητές. Ταυτόχρονα, στηριζόμενοι σε αυτές τις σχέσεις αλληλεπίδρασης τόσο μεταξύ των εκπαιδευτικών όσο και των εκπαιδευομένων που αναπτύσσουν τη δυναμική του σχολείου, ωθεί προς την ανάγκη για την ανακατεύθυνση των προσωπικών στόχων μέσα από τα γνωστικά αντικείμενα. Αυτό δίνει στους μαθητές τη δυνατότητα να ασχοληθούν και να ανακαλύψουν νέα αντικείμενα γνώσης. Μέσω αυτής της διαδικασίας ανακάλυψης να αναπροσδιορίσουν τον ίδιο τους τον εαυτό αλλάζοντας όχι μόνο τους προσωπικούς τους στόχους αλλά και τις απόψεις και αντιλήψεις τους.

Αυτή η άποψη της παραπάνω εκπαιδευτικού συμπληρώνεται μέσα από την άποψη της τελευταίας αφηγήτριας που ορίζει το μάθημα ως μια διαδικασία ανακάλυψης και πειραματισμού τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και για τους μαθητές. Αυτός ο πειραματισμός προκύπτει από τον ελεύθερο χαρακτήρα των γραμματισμών, ο οποίος δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης πειραματισμών με γνωστικά αντικείμενα μέσα από νέους τρόπους πέρα από τον συμβατικό χαρακτήρα μάθησης που αναπτύσσεται σε αρκετούς σχολικούς χώρους. Η δυνατότητα του πειραματισμού απελευθερώνει τους μαθητές, ώστε να ανακαλύψουν νέους τρόπους να μάθουν αλλά και να αντιμετωπίζουν τη γνώση. Όχι δηλαδή ως μια στεία διαδικασία που προέρχεται μέσα από το βιβλίο με δασκαλοκεντρικές τεχνικές, αποβάλλοντας σε μεγάλο βαθμό το φόβο του σφάλματος και της αποτυχίας και προλάβει την ανακάλυψη και την αναζήτηση πάντα με τη βοήθεια του συντονιστή.

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών σε αυτό το σημείο θα ήταν δόκιμο να συμπληρωθούν από τις απόψεις των εκπαιδευομένων σχετικά με το σχολείο και πως αντιμετωπίζουν πλέον την δεύτερη ευκαιρία που τους δίνεται. Για αυτό παρακάτω ακολουθούν οι απόψεις τους.

Κατερίνα

Σ: Πώς θα αξιολογούσατε τον εαυτό σας για την ως τώρα επιλογή του;

Κ: Ήταν κάτι πάρα πολύ θετικό στη ζωή μου, ήταν μια πολύ καλή σκέψη!

Σ: Μπορείτε να μου πείτε λίγο περισσότερα ;

Κ: Από την στιγμή που το σχολείο μου δίνει τόσα πράγματα, πιστεύω πάρα πολύ καλώς έπραξα. Βλέπω τον εαυτό μου σαν ένα φυσιολογικό άνθρωπο που όσα προβλήματα και αν έχει τα ξεπερνάει και δείχνει χαρούμενος ΕΕ.. πολύ κοινωνικό με τους γύρω του και τους καθηγητές νομίζω πως τα πάω και καλά στα μαθήματα. Πολύ θετική αξιολόγηση. Αυτό το ότι εγώ πάω στο σχολείο ελπίζω να λειτουργήσει και σαν πρότυπο στα παιδιά μου γιατί ας πούμε με τον μεγάλο μου αυτό. Να τώρα η μητέρα του στα γεράματα.. μαθέ γέρο γράμματα που λένε.... Να πήγαινε στο σχολείο εκείνος να μη τα παρατήσει και να προσπαθήσει και μετά από το Λύκειο να κάνει και κάτι περισσότερο. Και ο μικρούλης μου δεν τα θέλει και αυτός τα γράμματα να το δει κάπως αλλιώς.

Πέτρος

Δεν μπορώ να αξιολογήσω τον εαυτό μου άλλοι θα το κάνουν για μένα... Δεν νομίζω πως κατάφερα κάτι γιατί για μένα δεν ήταν κάτι δύσκολο να κάνω αυτό το βήμα.. απλά χάρηκα τώρα που ξαναμπήκα.

Σ: Βλέπεις τον εαυτό σου διαφορετικό;

Π: Σε θέμα γνώσεων ναι! Γενικότερα σαφώς και αλλάζει η καθημερινότητα σου

..

Σ: Πως αλλάζει;

Π: Πάντα υπάρχει αυτό , θα πιάς στο σχολείο, όπως λέγαμε πριν και φυσικά θα πάρεις κάποιες γνώσεις που λέγαμε πριν κάθε μέρα, θα δεις τις παρέες σου και πάνω από όλα θα περάσει ευχάριστα η ώρα σου. Όλα αλλάζουν.

Ιωάννα

Το θεωρώ ως μεγάλο κατόρθωμα γιατί άλλοι σαν εμένα δεν θα το έκαναν γιατί ίσως να είχαν κουραστεί με τα παιδιά τους. Εγώ μπορεί να έχω κουραστεί αλλά στο σπίτι

έχω τόμους βιβλία και από τα παιδιά μου αλλά και βιβλία από ψυχολογία και τα λοιπά μου αρέσουν γενικά να διαβάζω. Μου έλειπε πάντα και αυτό το σχολείο αλλά και το χαρτί οπότε ήρθα με χαρά. Το ήθελα ! Δεν θα μπορούσα να βαθμολογήσω τον εαυτό μου ίσως να μην είμαι ικανή να το κάνω. Πάντως όλοι οι άνθρωποι που έρχονται εδώ είναι άξιοι σεβασμού. Για μένα με τόση οικογένεια και δουλείες ακούγοντας και τα παιδιά με ρώταγαν θα τα καταφέρεις θα μπορέσεις; Και όμως ! Μπόρεσα!

Μαρία

Κοιτάζτε, όπως είπα στην αρχή, δεν είχα ούτε στο νου πως θα έρθω στο σχολείο αλλά τα τρία τελευταία χρόνια τι να σας πω ελπίζω να πάω σχολειό! Όταν έρθω στο σχολειό ξεκουράζομαι.. όση κούραση και αν έχω μου περνάει.. για μένα το σχολείο είναι!! Να έρθω να μάθω πέντε πράγματα. Η κούραση όση και αν είναι μου περνάει, να έρθω .. το μυαλό μου να μην παίρνει άλλα μπορεί να ζορίζομαι αλλά θέλω να έρθω. Και μια μέρα φαντάσου που δεν μπορώ να έρθω λέω « Πρέπει να πάρω τις φωτοτυπίες !! οι άλλοι προχώρησαν να μπω σε σειρά να μην χάσω» Καταλάβετε;

Το σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας επιδρά επάνω στα άτομα αλλάζοντας ακόμη και τρόπο που ίδιοι σκέφτονται για τον εαυτό τους. Η επιστροφή στην σχολική τάξη, οι διαδικασίες τόσο τις ανακάλυψης της γνώσης, όσο και της κοινωνικοποίησης βοηθούν ώστε τα άτομα να μπορέσουν να αναθεωρήσουν στη γνώμη τους για τον εαυτό τους. Η συμβολική μορφή που ενσαρκώνει το σχολείο αυτό, με την έννοια της επίτευξης ενός στόχου είναι πάντοτε σημαντική και ωθεί στην ουσία σε έναν αυτοπροσδιορισμό. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, μπορεί να ενισχύσει τις θετικές οπτικές όπως αυτής της προσπάθειας για την επανένταξη στο σχολικό χώρο, της ανάγκη να ανταπεξέλθουν πέρα από τα καθημερινά ζητήματα και σε ζητήματα του σχολείου και αλλά. Όλα αυτά οδηγούν σε μια θετική αξιολόγηση του εαυτού ενισχύοντας τα θετικά στοιχεία και μειώνοντας όσο το δυνατόν τα αρνητικά.

Στην συγκεκριμένη απάντηση η Κατερίνα, τονίζει πως μπορεί να αξιολογήσει τον εαυτό της μόνο θετικά για την επιλογή του να επιστρέψει και να δοκιμάσει ξανά να ενταχθεί στα πλαίσια του σχολείου. Παράλληλα τονίζει πως, οι γνώσεις που λαμβάνει και οι εμπειρίες αξιολογούνται εξίσου θετικά και την βοηθούν να διαμορφώσει και να αναπτύξει νέες πτυχές του εαυτού της. Εξίσου η διαδικασία της επανένταξης ως ένα βαθμό θα μπορούσε να χαρακτηριστεί δύσκολη συνυπολογίζοντας και όλα εκείνα τα ζητήματα που πρέπει η ίδια να ανταπεξέλθει. Έτσι θέλει να μπορέσει

η ίδια να λειτουργήσει ως πρότυπο για τα παιδιά της ώστε να μην αφήσουν το σχολείο σε μικρή ηλικία. Πρότυπο με την έννοια της προσπάθειας που καταβάλλει για να μπορέσει να ανταπεξέλθει καθημερινά στις υποχρεώσεις της τόσο στην εργασία της όσο και στο σχολείο αλλά και να την επιθυμία της να κατακτήσει τον στόχο της.

Εν συνεχεία, ο Πέτρος αναφέρει στο γεγονός πως η ένταξη του στο σχολείο δεν ήταν μια δύσκολη διαδικασία για εκείνον. Δεν θα μπορούσε να αξιολογήσει τον εαυτό του θετικά ή αρνητικά κρατώντας έτσι μια ουδέτερη στάση απέναντι στο γεγονός της αξιολόγησης. Θεωρεί πως οι γύρω του, ή οι σημαντικοί άλλοι ή οι καθηγητές του είναι αρμόδιοι αξιολόγησης. Ακόμη αξιολογεί όμως το σχολείο ως μια αλλαγή θετική στη καθημερινότητα σε ότι αφορά το σύνολο των γνώσεων που λαμβάνει καθώς, αυτό διαμορφώνει τον ίδιο ως άτομο διευρύνοντας τους γνωστικούς του ορίζοντες. Καθώς επίσης και στα πλαίσια της κοινωνικοποίησης και της συνδιαλλαγής με τους σημαντικούς άλλους.

Επιπρόσθετα η Ιωάννα , αξιολογεί τον εαυτό της πολύ θετικά για την επιλογή της καθώς το θεωρεί όπως τονίζει και στην αφήγησή της « πολύ μεγάλο κατόρθωμα». Η λέξη κατόρθωμα σχετίζεται περισσότερο με το γεγονός πως ο δρόμος ζωής του επέλεξε εκείνη αλλά και άλλα άτομα ύστερα από την αποχώρηση από το σχολικό χώρο ήταν ιδιαίτερα αποστασιοποιημένα από αυτόν. Ηδημιουργία της οικογένειας αλλά και η αφοσίωση της σε αυτή, όπως συνέβη και στην Ιωάννα, είχε ως αποτέλεσμα να μην μπορεί λόγω υποχρεώσεων να ενταχθεί στα πλαίσια του σχολείου. Όμως το γεγονός της ένταξης στο σχολείο είναι ένα σημαντικό βήμα για το ίδιο το άτομο. Η ίδια θεωρεί πως ίσως δεν είναι ικανή να αξιολογήσει συγκεκριμένα τον εαυτό της, διότι δεν είναι αρμόδια. Η ανάγκη για μάθηση και γνώση ήταν μια βασική της ανάγκη. Όμως κλείνει λέγοντας πως όσα άτομα εντάσσονται στα σχολεία της Δεύτερης Ευκαιρίας είναι άξιοι σεβασμού για την προσπάθεια που καταβάλουν. Η ίδια με σιγουριά για τον εαυτό της τονίζει πως παρά τις υποχρεώσεις που την περικλείουν καθημερινά με την οικογένεια της και την εργασία της, καταβάλλει προσπάθεια για να τα καταφέρει να πετύχει τον στόχο της.

Η τελευταία αφηγήτρια η Μαρία, σε παρόμοιο πλαίσιο με την Ιωάννα παραθέτει πως οι αναλυμένες υποχρεώσεις από τις εργασίες που καθημερινά πρέπει να φέρει εις πέρας αλλά και από τις υποχρεώσεις για την οικογένεια της είναι αρκετά δύσκολες και χρονοβόρες. Όμως η ανάγκη για γνώση και μάθηση την κάνουν να μπορεί να παραμερίζει την σωματική αλλά και τη πνευματική κούραση που τη καταβάλλουν καθημερινά. Καθώς το σχολείο είναι μια ευχάριστη ενασχόληση που

περικλείει μέσα της, την επίτευξη του στόχου που έχει θέσει για την απόκτηση γνώσεων αλλά και την κατάκτηση ενός καλύτερου εργασιακού περιβάλλοντος σε μια διαφορετική εργασία. Καθώς επίσης και τη φιλοδοξία της ίσως να φτάσει μέχρι και το πανεπιστήμιο.

Οι μαθητές στα παρακάτω αποσπάσματα μας αφηγούνται πως νοηματοδοτούν πλέον την έννοια της δεύτερης ευκαιρίας, προσδίδοντας έτσι σε εμάς μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για το πώς αντιμετωπίζουν τόσο τον σχολικό χώρο πλέον αλλά πολύ πιο σημαντικά πως αξιολογούν οι ίδιοι τον εαυτό τους μέσα από τις βιωμένες εμπειρίες στον σχολικό χώρο.

Πέτρος

Π: Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας(μικρή παύση), δεύτερη ευκαιρία στη ζωή για να προκόψεις έτσι λίγο στα γράμματα ωραία.. είναι γνώσεις. Ευτυχώς που υπάρχουν τα σχολεία Δεύτερης ευκαιρίας και μπορείς να το τελειώσεις σε δυο χρόνια και να τελειώσεις και το Λύκειο, άπλα είναι πιο χαλαρά , πιο χαλαροί οι ρυθμοί γιατί τώρα δεν έχουμε και τα κουράγια πλέον. Αν έχεις και οικογένεια είναι δύσκολο.

Σ: Άρα η Δεύτερη ευκαιρία τι είναι ;

Π:Είναι δεύτερη ευκαιρία που δίνω στον εαυτό μου να τελειώσει το σχολείο.. μου δίνει δύναμη και ενθάρρυνση. Για αυτό θέλω να τελειώσω τώρα και το επόμενο εξάμηνο και να πάω στα ΕΠΑΛ. Σε «αναγκάζει», με τη θέληση σου να βάλεις κάποιους στόχους με τη θέληση σου πλέον, σε σχέση με τότε. Να όπως εγώ να τελειώσω το σχολείο τώρα και έπειτα να πάω στα ΕΠΑΛ να πάρω το χαρτί που είναι σημαντικό για μένα.»

Ιωάννα

Πρώτο χαρά, ευχαρίστηση , ικανοποίηση ικανοποιώ κάτι μεγάλο για μένα! Είναι μια δεύτερη πραγματικά ευκαιρία. Δεν ξέρω πως ο καθένας τη βιώνει και τι βλέπει κάτι άλλο τον οδήγησε να έρθει, όπως για παράδειγμα έμενα δεν με άφησαν οι γονείς μου πιστεύω ότι το κυριότερο που πρέπει να νιώθουμε ικανοποίηση! Άλλος στα 30, 40,50,60 ότι όντως ήρθε η στιγμή όντως να κάνω κάτι και δεν μπόρεσαν αυτό εγώ νομίζω πως πρέπει να νιώθουμε. Ικανοποίηση! Μεγάλη ικανοποίηση!

Μαρία

Όντως Δεύτερη ευκαιρία! Σου δίνει τη δυνατότητα, εφόσον σταμάτησες το σχολείο .. να ξαναμπείς πάλι μέσα στο ρυθμό της ζωής.. Να μάθεις πράγματα που αργότερα θα σου χρησιμεύσουν. Γνώσεις και φιλίες... γνωριμίες θα πάρεις από εδώ! Δεν

κοροϊδεύουμε ο ένας τον άλλον... παρόλο που είμαστε σε αυτή την ηλικία γιατί είμαστε όλοι για έναν λόγο! Να βγάλουμε το γυμνάσιο.. παρόλο που παλιά δεν μπορούσαμε να το κάνουμε αυτό.. Σου δίνει την ευκαιρίας είτε να κάνεις λάθος είτε να κάνεις σωστό. Άλλα πάνω από όλα σου δίνει την ευκαιρία.

Κατερίνα

Για μένα σημαίνει πραγματικά δεύτερη ευκαιρία, είναι στιγμές που νιώθω και πραγματικά το νιώθω σαν έφηβη που πάει στο σχολείο της. Πραγματικά είμαι στο σχολείο! Εντάξει τότε τους άκουσα τους γονείς μου ήταν επιλογή τους.. τώρα όμως είναι επιλογή μου και επειδή το αποφάσισα είναι ευκαιρία και δεν θα τη χάσω. Πολλές φορές που το λέω ευτυχώς που υπάρχει η « δεύτερη ευκαιρία» Να κάνεις πράγματα, να αλλάξεις πράγματα, να βάλεις τη ζωή σου άλλου. Γιατί μου το έχουν χτυπήσει « εσύ είσαι του δημοτικού» ενώ εγώ... έχω βγάλει και ένα λύκειο μου το έχουν χτυπήσει. Τώρα όμως δεν επιτρέπω σε κανέναν να μου πει τίποτα.

Ο Πέτρος αφηγείται πως η έννοια της Δεύτερης ευκαιρίας είναι άμεσα συνυφασμένη με το σχολείο αλλά και τις γνώσεις που λαμβάνεις καθημερινά. Επηρεάζει τη ζωή του σε έναν αρκετά μεγάλο βαθμό ωθώντας τον σε επιλογές πιο συνειδητές για τη ζωή του, με στόχο την βελτίωση του ίδιου του εαυτού. Η αλλαγή της στάσης απέναντι στο σχολείο σε σχέση με τη παιδική του ηλικία και το γεγονός πως η μορφή των μαθημάτων είναι εν μέρει διαφορετική του δίνει θέληση και θάρρος για να συνεχίσει όχι μόνο τελειώνοντας το σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας αλλά συνεχίζοντας και σε επόμενες βαθμίδες. Με στόχο τη βελτίωση της ζωής του, αλλά και την πιστοποίηση σε θέματα εξειδίκευσης σε ότι αφορά την εργασία του.

Η Ιωάννα εξίσου νοηματοδοτεί τη δεύτερη ευκαιρία ως ένα κατόρθωμα για το οποίο νιώθει ικανοποίηση. Η εκπλήρωση του στόχου της για την ολοκλήρωση των σπουδών της λόγω της απαγόρευσης από τους γονείς της σε μικρή ηλικία της προσδίδει θέληση. Η θέληση αυτή θεωρεί πως μπορεί να παρακινήσει τον καθένα σε όποια ηλικία και αν βρίσκεται ώστε να κυνηγήσει την αλλαγή στη ζωή του μέσα από την απόκτηση νέων γνώσεων. Αλλά και μέσα από την πιθανότητα της εύρεσης εργασίας

Καταληκτικά η έννοια της δεύτερης ευκαιρίας και ο τρόπος που έχει εγγραφεί στη συνείδηση τους οδηγεί τους αφηγητές να την συνδέουν με την έννοια της ευκαιρίας να αλλάξουν τη ζωή τους και λανθασμένες επιλογές του παρελθόντος. Κυνηγώντας τις γνώσεις και την ανάγκη για εύρεση μια θέσης στην αγορά της εργασίας με ποιο

ευνοϊκούς όρους. Στη διαδρομή για την επίτευξη του στόχου τους αποκομίζουν φιλίες αλλά και γνώσεις αφενός και αφετέρου την αλλαγή της στάσης ζωής τους σε θέματα που αφορούν την αντίληψη του εαυτού τους και του κόσμου γύρω τους, και βελτίωση της ποιότητας της ζωής τόσο της προσωπικής όσο και της οικογενειακής.

Η Μαρία, τονίζει πως στην ουσία είναι μια δεύτερη ευκαιρία σε θέματα γνώσεων, σχέσεων αλλά και την αλλαγή σε θέματα καθημερινότητας και στάσεις απέναντι στη ζωή. Το σημαντικότερο συστατικό της δεύτερης ευκαιρίας είναι η αίσθηση του «ανήκειν» που υπάρχει ανάμεσα στα άτομα και αυτό λόγω του ότι όλοι έχουν τον ίδιο στόχο. Η αίσθηση του ανήκειν, οδηγεί στη σύσταση μιας ομάδας χωρίς διακρίσεις ανάμεσα τους. Εξίσου η Δεύτερη ευκαιρία σηματοδοτεί την αλλαγή σε μια λάθος επιλογή που έγινε στο παρελθόν σε μια επιλογή με προοπτικές και ευκαιρίες ώστε να προσπαθήσει ξανά για να μπορέσει να διορθώσει τις λάθος επιλογές.

Η Κατερίνα καταληκτικά αναφέρει πως, η δεύτερη ευκαιρία της δίνει τη δυνατότητα να ξεφεύγει από τη καθημερινότητα της και η ίδια να αλλάζει γυρνώντας νοερά το χρόνο πίσω. Η δεύτερη ευκαιρία για εκείνη υπάρχει και της δίνει τη δυνατότητα σε μια αλλαγή όπως και στους υπόλοιπους, στη ζωή, σε στάσεις, αντιλήψεις και ιδέες για τον κόσμο που υπάρχει γύρω της. Ενώ συνάμα δίνει τη νοηματοδότηση της δύναμης της γνώσης για εκείνη σε σχέση με τους άλλους. Όστε να μπορέσει να ανταπεξέλθει στη καθημερινή της ζωή χωρίς να αισθάνεται τη διάκριση αλλά πλέον τη δύναμη της θέλησης και της γνώσης.

Δ. Σύνοψη

Σε αυτό το κεφαλαίο προσπαθήσαμε να παραθέσουμε τα χαρακτηριστικά των προφίλ των εκπαιδευομένων που εντάσσονται στα ΣΔΕ. Σε αυτό το κεφάλαιο παραθέτονται οι απόψεις των εκπαιδευομένων αλλά και των εκπαιδευτών που προσθέτουν εγκυρότητα στην εξαγωγή των συμπερασμάτων. Αρχικά, στα σχολεία μπορούμε να εντοπίσουμε άτομα όλων των ηλικιακών ομάδων από 18 ετών και επάνω, ταυτόχρονα είναι γυναίκες αλλά και άντρες τόσο ημεδαποί αλλά και πρόσφυγες-μετανάστες. Οι λόγοι που μπορεί να ώθησαν στην εγκατάλειψη του σχολικού χώρου μπορούν να διαχωριστούν σε προσωπικούς αλλά και σε κοινωνικούς λόγους.

Παράλληλα η επανένταξη στο σχολικό χώρο γίνεται με δειλά βήματα στην αρχή κρύβει ισχυρούς λόγους που την απαρτίζουν. Αρχικά λοιπόν, η ανάγκη για την ενεργώ ένταξη στην αγορά εργασίας και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των ατόμων που συνδέεται με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και οι προσωπικές φιλοδοξίες

των ατόμων για την εκπλήρωση των στόχων τους ώστε να αποκτήσουν μόρφωση και να ενταχθούν ξανά στο σχολείο φαίνεται πως είναι κάποιοι από τους βασικούς λόγους που ωθούν ως προς την ένταξη στο σχολικό χώρο.

Ακόμη σε αυτό το κεφάλαιο αναφερόμαστε στο πως οι μαθητές νοηματοδοτούν την έννοια της δεύτερης ευκαιρίας μέσα από τα μάτια των εκπαιδευτικών αλλά και πως οι εκπαιδευόμενοι το αντιλαμβάνονται. Προσφέροντας μας μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα για τα ΣΔΕ και το πώς επηρεάζουν τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς. Μέσα από αυτήν την ενότητα φανερώνεται πως οι σχέσεις μεταξύ των εκπαιδευομένων και των εκπαιδευτικών κατά την μαθησιακή διαδικασία ευνοούν στον τρόπο που οι μαθητές αντιλαμβάνονται το σχολείο και τις γνώσεις. Συμβάλλοντας στην αλλαγή των στάσεων και των απόψεων τους για τον σχολικό χώρο και τον εαυτό τους. Απομακρύνοντας με αυτόν τον τρόπο το αίσθημα του φόβου που προέρχεται από προηγούμενες εμπειρίες στο χώρο της εκπαίδευσης. Δίνοντας με αυτόν τον τρόπο την ευκαιρία ανασκόπησης του εαυτού τους, μέσα από την αλλαγή των απόψεων και των αντιλήψεων τους.

II. Οι εκπαιδευτικοί των ΣΔΕ

A. Οι λόγοι επιλογής των ΣΔΕ

Σε αυτή τη θεματική ενότητα θα γίνει αναφορά σχετικά με τους λόγους για τους οποίους οι εκπαιδευτικοί επιλέγουν τα σχολεία της δεύτερης ευκαιρίας για να ασκήσουν το επάγγελμά τους ως εκπαιδευτικοί. Για την διερεύνηση αυτού του ερωτήματος θα παρατεθούν παρακάτω οι απόψεις τους όπως εμφανίστηκαν μέσα από τις συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν.

A

A: Λόγοι, δεν υπάρχουν λόγοι νομίζω συγκεκριμένοι. Βγαίνει μία προκήρυξη και κάνω μια αίτηση. Μου αρέσει η εκπαίδευση των ενηλίκων η αλήθεια είναι έχοντας δουλέψει και σε ΙΕΚ και σε ΚΔΒΜ, για αυτό έκανα κιάλας το μεταπτυχιακό γιατί μου αρέσει αυτός ο τομέας της εκπαίδευσης των ενηλίκων αλλά να πούμε και την αλήθεια είναι μία διέξοδος τώρα για τους εκπαιδευτικούς εν μέσω κρίσης. Διότι δεν γίνονται προσλήψεις αναπληρωτών γίνονται, οπότε είναι μια καλή λύση να δουλέψω εδώ στο νησί χωρίς να φύγω από εδώ.

B

B: Ναι.. Λοιπόν, χωρίς να είναι πολύ συνειδητή μου επιλογή όταν βγήκα από τη σχολή στη συνέχεια τα ΣΔΕ προέκυψαν τυχαία αρχικά και στη συνέχεια έγιναν συνειδητή επιλογή και το επιδίωξα. Εμ, πέρα από το ότι μου αρέσει να μαθαίνω σε κάποιον κάποια πράγματαμε τους ενήλικες μου αρέσει περισσότερο, γιατί είναι πολύ ξεκάθαρα το πώς μαθαίνουν. Διαπιστώνω στο δικό μου εαυτό αλλαγές από τους τρόπους τους παραδοσιακούς του οποίους εγώ έμαθα και διαφέρουν πολύ στον τρόπο που ο καθένας θέλει να μάθει. Δηλαδή ο ένας, προτιμάει τον κλασσικό τρόπο για να μάθει που έμαθε ως έφηβος και θυμάται. Ο άλλος πάλι μπορεί να τον απεχθάνεται και αν πας να το κάνεις έτσι το απορρίπτει. Εν πάση περιπτώσει έχει πολύ ενδιαφέρον αυτό, και αν θέλουν οι ίδιοι να το κάνουν. Είναι και για μένα πιο εύκολο και ελκυστικό από ότι ας πούμε με μικρά παιδάκια που δεν έχουν ξεκαθαρίσει ακριβώς αν θέλουν να μάθουν ή όχι.

Γ

Γ: Το ΣΔΕ πιστεύω πως με ταιριάζει..

Σ: Για ποιο λόγο το λέτε αυτό, μπορείτε να μου το αιτιολογήσετε;

Γ: Βεβαίως άκου, εγώ έκανα στο τεχνικό Λύκειο Διευθυντής και έκανα μαθήματα σε μεγάλους. Έκανα, εκεί τέσσερα χρόνια στο εσπερινό Λύκειο, με ανθρώπους έτσι πιο μεγάλους από 18 χρόνια, γιατί απαγορευόταν να έρθουν πιο μικροί. Όταν έμαθα για το σχολείο αυτό, ήταν όνειρό μου να έρθω και σε αυτό το σχολείο! ΕΕ.. μου αρέσει πάρα πολύ γιατί αυτοί είναι άνθρωποι.... Που αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το σχολείο για τον άλφα ή βήτα λόγο....

Σ: Πως μάθατε εσείς ως εκπαιδευτικός για αυτό το σχολείο;

Γ: Ααα... Πως έμαθα κάτσε να σου πω, κάποια στιγμή με φώναζαν να μιλήσω σαν Διευθυντής του εσπερινού τεχνικού Λυκείου... τέλειωναν εδώ τα παιδιά και δεν είχαν που να πάνε.. Έτσι ήρθα, να τους πω να έρθουν σε μας, που είναι πιο εύκολο.. πιο προσαρμοσμένο στις απαιτήσεις τους. Έτσι μόλις το είδα το σχολείο αυτό.. τρελάθηκα! Κάποια στιγμή είπα θα έρθω και κάνοντας πολλές προσπάθειες ήρθα κάποια στιγμή ως εκπαιδευτικός και έπειτα σιγά... πρέπει να μπεις μέσα για να το δεις το πράγμα. Αλλιώς δεν! Θεωρητικά δεν γίνεται, ήρθα ως καθηγητής που λες για δυο χρόνια και τώρα πάω για άλλα δυο σαν διευθυντής. Ναι μου αρέσει, το σχολείο και οι άνθρωποι μου αρέσουν! Μου αρέσει!

Δ

Δ: Ναι, κοίταξε εε, από νωρίς με τραβούσε το επάγγελμα του εκπαιδευτικού και όταν ξεκίνησα ποτέ δεν είχα στο μυαλό μου την εκπαίδευση ενηλίκων, ποτέ δεν εε.. Κάποια στιγμή είδα μια αίτηση, έκανα μια αίτηση και αυτό που άλλαξε ποιοτικά την καριέρα μου ήταν το μεταπτυχιακό που έκανα στην εκπαίδευση ενηλίκων, γιατί εκπαιδευτής ενηλίκων, πέρα απ ότι είσαι καθηγητής, πρέπει να έχεις ενσυναίσθηση, πρέπει να είσαι κοντά στο άνθρωπο, να αγαπάς τους ανθρώπους, τα ανθρωπιστικά επαγγέλματα, που είσαι κι εσύ, η ειδικότητα σου, με τραβήζανε και δεν την αλλάζω με τίποτα πλέον αυτή την καριέρα Εε, ακόμα και να φύγω και να κλείσει αυτό το σχολείο, εγώ θα βρω κάποια διέξοδο πάνω σε αυτό κομμάτι.

E

Ε: Έχω ναι περίπου 6 χρόνια σε αυτά τα σχολεία αλλά να η επιλογή έγινε τυχαία αρχικά.. δεν ήξερα περί τίνος πρόκειται. Απλά έκανα τα χαρτιά μου και με πήραν εκεί. Στην πορεία διαπίστωσα πως είναι ένα πάρα πολύ ελκυστικό αντικείμενο εργασίας. Πρακτικό, μου άρεσε που κάθε φορά είναι κάτι διαφορετικό.. κάθε φορά θέλω να αρέσει στους εκπαιδευόμενους μου αυτό που θα τους κάνω. Στην αρχή ναι δεν ήξερα περί τίνος πρόκειται

Σ: Μετά αυτό άλλαξε;

Ε: Ναι εννοείτε αυτό, στην αρχή πήγα στη Αθήνα και όλα άλλαξαν και διαπίστωσα πως είναι κάτι που πρέπει να αγαπάς για να το κάνεις. Θα έχεις μαθητές από 20 εως και 70 χρονών δηλαδή αντιλαμβάνονται εσένα ως κάποιον δικό τους και δημιουργούνται δεσμοί.. ισχυροί δεσμοί και θέλουν πολύ λεπτούς χειρισμούς και να ακολουθείς κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Θέλουν να μιλάς τη γλώσσα τους.. αλλιώς δημιουργούνται εντάσεις.. που δεν μπορείς να τις ελέγξεις.....

Σ: Άρα στην ουσία λέμε πως δεν γνωρίζεται ακριβώς περί τίνος πρόκειται και έπειτα το ανακαλύψατε. Υπήρχε κάτι που να σας τράβηξε το ενδιαφέρον περισσότερο;

Ε: Ναι προφανώς, όλα στην αρχή μου έκαναν εντύπωση.. ήταν και σαν πρώτη φορά στη δουλεία. Οι συναντήσεις με του άλλους εκπαιδευτικούς για την πορεία των εκπαιδευομένων και το γεγονός πως συζητάμε για όλα τα θέματα της τάξης. Ότι όλα αυτά που έπρεπε να εφαρμόζονται στην γενική εκπαίδευση ήταν σαν να..ένα πείραμα! Ένα πείραμα για πράγματα που μπορούσε κανείς να εφαρμόσει στη γενική εκπαίδευση.....».

ΣΤ

ΣΤ: Εμ... αυτό δεν έγινε από την αρχή επειδή το ήθελα έτσι ακριβώς αλλά επειδή είδα στην αρχή μια προκήρυξη που μπορούμε να κάνουμε αίτηση... Το είδα με τρόπο έτσι επαγγελματικό. Έχει βγει μια προκήρυξη στο αντικείμενο μου, μπορώ να κάνω μάθημα μου αρέσει αυτό.. και κάνω αίτηση. Από εκεί και πέρα, επειδή μου άρεσε γιατί οι ενήλικές είναι πολύ διαφορετικοί έτσι σε σχέση με τα παιδιά.... Τόσο σε ότι αφορά την προσέγγισή τους όσο και τις ανάγκες τους... ΕΕ... και τα ενδιαφέροντα τους και ήταν για μένα έτσι ας το πούμε μια πρόκληση κατά κάποιο τρόπο. Για αυτό άλλωστε και μου αρέσει και θα ήθελα με κάποιο τρόπο να το συνεχίσω και φέτος.

Σ: Επειτα από καιρό άλλαξε για εσάς αυτό το ουδέτερο αίσθημα ας το πούμε απέναντι στο θεσμό;

ΣΤ: Εμμ... στο να μου αρέσει περισσότερο... ναι εννοείτε! Οι λόγοι που λες ήταν να ότι οι ενήλικές είναι πολύ διαφορετικοί, έχουν διαφορετικά ενδιαφέροντα, διαφορετικούς στόχους από την εκπαίδευση. Εμ.. ουσιαστικά φαίνεται ότι τους κάνεις καλό! Ότι τους προσφέρεις! Είναι το αίσθημα της προσφοράς από τους εκπαιδευτικούς, Η εκπαίδευση των ενηλίκων είναι πολύ διαφορετική από την εκπαίδευση σε μια σχολική τάξη με παιδιά που υπάρχει μια τυπική ύλη εκεί προσαρμόζεσαι στα ενδιαφέροντά τους. Είναι μια πολύ σημαντική διαφορά.

Z

Z: Εχ.. πάντα μου άρεσε η διδασκαλία, αυτό το ένιωσα πιο έντονα όταν ήμουν στο Παρίσι και δούλευα με μαθητές και φοιτητές αλλά και πάλι στη Σύρο που δούλευα με φοιτητές. Στην Αθήνα και κυρίως με μεγάλους όπου η επικοινωνία ήταν πολύ καλύτερη. Επομένως, μπορεί να πει κάνεις πως το ΣΔΕ ήταν μια πρόκληση για μένα. Διότι, ναι μεν θα δούλευα πάλι με μεγάλους αλλά.. το επίπεδο διδασκαλίας ήταν πολύ διαφορετικό από το Πανεπιστημιακό. Διότι, εκεί μιλάμε για πολύ βασικά πράγματα.. προσθέσεις, αφαιρέσεις. Ένα και ένα κάνουν δύο.. Άλλα ήταν μια πρόκληση, να δουλέψω.. η εμπειρία ήταν πολύ έντονη. Σίγουρα, ξέρεις πως έχεις να κάνεις με ανθρώπους που εγκατέλειψαν το σχολείο. Επομένως σίγουρα ξέρεις πως.. θα αντιμετωπίσεις ανθρώπους που δεν ξέρουν τα βασικά. Πρέπει να τους κινήσεις εσύ το ενδιαφέρον να μάθουν τα βασικά. Οπότε.. ναι.. δεν είχα κάποια άλλη ιδέα. Οπότε αυτό... Μιλάμε για ανθρώπους που θέλουν να ξαναζήσουν το σχολείο.. Και δεν έχει να κάνει.. στο επίπεδο διδασκαλίας, δεν έχει να κάνει με το πανεπιστημιακό επίπεδο καθόλου.

Η πρώτη εκπαιδευτικός παραθέτει κάποιους από τους βασικούς λόγους που την ώθησαν να επιλέξει την τάξη των ΣΔΕ για να διδάξει. Αρχικά θεωρεί πως κάνοντας

αίτηση εργασίας σε αυτά τα σχολεία είναι μια διέξοδος εργασιακή που συνδέεται με τις οικονομικές απολαβές και την άσκηση του επαγγέλματος που έχει σπουδάσει. Όπως θα μπορούσε να κάνει αίτηση και για κάποιο ημερήσιο σχολείο. Παράλληλα, πληρώντας τις προϋποθέσεις εντάχθηκε στο ΣΔΕ που της εξασφάλισε πέραν από την δυνατότητα να εργάζεται ως εκπαιδευτικός, την εργασία στον τόπο καταγωγής της και κατοικίας της χωρίς να χρειάζεται να φύγει.

Εν συνεχεία, η δεύτερη εκπαιδευτικός τονίζει εξίσου πως δεν υπήρχαν κάποιοι συγκεκριμένοι λόγοι που την ώθησαν να δηλώσει τη συμμετοχή της για την ένταξη στα ΣΔΕ, άλλα έπειτα αυτό άλλαξε καθώς μέσα από την πάροδο του χρόνου και τη τριβή με το αντικείμενο του εκπαιδευτή ενηλίκων σε αντίθεση με τον δάσκαλο σε ένα δημοτικό σχολείο, αντιλαμβάνεται σημαντικές διαφορές. Πιο συγκεκριμένα τονίζει, πως μια βασική δυναμική που συναρπάζει την ίδια είναι ο τρόπος με τον οποίο οι ενήλικές μαθαίνουν, που διαφέρει εντελώς από τον τρόπο που ένα μικρό παιδί καλείται να μάθει ένα γνωστικό αντικείμενο, σε συνδυασμό με τον ρόλο που διαδραματίζει ο εκπαιδευτικός μέσα στην αίθουσα. Δηλαδή, μια φιγούρα περισσότερο συντονιστική και υποβοηθητική που καλείται να ανακαλύψει τον τρόπο που ο κάθε ένας μαθητής μπορεί να μάθει βασιζόμενος στις ανάγκες αλλά και στις δυνατότητες του.

Ο τρίτος εκπαιδευτικός στη συνέχεια, υποστηρίζει πως τα ΣΔΕ είναι ένας χώρος εργασίας που του ταιριάζει όπως αναφέρει χαρακτηριστικά και το επέλεξε έπειτα από χρόνια εργασίας σε πολλά σχολικά περιβάλλοντα όπως Γυμνάσια και Λύκεια για να εργαστεί ως εκπαιδευτικός καθώς και κάποια ΙΕΚ. Αυτή η πολύχρονη εμπειρία του στην εκπαίδευση και τα διαφορετικά επίπεδα των μαθητών σε ηλικιακό επίπεδο αλλά και ο τρόπος διδασκαλίας που έπρεπε να ακολουθήσει, τον επηρεάζουν ως προς το γεγονός της επιλογής των ΣΔΕ. Ταυτόχρονα, για εκείνον φαίνεται πως η πρώτη επαφή με το σχολείο είναι εκείνη που καθόρισε την επιλογή του να εργαστεί σε αυτό. Αποδίδει τη ένταξη του ως κάτι που ταιριάζει με την φιλοσοφία της σκέψης του. Ενώ, τονίζει πως το επάγγελμα του εκπαιδευτή ενηλίκων τον κέρδισε και ακόμη και αν το σχολείο αυτό πάψει να υπάρχει θα συνεχίσει να αναζητά διέξοδο επαγγελματική πάνω σε αυτόν τον τομέα.

Ο τέταρτος εκπαιδευτικός στην αφήγησή του σχετικά με την επιλογή του ΣΔΕ για την άσκηση του επαγγέλματός του εκπαιδευτικού αναφέρεται αρχικά στο γεγονός της προσωπικής του επιλογής να γίνει ο ίδιος εκπαιδευτικός. Έπειτα, ο χώρος της εκπαίδευσης ενηλίκων προέκυψε ως μια εργασιακή διέξοδος αλλά ταυτόχρονα αποτέλεσε αρωγός για περισσότερη εξειδίκευση επάνω στη θέμα της εκπαίδευσης των

ενηλίκων. Ο μεταπτυχιακός τίτλος του εκπαιδευτικού ήταν για εκείνον αποτέλεσμα της ενασχόλησης του με τον τομέα της εκπαίδευσης των ενηλίκων, που αποτελεί εργαλείο για τον τρόπο τόσο που ίδιος μπορεί να διαχειρίζεται την μαθησιακή διαδικασία και τους μαθητές του όσο και ένας τρόπος με τον οποίο διαμόρφωσε μια στάση απέναντι στην εκπαίδευση των ενηλίκων.

Η σύνδεση του μαθήματος με την καθημερινή ζωή και η πρακτικότητα που εμπεριέχεται μέσα στον χώρο των ΣΔΕ, είναι ένα ακόμη χαρακτηριστικό που θα μπορούσε κάποιος να εντοπίσει στην αφήγηση που χορήγησε η πέμπτη εκπαιδευτικός. Η πειραματική φύση των σχολείων που καλύπτεται από μία ελευθερία για τον τρόπο με τον οποίον μπορεί να διεξαχθεί το μάθημα στηριζόμενη στο γεγονός πως δεν υπάρχει μια συγκεκριμένη ύλη επάνω στο γνωστικό αντικείμενο της εργασίας, είναι σημαντικά χαρακτηριστικά που ωθούν την εκπαιδευτικό να επιλέγει συνειδητά τα ΣΔΕ. Αυτή η επιλογή έγινε συνειδητή, έπειτα από τα 6 χρόνια εμπειρίας στον χώρο αυτόν της εκπαίδευσης, η οποία ξεκίνησε για εργασιακούς και βιοποριστικούς λόγους καθώς ανασκοπεί η ίδια τον εαυτό της στην συνέντευξη που παραχώρησε.

Η έκτη εκπαιδευτικός στην αφήγησή της τονίζει πως η επιλογή έγινε για την άσκηση του επαγγέλματος του οποίου είχε σπουδάσει που αποτελεί η Γεωγραφία. Έπειτα από την τριβή στον χώρο της εκπαίδευσης των ενηλίκων μπόρεσε να διαπιστώσει πως ο τρόπος διδασκαλίας των ενηλίκων διαφέρει κατά πολύ από τον τρόπο εκπαίδευσης των παιδιών. Καθώς θεωρεί πως οι ενήλικες προσεγγίζονται διαφορετικά και έχουν καθορισμένες ανάγκες που διευκρινίζονται από την αρχή της εκπαιδευτικής διαδικασίας εάν αυτή θέλει να θεωρείται επιτυχημένη διαδικασία. Ταυτοχρόνως μέσα από τη σχολική τάξη των ΣΔΕ, αισθάνεται πως προσφέρει στους μαθητές της και αυτό είναι ένα βασικό χαρακτηριστικό που μαζί με τα προηγούμενα χαρακτηριστικά οδηγούν στην μεταστροφή της στάσης της απέναντι στα ΣΔΕ.

Τέλος, η τελευταία εκπαιδευτικός παραθέτει στην αφήγηση της πως είχε εργαστεί με ενήλικες σε ότι αφορά την εκπαίδευση κατά την επαγγελματική της καριέρα τόσο στο εξωτερικό όσο και στην Ελλάδα μέσα στον χώρο του πανεπιστημίου. Όμως τα ΣΔΕ για εκείνη αποτέλεσαν μια πρόκληση καθώς το επίπεδο γνώσεων είναι αρκετά χαμηλό και στην ουσία για εκείνη καλούνταν να προσφέρει στους μαθητές της βασικές γνώσεις στο αντικείμενο εργασίας της ώστε να τους βοηθήσει. Αυτό σε σύγκριση με την άλλη εμπειρία στο χώρο της εκπαίδευσης των ενηλίκων είναι πολύ διαφορετική.

Επομένως λοιπόν συνοψίζοντας τις παραπάνω απόψεις εντοπίζονται κάποιες βασικές ομοιότητες οι οποίες είναι, πως όλοι οι εκπαιδευτικοί φαίνεται συνειδητά να επιλέγουν τόσο τις σπουδές τους όσο και το επάγγελμα του εκπαιδευτικού στην συνέχεια. Παράλληλα, ο χώρος άσκησης του θα μπορούσε συμπτωματικά να αποτελεί μια τυχαία επιλογή για λόγους εργασιακούς και βιοποριστικούς. Όμως είναι σημαντικό να τονιστεί πως όλοι οι εκπαιδευτικοί βρίσκουν λόγους που αν καλούνταν ξανά να επιλέξουν τα ΣΔΕ θα το έκαναν. Τέτοιοι λόγοι αποτελούν η δυναμική της εκπαίδευσης των ενηλίκων που συνδέεται με τις σχέσεις εκπαιδευομένων και εκπαιδευτών, παράλληλα ο τρόπος προσέγγισης των μαθητών είναι πολύ διαφορετικός καθώς είναι ενήλικες και έχουν καθορισμένες ανάγκες και συγκεκριμένα οριοθετημένα όρια. Τέλος, η φύση της διεξαγωγής του μαθήματος και η πρακτικότητα που περιβάλλει τους γραμματισμούς καθώς και η πειραματική τους φύση είναι μια σημαντική συνιστώσα που κάνει το αντικείμενο εργασίας του εκπαιδευτή ενηλίκων συναρπαστικό. Για τους παραπάνω λόγους λοιπόν πλέον οι εκπαιδευτικοί συνειδητά επιλέγουν τα ΣΔΕ. Παρατηρώντας έτσι, πως οι εκπαιδευτικοί μετέβαλαν την αρχική τους στάση απέναντι στο σχολείο εμπλουτίζοντας την με εμπειρίες μέσα από τον σχολικό χώρο που αποκομίζουν κάθε φορά σε συνεργασία με τους μαθητές τους. Αναδεικνύοντας το μάθημα ως μια διαδικασία συνδιαλλαγής και αλληλο επιρρασμού και των δύο πλευρών εκπαιδευομένων και εκπαιδευτών.

B. Σχέσεις μεταξύ εκπαιδευομένων και εκπαιδευτών

Μέσα από την ανάλυση του ερευνητικού υλικού των αφηγήσεων των εκπαιδευτικών προέκυψε η σκιαγράφιση της ταυτότητας των εκπαιδευτικών μέσα από τους ρόλους που καλούνται να αναπτύξουν και να υιοθετήσουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Φαίνεται πως η ταυτότητα του εκπαιδευτικού στα ΣΔΕ έχει πολλαπλές πτυχές, για αυτό το λόγο παρακάτω διαχωρίσαμε τα σημεία που εντοπίσαμε να σκιαγραφούνται οι ρόλοι, ώστε να είναι πιο ευδιάκριτοι στην ανάλυση.

Ο ρυθμιστής

B

B: Ο εκπαιδευτικός θα του δείξει ακριβώς πώς να το κάνει και με ποιον τρόπο να το κάνει. Να μάθει συγκεκριμένα αυτό που θέλει όχι γενικά πράγματα, αλλά πρακτικά.

E

Ε:Ο εκπαιδευόμενος την θέλει αυτή τη σχέση.. δεν θέλει να γνωρίζει κάθε φορά και άλλον. Θέλει να νιώθει ασφάλεια. Μπαίνει μέσα και μου λέει εγώ θέλω εσένα να έχω. Καταλαβαίνεις, ότι πρέπει να βάλεις διπλή και τριπλή προσπάθεια για να τους κερδίσεις από την αρχή. Όποτε... πρέπει να υπάρχει σταθερότητα και μια σωστή εκπαίδευση! Αυτά είναι απαραίτητα! Όπως και να το δεις ο εκπαιδευτής και ο εκπαιδευόμενος δημιουργούν σχέσεις και ... άμα ξέρει πως θα σε έχει και ότι θα έχει αυτόν τον μαθηματικό, αυτόν τον φιλόλογο.. μπορεί να τον βοηθήσει να έχει μια άνεση και δένεται καλύτερα και μπορεί να καταφέρει πολλά πράγματα και να νιώθει ήσυχος. Να έχει μια σταθερότητα.. μετά του λες να δεν ξέρω άμα θα με έχεις του χρόνου.

Z

Z: εεε... ναι... αυτό.. έχεις να κάνεις με ανθρώπους με όρεξη να δουλέψουν, να μαθαίνουν.. Οι περισσότεροι από αυτούς πάνε στο σχολείο ξανά γιατί κάποιος λόγος τους ανάγκασε να το κάνουν. Αυτός ο λόγος δεν τους άρεσε καθόλου όμως. Δηλαδή έφυγαν, επειδή αναγκάστηκαν να φύγουν. Επομένως, έχεις να κάνεις με ανθρώπους που έχουν από μόνοι τους μία.. θετικότητα. Την οποία στην εκπέμπουν κιόλας.. την ώρα που κάνεις μάθημα.. την ώρα που λες.. τι θα λέγατε να δουλέψουμε με αυτό το πράγμα. Ότι και να είναι αυτό.. με φωτογραφία, να πάμε έναν περίπατο, το θέλουν αυτό... έχουν κάνει τη ζωή τους, έχουν κάνει τα παιδιά τους, έχουν εγγόνια, κάποιιοι είναι σε σύνταξη και θέλουν τώρα να κάνουν κάτι για τον εαυτό τους που τους έλειψε.

ΣΤ

ΣΤ: Μέσα από τις φιλικές σχέσεις... πάντα πρέπει να κρατάς τις αποστάσεις σου αλλά πάντα εκείνοι μπορούν να εκφράσουν ανησυχίες ή κάποιες ανάγκες μπορεί να μην τις έλεγαν....

Μέσα από τις απόψεις των παραπάνω εκπαιδευτικών, εμφανίζεται η πρώτη πτυχή της ταυτότητας του εκπαιδευτικού που παρατηρήσαμε και την ονομάσαμε ως «ρυθμιστή». Διότι, ο εκπαιδευτικός αρχικά μέσα από την άποψη της Β αφηγήτριας φαίνεται πως είναι ο υπεύθυνος ρύθμισης της εκπαιδευτικής διαδικασίας ώστε να μπορέσει να παρέχει στους μαθητές του αφενός τη δυνατότητα ανακάλυψη της γνώσης και αφετέρου την πιο άμεση πρακτική της σύνδεση με την πραγματικότητα. Παράλληλα, ρυθμίζει την διεξαγωγή του μαθήματος, ώστε αυτή να έχει αποτέλεσμα ως εκπαιδευτική διαδικασία για τους εκπαιδευομένους του.

Παράλληλα, η άποψη της Ε αφηγήτριας τονίζει άλλη μια συνιστώσα του ρυθμιστικού ρόλου που μπορεί να έχει ο εκπαιδευτικός μέσα στο μάθημα. Αυτός αποτελεί η σταθερότητα που πρέπει να παρέχει. Καθώς αυτό έχει ως αποτέλεσμα, να καταφέρει ο εκπαιδευτικός να ωθήσει τους μαθητές του στην ένδειξη εμπιστοσύνης και κατανόησης. Βασικές αρχές της εκπαίδευσης των ενηλίκων, διότι ο εκπαιδευτικός μπορεί να κατανοήσει τις ανάγκες των μαθητών του και να δρα με τρόπο υποστηρικτικό και υποβοηθητικό, ώστε να τις καλύψει. Ταυτόχρονα, η άποψη της Ζ αφηγήτριας συμπληρώνει την άποψη της Ε λέγοντας πως ο εκπαιδευτικός πέρα από την κατανόηση και την δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης. Δρα ως διαμεσολαβητής της πρότερης εμπειρίας από το σχολικό περιβάλλον και την τωρινή εμπειρία που βιώνει ο εκπαιδευόμενος μέσω της επανένταξης στο σχολικό χώρο. Καλείται, να διαμεσολαβήσει επομένως και να συμβάλει στην αλλαγή της στάσης απέναντι στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αναδιαμορφώνοντας την άποψη των εκπαιδευομένων μέσα από την εξάλειψη του τραυματικού λόγου ορισμένες φορές που εγκατέλειψαν τον σχολικό χώρο και την σύνδεση του με την νέα τωρινή εμπειρία. Με στόχο την ανακάλυψη νέων γνώσεων και ενδιαφερόντων. Επομένως ο εκπαιδευτικός δρα ως τη σταθερά της σχέσης ανάμεσα σε εκπαιδευτή και εκπαιδευόμενο και αναζητά την εμπιστοσύνη των μαθητών του ώστε να προχωρήσουν μαζί στο ταξίδι της ανακάλυψης των γνώσεων.

Επιπλέον, μέσα από το μάθημα και την καθημερινή επαφή με τους εκπαιδευομένους δημιουργεί σχέσεις φιλίας που του επιτρέπουν να γνωρίζει καλύτερα τους εκπαιδευομένους του καθώς για τον καθένα καλείται να θέσει μια διαφορετική στοχοθεσία, στηριζόμενος στις ανάγκες και στις δυνατότητες του. Όμως πρέπει ταυτόχρονα να είναι σε θέση να κρατά την ισορροπία ανάμεσα στον ρόλο του φίλου και τον ρόλο του εκπαιδευτικού χωρίς ο ένας να εξαλείφει τον άλλο, όπως αναφέρει η ΣΤ αφηγήτρια. Πρέπει να οριοθετεί επομένως τη σχέση και να εκμεταλλεύεται την κάθε μια προς το δικό του όφελος αλλά και των μαθητών του. Τέλος, λοιπόν η σταθερότητα και η οικειότητα που μπορεί να του παρέχει η φιλική σχέση δημιουργεί τη σχέση εμπιστοσύνης και προωθεί την έκφραση των αναγκών και των ανησυχιών που πρέπει να καλυφτούν τις οποίες ο μαθητής στην αρχή δεν είναι σε θέση να τις εκφράσει. Δίνοντας τη δυνατότητα στην επόμενη πτυχή της ταυτότητας του εκπαιδευτικού να αναδυθεί στην επιφάνεια που είναι του ερευνητή.

Ο ερευνητής

B

B: ...αρχικά ο καθηγητής μπαίνει στην τάξη υπάρχει αυτό που ονομάζεται συμβόλαιο μάθησης. Πάνω στο οποίο συζητούν για το τι περιμένουν από το μάθημά του. Οπότε οι μαθητές διαμορφώνουν αυτοί το αντικείμενο της μάθησης. Παρόλο που είναι διστακτικοί να ανοιχτούν αλλά στη συνέχεια βγαίνει αυτό φαίνεται. Έρχονται σου λένε, εγώ θέλω αυτό στη δουλεία μου, εγώ θέλω αυτό ή αυτό που έκανες μου άρεσε να το ξανακάνουμε.

B: Ενώ εδώ είναι αλλιώς. Να πες μου τι δεν μπορείς να κάνεις, δεν μπορείς να γράψεις ; Δεν πειράζει πες μου όμως τι μπορείς να κάνεις ; Μπορούμε να βρούμε κάτι που να μπορείς να κάνεις εσύ που να σου είναι χρήσιμο, να μας δείξεις αυτό που εσύ μπορείς.... δεξιότητες.

B:Βέβαια όσο μιλάμε για δυνατότητες βεβαίως εμφανίζονται !Εε... κάθε φορά που έρχεται κάποιος για να γραφτεί παίρνουμε μια μίνι συνέντευξη. Μέσα σε αυτή υπάρχει μια ερώτηση που λέει τι ενδιαφέροντα τι χόμπι έχεις και μπορείς να δεις μαθητές που παίζουν πιάνο, μαθητές που καλά δεν θα πω για το ψάρεμα, το ποδόσφαιρό ή τους χορούς που κάποιοι το έχουν, κάποιοι ζωγραφίζουν είναι τεχνίτες στα Project, στις κατασκευές, φαίνονται εκεί πολλά ταλέντα , στο σχέδιο ή σε κάποιο μουσικό όργανο κάποια έτσι ικανότητα.

Δ

Δ: Το πρώτο πράγμα που θα κάνει ο καθηγητής που μπαίνει στην τάξη είναι να διερευνήσει, να δει τί ανάγκες υπάρχουν, γιατί είναι σαφές, είναι προφανές ότι θα υπάρχει πολύ μεγάλη γκάμα αναγκών. Θα υπάρχει ανάγκη από αλφαβήτα και θα υπάρχει και ο φτασμένος αυτός που διαβάζει βιβλία, αυτός που ίσως και να γράφει. Άρα αναγκαστικά το πρώτο πράγμα που κάνεις είναι να δει πού βρίσκεσαι, σε τί επίπεδο βρίσκεται ο καθένας, τι ανάγκες έχει ο ίδιος, πιστεύει ότι έχει ο ίδιος γιατί πολλοί λένε ότι εγώ δεν ξέρω ορθογραφία, εγώ δεν ξέρω μαθηματικά, εγώ δεν ξέρω υπολογιστές, το λένε, το εκφράζουν.

Ε

E: Βεβαία για αυτό, μιλάμε για ένα σχολείο χωρίς βιβλίο και χωρίς πρόγραμμα συγκεκριμένο και πρέπει να καταλάβεις τι θέλουν αλλιώς δεν προχωράει.. πρέπει να προσεγγίζεις τις ανάγκες τους.. Πρέπει να κάνεις κάτι που να τους αρέσει σου ξαναλέω γιατί, αλλιώς δεν θα παρακολουθούν το μάθημα. Έπειτα.. είναι άνθρωποι που έχουν όλοι τους διαφορετικά επίπεδα, άλλος μπορεί να μη ξέρει ούτε την αλφάβητο άλλος μπορεί να

είναι πάρα πολύ καλός και να γράφει εκθέσεις σελίδες. Πρέπει να πρέπει... να μαζέψεις όλο αυτό το πράγμα μέσα σε μία ώρα που έχεις..

ΣΤ

ΣΤ: Λοιπόν που λες ξεκινώντας, πάντα με τον εκπαιδευτή και τον εκπαιδευόμενο αναπτύσσονται κάποιες σχέσεις που... αν συμπαθούν και δεν συμπαθούν κάτι διαμορφώνουν και αυτοί μια εικόνα για εσένα που θα μπει στη τάξη. Αυτό, φαίνεται προς τα έξω και εσύ πάλι μπορείς να βρεις κάτι που εκείνοι θέλουν και έχουν κλήση περισσότερο.

Όλοι οι εκπαιδευτικοί μέσα από τα αποσπάσματα των συνεντεύξεων τους τονίζουν την φύση του ερευνητή στην ταυτότητα του εκπαιδευτικού. Ο ερευνητής-εκπαιδευτικός καλείται να ανακαλύψει και να διερευνήσει τις ανάγκες των εκπαιδευομένων του όταν φτάνουν στην πόρτα του σχολείου. Ο καθένας έχει ένα διαφορετικό γνωστικό υπόβαθρο και διαβαθμισμένες ανάγκες που πρέπει να καλυφτούν. Ο πολύ-επίπεδος σχεδιασμός του μαθήματος στηρίζεται στις διάρθρωση των αναγκών των εκπαιδευομένων που πρώτα ο εκπαιδευτής έχει εντοπίσει. Σε αυτή την πλευρά βοηθάει και ο σχεδιασμός του σχολείου καθώς δεν υπάρχει κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα και οργανωμένη ύλη. Δίνοντας τη δυνατότητα στον εκπαιδευτή να αναγνωρίσει τις ανάγκες των μαθητών του και στη συνέχεια σε συνεργασία με εκείνους να διαμορφώσουν ένα πρόγραμμα μάθησης βασισμένο στις ανάγκες τους και στις ιδιαιτερότητες τους. Δημιουργώντας με αυτόν τον τρόπο ένα πρόγραμμα μαθημάτων ελκυστικό και συνάμα πρακτικό. Παράλληλα αυτή η διαδικασία εμφανίζει στην επιφάνεια κλίσεις, ταλέντα και δεξιότητες που παρέμειναν κρυμμένες και άρχισαν να εμφανίζονται με τον καιρό. Καθώς πολλές φορές όπως αναφέρουν οι εκπαιδευτικοί μπορεί να εντοπίσουν δεξιότητες και να υποστηρίξουν τους μαθητές τους να τις καλλιεργήσουν περαιτέρω.

Ο υποστηρικτής

B

B: Ναι είναι το περιβάλλον τέτοιο του σχολείου, από τους ίδιους μας τους μαθητές. Κάποιος που έρχεται συνειδητά και όχι για να πάρει μόνο ένα χαρτί ή που καταλήγει να συνειδητοποιείται μέσα από το σχολείο, κυνηγάει τη ζωή του μετά δεν την αφήνει. Και για να το κάνει κανείς αυτό χρειάζεται στήριξη.

Γ

Γ: Μπήκα λοιπόν μια μέρα μέσα, και είχαμε πάει στη μεσογειακή διατροφή. Μην τρώτε το ένα, μη τρώτε το άλλο... ιστορίες ξέρεις πως είναι η πυραμίδα. Όποτε μου λέει ένας Έλληνας.. «Δάσκαλε! Δύσκολο πράγμα είναι να μην έχεις να φας και να ακούς εσένα να μιλάει για μεσογειακές διατροφές. Και να βλέπεις όλη μέρα από το πρωί μέχρι το βράδυ να μαγειρεύουν στη τηλεόραση!» Εγώ, δεν περίμενα σημερα να υπάρχει έτσι άνθρωπος.. και επειδή εδώ λύνουμε προβλήματα. Το ήξερε που λες και ο διευθυντής... σήμερα αυτός ο άνθρωπος, δουλεύει, τρώει και κοιμάται!..... Ένας άλλος, δείχναμε τα επαγγέλματα που χάνονται, μεταξύ αυτών ο λούστρος. Μου λέει «λοιπόν, τι μου θύμισες..» Του λέω «τι λες;» Μου απάντησε! «Ξέρεις τι κλωτσιές έχω φάει εγώ... που έβαφα παπούτσια στις κολώνες. Αντί να με πληρώσουν, μου έδιναν κλωτσιά!» Σκέψου, αυτό το παιδί τώρα, που μεγάλωσε σε ορφανοτροφείο.. γιατί ορισμένες φορές παίζουμε και τον ρόλο του ψυχολόγου, του κοινωνιολόγου.. Πριν πάνε εκεί, θα ακούσουμε εμείς τον πόνο τους.

Δ

Δ:Εγώ είχα ναρκομανή μαθητή και το πάλευα μέχρι τελευταία στιγμή, μέχρι που μου είπαν ειδικοί ψυχολόγοι και λοιπά «Δεν μπορεί.» και τότε μόνο τον έδιωξα κλοτσηδόν. Αλλά εγώ ένιωθα ευθύνη γι αυτόν, λέω εφόσον έχει το κουράγιο και περνάει την πόρτα αυτή σημαίνει ότι.... κάτι σημαίνει για μένα αυτό, αλλά όταν μου παν πιο οι ειδικοί ότι ξες, δεν έχει νόημα αυτό που κάνεις γιατί η προσπάθειά σου πάει στον βρόντο, πρέπει να ξεπεράσει τα δικά του προβλήματα και μετά να αρχίσει να βλέπει τα άλλα προβλήματα, τότε μόνο σταμάτησα, αλλά μόνο τέτοιες ακραίες περιπτώσεις είναι που....όλες τις άλλες τις προσπαθώ

Ε

Ε:.... Στην ουσία βάζουμε διαφορετικές στοχοθεσίες για τον καθένα.

Ε: Όποτε ότι μπορεί να γίνει, στα πλαίσια του δυνατού πάντα για να μην υπάρχει αυτή η διαρροή. Για να ολοκληρωθεί το πρόγραμμα και ας έρθει και στη μέση της ώρας. Μας πειράζει, αλλά προσπαθούμε να το δεχθούμε και να μην είμαστε πια τόσο αυστηροί στο ότι μπήκες μόλις χτύπησε το κουδούνι. Μας ενδιαφέρει να καταλάβουμε! Να καταλάβουμε πως ο ενήλικας έχει ανάγκες! Ότι αυτές οι ανάγκες πρέπει να γίνονται σεβαστές για να έρχεται αυτός στο πρόγραμμα. Αυτό είναι ένα πλαίσιο διευκολυντικό που δεν γίνεται μάθημα με την αυστηρή έννοια του.

Ε:....Μπορεί μια γυναίκα να ήταν θύμα ενδοοικογενειακής βίας και μέσα από το σχολείο να καταφέρει να ξεφύγει από αυτή τη κατάσταση. Το σχολείο λοιπόν αυτό τα εργαλεία για να βοηθήσει, έχεις τους συμβούλους και τον ψυχολόγο έχει ακόμα και τα

μαθήματα του που να αλλάζει τη ζωή του ατόμου αν το επιθυμεί. Μπορεί να μην τα καταφέρει αλλά.. ας είναι και δεύτερη φορά!

ΣΤ

ΣΤ:Έτσι βλέπεις τις εκπαιδευτικές ανάγκες τους αλλά και την ανάγκη για φιλικότητα που βγάζουν.. για... ότι μπορεί να έχουν ανάγκη να πουν κάπου το πρόβλημα τους να ξεφύγουν.

ΣΤ: Η επαφή μου με τους ενήλικές είναι ελκυστική.. είναι ελκυστικό όλο αυτό και πιστεύω ότι Μου δίνει τη δυνατότητα πέρα από επαγγελματική ανέλιξη που κάποιος μπορεί να σκεφτεί αμέσως.. η επαφή μόνο και μόνο με ανθρώπους που μπορείς να τους βοηθήσεις και να τους προσφέρεις κάτι σε αυτή την ηλικία που είναι. Δεν είναι όλοι τους πολύ μεγάλοι αλλά... είναι και 25 και 30 τους βάζεις ένα λιθαράκι για να αποκτήσουν κάτι... παίρνεις ικανοποίηση όταν καταλάβεις πως αυτοί έμαθαν κάτι από εσένα, σε βλέπουν έξω και σου μιλάνε και σε βλέπουν και θέλουν μια επαφή μαζί σου και ενδιαφέρονται για σένα. Θέλουν μια επαφή... παίρνεις ικανοποίηση.

Οι εκπαιδευτικοί μέσα στα πλαίσια του σχολείου καλούνται να υποστηρίξουν τους μαθητές τους όχι μόνο σε επίπεδο των μαθημάτων που όπως αναφέρθηκε και πρωτύτερα αλλά καλούνται συνάμα να ανακαλύψουν και να προωθήσουν καθιστώντας το αντικείμενο της μάθησης ενδιαφέρον και συνάμα πρακτικό. Παράλληλα, η σχέση εμπιστοσύνης και της καθημερινής επαφής που διέπονται από τη σταθερότητα προωθούν την υποστηρικτική φύση του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού.

Αρχικά όπως αναφέρει ο πρώτος εκπαιδευτικός στην αφήγηση του στην παραπάνω παράθεση, οι εκπαιδευτικοί καλούνται να διαμεσολαβήσουν στην προηγούμενη εμπειρία από το σχολείο και στην τωρινή. Βασικός στόχος αποτελεί να μην υπάρξει ξανά αποχώρηση από το σχολικό περιβάλλον. Η επανένταξη για πολλούς από τους μαθητές είναι μια διαδικασία που μπορεί αποδειχθεί δύσκολή και πολλές φορές οι ρυθμοί της καθημερινής ζωής να μην επιτρέπουν την πλήρη ολοκλήρωσή της. Για αυτό ο εκπαιδευτικός βρίσκεται στον χώρο του σχολείου με στόχο να υποστηρίξει στην επανένταξη και να προωθήσει τους στόχους του κάθε εκπαιδευομένου.

Παράλληλα, ο δεύτερος εκπαιδευτικός τονίζει μέσα από την αφήγηση του και παραθέτοντας αυτά τα δύο παραδείγματα από τις βιωμένες του εμπειρίες με τους μαθητές του, πως ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι κατά βάση υποστηρικτικός. Πολλές φορές οι εκπαιδευτικοί λόγω της σχέσης εμπιστοσύνης που αναπτύσσουν με τους μαθητές τους, έρχονται αντιμέτωποι με σοβαρά προβλήματα που ταλανίζουν σε

προσωπικό επίπεδο τους μαθητές. Πολλές φορές σχετίζονται με θέματα επιβίωσης ή προβληματικά οικογενειακά και κοινωνικά περιβάλλοντα. Οι εκπαιδευτικοί καλούνται να ακούσουν τις «φωνές βοήθειας» που οι μαθητές τους εκπέμπουν και ορισμένες φορές καλούνται να δράσουν άμεσα. Προσφέροντας σωστή υποστήριξη και καθοδήγηση παραπέμποντας στο υποβοηθητικό προσωπικό που στελεχώνει τα ΣΔΕ τον ψυχολόγο και τον σύμβουλο εργασίας. Οι βιωμένες εμπειρίες του εκπαιδευτικού Γ' που μέσα από την αφήγηση του γλαφυρά περιγράφονται και ζωντανεύουν μας δείχνουν πόση σημαντική μπορεί να αποτελεί αφενός η σχέση μεταξύ εκπαιδευμένου και εκπαιδευτή. Ενώ αφετέρου αναδεικνύουν, πως η ενημέρωση και υποστήριξη των μαθητών έχουν σημαντικό ρόλο μέσα στα πλαίσια του σχολείου. Για αυτό άλλωστε ο εκπαιδευτικός πρέπει να παραπέμψει άμεσα στις υπηρεσίες υποστήριξης και συμβουλευτικής που υπάρχουν μέσα στο σχολείο.

Επιπρόσθετα οι βιωμένες εμπειρίες των εκπαιδευτικών φαίνεται να προσδίδουν μια γλαφυρή αναπαράσταση στην ενότητα αυτή δίνοντας το πρέπον στίγμα για τη φύση του υποστηρικτή εκπαιδευτή. Πιο συγκεκριμένα η άποψη του Γ' αφηγητή, συμπληρώνεται με το παράδειγμα που παραθέτει ο εκπαιδευτικός Δ' για τον μαθητή του που βρισκόταν στενά συνδεδεμένος με τις εξαρτησιογόνες ουσίες. Ο εκπαιδευτικός γνωρίζοντας το θέμα της εξάρτησης του εκπαιδευμένου φαίνεται πως ζήτησε βοήθεια και στήριξη, ώστε να καταφέρει να επανεντάξει πλήρως τον μαθητή του στο σχολείο. Προσφέροντας του μια ευκαιρία να αποκοπεί από τις ουσίες. Όμως, η γνώση και η υποστήριξη δεν φάνηκαν ικανές για να το καταφέρουν. Όμως, όπως φαίνεται και από τη ροή του λόγου του εκπαιδευτικού κλείνοντας αυτό το κομμάτι της συνεντεύξεις λέγοντας *«μόνο τέτοιες ακραίες περιπτώσεις είναι που.... όλες τις άλλες τις προσπαθώ»* φαίνεται πως ο εκπαιδευτικός πρέπει να δρα υποστηρικτικά και να αναγνωρίζει και να βοηθά τους μαθητές του να πετύχουν τους στόχους του. Που ορισμένες φορές δεν είναι μόνο γνωστικοί και εργασιακοί αλλά έχουν και μια άλλη φύση πιο κοινωνική και ανθρωπιστική.

Ακόμη, η Ε' αφηγήτρια αναφέρεται στο θέμα της στοχοθεσίας των μαθητών που για τον καθένα είναι διαφορετική και ο κάθε ένας χρειάζεται υποστήριξη και συμβουλές αναδύοντας την άμεση ανάγκη και επαφή με την υποστήριξη από ειδικούς. Οι μαθητές μπορούν να απευθύνονται και να συνεργάζονται με τον ειδικό σύμβουλο και τον ψυχολόγο που υπάρχει στο σχολείο,. Ταυτόχρονα η κατανόηση της περίπλοκης φύσης ενός ενήλικα εκπαιδευμένου που την ίδια στιγμή εκπληρώνει περίπλοκους ρόλους που εμπλέκονται, όπως αυτός του γονέα, του εργαζόμενου, του μαθητή

ορισμένες φορές μπορεί να δημιουργεί δυσκολίες. Που με τη σωστή συνεργασία και κατανόηση λύνονται άμεσα. Με βασική προϋπόθεση την εκπλήρωση του βασικού στόχου να υπάρξει επανένταξη και όχι ξανά διαρροή από τον χώρο του σχολείου. Επιπλέον μέσα από τις αφήγησεις της αναφέρεται εξίσου σε σημαντικά κοινωνικά και προσωπικά προβλήματα που έρχονται στην επιφάνεια κατά την διάρκεια των μαθημάτων όπως η ενδοοικογενειακή βία. Που είναι σημαντικά προβλήματα που καλούνται άμεσης λύσης και αναφορά σε εξειδικευμένο προσωπικό που καλείται να χορηγήσει συμβουλές για την αντιμετώπιση του.

Τέλος, η τελευταία αφηγήτρια αναφέρεται στο γεγονός της ανάγκης να ξεφύγουν ορισμένες φορές οι μαθητές από δικά τους προσωπικά προβλήματα. Για αυτό ορισμένες φορές αφού περνούν την πόρτα του σχολείου υιοθετούν πλήρως την ταυτότητα του μαθητή αφήνοντας για ένα διάστημα τους πολλαπλούς ρόλους που μπορεί να ενσαρκώνει η προσωπική ταυτότητα του καθενός καθημερινά. Επομένως, από την στιγμή που το κουδούνι της τάξης χτυπά, επιστρέφουν στα θρανία. Όμως, πολλές φορές αναζητούν την στήριξη των εκπαιδευτικών γνωρίζοντας πως τις περισσότερες φορές μπορούν να την προσφέρουν απλόχερα, στηριζόμενοι πάντα στις σχέσεις που αποζητούν και επιδιώκουν τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι εκπαιδευόμενοι.

Ο παρακινητής

Γ

Γ: Όταν έρχονται να ρωτήσουν, εγώ τους λέω... πάμε παιδιά, ελάτε ! Πάμε να δείτε και να ακούσετε ένα μάθημα. Μπαίνουν μέσα και δεν θέλουν να βγουν. Ευχαριστώ βρε παιδιά! Είπε αυτή η γυναίκα! Με κάνατε να εκπληρώσω αυτό το παιδικό όνειρο που είχα... τι ήταν ; Να γίνει αυτή δασκάλα, κάνοντας που λες η ίδια το μάθημα μια μέρα στη τάξη για ένα πρόγραμμα που τρέχαμε, θεώρησε πως πραγματοποιεί το παιδικό της όνειρο να γίνει δασκάλα. Αυτό τα λέει όλα!

Δ

Δ:.....να τους πείσεις και να διαπραγματευτείς σε ένα πρόγραμμα το οποίο θα τους δείξει ότι θα μάθουμε αυτά, θα το συμφωνήσεις, θα μάθουμε αυτό κι αυτό κι αυτό, και αυτό το πράγμα! Να πειστεί ότι θα του είναι χρήσιμο. Γιατί βασική αρχή είναι ότι ο ενήλικας όταν θεωρεί αυτό που του διδάσκεις δεν του είναι χρήσιμο, δεν το παρακολουθεί.

Ε

Ε: Όπως ο άλλος νόμιζε πως δεν θα μπορέσει να παίζει θέατρο και τελικά παίζει πρωταγωνιστικό ρόλο. Μαθαίνει απέξω τα πάντα.. άμα του το έλεγε στην αρχή θα σου έλεγε καλά είσαι τρελός πως; Εγώ ; Ειδικά τα projectείναι που βγάζουν στην επιφάνεια πολλά τέτοια πράγματα.

ΣΤ

ΣΤ: Και σίγουρα γίνεσαι πιο ανοιχτός, το μυαλό σου ανοίγει κακά τα ψέματα.. Μόνο που βλέπεις αυτούς που έρχονται και τις διαφορές που έχουν οι μαθητές.. λες εγώ έχω να διδάξω όλους αυτούς τους τόσο διαφορετικούς μαθητές! Ανοίγει το μυαλό σου.. Δεν είναι μόνο αυτού του τύπου οι μαθητές.

ΣΤ

ΣΤ: Εμ..η αλήθεια είναι πως κάνεις το μάθημά σου. Αν δηλαδή, επιτρέπεις μέσα στο μάθημα σου να υπάρχει μια συμμετοχή και την αναζητάς αυτή τη συμμετοχή και τους δίνεις την ευκαιρία να μιλάνε, να πειραματίζονται, δίνουν ιδέες... οι περισσότεροι καθηγητές αυτό κάνουν... γιατί αυτή είναι.. αυτό θέλει αυτό το σχολείο.

Ο ρόλος του παρακινητή είναι εξίσου εμφανής και περνάει με μεγάλη δυναμικότητα μέσα στην ταυτότητα του εκπαιδευτή. Ο εκπαιδευτικός μέσα από τις αφηγήσεις του φανερώνεται πως πρέπει να δρά ως εμπνευστής προς τους μαθητές του και να τους καλεί να δοκιμάσουν τις δυνατότητες τους. Πιο συγκεκριμένα, ο πρώτος αφηγητής εστιάζει περισσότερο στο γεγονός, πως καλεί τους νέο εισερχόμενους μαθητές στον χώρο των ΣΔΕ να δώσουν μια ευκαιρία στο σχολείο και να ξεπεράσουν τις προηγούμενες τους εμπειρίες σπάζοντας τον πάγο καλώντας τους απλά να μπουν για μάθημα έστω δοκιμαστικά. Με στόχο να καταφέρει να τους πείσει να ενταχθούν στο σχολείο και να κυνηγήσουν την ευκαιρία τους προς αλλαγή. Να τους δώσει θα έλεγε κανείς το εισιτήριο, ώστε να ικανοποιήσουν κάποιο από τα όνειρα και τις κρυφές τους επιθυμίες. Όπως αναφέρει και στο παραπάνω παράδειγμα από την εμπειρία του, έδωσε την ευκαιρία σε μια μαθήτρια μέσα στη σχολική τάξη να εκπληρώσει το όνειρο της να γίνει δασκάλα και να διδάξει. Να επιτύχει έναν στόχο ζωής που παρέμενε κρυφός πίσω από τον φόβο και την απομάκρυνση από το σχολικό χώρο σε νεαρή ηλικία.

Είναι ο τρόπος που το σχολείο των ΣΔΕ διαρθρώνεται και δομείται επάνω στον πειραματισμό και την ενασχόληση με νέα αντικείμενα που κάνουν τους μαθητές πιο δεκτικούς στο να πειραματιστούν. Όπως ας πούμε το θέατρο, αναφερόμενοι στην άποψη της Ε' εκπαιδευτικού. Το θέατρο φάνταζε στον μαθητή κάτι πολύ δύσκολο και

ιδιαίτερα στα κομμάτια της αποστήθισης του ρόλου που ενσαρκώνει ο ηθοποιός. Που ταυτόχρονα, θα πρέπει να ενσαρκώσει το ρόλο και να συνδυάσει πολλά κομμάτια του εαυτού του επάνω στη σκηνή. Έτσι το σχολείο παρακινεί τις εν δυνάμει πτυχές της ταυτότητας των μαθητών που πολλές φορές υποθάλπονται και εμφανίζονται μέσα στην πάροδο του χρόνου φοίτησης των μαθητών.

Παράλληλα η επόμενος αφηγητής εστιάζει περισσότερο στην οπτική του παρακινήτη εκπαιδευτικού μέσα από τον τρόπο με τον οποίο θα διαμορφώσει το αντικείμενο που θέλει να διδάξει. Θεωρεί πως η παρακίνηση μπορεί να προέλθει μέσα από τον τρόπο που θα οργανώσει το εκπαιδευτικό του αντικείμενο. Όστε να γίνει ελκυστικό και να συνδέεται ταυτόχρονα με τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των μαθητών του. Να προσελκύσει έτσι το ενδιαφέρον τους για μάθημα και να τους κερδίσει. Παράλληλα η ΣΤ' εκπαιδευτικός εστιάζει το ενδιαφέρον της στη συγκεκριμένη άποψη συμφωνώντας με την άποψη του Δ' εκπαιδευτικού. Η φύση των γραμματισμών μέσα στο σχολείο δίνουν την δυνατότητα για παρακίνηση και ανακάλυψη του εαυτού. Το σχολείο αναζητά την ενεργώ συμμετοχή των μαθητών και τον πειραματισμό με νέα αντικείμενα εργασίας, με νέες δεξιότητες που μπορεί να δημιουργηθούν. Για την ανακάλυψη ενός πιο ανοιχτού τρόπου σκέψης και αντιμετώπισης της καθημερινότητας που τους περιβάλλει.

Ο αξιολογητής της προσπάθειας

Δ

Δ: Να σου πω ένα απλό...μου το έλεγε ένας εκπαιδευτής, σε ένα βιβλίο το γράφει, πες ότι πήρες δεκαεφτά, τις σημαίνει; Ότι είσαι ένας άριστος μαθητής που τα φόρτωσε στον κόκορα και δεν έγραψες καλά στο διαγώνισμα και πήρες δεκαεφτά, μέχρι εκεί φτάνει το μυαλό σου, μέχρι εκεί προσπαθείς και πήρες δεκαεφτά ή είσαι ένας μαθητής ο οποίος είσαι κακός μαθητής, αντέγραψες, έγραψες καλό διαγώνισμα και πήρες δεκαεφτά; Και τα τρία μπορεί να σημαίνει, άρα το δεκαεφτά δεν σημαίνει τίποτα. Εμείς ο έλεγχος που δίνουμε εδώ ξέρεις τι είναι; Είναι περιγραφική αξιολόγηση, κάθε καθηγητής γράφει μία μικρή παράγραφο για τον μαθητή και τους λέω όταν είναι να γράψουν αξιολόγηση σκέψου να τον έχεις απέναντι και του απευθύνεσαι σε α' πρόσωπο «Νίκο προσπάθησες αρκετά, τα κατάφερες πολύ καλά στα ελληνικά και στη γλώσσα αλλά έχεις ακόμα αδυναμία σε αυτό το αντικείμενο, πρέπει να προσπαθήσει αυτό στο επόμενο εξάμηνο.

Η αξιολόγηση της προσπάθειας των εκπαιδευομένων είναι εξίσου μια σημαντική διαδικασία που υπάρχει στα πλαίσια του σχολικού χώρου. Δίνοντας το στίγμα της προσπάθειας των εκπαιδευομένων. Όμως η περιγραφική αξιολόγηση που υπάρχει στα ΣΔΕ είναι μια αρκετά διαφορετική διαδικασία που ακολουθείται από τους εκπαιδευτικούς ώστε να αξιολογήσουν τους μαθητές τους. Η διαδικασία αυτή, δεν εμπεριέχει βαθμολογική αξιολόγηση αλλά οι εκπαιδευτικοί περιγράφουν στον μαθητευόμενο τα δυνατά και αδύνατά του σημεία με στόχο να καταφέρουν να τον βοηθήσουν να βελτιωθεί αφενός και αφετέρου να τον συγχαρούν για την ως τώρα προσπάθεια του. Με αυτόν τον τρόπο, το σχολείο ως έναν βαθμό διαφοροποιείται από την προηγούμενη εμπειρία του μαθητή στα σχολικά του χρόνια και δεν αισθάνεται την αμηχανία και τον φόβο που προκαλεί ορισμένες φορές η διαδικασία της βαθμολογικής αξιολόγησης. Ενώ ταυτόχρονα γίνεται περισσότερη εστίαση στην προσπάθεια που ο εκπαιδευόμενος αναδεικνύει καθ'ολην την πορεία του τη σχολική χρονιά υποστηρίζοντας τη συνεχή προσπάθεια και αυτοβελτίωση.

Ο κριτικός ανατροφοδότης των γνώσεων

E

E: Βεβαίως ο εκπαιδευτικός βοηθάει στο μετασχηματισμό των απόψεων των μαθητών του, μια άποψη που έχει στα 30-40 μέσα στη διαιτία να μετασχηματίσει όλο αυτό. Εγώ να πει το πίστευα αυτό αλλά τελειώνοντας να έχει μια άλλη αντίληψη για την όλη κατάσταση. Το αποτέλεσμα είναι αυτό που λέμε αλλαγή της στάσης. Όχι να μάθουν απαραίτητα μόνο αυτοί οι άνθρωποι αλλά να μετασχηματίσουν τη στάση τους απέναντι στην ίδια τους τη ζωή.

ΣΤ

ΣΤ: Κάτι ακόμα, οι καθηγητές που πάνε να δουλέψουν σε αυτά τα σχολεία, ο Διευθυντής... ο υποδιευθυντής είναι άνθρωποι που έχουν ανοιχτό μυαλό, να δεχθούν να είναι δέκτες.. δέκτες της ενέργειας που εκπέμπουν οι μαθητές.. δεν λένε όχι.. δεν άκουσα ποτέ τον διευθυντή μας να λέει όχι σε κάτι που θέλαμε να δοκιμάσουμε..

Ολοκληρώνοντας τους πολλαπλούς ρόλους της ταυτότητας του εκπαιδευτικού που ενσαρκώνουν καθημερινά, εντοπίσαμε και την πλευρά του κριτικού ανατροφοδότη των γνώσεων. Δηλαδή, οι εκπαιδευτικοί μέσα από την οργάνωση ενός πιο φιλελεύθερου τρόπου διεξαγωγής του μαθήματος και μέσα από τις γνώσεις που παρέχουν ωθούν τους μαθητές τους προς μια πιο κριτική ματιά της καθημερινότητας

,που προκύπτει μέσα από τις συζητήσεις τους στα αντικείμενα των γραμματισμών. Ο στόχος δεν είναι αρχικά η ολική αλλαγή μιας στάσης υπο τις υποδείξεις του εκπαιδευτικού. Αλλά η αλλαγή που έρχεται μέσα από την κριτική άποψη που διαμορφώνουν οι μαθητές. Μέσα από τα πολλαπλά αντικείμενα γνώσης των γραμματισμών. Μέσα από τους προβληματισμούς των μαθητών που καθημερινά θέτονται επί τάπητος προς συζήτηση και προβληματισμό. Είναι η συνδιαλλαγή των απόψεων και οι νέες γνώσεις που προωθούν την αλλαγή αυτή. Όπως αναφέρει η εκπαιδευτικός Ε' στην αφήγησή της. Ενώ η άποψη της ΣΤ' εκπαιδευτικού ολοκληρώνει την εικόνα που σχηματίζεται για αυτόν τον ρόλο. Είναι η φύση του επαγγέλματος του εκπαιδευτικού που βρίσκεται εκεί ως υποστηρικτής της προσπάθειας και παράλληλα ως δεκτής τόσο των απόψεων όσο και της ενέργειας των εκπαιδευομένων. Που φιλτράρει κριτικά την εκπαιδευτική διαδικασία και καθοδηγεί τους μαθητές του ως προς έναν διαφορετικό τρόπο σκέψης και αντίληψης της καθημερινότητας.

Γ. Η νοηματοδότηση του ΣΔΕ από τους εκπαιδευτικούς

A

Σ: Πιστεύετε ότι το σχολείο δεύτερης ευκαιρίας αποτελεί ένα σημαντικό κεφάλαιο στη ζωή σας, πώς θα αξιολογούσατε την ως τώρα εμπειρία σας;

A: Σαν εκπαιδευτικός, εεμ.. λοιπόν είναι μια δομή που έχει του κόσμου τα προβλήματα, παρόλο που δεν έχουμε πληρωθεί ακόμη για την περσινή χρονιά δεν έχουμε πληρωθεί. Παρόλο που προκήρυξη δεν έχει βγει και .. πιθανότατα θα αργήσει να βγει και η στελέχωση θα γίνει πάλι Μάρτιο. Φέτος δεν ξέρω.. παρόλο.. παρόλο. Παρόλο... δεν μπορώ να σκεφτώ τον εαυτό μου αν γίνει κάτι και περάσει και εγώ δεν είμαι εκεί σε αυτά τα σχολεία. Πραγματικά θα στεναχωρηθώ παρά πολύ! Νομίζω οι σχέσεις που αναπτύζουμε με τους εκπαιδευόμενους εε... είναι ότι περνάμε πάρα πολύ καλά. Είναι πως με τους συναδέλφους τα βρίσκουμε πάρα πολύ και δεν ξέρω είναι το όλο κλίμα του σχολείου και δεν μπορώ να με φανταστώ αν δεν με πάρουν εκεί φέτος. Εμ.. εγώ έχω να πω τα καλύτερα παρά τα αρνητικά πράγματα που ίσως έχουν τύχει. Εμ.. και σαν δουλεία και προσωπικά. Είναι η καλύτερη μου εμπειρία και δεν θέλω να σταματήσει με τίποτα. Έχω να πω τα καλύτερα και τίποτα άλλο για αυτό.

Σ: Άρα θετική αξιολόγηση απέναντι σε αυτή την εμπειρία.

A: Βεβαίως είναι ! Έχουμε να πούμε τα καλύτερα, όχι μόνο εγώ αλλά και οι υπόλοιποι συναδέλφοι πιστεύω πως έχουν να πουν τα καλύτερα. Αυτά που μας κάνουν

να είμαστε αρνητικοί είναι ο τρόπος που το υπουργείο μας αντιμετωπίζει σε ότι αφορά το εργασιακό. Αλλά θέλουμε πολύ να επιστρέψουμε στα θρανία.

Σ: Πλέον ποιο νόημα έχει αποκτήσει για εσάς η έννοια « Δεύτερη Ευκαιρία»;

Α: Ως εκπαιδευτικό, το πρώτο που μου έρχεται είναι το σχολείο! Αλλά έπειτα, σκέφτομαι δεν είναι δεύτερη αλλά άλλες εκατό ευκαιρίες και σου ανοίγονται άλλοι ορίζοντες και προοπτικές ας πούμε. Εννοείτε πως σου αλλάζει την ζωή. Προσωπικό, επαγγελματικό μέχρι και μόνο που σου ανοίγει άλλους ορίζοντες είναι πολύ πολύ σημαντικό!»

B

Σ: Σε ότι αφορά την εμπειρία σας για να γυρίσουμε πάλι πίσω στο θέμα μας, πως θα την αξιολογούσατε;

Β: Έχω πάρει πάρα πολύ θετικά πράγματα, μου αρέσει πάρα πολύ ότι είναι εύκολο για μένα να αναγνωρίσω ότι μπορώ και βοηθάω κάποιους ανθρώπους. Αυτό το βλέπεις και το παρατηρείς από τον τρόπο που μιλούν και αλλάζουν οι άνθρωποι γύρω σου. ΕΕΕ πολύ ωραίο κεφάλαιο και εύχομαι μέσα από τη καρδιά μου να κρατήσει αρκετά στη ζωή μου.

Σ: Πλέον ποιο νόημα έχει αποκτήσει για εσάς η έννοια « Δεύτερη Ευκαιρία»;

Β: Αυτή είναι πολύ ωραία ερώτηση για τους μαθητές μας, για το πώς το αντιμετωπίζουν αυτό.. Είναι για μένα όπως λένε και πολλοί από αυτούς, αυτό που έπρεπε να είχαμε κάνει πιο μικροί και δεν μπορέσαμε δεν το καταλαβαίναμε.. Είναι νομίζω η.. αίσθηση του αξίζω και εγώ. Έχω και εγώ μια αξία, δεν είμαι σαν άνθρωπος.... Δεν είμαι για το περιθώριο μπορώ και εγώ να είμαι μαζί με τους άλλους μέσα στη κοινωνία. Διεκδικώ τη θέση μου.

Γ

Σ: Πιστεύετε ότι το σχολείο δεύτερης ευκαιρίας αποτελεί ένα σημαντικό κεφάλαιο στη ζωή σας, πώς θα αξιολογούσατε την ως τώρα εμπειρία σας;

Γ: Για μένα βεβαίως σημαντικό κεφάλαιο και θα ήθελα να τερματίσω την καριέρα μου μέσα από αυτό το σχολείο όταν έρθει η ώρα! Για αυτό είμαι και εδώ.. πέρασα από ένα σωρό δουλείες, πήγα σε πολλά σχολεία, ακόμα και τώρα θα μπορούσα να πάω όπου θέλω. Μεγαλώνοντας.. έχεις μια εμπειρία που σε κάνει να....

Σ: Την εμπειρία σας πως θα την αξιολογούσατε;

Γ: Πάντα θετικότερη! Εγώ σου είπα... είμαι πολύ ευχαριστημένος! Αν σε αυτό το σχολείο ερχόταν καθηγητές στην ώρα τους δεν θα είχαμε κανένα πρόβλημα. Και που δεν είναι! Εμείς θα δώσουμε τη μάχη μας ! Δεν καταλαβαίνουμε τίποτα!

Σ: Πλέον ποιο νόημα έχει αποκτήσει για εσάς η έννοια « Δεύτερη Ευκαιρία»;

Γ: Αχ, σου είπα δεν υπάρχει Τρίτη (γέλια) ... Το νόημα είναι πως, εδώ περά μέσα γίνεται δουλειά. Αν δεις πως μπαίνουν και πως βγαίνουν... σου είπα από το φόβο στο σχολείο.. ήρθε με κλάματα η άλλη. Δεν το ήξερα τόσο χρόνια δάσκαλε!...

Δ

Σ:Πιστεύετε ότι το σχολείο δεύτερης ευκαιρίας αποτελεί ένα σημαντικό κεφάλαιο στη ζωή σας, πώς θα αξιολογούσατε την ως τώρα εμπειρία σας;

Δ: Με άλλαξε σαν άνθρωπο. Αυτό που είπαμε πιο μπροστά εε αυτή την ενσυναίσθηση, με άλλαξε σαν άνθρωπο, δηλαδή και στην καθημερινή μου ζωή, πάντα, με φίλους, με γνωστούς, όταν συνομιλώ πάντα προσπαθώ να μπω στα παπούτσια του, να δω τα συναισθήματά του, να καταλάβω το πρόβλημά του μέσα από τα λόγια που μου λέει. Αυτό το πράγμα με βοηθάει πάρα πολύ, με κάνει καλύτερο άνθρωπο το σχολείο αυτό.

Σ:Πλέον ποιο νόημα έχει αποκτήσει για εσάς η έννοια « Δεύτερη Ευκαιρία»;

Δ: Για μένα, ξαναλέω, γι αυτούς τους ανθρώπους είναι η τελευταία ευκαιρία, δεν υπάρχει άλλη ευκαιρία και γι αυτό δεν διώχνεις εύκολα από δω. Δηλαδή το έχω απαγορεύσει, δεν διώχνουνε, γιατί αν διώξεις..πού τον πας; Τους λέω τους ξαναλέω, κανείς μην σταματήσει, δηλαδή μείνει απόφαση και σταματάει άλλος για πολύ σοβαρούς λόγους, άλλος για λόγους υγείας, άλλος για λόγους οικογενειακούς και οικονομικούς, αλλά λέω πριν σταματήσετε να έρχεστε, πριν πάρετε αυτή την απόφαση, ελάτε να το κουβεντιάσουμε, να δω πώς μπορώ να σας βοηθήσω, τί εναλλακτικές μπορώ να βρω; Γιατί όλα ξεκινούν με ενθουσιασμό και τα λοιπά αλλά είναι και τα αντικειμενικά προβλήματα. Στα μεγάλα αντικειμενικά προβλήματα δεν μπορείς να κάνεις πολλά πράγματα αλλά στα μικρά μας δίνεται η ευελιξία να επέμβουμε και να βοηθήσουμε.

Ε

Σ: Πιστεύετε ότι το σχολείο δεύτερης ευκαιρίας αποτελεί ένα σημαντικό κεφάλαιο στη ζωή σας, πώς θα αξιολογούσατε την ως τώρα εμπειρία σας;

Ε:Ναι! Εντάξει εμένα πώς να στο πω με έχει καθορίσει και με έχει σημαδέψει. Ήταν και η πρώτη μου εμπειρία στο χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων.. Ήταν η πρώτη μου φορά μέσα σε μια οργανωμένη τάξη. Ήταν η πρώτη μου εμπειρία και ουσιαστική! Αυτό που θέλω να σημειώσω είναι πως η σχέση με τους ενήλικές είναι διαφορετικά από τη σχέση με τα παιδιά. Γιατί δεν μπορεί να πεις στο μωρό σταματήστε τώρα θα κάνουμε αυτό όπως θα το πεις στον ενήλικα. Δεν μπορείς να το κάνεις!

Σ:Σαν εμπειρία όμως τι κρατάτε έτσι πιο κοντά σας;

Ε: Αυτό με έχει αλλάξει, με κάνει να σκέφτομαι πως δεν υπάρχουν στεγανά για τους ανθρώπους και όλοι οι άνθρωποι μπορούν να είναι μαζί και να λειτουργούν παράλληλα. Ότι όποια εθνικότητα έχεις από όποια χώρα και αν είσαι μπορείς να κάνεις πράγματα και να γίνεις καλύτερος και εσύ και αυτός. Δεν έχεις φόβο, παίρνεις πράγματα παίρνεις και δίνεις χίλια και δυο πράγματα! Η αλληλεπίδραση δύο και πάνω από δύο. Εγώ που λες δεν ήξερα ούτε για τα μόρια ούτε για τίποτα από το σχολείο που παίρνουμε. Πήγαινα για τι μου άρεσε!! Μονό εκεί μπορώ να δώσω το εκατό της εκατό του εαυτού μου. Έτσι μπορώ μόνο να πω ότι εγώ είμαι καλά και είμαι ο εαυτός μου. Είναι σε ένα όμορφο πλαίσιο!

ΣΤ

Σ: Πιστεύετε ότι το σχολείο δεύτερης ευκαιρίας αποτελεί ένα σημαντικό κεφάλαιο στη ζωή σας, πώς θα αξιολογούσατε την ως τώρα εμπειρία σας;

ΣΤ: Ναι! Εννοείτε!! Η επαφή μου με τους ενήλικες είναι ελκυστική.. είναι ελκυστικό όλο αυτό και πιστεύω ότι Μου δίνει τη δυνατότητα από επαγγελματική ανέλιξη που κάποιος μπορεί να σκεφτεί αμέσως.. η επαφή μόνο και μόνο με ανθρώπους που μπορείς να τους βοηθήσεις και να τους προσφέρεις κάτι σε αυτή την ηλικία που είναι. Δεν είναι όλοι τους πολύ μεγάλοι αλλά... είναι και 25 και 30 τους βάζεις ένα λιθαράκι για να αποκτήσουν κάτι ... παίρνεις ικανοποίηση όταν καταλάβεις πως αυτοί έμαθαν κάτι από εσένα, σε βλέπουν έξω και σου μιλάνε και σε βλέπουν και θέλουν μια επαφή μαζί σου και ενδιαφέρονται για σένα. Θέλουν μια επαφή... παίρνεις ικανοποίηση

Σ: Πλέον ποιο νόημα έχει αποκτήσει για εσάς η έννοια « Δεύτερη Ευκαιρία »;

ΣΤ: Για μένα προσωπικά μια δεύτερη ευκαιρία μπορεί να υπάρχει σε όλα προσωπικά! Σε όλους ότι πρέπει να έρθει μια δεύτερη ευκαιρία για προλάβω, να διορθώσω, να αποδείξω να μάθω ότι δηποτε. Επίσης αν έχασες και εσύ μια δεύτερη ευκαιρία πρέπει να αναζητάς και εσύ ξανά ίσως μια δεύτερη φορά, προσπαθείς να πετύχεις δεύτερη φορά πράγματα που έχασες στη πρώτη. Κυνήγα τις ευκαιρίες σου!

Ζ

Σ: Πιστεύετε ότι το σχολείο δεύτερης ευκαιρίας αποτελεί ένα σημαντικό κεφάλαιο στη ζωή σας, πώς θα αξιολογούσατε την ως τώρα εμπειρία σας;

Ζ: Κοίτα να δεις.... Εμένα αυτό που μου έδωσε .. κάτι πολύ σημαντικό. Ήρθα σε συναναστροφή με ανθρώπους... πολύ διαφορετικού τύπου από μένα. Έμαθα πολλά! Για τους ανθρώπους, για τις ανθρώπινες σχέσεις, για το πώς σκέφτεται ένα απλό μυαλό, πόσο καθαρό είναι! Εμ.. επίσης με συγκίνησε όλη αυτή η ενέργεια από ανθρώπους που είναι μεγαλύτερης ηλικίας από εμένα.. και εμ.. αυτό ήταν πολύ σημαντικό για μένα. Γιατί ήμουν

ορισμένες φορές μαύρη μέσα στη μέρα μου, πολύ κουρασμένη.. πολύ ταλαιπωρημένη, γιατί γύρισα σε αυτή τη χώρα; Πήγαινα στο σχολείο, έμπαινα στην τάξη και έβλεπα τους ανθρώπους που ήταν εκεί και.. έβλεπες το βλέμμα τους, το ότι ήταν εκεί, ότι ήθελαν μάθουν και τότε άλλαζες κατευθείαν. Από μαύρος έφηνες άσπρος και πιο ανάλαφρος. Οποτε έμαθα πολλά για τους ανθρώπους και τι σημαίνει η υπομονή όταν διδάσκεις. Θέλει πολύ υπομονή, αλλά αυτή η ενέργεια ήταν τόσο θετική που σε... σε...σε... είσαι αλλού! Τα δικά μου δεν είναι τίποτα! Δες αυτούς πως το κυνηγούν αυτό που θέλουν. Θα αλλάξει και για σένα κάτι.. εμένα ήταν πολύ συναισθηματικό όλο αυτό παρά από μαθησιακό. Υπήρχαν και κάποιοι μαθητές που ήταν δυνατοί και ζαφνιαζόσουν και χαιρόσουν τόσο πολύ!

Σ: Πλέον ποιο νόημα έχει αποκτήσει για εσάς η έννοια « Δεύτερη Ευκαιρία»

Ζ: Αυτό που λέει και η λέξη δεύτερη ευκαιρία, απέτυχα! Μου δόθηκε η πρώτη! Απέτυχα.. δεν μπόρεσα, με ανάγκασαν να μην! Αλλά να! Κάποια στιγμή έρχεται το δεύτερο... το ξανά μανά από την αρχή! Πάμε ! Πάμε ! αλλάζει η ζωή τους!

Οι παραπάνω εκπαιδευτικοί μας αφηγούνται το νόημα που έχει αποκτήσει πλέον για εκείνους το σχολείο της δεύτερης ευκαιρίας και πως πλέον έχει εγγραφεί στη συνείδηση τους ως μια βιωμένη εμπειρία. Ξεκινώντας με τη πρώτη αφηγήτρια μας αφηγείται πως το σχολείο στις μέρες μας θα μπορούσε κανείς να το χαρακτηρίσει, πως πλήττεται από το θέμα της οργάνωσης και οι εκπαιδευτικοί προσπαθούν να ανταπεξέλθουν ώστε το σχολείο να συνεχίσει να λειτουργεί. Όμως αυτή η πλευρά δεν επικαλύπτει τη θετική αντανάκλαση που έχει το σχολείο τόσο για τους μαθητές τους όσο και στους ίδιους. Σε ότι αφορά το πώς προσδιορίζονται πλέον σαν άνθρωποι και σαν χαρακτήρες μέσα από το σχολείο, τονίζει πως οι σχέσεις που αναπτύσσουν οι ενήλικες εκπαιδευόμενοι με τους εκπαιδευτές είναι πολύ δυνατές και διακατέχονται από μια θετικότητα που περνάει μέσα από στην εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Οι οποίοι καλούνται να συνεχίσουν τη δουλειά τους αντιμετωπίζοντας τις προσωρινές δυσκολίες που υπάρχουν στα σχολεία. Η εκπαιδευτικός Α' θεωρεί πως το σχολείο αυτό είναι μια από τις καλύτερες της εργασιακές εμπειρίες και θα ήθελε να συνεχίσει να εργάζεται σε αυτά ασκώντας το επάγγελμά της ως εκπαιδευτικός. Πλέον η λέξη δεύτερη ευκαιρία για εκείνη είναι δεύτερη ευκαιρία στη ζωή που μπορεί να συνεπάγεται και άλλες που μπορεί να επακολουθήσουν. Έτσι είναι μια αλλαγή στη ζωή κάτω υπό νέες συνθήκες, είναι ένα ταξίδι προς νέους προορισμούς με στόχο την ανακάλυψη νέων πτυχών του εαυτού

Ακόμη σύμφωνα με τη γνώμη της Β' αφηγήτριας, το ΣΔΕ ενσαρκώνει το νόημα του μέσα από το αίσθημα της βοήθειας και της προσφοράς που παρέχει στους μαθητές της. Παράλληλα, εμπεριέχεται και η συνιστώσα της αλλαγής που μπορεί να υπάρξει μέσα από το σχολείο. Ότι κάποιος μπορεί να ανακαλύψει νέες γνώσεις, αντικείμενα γνωστικά, να δημιουργήσει σχέσεις και να ενταχθεί στα πλαίσια μια ομάδας που νιώθει αποδεκτός είναι βασικά συστατικά που ωθούν ως προς την αλλαγή του. Παράλληλα είναι το κινήγι ενός χαμένου ονείρου και ταυτόχρονα η εκπλήρωση του που την συναρπάζει. Επιπρόσθετα ο τρίτος εκπαιδευτικός μας αφηγείται πως το ΣΔΕ για εκείνον θα ήθελε να αποτελεί ο τελευταίος σταθμός στην καριέρα του. Να ολοκληρωθεί μέσα σε αυτό το σχολείο που του έχει προσφέρει τόσες πολλές εμπειρίες και τον έχει επηρεάσει ως προς τη δική του αλλαγή. Επίσης, το ΣΔΕ παρά τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει είναι ένας χώρος στον οποίον μπορούν να εκφραστούν επιθυμίες και όνειρα τα οποία μπορούν να γίνουν πραγματικότητα με τη συνεργασία όλων. Πάνω απ' όλα η έννοια της δεύτερης ευκαιρίας έχει αποκτήσει για εκείνον τον χαρακτήρα της προσφοράς προς το συνάνθρωπο. Είναι για εκείνον μια πιο ανθρωπιστική πλευρά του επαγγέλματος του που τον συναρπάζει και νιώθει ικανοποίηση μέσα από την ικανοποίηση που νιώθουν οι μαθητές του.

Ο τέταρτος αφηγητής και εκπαιδευτικός επιπρόσθετα μας παραθέτει τη γνώμη του τονίζοντας πως ένα σημαντικό κομμάτι που ενσαρκώνει το ΣΔΕ για εκείνον είναι το αίσθημα της ενσυναίσθησης που αναπτύσσει απέναντι στους μαθητές του. Προσπαθώντας κάθε φορά να συνυπολογίζει τους λόγους που έφεραν κάποιον στο σχολείο και το που θέλει να φτάσει. Για εκείνον η πλήρη ευτυχία και νόημα είναι κανένας μαθητής του να μην ξαναφεύγει από τον χώρο του σχολείου. Ενώ προσπαθεί να προσφέρει και να βοηθά σε όποια προβλήματα υπάρχουν, ώστε να επιτυγχάνει αυτό του τον στόχο. Παράλληλα η δεύτερη ευκαιρία ως έννοια ενσαρκώνει το σχολείο πλέον. Αλλά ένα σχολείο με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που είναι ανοιχτό προς όλους, το οποίο προσφέρει γνώσεις και στηρίζεται στην κατανόηση και βοήθεια προς τον συνάνθρωπο.

Η αφηγήτρια Ε' συνδέει το ΣΔΕ με την πρώτη της εκπαιδευτική και εργασιακή εμπειρία σε σχολική τάξη μέσα σε ένα οργανικό πλαίσιο. Η εκπαίδευση των ενηλίκων λαμβάνει νόημα για εκείνη μέσα από τη δυναμική των σχέσεων που αναπτύσσουν εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι. Οι σχέσεις αυτές στηρίζονται στο γεγονός πως η εκπαίδευση δεν έχει στεγανά και ούτε περιορίζει κανέναν. Είναι ανοιχτή σε όσους έχουν διάθεση να προσπαθήσουν και να κινήσουν τη δεύτερη αυτή ευκαιρία. Ενώ

και για τη ΣΤ' αφηγήτρια είναι εξίσου σημαντικές οι σχέσεις μεταξύ εκπαιδευόμενου και εκπαιδευτή όπως αναφέρει ενισχύοντας την άποψη της προηγούμενης από εκείνη αφηγήτρια. Η δεύτερη ευκαιρία ενσαρκώνεται πλέον και εγγράφεται ως βιωμένη εμπειρία μέσα από το αίσθημα της προσφοράς από τους εκπαιδευτικούς και από τους μαθητευόμενους ως μια ευκαιρία προς βελτίωση και προσπάθεια. Ενώ μόνο η λέξη πλέον της ευκαιρίας και δει της δεύτερης ευκαιρίας την παραπέμπει σε κάτι που απέτυχε μια φορά και σου δίνεται η ευκαιρία να προσπαθήσεις και πάλι. Με τη δυνατότητα να το καταφέρεις, έτσι η ζωή σου ζητά να προσπαθήσεις ξανά.

Τέλος για την Ζ' εκπαιδευτικό μας παραθέτει τη γνώμη της για το νόημα που έχει αποκτήσει το σχολείο για εκείνη. Μέσα από τις εμπειρίες της ως εκπαιδευτικός μας περιγράφει τη τάξη των ΣΔΕ ως ένα καταφύγιο για εκείνη που μπορούσε να ξεχνά τα δικά της προσωπικά προβλήματα. Ένας χώρος που προστατεύεται από τους μαθητές και τους εκπαιδευτές και ο καθένας αφήνει κομμάτια του εαυτού του όταν περνά την πόρτα του σχολείου. Οι μεν γίνονται δάσκαλοι που βάζουν ως βασικό τους μέλημα τη προσφορά προς τον άνθρωπο και οι δε γίνονται ξανά μαθητές και ορισμένες φορές παιδιά. Άλλωστε, πολλές φορές όπως αναφέρουν και οι εκπαιδευτικοί οι μαθητές γίνονται παιδιά και έχουν συμπεριφορά μικρού παιδιού μόλις βρεθούν στο θρανίο της σχολικής τάξης. Ενώ, πλέον η δεύτερη ευκαιρία ως λέξεις την παραπέμπουν ως ένα σύνθημα για την αρχή μιας νέας προσπάθειας που μπορεί να οδηγήσει στην αλλαγή ολόκληρης της ζωής κάποιου. Ένας παραδειγματισμός για την προσπάθεια που μπορεί να καταβάλει κανείς για να πετύχει τους στόχους του στη ζωή πέρα από κάθε δυσκολία και εμπόδιο.

Δ. Σύνοψη

Σε αυτή την υποενότητα του τρίτου κεφαλαίου αναφερθήκαμε στην διάθρωση της ταυτότητας του εκπαιδευτικού των ΣΔΕ και τους ρόλους που καθημερινά ενσαρκώνει μέσα στα πλαίσια της σχολική τάξης. Προσπαθήσαμε να σκιαγραφήσουμε τη ταυτότητα του εκπαιδευτικού που εντάσσεται στα πλαίσια του σχολείου, όπως φαίνεται μέσα από τις αφηγήσεις των εκπαιδευτικών. Δηλαδή για ποιον λόγω κάποιος εκπαιδευτικός επιλέγει τα ΣΔΕ, τι ρόλους ενσαρκώνει καθημερινά μέσα στη τάξη και πως αξιολογεί αυτή του την εμπειρία μέσα στους κόλπους αυτών των σχολειών.

Αρχικά λοιπόν, οι εκπαιδευτικοί φαίνεται πως επέλεξαν τα ΣΔΕ για να ασκήσουν το επάγγελμα του εκπαιδευτικού χωρίς να έχουν κάποια συγκεκριμένη εμπειρία οι περισσότεροι στο χώρο της εκπαίδευσης των ενηλίκων. Ήταν μια

εργασιακή διέξοδος που θα κάλυπτε κάποια από τα βιοποριστικά έξοδα της καθημερινότητας. Όμως ύστερα από την ένταξη στο σχολικό χώρο η γνώμη τους άρχισε να αλλάζει. Καθώς ανέπτυσαν σχέσεις με τους μαθητές τους που ήταν αρκετά ισχυρές που περιέχουν μια δυναμική πολύ διαφορετική από κάποια σχολική τάξη με μικρά παιδιά. Ακόμη, οι λόγοι που ωθούν κάποιον να περάσει την πόρτα των ΣΔΕ είναι πολύ σημαντικός παράγοντας για τον τρόπο που οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν τους μαθητές τους. Καθώς και για το γεγονός της μεταλλαγής της στάσης. Συνυπολογίζοντας επομένως το βιογραφικό και κοινωνικό υπόβαθρο των μαθητών τους και σε συνδυασμό με το πως οι μαθητές διαμορφώνουν τη στάση τους απέναντι στο σχολείο μέσα από την προσπάθεια που καταβάλουν επηρέασε τους εκπαιδευτικούς προς την αλλαγή αυτής στάσης.

Παράλληλα, ανακαλύψαμε πως ο εκπαιδευτικός μπορεί να έχει πολλαπλούς ρόλους όπως αυτός του συντονιστή, του διαμεσολαβητή, του ανατροφοδότη, του αξιολογητή και υποστηρικτή. Οι ρόλοι αυτοί βρίσκονται σε αρμονία και σύνδεση μεταξύ τους και αποτυπώνονται στην ταυτότητα του κάθε εκπαιδευτικού. Με βασική τους προϋπόθεση να εμπνεύσουν και να προβληματίσουν τους εκπαιδευόμενους. Να δημιουργήσουν σχέσεις που είναι αναπόφευκτες κρατώντας ισορροπίες. Να γίνουν παράλληλα πομποί της γνώσης αλλά και δέκτες της μέσα από τους μαθητές τους. Παράλληλα ως δέκτες, όχι μόνο για θέματα γνώσεων αλλά δέκτες με μια πιο ανθρωπιστική πλευρά. Που νοιάζονται για τον συνάνθρωπο και μαθητή τους. Που συνδράμουν και υποστηρίζουν τους μαθητές τους τόσο σε θέματα που τους ταλανίζουν καθημερινά. Προσφέροντας τους στήριξη και ορισμένες φορές καταφύγιο από τα προβλήματά τους.

Καταληκτικά η εμπειρία για τους εκπαιδευτικούς μέσα από τα ΣΔΕ έχει θετικό στίγμα καθώς για τους περισσότερους συνδέεται με το αίσθημα της προσφοράς και της βοήθειας απέναντι στους μαθητές τους. Παράλληλα, σημαντικό στοιχείο αποτελεί αυτό της ενσυναίσθησης καθώς εμφανίζεται τόσο στις σχέσεις που αναπτύσσουν όσο και στο πως αντιμετωπίζουν τους μαθητές τους, καθώς επικρατεί το αίσθημα της κατανόησης απέναντι στις υποχρεώσεις που ένας ενήλικας καθημερινά έχει και ταυτόχρονα πρέπει να ενσαρκώνει τον ρόλο του γονέα, του μαθητή, του εργαζόμενου. Το σχολείο για όλους νοηματοδοτεί την αλλαγή και τη δυνατότητα να αδράξεις τις ευκαιρίες που κάποτε έχασες. Αρκεί να βρεις τη δύναμη να κυνηγήσεις τα όνειρα σου.

*III. Το στοίχημα της τάξης ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και εκπαιδευόμενους-
«Να μάθουν οι μαθητές πώς να μαθαίνουν»*

A. Τα χαρακτηριστικά του ΣΔΕ

Η σχολική τάξη πάντοτε αποτελούσε χώρος συνδιαλλαγής απόψεων, στάσεων και αντιλήψεων ανάμεσα στους εκπαιδευόμενους και τους εκπαιδευτές. Η σχολική τάξη των ΣΔΕ αποτελεί μια κοιτίδα γνώσης και σχέσεων που επηρεάζουν τόσο τους μαθητές όσο και τους εκπαιδευτικούς. Για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε τις σχέσεις ανάμεσα στους δύο αυτούς πόλους μέσα από τους οποίους διαρθρώνεται το ΣΔΕ, παραθέτονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών για τους λόγους που επέλεξαν το σχολείο δεύτερης ευκαιρίας για να επανενταχθούν στην σχολική διαδικασία.

A

Σ: Ποία είναι για εσάς τα χαρακτηριστικά των ΣΔΕ που προτρέπουν στην δυναμική του Σχολείου;

A :Λοιπόν τα χαρακτηριστικά του σχολείου είναι, ότι δεν γίνεται το μάθημα όπως γίνεται στο σχολείο δηλαδή το πρόγραμμα είναι ανοιχτό και γίνεται με βάση τις ανάγκες των εκπαιδευόμενων κάτι το οποίο δεν προκαλεί το άγχος που προκαλεί το άλλο το σχολείο σε.. σε..στον άνθρωπο που δεν μπόρεσε να πάει . Δεν χρειάζεται να διαβάσει, με την έννοια να αποστηθίσει, στηρίζεται στην εμπειρία και στην προϋπάρχουσα γνώση γιατί δεν χρειάζεται να ξανάξεκινήσει από την αρχή κτίζει πάνω σε αυτό που ξέρει. Επομένως, όταν ο άλλος είναι ενημερωμένος ή από άλλους μαθητές που έχουν φοιτήσει γνωρίζει, που λένε πράγματα ο ένας στον άλλον.. είναι πολύ πιο εύκολα να γραφτεί κάποιος στο σχολείο και να.. φοιτήσει και να ολοκληρώσει... ..ότι έχουν μια ιδέα για το σχολείο συγκεκριμένη, ότι θα σε εξετάζει ο καθηγητής, θα αποστηθίζεις μεγάλα κομμάτια και πράγματα και τα λοιπά ενώ έπειτα βλέπουν πως δεν γίνεται αυτό, δεν αποστηθίζουμε αλλά μαθαίνουμε πώς να μαθαίνουμε. Αυτό!

B

B: Ωραία, νομίζω ότι αυτό που κάνει τους μαθητές να έρχονται είναι κυρίως από αυτούς που έχουν τελειώσει ήδη αυτό το σχολείο. Όλοι έρχονται με ένα δισταγμό και ένα άγχος λέγοντας όχι πάλι σχολείο και όχι πάλι διάβασμα , πως θα τα καταφέρουμε αλλά πρέπει να μάθουμε κάποια πράγματα. Αλλά έπειτα φεύγοντας από το σχολείο νιώθουν ότι έχουν κάνει κάτι πάρα πολύ καλό για τον εαυτό τους. Το διαφημίζουν τόσο πολύ προς τα έξω που περισσότερες φορές, οι νέες εγγραφές, επειδή τους ρωτάμε πως

μάθατε για το σχολείο, τι σας έκανε να έρθετε; Οι περισσότεροι μας λένε ο φίλος μου, η φίλη μου, ένας παλιός συμμαθητής..

Σ: Προτροπή επομένως από τους γύρω;

Β: Ναι! Εννοείται και έχει να κάνει με τον τρόπο που δουλεύει το σύστημα εδώ στο σχολείο. Δεν έχει βιβλία, δεν έχει εξετάσεις, το βιβλίο είναι κάτι που τον τρομάζει τον άλλον. Με το που έρχονται και ακούν αυτό χαλαρώνουν, χαλαρώνουν .. Δεν έχει ύλη που πρέπει να βγει σόνι και ντε. Βλέπεις τα ενδιαφέροντα τους με βάση αυτά, γίνεται το μάθημα. Όλοι οι μαθητές, από τη μέση της χρονιάς ασχολούνται με ένα project, παράλληλα τα μαθήματα, δεν είναι μαθήματα όπως το σχολείο και αυτά ονομάζονται γραμματισμοί. Ας πούμε πληροφορικός Γραμματισμός, μαθαίνω πώς να χειρίζομαι τον υπολογιστή αλλά δεν θα μπει μέσα ο καθηγητής και θα σου λέει γενικά πράγματα για τον υπολογιστή. Θα μπει και θα σου πει, εγώ στη δουλειά μου πρέπει να μάθω να συνεννοούμαι με e-mail και πρέπει να μάθω να κάνω κράτηση για τους πελάτες μου στο τάδε ξενοδοχείο πως θα το κάνω αυτό. Ο εκπαιδευτικός θα του δείξει ακριβώς πώς να ο κάνει και με ποιον τρόπο να το κάνει. Να μάθει συγκεκριμένα αυτό που θέλει όχι γενικά πράγματα, αλλά πρακτικά.

Γ

Γ: Αφού δίνουμε και δεξιότητες εδώ! Αλλάζει που λες αυτό το πράγμα! Βελτιώνεται... βελτιωμένος. Να δες τα μαθήματα! Αν πάρεις τα μαθηματικά.. πες ότι κάνει μαθηματικά όταν βγει θα ξέρει, μαθηματικά.. περιβάλλον θα ξέρει πάρα πολλά πράγματα. Στα αγγλικά, θα μάθει να μιλάει... στη πληροφορική έχουν πάρει πτυχία.. δώσαν εξετάσεις και έχουν πάρει πτυχία από εδώ ECDL. Δεν είναι η δουλειά μας να τους κάνουμε επιστήμονες! Η δουλειά μας είναι... για αυτό και τα μαθήματα μας λέγονται γραμματισμοί. Για αυτό και τους δίνουμε να μάθουν κάποια πράγματα. Και αυτό το κάνουμε, γιατί όχι μόνο μπήκαν στο πανεπιστήμιο ...γιατί όχι μόνο μπήκαν άλλα έχουν τελειώσει. Έχουν αλλάξει όλη τη ζωή τους. Κάποια στιγμή με βρήκε ένας μαθητής μας. Μου λέει « Δάσκαλε, ναστέ καλά!» Έκανε που λες τον ρεσεψιονιστ σε ένα ξενοδοχείο. Που με μάθατε πέντε αγγλικά και μπορώ να στέκομαι στη βραδινή βάρδια!. Αυτό τα λέει όλα, μέσα από την εμπειρία. Ήρθε εδώ έμαθε κάποια πράγματα. Η υπάρχουν άνθρωποι που δεν ξέρουν να συλλαβίσουν, δεν ξέρουν έλληνες κοπέλα μου έλληνες! Βρίσκονται φεύγοντας που λες να ξέρουν! Εδώ μπορείς να δεις και να μετρήσεις, έρχονται με πολύ χαμηλό επίπεδο και βλέπεις πως φεύγουν.

Δ

Θα υπάρχει ανάγκη από αλφαβήτα και θα υπάρχει και ο φτασμένος αυτός που διαβάζει βιβλία, αυτός που ίσως και να γράφει. Άρα αναγκαστικά το πρώτο πράγμα που κάνεις είναι να δεις πού βρίσκεσαι, σε τί επίπεδο βρίσκεται ο καθένας, τι ανάγκες έχει ο ίδιος, πιστεύει ότι έχει ο ίδιος γιατί πολλοί λένε ότι εγώ δεν ξέρω ορθογραφία, εγώ δεν ξέρω μαθηματικά, εγώ δεν ξέρω υπολογιστές, το λένε, το εκφράζουν. Ένα αυτό που εκφράζουν αυτοί σαν ανάγκη, ένα δεύτερο είναι που ξέρεις ότι πηγαίνουν στο επόμενο στάδιο της εκπαίδευσης δηλαδή όταν πας στο λύκειο τί θα ζητηθεί από εκείνους να κάνουν και να τους πείσεις και να διαπραγματευτείς σε ένα πρόγραμμα το οποίο θα τους δείξει ότι θα μάθουμε αυτά, θα το συμφωνήσεις, θα μάθουμε αυτό κι αυτό κι αυτό, και αυτό το πράγμα να πειστεί ότι θα του είναι χρήσιμο. Γιατί βασική αρχή είναι ότι ο ενήλικας όταν θεωρεί αυτό που του διδάσκεις δεν του είναι χρήσιμο, δεν το παρακολουθεί.

Ε

Νομίζω ότι δεν έχουν αυστηρό πρόγραμμα και μπορεί ο άλλος να έρχεται και με το παιδί του. Πολλοί φέρνουν το παιδί μαζί δεν μπορεί να έρθει. Οπότε μετά αν δεν έχει να αφήσει κάπου το παιδί θα φύγει και πάλι. Άρα ο στόχος μας είναι να μην υπάρχει διαρροή ξανά! Όποτε ότι μπορεί να γίνει, στα πλαίσια του δυνατού πάντα για να μην υπάρχει αυτή η διαρροή. Για να ολοκληρωθεί το πρόγραμμα και ας έρθει και στη μέση της ώρας. Μας πειράζει, αλλά προσπαθούμε να το δεχθούμε και να μην είμαστε πια τόσο αυστηροί στο ότι μπήκες μόλις χτύπησε το κουδούνι. Μας ενδιαφέρει να καταλάβουμε! Να καταλάβουμε πως ο ενήλικας έχει ανάγκες! Ότι αυτές οι ανάγκες πρέπει να γίνονται σεβαστές για να έρχεται αυτός στο πρόγραμμα. Αυτό είναι ένα πλαίσιο διευκολυντικό που δεν γίνεται μάθημα με την αυστηρή έννοια του. Είναι περισσότερο ένας τρόπος κοινωνικοποίησης, να βγουν προς τα έξω, να δουν τον κόσμο, να γνωριστούν μεταξύ τους. Υπήρχαν άνθρωποι που γνωρίστηκαν και παντρεύτηκαν μέσα από εκεί. Για αυτούς το αποτέλεσμα δεν είναι μόνο το χαρτί που θα πάρουν άλλα το ότι γνώρισαν ανθρώπους και βγήκαν από το σπίτι τους. Κατάφεραν να ανοίξουν τους ορίζοντές τους.

ΣΤ

Εμ... ναι ξεκινάμε με τα project... που προβάλλουν μια δημιουργικότητα που κάνει τους μαθητές μας ποιο ενεργούς. Ένα άλλο είναι ότι δεν υπάρχει σαφής και καθορισμένη ύλη και ότι αυτή προσαρμόζεται με τα ενδιαφέροντά τους. Ότι αυτοί δουλεύουν σε ομάδες.. το κλίμα και εδώ στο σχολείο είναι πολύ καλό και μεταξύ των εκπαιδευτικών, του Διευθυντή. Τους δίνουν την ευκαιρία που λες να κοινωνικοποιηθούν..

έτσι να αναπτύξουν και σχέσεις μεταξύ τους γιατί ακόμη υπάρχουν άτομα που έχουν και τέτοια προβλήματα. Η κοινωνικοποίηση είναι που λες όπως ότι αυτοί είναι ολοκληρωμένοι σαν άνθρωποι, τους δίνεται μια άλλη οπτική. Όπως ας πούμε μπορεί να είναι κάποιες νοικοκυρές που ήταν σπίτι τους και τώρα βρίσκουν να κάνουν κάτι ενδιαφέρον λέμε τώρα ένα παράδειγμα. Παράλληλα μπορεί να είναι κάποιος που χρειάζεται το χαρτί και έρχεται καθαρά μόνο και μόνο για αυτό. Έτσι η προσπάθεια του αφορά μόνο αυτό και όχι κάτι άλλο. Τώρα.. εντάξει είναι διάφοροι λόγοι. Είναι επαγγελματικοί λόγοι, ότι το χρειάζονται στη δουλεία τους, άλλοι γιατί θέτουν κοινωνικούς στόχους. Για αυτούς τους λόγους δηλαδή. Έχουν αποστασιοποιηθεί έχουν πολύ αρνητικές εμπειρίες από το σχολείο όταν ήταν μικροί, έχουν ακόμα μπορεί κάποια οικογενειακά προβλήματα.. και όλα αυτά μέσα από το σχολείο τους δίνεται μια άλλη προοπτική να λύσουν και να δουν ακόμα με άλλη οπτική αυτά τα θέματα.

Z

ΕΕΕ ναι... αυτό.. έχεις να κάνεις με ανθρώπους με όρεξη να δουλέψουν, να μαθαίνουν.. Οι περισσότεροι από αυτούς πάνε στο σχολείο ξανά γιατί κάποιος λόγος τους ανάγκασε να το κάνουν. Αυτός ο λόγος δεν τους άρεσε καθόλου όμως. Δηλαδή έφυγαν, επειδή αναγκάστηκαν να φύγουν. Επομένως, έχεις να κάνεις με ανθρώπους που έχουν από μόνοι τους μία.. θετικότητα. Την οποία στην εκπέμπουν κιόλας.. την ώρα που κάνεις μάθημα.. την ώρα που λες.. τι θα λέγατε να δουλέψουμε με αυτό το πράγμα. Ότι και να είναι αυτό.. με φωτογραφία, να πάμε έναν περίπατο, το θέλουν αυτό... έχουν κάνει τη ζωή τους, έχουν κάνει τα παιδιά τους, έχουν εγγόνια, κάποιοι είναι σε σύνταξη και θέλουν τώρα να κάνουν κάτι για τον εαυτό τους που τους έλειψε. Επίσης θεωρούν ότι το σχολείο θα τους δώσει ένα πρεστίτζ, κοιτάζτε πλέον.. εγώ έχω απολυτήριο, ξέρω γράμματα.. ξέρω γράμματα! Είναι πολύ σημαντικό αυτό το πράγμα, αντιμετωπίζουν τον άλλον ίσο προς ίσο. Οποτε όλο αυτό βοηθάει, γιατί ενισχύεται από την Ευρώπη, να φύγει ο αναλφαβητισμός, στέλνει χρήματα η Ευρώπη.. για τους καθηγητές και πολλά πράγματα, να τους πάνε εκδρομή.. λιθαράκι λιθαράκι .. σιγα, σιγά.. ζετρυπώνουν αυτοί οι άνθρωποι.. Έτσι γινόμαστε πολλοί!

Μέσα από την αφήγηση του πρώτου εκπαιδευτικού διαπιστώνουμε πως η μορφή του σχολείου και η ελευθερία που διακατέχει το πρόγραμμα σπουδών είναι εκείνη που αποτελεί την πρώτη προτροπή για την ένταξη ενός μαθητή στα πλαίσια του σχολικού χώρου των ΣΔΕ. Καθώς, η απαλοιφή της τυπικής μορφής του σχολείου με την έννοια των βιβλίων και της αποστήθισης ωθεί στην αποφυγή της ανάκλησης

άσχημων εμπειριών που συνδέονται εξίσου με την προηγούμενη εμπειρία και ήδη διαμορφωμένη στάση απέναντι στο σχολικό περιβάλλον. Έπειτα οι εκπαιδευτικοί, καλούνται να αναλάβουν ρόλο και να αρχίσουν να γνωρίζουν τους μαθητές τους με στόχο να σκιαγραφηθούν οι ανάγκες που έχει ο ενήλικας εκπαιδευόμενος ώστε να τις προσαρμόσουν στο εκπαιδευτικό πλαίσιο του μαθήματος τους. Η ήδη προϋπάρχουσα γνώση αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο πάνω στο οποίο οι εκπαιδευτές στηρίζονται για να προσελκύσουν το ενδιαφέρον των εκπαιδευομένων και πάνω στο οποίο χτίζονται οι επόμενες γνώσεις που μπορεί ο μαθητής να λάβει από την διαδικασία. Στόχος των εκπαιδευτών είναι να προσδώσουν στους μαθητές τους την ικανότητα να βρίσκουν τρόπους, ίδιοι να αναζητούν τις πληροφορίες και την γνώση. Να μπορούν να πλοηγούνται ασφαλώς μέσα στις νέες πληροφορίες και να μπορούν να αρχίζουν να συνδέουν τις σχολικές γνώσεις με τις ανάγκες που καθημερινά προκύπτουν, ώστε να καταφέρουν να βρίσκουν λύσεις.

Εν συνεχεία στη δεύτερη αφήγηση του Β εκπαιδευτή εστιάζεται στο γεγονός της συνεργασίας των εκπαιδευομένων και στην δυνατότητα διαμόρφωσής του προγράμματος σπουδών μέσα από τους γραμματισμούς. Παράλληλα η σκιαγράφηση των προτερημάτων και των αδυναμιών της κάθε σχολικής τάξης και του κάθε εκπαιδευομένου συγκεκριμένα ωθούν στην επιλογή συγκεκριμένων τομέων που μπορεί οι εκπαιδευόμενοι να έχουν την ανάγκη είτε να εκπαιδευτούν εξ αρχής είτε να χτίζουν πάνω στην προϋπάρχουσα γνώση. Για τον αφηγητή Β είναι σημαντικό να συνδέονται οι γραμματισμοί και τα θέματα που συζητούνται στα καθημερινά μαθήματα με την καθημερινότητα και να διακατέχονται από πρακτικότητα.

Σύμφωνα με την αφήγηση του τρίτου εκπαιδευτικού το ΣΔΕ προσφέρει βελτίωση στους εκπαιδευομένους παρέχοντας γνώσεις και δεξιότητες που συνδέονται με την καθημερινότητα και τις νέες της επιτακτικές ανάγκες. Η είσοδος της τεχνολογίας με πολύ έντονους ρυθμούς και η ανάγκη της χρήσης της αγγλικής γλώσσας για παράδειγμα, αποτελούν σημαντική οπτική στα μαθήματα ώστε να καταφέρει το σχολείο να προσδώσει αυτές τις δεξιότητες. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το παράδειγμα που παραθέτει από έναν παλιό του μαθητή ο οποίος κατάφερε να μάθει την αγγλική γλώσσα και στη συνέχεια αυτό να αποτελεί προτέρημα στην εργασία του.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον τέταρτο αφηγητή, είναι σημαντικό να γνωρίζει ο εκπαιδευτικός για να μπορέσει να προσελκύσει τον εκπαιδευόμενο του τις ανάγκες και τις δυνατότητες τους και έπειτα τους στόχους που θέτει για τον εαυτό του. Οι στόχοι αυτοί μπορεί να μην μένουν πάντοτε σταθεροί αλλά να αλλάζουν και να

επαναπροσδιορίζονται. Όμως ο εκπαιδευτικός καλείται να καταφέρει να διαμορφώσει το πρόγραμμα του μαθήματός του αφενός στηριζόμενο στις ανάγκες των εκπαιδευομένων και αφετέρου να μπορεί να σταθμίσει τα διάφορα επίπεδα γνώσης που μπορεί να βρίσκονται οι μαθητές του.

Η πέμπτη αφηγήτρια, εστιάζει το ενδιαφέρον της στο χαρακτήρα του σχολείου περισσότερο. Στην ελευθερία και το πόσο εύπλαστο είναι ώστε να μπορέσει να συμβαδίσει με τις ανάγκες των ενηλίκων που διαφέρουν κατά πολύ από μια σχολική τάξη ενός τυπικού σχολείου. Οι ενήλικές διακατέχονται από ανάγκες και υποχρεώσεις που συνδέονται τόσο με τις επιταγές της κοινωνίας όσο και με την προσωπική τους ζωή όπως οικογένεια. Η αφηγήτρια αναφέρει πως το να μπορεί ο εκπαιδευόμενος να φέρνει το παιδί του στη τάξη, που υπό άλλες συνθήκες ενός τυπικού σχολείου μπορεί να απαγορευόταν ή η ελευθερία ως ένα βαθμό στις απουσίες, είναι μια πράξη που δείχνει κατανόηση ως προς τις δυσκολίες που μπορεί ένας ενήλικας που επιθυμεί να συνεχίσει το σχολείο αντιμετωπίζει αλλά ταυτοχρόνως καλείται να ανταπεξέρχεται και στις ανάγκες της καθημερινότητας του. Με αποτέλεσμα την αποτροπή μιας δεύτερης σχολικής διαρροής.

Στην έκτη αφήγηση, γίνεται φανερό πως το κλίμα συνεργασίας και ο χαρακτήρας του σχολείου που διαμορφώνεται τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των εκπαιδευομένων βοηθάει ως προς την ένταξη των μαθητών. Οι οποίοι με τη σειρά τους, αρχίζουν να εντάσσονται στο σχολείο παραθέτοντας στα αρχικά στάδια τις επιδιώξεις τους αλλά και τις ανάγκες τους. Ενώ παράλληλα η συνδιαλλαγή τόσο με τους εκπαιδευτικούς όσο και με τους άλλους εκπαιδευομένους συνεισφέρει στην διαδικασία της κοινωνικοποίησης και του γεγονότος πως τα άτομα μπορούν να επηρεάσουν αλλά και να επηρεαστούν από τον περίγυρό τους. Το σχολείο γίνεται επομένως μια κοιτίδα που παρέχει γνώσεις αλλά όχι αποστειρωμένες, συνδεδεμένες πάντοτε με τις ανάγκες και τις επιδιώξεις των εκπαιδευομένων.

Τέλος σύμφωνα με το τελευταίο απόσπασμα από την συνέντευξη της τελευταίας αφηγήτριας, γίνεται φανερό, πως η επιστροφή στα θρανία γίνεται οικειοθελώς και πως η πράξη αυτή φορτίζεται και νοηματοδοτείται θετικά. Επομένως αυτό μεταφέρεται και στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι ενήλικές είναι πλέον ολοκληρωμένες προσωπικότητες και επομένως η επιστροφή γίνεται συνειδητά και αποτελεί μια πράξη που ίσως να συνδέεται και με την έννοια του κύρους που αποκτούν μέσα από την προσπάθεια τους για ολοκλήρωση των σπουδών τους στο

σχολείο. Διαμορφώνεται μια άλλη στάση απέναντι στον ίδιο τους τον εαυτό αφενός και αφετέρου απέναντι στους σημαντικούς άλλους που τους περιβάλλουν.

B) Η σύνδεση του προγράμματος σπουδών με τις ανάγκες των εκπαιδευομένων και την αγορά της εργασίας.

A

Σ: Η διαμόρφωση του προγράμματος μαθημάτων ανταποκρίνεται στις ουσιαστικές ανάγκες των μαθητών;

A: Ναι θεωρώ πως ναι, γιατί αντικατοπτρίζονται οι βασικές δεξιότητες που βάζει σε πρώτο πλάνο οι ευρωπαϊκή ένωση για την εκπαίδευση των ενηλίκων. Μιλάμε για άτομα με βασικές ελλείψεις σε γνωστικό επίπεδο και δεξιότητες. Υπάρχουν άτομα που δεν μπορούν να διαβάσουν στα ελληνικά. Ταυτόχρονα έχουμε και μετανάστες που εξίσου εντάσσονται για να μάθουν τη γλώσσα την ελληνική. Λόγω ακόμα και ντόπιοι που ήρθαν και δεν ήξεραν να διαβάζουν. Στα μαθηματικά εξίσου βρίσκουμε βασικές ελλείψεις. Βοήθησε επομένως στο να γίνεσαι ας πούμε πιο ανοιχτός σε μια ξένη χώρα, να γνωρίσεις ανθρώπους διαφορετικούς από άλλο πολιτισμό με άλλη γλώσσα και θρησκεία. Κάνουμε βασικά κομμάτια επικοινωνίας. Αν για παράδειγμα δει κάποιος στο δρόμο μια πινακίδα κάτι, να δώσει κάποιες οδηγίες κάτι. Ο κοινωνικός Γραμματισμός εννοείτε είναι πολύ βασικός! Γιατί σε προετοιμάζει και σαν πολίτη σε σε ενεργοποιεί και μπορείς να συζητάς θέματα καθημερινότητας. Τέχνη.. η αισθητική αγωγή επίσης σημαντική είναι ναι μεν μια φορά τη εβδομάδα αλλά πολύ πολύ σημαντικό θεωρώ κομμάτι. Σου ανοίγει μια άλλη οπτική που όντως είναι πολύ σημαντική και είναι από τα πολύ αγαπημένα μαθήματα των μαθητών μας. Πολλοί δεν μπορούν να βρουν καθηγητή το κάνουν ως δεύτερη επιλογή κάποιος από τους ήδη υπάρχοντες καθηγητές. Εεε τι άλλο.. περιβαλλοντικός Γραμματισμός εννοείτε γιατί ευαισθητοποιεί περιβαλλοντικά το άτομο όλα αυτά είναι βασικές δεξιότητες επικοινωνίας, να μπορώ να κάνω πράγματα στη καθημερινότητα και να προετοιμαστώ ως πολίτης. Όποτε ως πρόγραμμα σπουδών θεωρώ πως είναι αυτό που πρέπει να είναι.

Σ: Θεωρείτε πως υπάρχει σύνδεση του προγράμματος με την σύγχρονη αγορά εργασίας;

A: Ναι γιατί ακόμα και αυτά που κάνουμε ειδικά στο δικό μου μάθημα ας πούμε εε..... κάνουμε πράγματα που αυτοί θα χρειαστούν πιθανότατα μελλοντικούς προς την εργασία τους. Εε.... έχουμε επίσης και τον επαγγελματικό προσανατολισμό που

προετοιμάζει σε αυτό το κομμάτι ως προς το βιογραφικό τους, εμ τους δείχνουμε τρόπους να μπαίνουν πιο ενεργά στην αγορά εργασίας να ψάξουν περισσότερο τι τους ταιριάζει. Εεε.. κάνουμε ατομικές συνεντεύξεις δηλαδή ειδικά στο μάθημα του επαγγελματικού προσανατολισμού που δεν είναι μάθημα γιατί το κάνει σύμβουλος αυτό το μάθημα αυτό κοινωνιολόγος το κάνει εεε.. τους μαθαίνει αυτά ακριβώς τα πράγματα εεε και το πρόγραμμα σπουδών είναι έτσι διαμορφωμένο για να βρει κανείς τι του ταιριάζει σε ότι αφορά το εργασιακό τους κομμάτι. Γιατί όπως ξαναείπαμε αυτοί βάζουν τα όρια στο τι χρειάζονται και στο τι θέλουν να μάθουν. Γιατί αυτό που θέλουν να μάθουν είναι αυτό που θέλουν να μάθουν και στη δουλεία τους.

B

B: Στην ουσία οι μαθητές φτιάχνουν το πρόγραμμα σπουδών και όποια ανάγκη έχουνε, έχουν το δικαίωμα να το ζητήσουν, το θέμα είναι να μπου στο τρυπάκι να το κάνουν. Να μην είναι φοβισμένοι πολλά πράγματα μπορούν να κάνουν.

Σ: Θεωρείτε πως υπάρχει σύνδεση του προγράμματος με την σύγχρονη αγορά εργασίας;

B: Στο ΣΔΕ , επειδή είναι γυμνάσιο, ναι μεν παρέχονται κάποια γενικά εφόδια και σίγουρα μπορείς να βοηθήσεις κάποιον που θέλει να μάθει όμως οι γνώσεις είναι πιο γενικές. Όμως αν κάποιος θέλει να γίνει μηχανικός αυτοκινήτων πρέπει να πάει παραπέρα απο το ΣΔΕ. Να πάει σε κάποια τεχνική σχολή όποτε δεν έχουμε κάποια άμεση σύνδεση με την αγορά της εργασίας. Αλλά σίγουρα προσφέρονται τα εφόδια για τα παρακάτω. Τώρα σε ότι αφορά καθημερινές δεξιότητες ναι ! ναι! Οποσδήποτε, αυτές τις δεξιότητες πρώτα και απ'όλα. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως ο ένας μαθητής τραβάει τον άλλον για το επόμενο βήμα. Δηλαδή βλέπεις μια παρέα γυναικών που γνωρίζονται εδώ στο σχολείο και μετά συνεχίζουν μαζί και στο επόμενο βήμα αυτό τις βοηθάει τις παρακινεί.

Γ

Σ: Η διαμόρφωση του προγράμματος μαθημάτων ανταποκρίνεται στις ουσιαστικές ανάγκες των μαθητών;

Γ: Ότι θες κάνεις, τούτου το σχολείο έχει μεγάλη ευελιξία! Δεν υπάρχουν βιβλία, εξετάσεις, δεν υπάρχουν μαθήματα. Αλλά κατευθυντήριες γραμμές.Απο εκεί και πέρα ότι θες κάνεις! Ότι τους αρέσει, προχθές μου λένε για τους σεισμούς.. έγιναν κάποια σεισμοί, σεισμοί πήγαμε στα ηφαίστεια. Τραβάω ένα βίντεο.. άλλα τι κάνω δείχνω ένα λεπτό βίντεο και μετά αρχίζουμε τη κουβέντα. Πάνω στο σεισμό. Αυτή είναι η ουσία.

Ανατροφοδότηση! Δηλαδή, υπάρχει και πρόγραμμα στην αλληλομάθηση! Ότι όταν κάποιος ξέρει κάτι το δείχνει στους άλλους!

Σ: Θεωρείτε πως υπάρχει σύνδεση του προγράμματος με την σύγχρονη αγορά εργασίας;

Γ: Ναι έχουμε και σύμβουλο εργασίας, εδώ σε τούτο το σχολείο έχουμε σύμβουλο! Και ψυχολόγο, εμείς τους στέλνουμε εκεί..

Δ

Σ: Η διαμόρφωση του προγράμματος μαθημάτων ανταποκρίνεται στις ουσιαστικές ανάγκες των μαθητών;

Δ: Αυτό είναι το μεγάλο μας πλεονέκτημα, δεν έχουμε πρόγραμμα, όταν πάει ο καθηγητής μέσα στην τάξη δεν έχει κάτι στάνταρ να πει ή ύλη, ότι αυτό πρέπει να διδάξω και τα λοιπά, γιατί η δουλειά του καθηγητή όταν βγάζει προκήρυξη γράφει ρητώς η δουλειά του καθηγητή είναι και δουλειά του ερευνητή. Το πρώτο πράγμα που θα κάνει ο καθηγητής που μπαίνει στην τάξη είναι να διερευνήσει, να δει τί ανάγκες υπάρχουν, γιατί είναι σαφές, είναι προφανές ότι θα υπάρχει πολύ μεγάλη γκάμα αναγκών. Θα υπάρχει ανάγκη από αλφαβήτα και θα υπάρχει και ο φτασμένος αυτός που διαβάζει βιβλία, αυτός που ίσως και να γράφει. Άρα αναγκαστικά το πρώτο πράγμα που κάνεις είναι να δει πού βρίσκεσαι, σε τί επίπεδο βρίσκεται ο καθένας, τι ανάγκες έχει ο ίδιος, πιστεύει ότι έχει ο ίδιος γιατί πολλοί λένε ότι εγώ δεν ξέρω ορθογραφία, εγώ δεν ξέρω μαθηματικά, εγώ δεν ξέρω υπολογιστές, το λένε, το εκφράζουν. Ένα αυτό που εκφράζουν αυτοί σαν ανάγκη, ένα δεύτερο είναι που ξέρεις ότι πηγαίνουν στο επόμενο στάδιο της εκπαίδευσης δηλαδή όταν πας στο λύκειο τί θα ζητηθεί από εκείνους να κάνουν και να τους πείσεις και να διαπραγματευτείς σε ένα πρόγραμμα το οποίο θα τους δείξει ότι θα μάθουμε αυτά, θα το συμφωνήσεις, θα μάθουμε αυτό κι αυτό κι αυτό, και αυτό το πράγμα να πειστεί ότι θα του είναι χρήσιμο. Γιατί βασική αρχή είναι ότι ο ενήλικας όταν θεωρεί αυτό που του διδάσκεις δεν του είναι χρήσιμο, δεν το παρακολουθεί. Πάρε παράδειγμα από μας, αν πας σε ένα σεμινάριο και αυτό που λέει ο από πάνω νομίζεις ότι δεν είναι χρήσιμο σε σένα, απλά το λέει, εσένα δεν σε ακουμπάει. Πρέπει να τον πείσεις ότι αυτό το πράγμα θα είναι χρήσιμο σε εκείνον.

Σ: Θεωρείτε πως υπάρχει σύνδεση του προγράμματος με την σύγχρονη αγορά εργασίας;

Εμείς δεν το λέμε μάθημα, το λέμε γραμματισμός και η ερμηνεία του γραμματισμού είναι αυτό το πράγμα, πώς συνδέεται η επιστήμη με την πραγματική ζωή.

Σ: Ας πούμε το επιχειρηματικό πλαίσιο που είπατε τις προάλλες νομίζω ότι ήταν καινοτομία όχι μόνο στο ΣΔΕ, για παράδειγμα και στα δικά μου χρόνια κάποιος μας το λεγε θα φαινόταν!

Δ: Εσύ είδες το αποτέλεσμα, αυτό προέκυψε από μια διαδικασία διαπραγματεύσεως. Ξέρεις πως προκύψαμε για το επιχειρηματικό σχέδιο; Λέω θα γράψω τα υπουργεία μας, που έχει μια κυβέρνηση, οικονομικών, υγείας, παιδείας, εργασίας, τουρισμού και τα λοιπά, από αυτά που είναι ουσιαστικοί τομείς της ζωής μας, θέλω να ψηφίσουμε και να βρούμε το ποιο σημαντικό, αυτό που θεωρείται πιο σημαντικό και να βρούμε θέματα για αυτά και ψηφίστηκε ότι αυτό που στους απασχολεί περισσότερο σε αυτή την συγκυρία της ζωής είναι η εργασία, άρα λέω, το πρότζεκτ μας, αυτό που θα κάνει τη δουλειά μας, θα την κάνει για τα θέματα εργασίας γιατί γνωρίζοντας έξω, τη ζωή, τί γίνεται με την εργασία, γνωρίζοντας καλύτερα αυτό το κομμάτι είναι πιο εύκολο για μας να βρούμε μια εργασία.

E

Σ: Η διαμόρφωση του προγράμματος μαθημάτων ανταποκρίνεται στις ουσιαστικές ανάγκες των μαθητών;

Ε: Το προσπαθούμε που λες... αν λειτουργούσε από την αρχή σωστά τότε θα ανταποκρινόταν και θα κάναμε και το συμβόλαιο μάθησης με όλους τους εκπαιδευτές και τους εκπαιδευομένους και θα κάναμε σωστά το μάθημα.

Σ: Θεωρείτε πως υπάρχει σύνδεση του προγράμματος με την σύγχρονη αγορά εργασίας;

Ε: Ναι ναι.. στη πληροφορική, στα αγγλικά είναι πολύ σημαντικό κομμάτι. Δηλαδή.. μπορεί να σου δώσει την ευκαιρία να πάρεις το ανάλογο πτυχίο στα παιδιά αυτά. Μπορεί να σε μάθεις να γράφεις μια επιστολή, μπορεί ακόμα και στο δημόσιο τομέα να μη βάζεις έναν άλλο να σου κάνει τη δουλειά γιατί εσύ δεν μπορείς να το κάνεις. Είναι πολύ σημαντικό αυτό... γιατί από εκεί αποκτά δεξιότητες για να τα κάνεις αυτά. Εγώ μπορεί να μην ξέρω τα δικαιώματά μου, όπως να γραφτώ στον ΟΑΕΔ και να έχω το επίδομα τάδε. Εκεί θα μου πουν. Εκεί θα με μάθουν πώς να μαθαίνω να ψάχνω να βρίσκεις τη πληροφορία. Αυτό είναι και σε συνδέει με την αγορά της εργασίας όλο αυτό! Ότι ευκαιρίες υπάρχουν μπορείς να τις αρπάζεις!

ΣΤ

Σ: Η διαμόρφωση του προγράμματος μαθημάτων ανταποκρίνεται στις ουσιαστικές ανάγκες των μαθητών;

ΣΤ: Εμ.. δεν ξέρω να το πω με βεβαιότητα κάποιιοι γραμματισμοι.. δεν μπορεί να είναι τελείως άσχετη η δομή του πρωινού σχολείου με το απογευματινό. Δεν γίνεται κάποιος να πάει στο σχολείο και να μην κάνει γλώσσα ή μαθηματικά. Αυτά ανταποκρίνονται σε κάποιους που έχουν τελειώσει ...κάποιοι το δημοτικό πριν από πολλά χρόνια..κάποιοι δεν ξέρουν να γράφουν καλά η να διαβάζουν καλά. Δεν έχουν επαφή με λογοτεχνικά κείμενα. Τώρα για τη φυσική και την χημεία... εμ.. άστο δεν έκαναν τότε. Ανταποκρίνονται είτε γιατί τα γνωρίζουν είτε γιατί δεν τα ξέρουν. Τώρα σε ότι αφορά τη δομή είναι έτσι που μπορεί να μπορούσαν να προστεθούν και άλλοι!

Σ: Θεωρείτε πως υπάρχει σύνδεση του προγράμματος με την σύγχρονη αγορά εργασίας;

ΣΤ: Ναι η δομή του σχολείου αλλά και η κατάσταση της αγοράς εργασίας και ο τρόπος που έρχονται οι μαθητές μας στο σχολείο προφανώς κα φέρνει ανάγκες από έξω! Αλλά και οι δράσεις βοηθούν στην όλη κατάσταση, αν φωνάζεις κάποιον να τους μιλήσει .. σε σχέση με τέτοια πράγμα. Παράλληλα και σε βασικές δεξιότητες μέσω των γραμματισμών. Όπως να μάθουν να γράφουν, να διαβάζουν εμ.. να μάθουν αριθμητική, φυσική, χημεία, γεωγραφίας. Να έχουν γνώσεις ας το πούμε πιο επιστημονικές. Να μάθουν να εφαρμόζουν κάποιες γνώσεις τους και να έχουν θετικές στάσεις να μην τους φαίνονται ξένα κάποια πράγμα. Να έχουν συμπεριφορά στη περιβαλλοντική εκπαίδευση πχ ή να έχουν κάποιες ευαισθητοποιήσεις.»

Z

Σ: Η διαμόρφωση του προγράμματος μαθημάτων ανταποκρίνεται στις ουσιαστικές ανάγκες των μαθητών;

Z: Το πρόγραμμα σπουδών θεωρώ πως είναι πολύ καλό και είναι εντάξει! Κάνουμε τα απολύτως βασικά πράγματα και... όχι με τόσο μεγάλη ακρίβεια γιατί προσαρμόζεται κάθε φορά στις ανάγκες των μαθητών.. Αλλά στο τέλος είσαι περήφανος που του δίνεις το χαρτί... αυτό το χαρτί του απολυτήριου γυμνασίου. Σε κάποιους μαθητές! Σε αυτούς που πραγματικά θέλουν να μάθουν. Το πρόγραμμα είναι εντάξει.. αλλά θα ήθελα να είναι πιο αυστηρό.. Να μην έχει τόσο πολύ παιχνίδι.. να μην έχει τόσο πολύ.. εμ... να μην είναι τόσο ελαστικό.

Σ: Αυτό που θα βοηθούσε πιστεύετε;

Z: Στο να μάθουν περισσότερα πράγματα, να μάθουν ακόμα περισσότερα πράγματα δηλαδή... αλλά από την άλλη δεν ξέρω να σου πω ακριβώς... Είδα κάποιους μαθητές ήθελαν να κάνουν μάθημα.. το σχολείο έλεγε όχι εκείνη την ημέρα! Το σχολείο έλεγε... ότι θα κάνουμε κάτι άλλο! Δεν είχε σχέση με μάθημα.. ήταν μια εκδρομή πιο

εκπαιδευτικού χαρακτήρα.. ή μια ταινία! Κάποιοι δεν το ήθελαν.. ήθελαν μάθημα! Όμως εγώ δεν μπορώ να το αποφασίσω αυτό, για αυτό είμαι μπερδεμένη βλέπω πως αυτή τη ποικιλία την θέλουν.. αλλά να είναι και άλλα πράγματα για να τους κεντρίσουν το ενδιαφέρον.

Σ: Θεωρείτε πως υπάρχει σύνδεση του προγράμματος με την σύγχρονη αγορά εργασίας;

Ζ: Δεν ξέρω να σου απαντήσω, γιατί οι γνώσεις μου δεν είναι τόσο μεγάλες για την αγορά εργασίας και το τι ζητάνε ακριβώς. Αυτό που μου έχει προκαλέσει μεγάλη απορία στην Ελλάδα.. είναι πόσο χαμηλό επίπεδο γνώσεων ζητάνε εδώ. Κάνεις αίτηση για να γίνεις αναπληρωτής στο σχολείο και δεν σου ζητάνε τα επιπλέον χαρτιά σου. Αν έχεις διδακτορικό ή μεταπτυχιακό. Θες να μπει σε μια τράπεζα, δεν τους ενδιαφέρεις αν έχεις μεταπτυχιακό.. στα οικονομικά αλλά το πρώτο πτυχίο. Δεν ξέρω να σου πω ακριβώς. Έχω την εντύπωση.. σου μιλάει μια άνεργη τώρα βεβαίως, με έχει σοκάρει αυτή η κατάσταση. Όσο πιο λίγα έχεις, τόσο πιθανότητα να προσληφθείς αλλά πάντοτε με τον ανάλογο μισθό! Που είναι εντάξει! Με κάνει έξω φρενών. Εκείνοι, τους βλέπω αδύναμους μόνο με αυτά τα χαρτιά! Τους βλέπω πωλητής ή.. Δεν μπορώ να σου πω ακριβώς..

Σύμφωνα με την πρώτη αφηγήτρια, το πρόγραμμα σπουδών είναι καλώς διαμορφωμένο και συνδέεται στενά με τις ανάγκες των μαθητών που προέρχονται από την ίδια την κοινωνία. Η οποία στηριζόμενη στις επιταγές της ευρωπαϊκής ένωσης για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των ευρωπαίων πολιτών οι οποίοι θα έχουν ξεφύγει από το καθεστώς του αναλφαβητισμού και μπορούν να γίνουν ανταγωνιστικοί με βάση τις νέες δεξιότητες που αποκτούν μέσα από τις γνώσεις. Για αυτό τον λόγο το πρόγραμμα σπουδών είναι διαμορφωμένο περιέχοντας ποικίλα αντικείμενα που μπορεί κανείς να ασχοληθεί, όπως τα αντικείμενα των μαθηματικών αλλά και τις γλώσσα που παρέχουν βασικές γνώσεις, ταυτόχρονα η φυσική και το περιβάλλον, η κοινωνιολογία, η ενασχόληση με τις τέχνες και άλλα. Διαμορφώνοντας και διαπλάθοντας ιδέες και αντιλήψεις στους εκπαιδευόμενους. Είναι σημαντικό να τονιστεί πως σύμφωνα με τις αφήγηση αυτή αλλά και των υπόλοιπων που χορήγησαν τις συνεντεύξεις γίνεται φανερό, πως η ανοιχτότητα του σχολείου ωθεί στο να υπάρχουν πολλά επίπεδα γνώσεων από τα όρια του αναλφαβητισμού ως και κάποιον που γνωρίζει αρκετά καλά τα αντικείμενα σπουδών. Για αυτό το λόγο το μάθημα γίνεται με έναν τρόπο πολύ επίπεδο και σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η συνδιδασκαλία που αναπτύσσεται

ανάμεσα στους μαθητές. Τέλος, σύμφωνα με την πρώτη αφήγηση, το σχολείο συνδέεται με την αγορά εργασίας σε αρκετά μεγάλο βαθμό όπως φανερώνεται και μέσα από τις ατομικές συνεντεύξεις που καλούνται οι εκπαιδευτικοί να πάρουν από τους μαθητές όταν φτάνουν για πρώτη φορά στη πόρτα του σχολείου. Έτσι γίνεται φανερό πως το γεγονός, ότι έφτασαν στην πόρτα του σχολείου συνδέεται στενά με το ότι η ίδια η αγορά εργασίας και οι εργοδότες προέτρεψαν τα άτομα να ενταχθούν στο σχολείο και να αναβαθμίσουν τις δεξιότητές τους.

Παράλληλα σύμφωνα με την δεύτερη αφήγηση, οι ανάγκες των εκπαιδευομένων είναι εκείνες που διαμορφώνουν το πρόγραμμα των σπουδών για αυτό ανταποκρίνονται και σε αυτές. Για την εκπαιδευτικό το σχολείο αποτελεί το πρώτο βήμα ώστε να ξεκινήσει κανείς, για να επιτύχει τις φιλοδοξίες του για γνώση αλλά και για μία καλύτερη εργασιακή θέση. Οι δεξιότητες που λαμβάνουν οι μαθητές είναι σαν μια προετοιμασία για να μπορέσουν οι μαθητές να αποβάλουν την παλαιά αντίληψη για τον σχολικό χώρο και στην συνέχεια με μια νέα δυναμική να συνεχίσουν και στα επόμενα βήματα για όσους επιθυμούν. Η αγορά εργασίας και οι σύγχρονες απαιτήσεις της είναι εκείνες που επηρεάζουν τις επιδιώξεις αλλά και τους στόχους των εκπαιδευομένων επομένως, η σύνδεση είναι αναγκαία για την εκπαιδευτικό.

Ταυτόχρονα στην τρίτη αφήγηση, επανεμφανίζεται το ζήτημα της ευελιξίας του προγράμματος σπουδών που συνδέεται στενά με τις επιδιώξεις και τις ανάγκες των εκπαιδευομένων που το πλάθουν από την αρχή της σχολικής χρονιάς. Ενώ, η σύνδεση του με την αγορά εργασίας είναι σημαντική και επιτυγχάνεται στηριζόμενη στη καθοδήγηση με τον σύμβουλο που υπάρχει για τον επαγγελματικό προσανατολισμό των εκπαιδευομένων για τα επόμενα βήματα που μπορούν να ακολουθήσουν.

Ο τέταρτος αφηγητής, εστιάζει περισσότερο στον ρόλο του εκπαιδευτή που συνδιαμορφώνει μαζί με τους εκπαιδευομένους το πρόγραμμα σπουδών. Αλλά περισσότερο ο εκπαιδευτής είναι υπεύθυνος για την εύρεση αυτών των αναγκών για αυτό το λόγο λαμβάνει και τον ρόλο του ερευνητή. Παράλληλα, το γεγονός της ευελιξίας του προγράμματος σπουδών που διαμορφώνεται από τους μαθητές κάνει το πρόγραμμα των μαθημάτων που ελκυστικό για αυτούς. Είναι επομένως, ένας τρόπος να προσελκύσει κανείς τον ενήλικα εκπαιδευόμενο και να του τραβήξει το ενδιαφέρον του. Ενώ οι ανάγκες της αγοράς εργασίας φανερώνονται καθώς είναι ο στόχος των μαθημάτων είναι τέτοιος να συνδέσουν την καθημερινότητα με τα μαθήματα. Ενώ η σύνδεση των γραμματισμών με την καθημερινότητα επιβεβαιώνεται και από το παράδειγμα του project που ανέλαβαν οι μαθητές αυτής της σχολικής χρονιάς που

σχετίζεται με την δημιουργία ενός πλάνου επιχειρηματικότητας ώστε να περιγράψουν και δημιουργήσουν μια δική τους επιχείρηση ακολουθώντας συγκεκριμένα βήματα που θα συζητούνταν καθ'ολην την πορεία του project.

Παράλληλα, η πέμπτη αφηγήτρια αναφέρεται περισσότερο στο γεγονός πως το πρόγραμμα σπουδών ανταποκρίνεται στις ανάγκες των μαθητών που το διαμορφώνουν όμως οι συνθήκες του σχολείου και ο τρόπος που λειτουργεί είναι αποθαρρυντικές για τους μαθητές που λόγω της υποστελέχωσης των σχολείων δεν μπορούν να δημιουργήσουν σχέσεις καθώς και να εκφραστούν πλήρως καθ'όλην τη διάρκεια της χρονιάς με τους εκπαιδευτικούς τους. Ενώ σε ότι αφορά την αγορά εργασίας, οι γραμματισμοί θεωρεί πως προσφέρουν τα κατάλληλα εφόδια με στόχο να μπορέσει κάποιος ως έναν βαθμό να αναβαθμίσει τις δεξιότητες του και να τις εφαρμόσει στην εργασία του.

Η έκτη αφήγηση, μας προσδίδει στοιχεία που σχετίζονται με το πρόγραμμα των σπουδών και του γεγονότος ότι, πρέπει να υπάρχει μια σύνδεση με το πρόγραμμα του τυπικού σχολείου. Ενώ οι γνώσεις που έχουν οι μαθητές επηρεάζουν ιδιαίτερα τη διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών. Παράλληλα σε ότι αφορά την αγορά εργασίας οι γραμματισμοί συνδέονται στενά με αυτή και δεν προσφέρουν μονάχα την κάλυψη κάποιων δυνατοτήτων αλλά την αλλαγή των στάσεων και των απόψεων απέναντι στην κοινωνία και στον τρόπο που λειτουργεί. Προσφέροντας κάποιες επιστημονικές γνώσεις που βοηθούν στην νέα οπτική απέναντι σε γεγονότα και καταστάσεις ως έναν βαθμό, επηρεάζοντας τις στάσεις των ατόμων απέναντι σε καθημερινά ζητήματα.

Τέλοςστην έβδομη αφήγηση, η αφηγήτρια τονίζει πως το πρόγραμμα σπουδών είναι αρκετά καλό και ο τρόπος που διαμορφώνεται το κάνει να είναι ελκυστικό απέναντι στους μαθητές. Όμως θα έπρεπε να διακατέχεται από μια μεγαλύτερη αυστηρότητα που θα έκανε τον θεσμό αλλά και τους ίδιους τους μαθητές να λειτουργούν καλύτερα και με περισσότερη συνέπεια. Ενώ σε ότι αφορά τη σύνδεση με την αγορά εργασίας τονίζει πως υπάρχει η σύνδεση αυτή και ότι το απολυτήριο του γυμνασίου δεν μπορεί να αποτελεί ένα ισχυρό χαρτί ώστε να αποκτήσει κάποιος μια εργασία αν δεν ακολουθείται από περαιτέρω σπουδές και επιμορφώσεις.

Γ) Οι αδυναμίες που εμφανίζει το σχολείο και επηρεάζουν στην λειτουργία του σύμφωνα με τους εκπαιδευτικούς

A

A: Λοιπόν οι αδυναμίες είναι σε επίπεδο προσλήψεις εκπαιδευτικών, σύμφωνα με νόμο του 2013 προηγούνται εκπαιδευτικοί που είναι μόνιμοι, ασχέτως αν είναι κάποιος που έχει προηγούμενη εμπειρία, επιμόρφωση ή ότι δηποτε άλλο στην εκπαίδευση των ενηλίκων. Έπειτα ακολουθεί η κατηγορία των εκπαιδευτών ενηλίκων που εκεί πρέπει να υπάρχουν μεταπτυχιακά και επιμορφώσεις, ξένες γλώσσες, υπολογιστές, να έχουν εμπειρία για να προσληφθούν. Να έχουν, να έχουν, να έχουν...! Έτσι, γίνεται φανερό πως έχουμε δύο κατηγορίες οι μόνιμοι που αποσπώνται χωρίς κανένα ιδιαίτερο προσόν και οι ωρομίσθιοι που έχουν να κάνουν ένα οχτάωρο και χρειάζονται να έχουν αρκετά προσόντα. Για αυτό θεωρώ πως αυτό είναι πρόβλημα γιατί δεν.. δεν μπορούν οι απόψεις να συγκεραστούν αυτών των δύο. Δηλαδή ο καθένας έχει ένα διαφορετικό υπόβαθρο. Δηλαδή οι ωρομίσθιοι προσλαμβάνονται πολύ αργά. Για παράδειγμα για να καταλάβετε φέτος δεν έχει βγει ακόμα η προκήρυξη και το σχολείο λειτουργεί με μια μόνιμη αποσπασμένη στα αγγλικά όπως σας είπα και τον Διευθυντή και τον υποδιευθυντή. Οποτε μιλάμε για υποστελέχωση και για εκπαιδευτικούς δυο ταχυτήτων. Δηλαδή, οι μεν με πολλά προσόντα και οι άλλοι δεν επαρκούν. Οποτε παίζει ρόλο, στην συνεργασία και γενικότερα..

B

B: Τουλάχιστον... για το σχολείο εδώ, αλλά και για τα υπόλοιπα τα ΣΔΕ στην Ελλάδα όπως συζητάμε αλλά κυρίως εδώ έχουμε έλλειψη προσωπικού. Εδώ αργούν πάρα πολύ να έρθουν εκπαιδευτικοί. Μια πρόταση που μπορεί να γίνει είναι .. κάποια δεν ξέρω κάποια ποιο άμεση επίλυση, κάποια εγκύκλιος που επιτρέπει σε ωρομίσθιους που περιμένουν, δηλαδή οι περσινοί συνάδελφοι περιμένουν και ρωτούν πότε; Πότε; πότε; Υπάρχει προσωπικό διαθέσιμο και μεγάλη ανάγκη εδώ, πρέπει κάπως αυτά τα δύο να συνδυαστούν. Κατά τα άλλα νομίζω ότι τα ΣΔΕ, επειδή λειτουργούν και αυτόνομα ως ένα βαθμό δεν υπάγονται εδώ αλλά συνεργάζονται με τη Δευτεροβάθμια στην Αθήνα, υπάρχει μεγαλύτερη ευελιξία στο να διορθώνονται τυχόν προβλήματα που μπορεί να υπάρχουν. Τώρα, αλλά πράγματα σε ότι αφορά τη μετακίνησης και το λεωφορείο που μεταφέρει τους μαθητές από χωρία που δεν υπήρχε παλαιότερα, σε τέτοια θέματα ήμαστε εντάξει.

Γ

Γ: Ναι, αυτό το πρώτο πράγμα που πρέπει να γίνει είναι να στείλουν καθηγητές! Πως θα γίνει!

Σ: Ναι το έμαθα αυτό με μεγάλη μου λύπη..

Γ: Δυστυχώς, μέχρι να συντονιστεί, μέχρι να το ένα.. μέχρι να το άλλο.. Δεν έρχονται οι καθηγητές με αποτέλεσμα να είμαστε εδώ τρεις καθηγητές, να καλύπτουμε τούτο το σχολείο, τη Δεύτερα και Τρίτη κάνω μάθημα συνέχεια στη πρώτη τάξη 5 και μίση με 9, μετά Τετάρτη πάμε εμείς σε ένα χωρίο και καλύπτουμε και εκεί τις ανάγκες στο παράρτημά μας. Έπειτα Πέμπτη Παρασκευή εδώ το ίδιο.

Δ

Οι αδυναμίες μας είναι διοικητικές, δηλαδή αυτή τη στιγμή στο σχολείο θα πρεπε να είναι 20 συνάδελφοι και είμαστε 3.

Σ:Και δεν είστε μόνο εδώ, είστε και στην Καλλονή απ ότι μου είπαν.

Δ: Ναι ναι ναι και είναι σε όλη την Ελλάδα αυτή η κατάσταση. Υποστελεχομένα σχολεία και είναι και κάθε χρόνο. Πέρσι οι συνάδελφοι σε πλήρη ανάπτυξη ήμασταν τον Μάρτιο, τώρα το σχολείο υπολειτουργεί.

Σ:Αυτό βοηθάει που είστε μόνο για δύο μήνες; Απρίλιος, Μάιος και μετά Ιούνιος.

Δ: Τί να κάνουμε; Ό,τι μας πει το υπουργείο. Δυστυχώς τα λέμε, τα ξαναλέμε, τα γράφουμε, απειλούμε, κάνουμε, δείχνουμε, δυστυχώς λόγω κρίσης το υπουργείο δίνει προτεραιότητα στα γυμνάσια και στα λύκεια, εκεί να πάνε πρώτα οι συνάδελφοι, εκεί να καλύψουμε τα κενά, εκεί που ακούγεται, γιατί εδώ αν δεν έχεις καθηγητές δεν θα ακουστεί πάρα πολύ. Θα σου πει δεν πειράζει, παρόλο που πειράζει. Εε και δυστυχώς αυτή είναι μια αδυναμία μας, εε ο σχεδιασμός του σχολείου είναι νομίζω πάρα πολύ καλός, ότι δεν υπάρχει ύλη, ότι υπάρχει διαπραγματεύση, ότι υπάρχει αυτή η ελευθερία, να κάνουμε αντικείμενα που τους ενδιαφέρουν, δηλαδή εγώ έχω δικαίωμα άμα έρθουν πέντε μαθητές και μου πουν «Ενδιαφερόμαστε για φωτογραφία» να κάνω εργαστήριο φωτογραφίας.»

Ε

Ε:Σαφώς, καταρχήν πρέπει να σε αυτό το σχολείο να δουλεύουν μόνιμοι εκπαιδευτικοί που να έχουν εκπαιδευτεί πάνω σε αυτό το αντικείμενο της εκπαίδευσης ενηλίκων. Όταν εννοώ μόνιμοι, εννοώ ο εκπαιδευόμενος να ξέρει πως θα με βρει εκεί του χρόνου γιατί δημιουργούνται σχέσεις, τον έχω από τον πρώτο μέχρι τον τελευταίο κύκλο σπουδών. Ο εκπαιδευόμενος την θέλει αυτή τη σχέση.. δεν θέλει να γνωρίζει κάθε φορά και άλλον. Θέλει να νιώθει ασφάλεια. Μπαίνει μέσα και μου λέει εγώ θέλω εσένα να έχω. Καταλαβαίνεις, ότι πρέπει να βάλεις διπλή και τριπλή προσπάθεια για να τους κερδίσεις από την αρχή. Οποτε... πρέπει να υπάρχει σταθερότητα και μια σωστή εκπαίδευση! Αυτά είναι απαραίτητα! Όπως και να το δεις ο εκπαιδευτής και ο

εκπαιδευόμενος δημιουργούν σχέσεις και ... άμα ξέρει πως θα σε έχει και ότι θα έχει αυτόν τον μαθηματικό, αυτόν τον φιλόλογο.. μπορεί να τον βοηθήσει να έχει μια άνεση και δένεται καλύτερα και μπορεί να καταφέρει πολλά πράγματα και να νιώθει ήσυχος. Να έχει μια σταθερότητα.. μετά του λες να δεν ξέρω άμα θα με έχεις του χρόνου. Το βλέπει αλλιώς. Απογοητεύεται! Γιατί έρχομαι να μεν αλλά δεν παίρνω αυτό που θα ήθελα να είχα! Θα ήθελα να έχω μια μεγαλύτερη εκτίμηση Τώρα άμα μου λες για τα δικά μας τα εργασιακά αστό.... Το να πληρώνεσαι στην ώρα σου είναι άστα...

ΣΤ

ΣΤ:Ναι ! το πρώτο από όλα είναι το θέμα με τους ωρομισθίους. Τώρα το σχολείο λειτουργεί..υπολειτουργεί με ελάχιστος καθηγητές και λίγα μαθήματα. Είναι νομικά πράγματα που δεν είναι στο χέρι το δικό μας να αλλάζουν είναι στο χέρι άλλων. Θεσμικά πράγματα. Επίσης, αυτή η αβεβαιότητα για το αν θα είμαι ή δεν θα είμαι δημιουργεί αβεβαιότητα στους μαθητές μας.. θα είσαι δεν θα είσαι; Όχι μόνο γιατί μπορεί να με συμπαθούν αλλά γιατί μπορεί και αυτοί να θέλουν να προχωρήσουν. Δεν γίνεται να μην έχουν κάνει γλώσσα και μαθηματικά ... ο θεσμός των καθηγητών να βελτιωθούν.

Ζ

.....Τι να σου πω, ότι τα σχολεία θα πρέπει να δουλεύουν όλα με δασκάλους; Το αυτονόητο; Σε μια δημοκρατική χώρα; Αφού δεν έχουμε το αυτονόητο τι να λέμε και τι να σου λέω ! Απαράδεκτο! Το λιγότερο! Δεν φταίει το σχολείο, φταίνε άλλοι που κουνούν τα νήματα.

Σε αυτήν τη θεματική ενότητα αναφερόμαστε τις αδυναμίες του σχολείου που πολλοί εκπαιδευτικοί αναφέρονται αναλύοντας τις απόψεις τους οι οποίες προέρχονται από την τριβή τους με τους μαθητές άλλα και με την διοίκηση του σχολείου. Ξεκινώντας με την άποψη της πρώτης εκπαιδευτικού(Α), αναφέρεται σε διοικητικές δυσκολίες που το σχολείο αντιμετωπίζει και συνδέονται με τις προσλήψεις εκπαιδευτικών και την υποστελεχωμένη κατάσταση που τώρα διανύουν τα ΣΔΕ. Πιο συγκεκριμένα επικεντρώνεται στις δύο ομάδες των εκπαιδευτικών που αναφέρονται οι προκηρύξεις και επικεντρώνεται κυρίως στα προσόντα που πρέπει να έχουν. Δηλαδή από την μια πλευρά υπάρχουν εκπαιδευτικοί που είναι μόνιμοι σε άλλα σχολεία και προηγούνται στις προκηρύξεις άσχετα από την εμπειρία στο χώρο της εκπαίδευσης ενηλίκων και από την άλλη υπάρχουν εκπαιδευτικοί που εντάσσονται στην ομάδα των εκπαιδευτών ενηλίκων και κατέχουν τόσο τίτλους σπουδών όσο και προσόντα όπως εκπαιδεύσεις, σεμινάρια, προεμπειρικά στο χώρο της εκπαίδευσης των ενηλίκων. Αυτό

σύμφωνα με την αφηγήτρια δημιουργεί πόλωση και επηρεάζει ως έναν βαθμό την διεξαγωγή του μαθήματος.

Για εκείνην, βασικό συστατικό για την λύση αυτών των προβλημάτων είναι η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών. Ενώ σε ότι αφορά την υποστελέχωση του σχολείου θα ήταν καλό να γίνουν σύντομα προσλήψεις εκπαιδευτικών για την κάλυψη των θέσεων που θα βοηθήσει στην εύρυθμη λειτουργία των σχολείων αλλά και την πιο ενεργή και σταθερή ένταξη των μαθητών στην σχολική τάξη στηριζόμενη στα θεμέλια της ασφάλειας που προκύπτει από την σχέση των μαθητών και των εκπαιδευτικών κατά της μαθησιακή διαδικασία.

Για τους αφηγητές Β, Γ, ΣΤ&Ζ, όπως και για την υπόλοιπη σημαντική μερίδα των εκπαιδευτικών που χορήγησαν συνεντεύξεις για τους σκοπούς της έρευνας η υποστελέχωση των σχολείων και συνεπώς η έλλειψη προσωπικού είναι σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό την εκπαιδευτική διαδικασία που χαρακτηρίζεται από αυξημένες ανάγκες. Καθώς όπως αναφέρθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, ο ανοιχτός χαρακτήρας του σχολείου και η ευελιξία του αλλά και ο τρόπος που διεξάγετε το μάθημα θα χαρακτηριζόταν ως μάθημα πολλών ταχυτήτων. Το οποίο χρειάζεται εκπαιδευτικούς με εμπειρία και γνώσεις των αντικειμένων εργασίας τους και δυνατότητα διαχείρισης της πολυπλοκότητας της τάξης. Ενώ τονίζει, πως ένα σημαντικό εργαλείο που βοηθάει την ως τώρα κατάσταση είναι ο χαρακτήρας του σχολείου που στηρίζεται στην αυτονομία και την ευελιξία του. Επομένως ζήτημα που επηρεάζουν άμεσα τους μαθητές όπως η μετακίνηση παραδείγματος χάρη επιλύονται σχεδόν αμέσως με τη συνεισφορά των εκπαιδευτικών.

Ο τέταρτος αφηγητής, τονίζει εξίσου το θέμα της υποστελέχωσης των σχολείων και υπογραμμίζει πως κατανοεί την ανάγκη κάλυψης των θέσεων στα ημερήσια Γυμνάσια και Λύκεια αλλά τα σχολεία των ΣΔΕ δεν θα πρέπει να υποβαθμίζονται και βρίσκονται σε δεύτερη μοίρα. Υπάρχουν ανάγκες διοικητικές που παρά τις πιέσεις που άσκησε το σχολείο ως προς το κέντρο διοίκησης δεν εισακούστηκαν και περιμένουν πλέον τις πιθανές προσλήψεις εκπαιδευτικών μέσα στο επόμενο διάστημα λειτουργίας. Αυτή η κατάσταση προσθέτει στο σχολείο το αρνητικό χαρακτηριστικό του μη συντονισμού, που έχει αντίκτυπο τόσο στη διεξαγωγή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και των γραμματισμών από τους παρόντες εκπαιδευτικούς. Οι οποίοι καλούνται να στελεχώνουν επιπλέον θέσεις εκπαιδευτικών ώστε να συμπληρώνουν τα «κενά» που δημιουργούνται. Όμως κλείνει λέγοντας, πως το σύστημα του σχολείου και ο σχεδιασμός είναι αρκετά καλός και επιφέρει αποτελέσματα στους μαθητευόμενους.

Όμως η στελέχωση του είναι αναγκαία ώστε να μπορέσει να φέρει εις πέρας τον σκοπό του.

Η Ε αφηγήτρια, επικεντρώνει το ενδιαφέρον της στις σχέσεις που δημιουργούνται μεταξύ των εκπαιδευομένων και των εκπαιδευτών κατά την διάρκεια των μαθημάτων. Τονίζοντας πως αυτή προσφέρει ασφάλεια στο εκπαιδευόμενο και σιγουριά ώστε να θέσει στόχους και να τους επιτύχει. Άλλωστε, οι σχέσεις μεταξύ αυτών των δύο ομάδων είναι το επόμενο μια μαθησιακής διαδικασίας. Έτσι, η τωρινή κατάσταση των σχολείων που χαρακτηρίζεται από ελάχιστους εκπαιδευτικούς που δεν είναι μόνιμοι και προσπαθούν να καλύψουν κενά και δυστοκίες των διοικητικών ρυθμίσεων θα επηρεάσει τους μαθητές και την σχέση που κτίζουν με τον εκπαιδευτικό όταν γίνει μια πιθανή πρόσληψη. Ταυτόχρονα, θίγει ζητήματα που αφορούν την πληρωμή των εκπαιδευτικών που χαρακτηρίζεται από μεγάλη καθυστέρηση και δημιουργεί άλλα προσωπικά προβλήματα στους εκπαιδευτικούς.

Δ) Προτάσεις βελτίωσης του ΣΔΕ από τους εκπαιδευτικούς

ΣΤ

Ένα πείραμα για πράγματα που μπορούσε κανείς να εφαρμόσει στη γενική εκπαίδευση. Τα project, τα εργαστήρια όλα αυτά. Δηλαδή ένα καινούριο πράγμα στην εκπαίδευση που είχε αποτέλεσμα. Θα μπορούσαν τα ΣΔΕ, να ανοίγουν δρόμους για τα προγράμματα που κανείς μπορεί να εφαρμόσει στην γενική εκπαίδευση. Παράλληλα τώρα που το συζητάμε, διάβαζα τις προάλλες ότι σταματούν οι αξιολογήσεις με βαθμούς και θα γίνεται όπως και στο ΣΔΕ με περιγραφική αξιολόγηση... Για τις νέες πρωτοβουλίες κάποια βιωματικά εργαστήρια ή κάποιος διαχωρισμός σε σχέση με το αντικείμενο σε κάποιους γραμματισμούς... ίσως να βοηθούσαν. Δραστηριότητες και εξωσχολικές.

Ζ

Το πρόγραμμα είναι εντάξει.. αλλά θα ήθελα να είναι πιο αυστηρό.. Να μην έχει τόσο πολύ παιχνίδι.. να μην έχει τόσο πολύ.. εμ... να μην είναι τόσο ελαστικό.

Σ: Αυτό που θα βοηθούσε πιστεύετε;

Ζ: Στο να μάθουν περισσότερα πράγματα, να μάθουν ακόμα περισσότερα πράγματα δηλαδή... αλλά από την άλλη δεν ξέρω να σου πω ακριβώς... Είδα κάποιους μαθητές ήθελαν να κάνουν μάθημα.. το σχολείο έλεγε όχι εκείνη την ημέρα! Το σχολείο έλεγε... ότι θα κάνουμε κάτι άλλο! Δεν είχε σχέση με μάθημα.. ήταν μια εκδρομή πιο εκπαιδευτικού χαρακτήρα.. ή μια ταινία! Κάποιοι δεν το ήθελαν.. ήθελαν μάθημα! Όμως εγώ δεν μπορώ να το αποφασίσω αυτό, για αυτό είμαι μπερδεμένη βλέπω πως αυτή τη

ποικιλία την θέλουν.. αλλά να είναι και άλλα πράγματα για να τους κεντρίσουν το ενδιαφέρον.

Σύμφωνα με τους περισσότερους εκπαιδευτικούς και όσα αναφέρονται και στην προηγούμενη ενότητα σχετικά με τις αδυναμίες του σχολείου που επικεντρώνονται κυρίως σε θέματα που είναι διοικητικά. Το πρόγραμμα σπουδών είναι αρκετά καλό και χαρακτηρίζεται από μια ελευθερία που από μόνο του είναι στοιχείο για υιοθέτηση πρωτοβουλιών από το εκπαιδευτικό σύστημα των ΣΔΕ. Μερικοί από τους εκπαιδευτικούς στις συνεντεύξεις τους παρουσίασαν συγκεκριμένες προτάσεις σε ότι αφορά πρωτοβουλίες όπως η αφηγήτρια ΣΤ' λέγοντας πως θα μπορούσαν να υιοθετηθούν από το σχολείο βιωματικά εργαστήρια επάνω σε θέματα που αφορούν γραμματισμούς και να προβάλουν με αυτόν τον τρόπο τη βιωματική μάθηση. Παράλληλα, εξωσχολικές δραστηριότητες και η σύνδεση με τη καθημερινότητα θα ήταν ένας ακόμη τρόπος, ώστε να ενωθεί ο χώρος του σχολείου με την ίδια την κοινωνία και τα διάφορα επίπεδα της ζωής συνδυάζοντας ακόμη μια φορά την πρακτική εφαρμογή των γνώσεων με το μάθημα και την θεωρία εκπληρώνοντας τον στόχο του σχολείου να μάθει τους μαθητές πώς να μαθαίνουν. Τέλος, μια σημαντική πρωτοβουλία ίσως να ήταν ο διαχωρισμός των μαθητών σε επίπεδα σε ορισμένους γραμματισμούς ώστε να μειώσει την ανάγκη για μάθημα πολλών ταχυτήτων σε πολλά επίπεδα και επομένως την κάλυψη πολλών αναγκών ταυτόχρονα. Δίνοντας τη δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να εστιάσει περισσότερο και να αφιερώσει περισσότερο χρόνο στις συγκεκριμένες ανάγκες των μαθητών και να βελτιώσει τις δυνατότητες τους.

Παράλληλα η αφηγήτρια Ζ', φαίνεται πως είναι αρκετά μπερδεμένη σε ότι αφορά τις νέες πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στο σχολείο. Έτσι μέσα από την άποψη της που παρατίθεται παραπάνω φανερώνεται πως μπορούσε να εφαρμοστεί περισσότερη αυστηρότητα στα μαθήματα. Όμως θεωρεί πως μπορεί αυτό να περιπλέξει αρκετά τα πράγματα και να μην έχει τόσο θετικά αποτελέσματα στους εκπαιδευομένους. Παρόλα αυτά μας παραθέτει την εμπειρία της και πιστεύει πως ίσως αυτή η αλλαγή με τον περιορισμό της ελευθερίας του σχολείου ως έναν βαθμό, χωρίς αυτό να επηρεάζει σε βάθος τον χαρακτήρα του σχολείου θα ήταν μια αρκετά σημαντική αλλαγή και θα ευνοούσε την διεξαγωγή των μαθημάτων.

E. Σύνοψη

Σε αυτό το κεφάλαιο έγινε αναφορά στον τρόπο με τον οποίο τα ΣΔΕ διαμορφώνουν το πρόγραμμα σπουδών τους και πως αυτό συνδέεται με τη καθημερινή ζωή και τις ανάγκες των μαθητών. Τα ερωτήματα που τέθηκαν μέσα από αυτή την ενότητα ήταν κατά πόσο το σχολείο συνδέεται με την καθημερινή ζωή και την αγορά εργασίας. Ενώ παράλληλα πως οι ανάγκες των εκπαιδευόμενων επηρεάζουν την εκπαιδευτική διαδικασία, ώστε να συνδέεται με την αγορά εργασίας προβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο προτάσεις αυτοβελτίωσης.

Ακόμη, ένα σημαντικό κομμάτι αυτής της ενότητας αναφέρεται πέραν από τις σχέσεις σύνδεσης μεταξύ του σχολείου και της καθημερινής ζωής και το πώς επηρεάζεται αυτή η σχέση, είναι οι αδυναμίες του σχολείου και τα προβλήματα που εμφανίζονται καθώς και ορισμένες προτάσεις βελτίωσης του από τους εκπαιδευτικούς. Δηλαδή, οι αδυναμίες του σχολείου φαίνονται περισσότερο διοικητικές λόγω έλλειψης προσωπικού. Ενώ ταυτόχρονα οι εκπαιδευτικοί προτρέπουν στην οργάνωση ορισμένων βιωματικών εργαστηρίων που μπορούν να προσφέρουν γνώση και μάθηση με έναν διαφορετικό και συνάμα πρακτικό τρόπο. Προβάλλοντας την συνεργασία ως μια βασική αξία και δυναμική μέσα στους κόλπους των ΣΔΕ.

IV. Σύνοψη

Σε αυτό το κεφάλαιο της εργασίας έγινε η προσπάθεια της ανάλυσης του ερευνητικού υλικού που συλλέχθηκε για τους σκοπούς της συγκεκριμένης έρευνας. Μέσα από την επεξεργασία εμφανίστηκαν τρεις βασικές ενότητες στις οποίες έπρεπε να αναλυθεί. Αρχικά, πως περιγράφετε το προφίλ των μαθητών που εντάσσονται στα ΣΔΕ από τους εκπαιδευτικούς. Μέσα στην ενότητα αυτή αναφερθήκαμε στους λόγους που οδηγούν κάποιον μαθητή να ενταχθεί στο ΣΔΕ. Παράλληλα, στο ποιοι λόγοι τον ώθησαν να αφήσει το σχολείο και έπειτα ποία είναι η νοηματοδότηση που προσδίδει στο χώρο του σχολείου μέσα από τη στάση που έχει διαμορφώσει απέναντι σε αυτό.

Εν συνεχεία, στη δεύτερη θεματική ενότητα αναφερθήκαμε στους εκπαιδευτικούς και έγινε προσπάθεια να διορθωθεί και η δική τους ταυτότητα. Μέσα από τους λόγους που τους ώθησαν να επιλέξουν να διδάξουν στο ΣΔΕ. Παράλληλα ποιοι είναι οι ρόλοι οι οποίοι ενσαρκώνουν καθημερινά μέσα στη σχολική τάξη αλλά και ευρύτερα μέσα στο χώρο του σχολείου. Τέλος, ποια είναι η στάση τους απέναντι στο σχολικό χώρο του ΣΔΕ ύστερα από την ένταξη τους και τριβή τους με τον χώρο.

Επιπλέον, η τελευταία ενότητα εστιάζει περισσότερο στο χώρο του σχολείου και τις σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στους δύο πόλους, τους εκπαιδευτικούς και του εκπαιδευομένου. Ακόμη σε αυτή την ενότητα αναφερόμαστε στο πως το σχολείο συνδέεται με την αγορά εργασίας και ποιον αντίκτυπο έχει αυτό στους μαθητές. Ενώ τέλος, αναφέρονται κάποιες αδυναμίες αλλά και προτάσεις αλλαγή και βελτίωσης του ΣΔΕ από τους εκπαιδευτικούς που μπορούν να συμπεριληφθούν ώστε τα σχολεία να βελτιωθούν προς το καλύτερο.

Συμπεράσματα

Μέσα από την παραπάνω ερευνητική εργασία και την ανάλυση του ερευνητικού υλικού μπορούμε να εξάγουμε έναν ορισμένο αριθμό συμπερασμάτων. Κατά την διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας και τη συλλογή του ερευνητικού υλικού διάφορα ερωτήματα με τη μορφή ιδεοθύελλας άρχισαν να εμφανίζονται. Όπως για παράδειγμα τι είναι τα ΣΔΕ; Ποιος απευθύνεται σε αυτά τα σχολεία και για ποιον λόγο; Για ποιους λόγους κάποιος να εγκαταλείψει το σχολείο και γιατί ζητά να επανενταχθεί σε αυτό; Από την άλλη πλευρά σε ότι αφορά τους εκπαιδευτικούς, γιατί επιλέγουν ως χώρο άσκησης του επαγγέλματος τους τα ΣΔΕ, ποιες είναι οι σχέσεις και οι ρόλοι που ενσαρκώνουν καθημερινά οι εκπαιδευτικοί; Τέλος, πως νοηματοδοτούν μαθητές και εκπαιδευτικοί τον χώρο του σχολείου. Έπειτα λοιπόν από την ολοκλήρωση της ερευνητικής εργασίας μπορούμε να απαντήσουμε σε όλα τα παραπάνω αρχικά μας ερωτήματα, που μας ωθούν στα συμπεράσματα της έρευνας που εκπονήθηκε.

Αρχικά ξεκινώντας το ΣΔΕ αποτελεί έναν χώρο εκπαίδευσης ενηλίκων στον οποίον απευθύνονται άτομα που δεν έχουν ολοκληρώσει τη βασική εκπαίδευση και έχουν οδηγηθεί στη σχολική διαρροή σε μικρή ηλικία για ποικίλους λόγους. Το σχολείο αναλαμβάνει την εκπαίδευση επομένως μιας ποικίλης ομάδας ατόμων. Καθώς μπορούμε να εντοπίσουμε γυναίκες αλλά και άνδρες από την ηλικία των 18 εως των 70 ετών που μπορούν ταυτόχρονα να είναι ημεδαποί, αλλοδαποί καθώς και πρόσφυγες υπό το καθεστώς της πράσινης κάρτας ασύλου.

Έπειτα, οι λόγοι που μπορεί να οδήγησαν κάποιον στην απομάκρυνση από το σχολικό χώρο μέσα από τις αφηγήσεις των εκπαιδευτικών αλλά και των μαθητών αλληλοσυμπληρώνονται και μας ωθούν να καταλάβουμε πως μπορούμε να τους χωρίσουμε σε δύο βασικές κατηγορίες τους προσωπικούς και τους κοινωνικούς λόγους. Οι προσωπικοί λόγοι αναφέρονται κυρίως στην ανάγκη εργασίας σε μικρή ηλικία που συνδέεται με την οικονομική ενίσχυση της οικογένειας, τις μαθησιακές δυσκολίες που κάποιος μπορεί να αντιμετώπιζε στο σχολείο και τη δυσκολία της μετακίνησης του από τον τόπο κατοικίας του στο χώρο του σχολείου. Ιδιαίτερα για άτομα που βρίσκονταν σε απομακρυσμένες και αποκεντρωμένες περιοχές. Από την άλλη πλευρά των κοινωνικών λόγων που ώθησαν στην πρόωρη εγκατάλειψη του σχολικού χώρου εμπεριέχονται η στάση του κοινωνικού περίγυρου για το σχολείο αλλά και η θέση που το σχολείο λάμβανε από την ίδια την κοινωνία. Δηλαδή το σχολείο θεωρούνταν ως ένας χώρος που έπρεπε να παρέχει βασικές γνώσεις στους μαθητές και έπειτα από την πάροδο των βασικών τάξεων εκπαίδευσης του δημοτικού, οι μαθητές έπρεπε να αρχίσουν να εντάσσονται πιο ενεργά στους κόλπους της κοινωνίας. Έτσι για τα αγόρια αποτελούσε ο εργασιακός χώρος που θα τους έπλαθε ως άντρες για να αναλάβουν τον ρόλο του πατέρα και για τις κοπέλες ο χώρος του σπιτιού και η ανάληψη της φροντίδας της οικογένειας. Ωστε να εξελιχθεί μια κοπέλα σε τροφό. Εν συνεχεία η στάση της κοινωνίας απέναντι στο σχολείο συμπληρώνει και άλλη μια πτυχή που μπορεί κάποιος να ωθηθεί στην εγκατάλειψη του σχολικού χώρου αλλά πιο συγκεκριμένα για τις γυναίκες. Διότι το σχολείο θεωρούνταν ένας χώρος που χορηγούσε γνώσεις αλλά και έθετε σε λειτουργία την κοινωνικοποιητική διαδικασία με επόμενο την ανάπτυξη σχέσεων ανάμεσα στα άτομα. Οι διαδικασίες αυτές θεωρούνταν ως περιττές και συνάμα εκφυλιστικές για την γυναίκα και τον ρόλο που έπρεπε να αναλάβει αργότερα. Είναι σημαντικό ολοκληρώνοντας αυτή την σύνοψη των λόγων να διευκρινίσουμε πως οι λόγοι είναι γενικοί και μπορούσαν να

εφαρμοστούν τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άντρες χωρίς ο ένας να αποκλείει τον άλλον.

Συνεχίζοντας με την διαδικασία της επανένταξης στον σχολικό χώρο και τους λόγους που οδηγούν προς αυτή την απόφαση, είναι εμφανείς μέσα από την έρευνα δυο βασικές ομάδες οι εσωτερικοί λόγοι και οι εξωτερικοί λόγοι για το άτομο. Δηλαδή οι εσωτερικοί λόγοι συνδέονται με ανάγκη για εργασία τους και επομένως με την απόκτηση του απολυτηρίου που θα τους επιτρέψει να εργαστούν, να λάβουν μέρος σε σεμινάρια, να αποκτήσουν εξειδικευμένες γνώσεις στις νέες τεχνολογίες και άλλα. Ενώ από την άλλη πλευρά οι εσωτερικοί λόγοι είναι η ενσάρκωση κάποιου ονείρου που έχουν οι μαθητές. Όπως το να ενταχθούν στο πανεπιστήμιο, να κυνηγήσουν κάποιο επάγγελμα που ήθελαν να γίνουν μικροί ή ακόμα να επιστρέψουν στα θρανία και να ζήσουν την εμπειρία του σχολείου που σε πολλούς αποκόπηκε βίαια σε μικρή ηλικία. Οι λόγοι πολλές φορές εμπεριέχονται ο ένας μέσα στον άλλον χωρίς να είναι ξεκάθαροι και κάποιες φορές ανακαλύπτονται και κατά την τριβή με τον χώρο του σχολείου και τις ελευθερίες που παρέχει προς αναζήτηση του ίδιου του εαυτού του ατόμου.

Από την άλλη πλευρά και επικεντρώνοντας το ενδιαφέρον στους εκπαιδευτικούς προσπαθώντας να απαντήσει κανείς στο ερώτημα για ποιον λόγο εντάσσονται και οι ίδιοι στα ΣΔΕ εντοπίσαμε μια μεταστροφή. Διότι οι εκπαιδευτικοί θεωρούσαν, αρχικά το σχολείο έναν τρόπο ώστε να καλύψουν τις βιοποριστικές τους ανάγκες μέσα από την εργασία τους. Όμως στη συνέχεια αυτό μεταστρέφεται και γίνεται μια συνειδητή επιλογή που στηρίζεται στη δυναμική της εκπαίδευσης των ενηλίκων που εντοπίζουν μέσα στη σχολική τάξη.

Η έννοια της δυναμικής της σχολικής τάξης εμφανίζεται μέσα από την ενήλική φύση των μαθητών που τους ωθούν σε συγκεκριμένους στόχους και επιδιώξεις από το σχολείο που από την αρχή γίνονται γνωστές. Παράλληλα, ο αναστοχασμός που υπάρχει μέσα στους γραμματισμούς για θέματα που αφορούν την καθημερινότητα και ο γόνιμος διάλογος που δημιουργείται μέσα από τις τοποθετήσεις των μαθητών που παραθέτουν τις απόψεις τους. Ανακαλύπτοντας έτσι τόσο οι μαθητές όσο και οι εκπαιδευτικοί νέες γνώσεις και ενδιαφέροντα. Επίσης, οι σχέσεις που δημιουργούνται μέσα στο σχολείο ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές διαπλέκονται και «αναζωπυρώνουν» την διαδικασία της κοινωνικοποίησης τους. Ενώ η αίσθηση των γνώσεων προσφέρει στους μαθητές πολλές φορές μεγαλύτερη σιγουριά για τους ίδιους και την ονομάζουν ως έναν στόχο που κατάφεραν για τους εαυτούς τους.

Η δυναμική της ομάδας των ενηλίκων μαθητών μέσα στη σχολική τάξη επηρεάζει τόσο τους εκπαιδευτικούς όσο και τους μαθητές σε μεγάλο βαθμό. Καθώς οι εκπαιδευτικοί μέσα από αυτή τη δυναμική ωθούνται στην αλλαγή της στάσης τους απέναντι στο σχολείο που δεν το αντιμετωπίζουν όπως αρχικά ως μια ασυνείδητη επιλογή που οδηγεί μόνο στην κάλυψη προσωπικών αναγκών. Αλλά ως μια συνειδητή επιλογή που στηρίζεται στον χαρακτήρα που λαμβάνει η εκπαιδευτική διαδικασία και στις σχέσεις ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές καθώς και στους ρόλους που λαμβάνει ο εκπαιδευτικός κατά την εκπαιδευτική διαδικασία. Δηλαδή ως ρυθμιστής των εντάσεων, ως διαμεσολαβητής ανάμεσα στην προηγούμενη και τη παρούσα σχολική εμπειρία. Ακόμη, ως ερευνητής των αναγκών της τάξης του γενικά και ειδικότερα του κάθε μαθητή του ώστε να προσαρμόσει το μάθημα όσο γίνεται στις ανάγκες τους. Τέλος μπορεί να λειτουργεί ως υποστηρικτής, τόσο σε προσωπικά προβλήματα των μαθητών του παραπέμποντας αναλόγως στην συμβουλευτική ομάδα που έχει το κάθε σχολείο. Όσο και στην προσπάθεια που οι μαθητές καταβάλουν κατά την σχολική διαδικασία.

Ακόμη, εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι φαίνεται να μεταβάλλουν τη στάση τους για τον σχολικό χώρο των ΣΔΕ. Οι μαθητές επηρεάζονται από την δυναμική του σχολείου και την τάξης και αναπροσαρμόζουν τους αρχικούς τους στόχους. Πολλές φορές όπως φάνηκε από τις συνεντεύξεις η άποψη « Είμαι εδώ για το χαρτί» μετατράπηκε στο «Είμαι εδώ γιατί είναι όνειρο μου να εκπληρώσω τους στόχους μου». Διότι πολλές φορές η διαδικασία της ανακάλυψης είναι εκείνη που επηρεάζει τους μαθητές στο πως νοηματοδοτούν οι ίδιοι την προσπάθεια τους και κατά πόσο την αφήνουν να τους επηρεάσει η πληθώρα γραμματισμών και γνωστικών αντικειμένων. Το σχολείο φαίνεται επίσης μέσα από αυτή τη φράση πως λειτουργεί ως ένας χώρος που δέχεται τις ανάγκες της ίδια της κοινωνίας και της αγοράς εργασίας. Προσπαθεί σύμφωνα με τις επιδιώξεις του να προετοιμάσει καλύτερα τους μαθητές που επανεντάσσονται για τις σύγχρονες ανάγκες της αγοράς εργασίας και να τους προσφέρουν δεξιότητες.

Παράλληλα οι εκπαιδευτικοί εξίσου επιλέγουν πλέον συνειδητά το ΣΔΕ ως έναν χώρο που για αυτούς ενσαρκώνει την επίτευξη των στόχων και των επιθυμιών που ορισμένες φορές μένουν κρυφοί. Όμως αυτός ο κρυφός χαρακτήρας αλλάζει και φανερώνονται μέσα στο χώρο του σχολείου που διέπεται από μια σταθερότητα και μια ασφάλεια μέσα από τις σχέσεις που καθημερινά χτίζουν μαθητές και εκπαιδευτικοί.

Επομένως λοιπόν μέσα από την έρευνα κατανοήσαμε πως τα ΣΔΕ είναι ένας χώρος επίτευξη στόχων που επαναπροσδιορίζονται από την διαδικασία της ανακάλυψης. Ένας χώρος ελεύθερης έκφρασης και ενασχόλησης με ποικίλα αντικείμενα. Διέπεται από σχέσεις ανάμεσα σε μαθητές και εκπαιδευτικούς που επηρεάζονται από την δυναμική της σχολικής ομάδας ως ένα σύνολο που αποτελείται από εκπαιδευτικούς, μαθητές και τους συμβούλους. Ως μια ομάδα που συνεργάζεται αρμονικά και με ευρυθμία δίνοντας την ευκαιρία για γνώσεις και ανακάλυψη. Καθώς και πολλές φορές τη δυνατότητα επανένταξης στα γρανάζια της κοινωνίας.

Είναι σημαντικό ολοκληρώνοντας τα συμπεράσματα της παρούσας έρευνας να προστεθούν κάποιες πτυχές του θέματος των ΣΔΕ για περαιτέρω διερεύνηση. Θα μπορούσαμε να συμπληρώσουμε σε ότι αφορά την περαιτέρω διερεύνηση του θέματος την εστίαση σε άλλα ΣΔΕ της χώρας και τη σύγκριση τους με την περίπτωση της Λέσβου, ως προς τους λόγους εγκατάλειψης, ένταξης και νοηματοδοτησης των μαθητών για το σχολείο.

Παράλληλα, εντοπίσαμε πως σημαντικό και ενεργό ρόλο διαδραματίζουν ο σύμβουλος εργασίας αλλά και ο ψυχολόγος που υπάρχει μέσα στο ΣΔΕ. Θα ήταν δόκιμο να εξετάσουμε τις δικές τους απόψεις και το πώς οι ίδιοι νοηματοδοτούν τα ΣΔΕ μέσα από τις βιογραφίες των ατόμων.

Τέλος θα μπορούσαμε να εξετάσουμε μέσα από την πλευρά του Συμβούλου εργασίας που κατευθύνονται οι μαθητές μετά από τα ΣΔΕ ποιές είναι οι επιλογές τους. Επίσης αν υπάρχει ταύτιση ανάμεσα στις αρχικές επιδιώξεις τους και στις μετέπειτα επιδιώξεις τους σε ότι αφορά τον εργασιακό τομέα από την ένταξη στα ΣΔΕ.

Ανακεφαλαίωση του Β' Μέρους

Σε αυτό το κεφάλαιο έγινε παράθεση του υλικού της έρευνας που συλλέχθηκε για τους σκοπούς της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Με στόχο την εκπόνηση της κατά την περίοδο του 2016-2017. Μέσα σε αυτή την ενότητα έγινε αναφορά στο πλάνο της έρευνας και τους στόχους που τέθηκαν κατά την εκπόνηση της. Παράλληλα αναφερθήκαμε στα βιογραφικά πορτρέτα των αφηγητών που αποτελούν τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές. Επιπρόσθετα, αναλύσαμε τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για τους σκοπούς της έρευνας, ώστε να φτάσουμε στην ορθή επεξεργασία του ερευνητικού υλικού.

Έπειτα σε ότι αφορά την ανάλυση του υλικού της έρευνας, η ανάλυση του υλικού χωρίστηκε σε τρεις μεγάλες ενότητες που αποτελούνται από υποκεφάλαια. Με βασικά θέματα αρχικά την περιγραφή των βιογραφικών πορτρέτων των μαθητών καθώς και την σύνδεση τους με την εγκατάλειψη του σχολικού χώρου σε μικρή ηλικία. Παράλληλα, τους λόγους που τους ώθησαν να ενταχθούν στο σχολείο καθώς και ποια είναι η νοηματοδότηση του πλέον για τους ίδιους. Προσπαθήσαμε ακόμη να εξετάσουμε αν αυτή η νοηματοδότηση παραμένει ίδια ή αλλάζει κατά την διάρκεια της φοίτησης μέσα στο σχολικό χώρο.

Εν συνεχεία σε ότι αφορά τη δεύτερη ενότητα, αναφερόμαστε στους εκπαιδευτικούς και το πώς οι ίδιοι σκιαγραφούν τον εαυτό τους. Πιο συγκεκριμένα εξετάζουμε τους λόγους που επέλεξαν το ΣΔΕ ως χώρο εργασίας τους, τους ρόλους που λαμβάνουν κατά την εκπαιδευτική διαδικασία και τέλος πως οι ίδιοι νοηματοδοτούν στο σχολείο της δεύτερης ευκαιρίας και αν υπάρχει κάποια αλλαγή σε αυτή τη στάση που διαμορφώνουν απέναντι στο σχολείο. Τέλος η τελευταία ενότητα, επικεντρώνεται στις σχέσεις ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές μέσα στη σχολική τάξη αλλά και έξω από αυτή καθώς και στις τυχόν αδυναμίες αλλά και αλλαγές που μπορούν να υιοθετηθούν για τον εμπλουτισμό του περιεχομένου του σχολείου.

Βιβλιογραφία

Ελληνική βιβλιογραφία

-
- ✚ Γιανακοπούλου Ε. (2008). *ΕΑΠ, Εισαγωγή στην Εκπαίδευση ενηλίκων: Τόμος Δ' Εκπαιδευτικές Μέθοδοι – Ομάδα Εκπαιδευομένων, Ο ρόλος του εκπαιδευτή ενηλίκων* Πάτρα.
- ✚ Ευρωπαϊκή Ένωση-Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Λισσαβόνας (2000): *Συμπεράσματα Προεδρίας*. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Ένωση.
- ✚ Ιωσηφίδης. Θ. (2001). *Η Μέθοδος των FocusGroups στην Κοινωνική Έρευνα: η Περίπτωση του Ερευνητικού Προγράμματος MEDACTION*. Εισήγηση στο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο: Κοινωνικές Εξελίξεις στην Σύγχρονη Ελλάδα και Ευρώπη, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (ΕΚΚΕ), Σύλλογος Ελλήνων Κοινωνιολόγων (ΣΕΚ). Αθήνα, Πάντειο Πανεπιστήμιο. 24-26 Μαΐου.
- ✚ Κανελλοπούλου Α.&Σωτηροπούλου Ι.(2004). *Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική και η σύνδεσή της με την αγορά εργασίας*. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Δομή Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας.

✚ Κόκκος Α. (2005). *Εκπαίδευση ενηλίκων: Ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα : Μεταίχμιο.

✚ Κόκκος, Α. (2007). *Η εκπαίδευση των ενηλίκων ως διακριτό θεσμικό και επιστημονικό πεδίο*. Δια Βίου Επιστημονική Επιθεώρηση για την Δια Βίου Μάθηση , Τόμος 1^{ος} , Τεύχος 1^ο, Ιανουάριος – Ιούνιος 2007.

✚ Νόβα- Καλτσούνη Χ. (2007). *Κοινωνικοποίηση: Η γένεση του κοινωνικού υποκειμένου*. Αθήνα : Gutenberg.

✚ Παπαστάμος Σ. (2001).*Εισαγωγή στην κοινωνική ψυχολογία : Επιστημονικοί Προβληματισμοί και Μεθοδολογικές Κατευθύνσεις – Τόμος Α'.* Αθήνα:Ελληνικά Γράμματα.

✚ Παπαστάμος Σ. (2008). *Εισαγωγή στην κοινωνική Ψυχολογία: Η παράδοση- Τόμος Β'.* Αθήνα:Πεδίο.

✚ Σαββάκης Μ. (2013).*Μικροκοινωνιολογία και ποιοτική έρευνα- Θεωρητικά παραδείγματα και εμπειρικές εφαρμογές*. Αθήνα: Κριτική.

✚ Σαββάκης Μ. (2013). *Η βιογραφική έρευνα ως μεθοδολογική τεχνική κατανόησης&ανάλυσης της ψυχικής οδύνης*. Από: Ζήση Α. (επιμ.). (2013). *Πρακτικά Εσπερίδας : Αριστεία ΠηΜεD. Ανισότητες και ψυχική καταπόνηση: Κοινωνικές συνθήκες, δρώντες και ιδεολογίες των επαγγελματιών στη σύγχρονη Ελλάδα*. ΚΕΘΕΑΣΧΗΜΑ+ΧΡΩΜΑ: Θεσσαλονίκη.

Νομοθεσία

✚ Κανονισμός Οργάνωσης και Λειτουργίας των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας (Σ.Δ.Ε.).(2014)Αριθμός πρωτ.5953.

✚ Νόμος 3789/2010- ΦΕΚ Α' 163 , Ανάπτυξη της Δια Βίου μάθησης και λοιπές διατάξεις.

✚ Νόμος 4397/1929 - ΦΕΚ 309/Α/24.08.1929, Περί στοιχειώδους εκπαιδεύσεως.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

✚ BlackledgeD.&HuntB.(2004).*Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

✚ HoggG. M&VaughanA. M. (2010). *Κοινωνική ψυχολογία*. Αθήνα : Gutenberg.

- ✚ HughesM. &KroehlerCarolynJ. (2007). *Κοινωνιολογία: Οι βασικές έννοιες*. Αθήνα: Κριτική.
- ✚ MuhlbauerK. R. (2003).*Κοινωνικοποίηση: Θεωρία και έρευνα*. Αθήνα: Κυριακίδη.
- ✚ RoggersA. (1999). *Εκπαίδευση Ενηλίκων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- ✚ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2015). *Recommendation on Adult Learning and Education*. France: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- ✚ WetherellM. (2005). *Ταυτότητες, ομάδες και κοινωνικά ζητήματα* Αθήνα: Μεταίχμιο.

Ηλεκτρονική βιβλιογραφία στα Ελληνικά

-
- ✚ Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης και Νέας Γενιάς – Διεύθυνση Δια Βίου μάθησης (2013). *Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας* Ανάκτηση από : <http://www.gsae.edu.gr/el/geniki-ekpaidefsi-enilikon/deyteri-efkairia/s-d-e-sxoleia-deyteris-efkairias/mathe-gia-ta-sxoleia-deyteris-efkairias> (Lastaccess 17/02/2017).
 - ✚ Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2011) . *Ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την εκπαίδευση των ενηλίκων: 2011/C3/ 372/01*. Ανάκτηση από :[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011G1220\(01\)&from=EN](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32011G1220(01)&from=EN) (Last access 03/03/2017) .
 - ✚ Καλούρη Ο. &Ρέππα Α.& Φίλιος Α.2ο *Διεθνές Συνέδριο: Η παιδεία στον 21ο αιώνα, θέματα ιστορίας και εκπαίδευσης. Η ιστορική εξέλιξη της ΣΕΛΕΤΕ: Εκπαιδευτική Πολιτική και Παιδαγωγική Κατάρτιση*.Ανάκτηση από: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio2/praktika/kalouri.htm>(Lastaccess 31/03/2017).
 - ✚ Κωνσταντινίδης Γ.&Μιχαηλίδου Γ. *Ποιοτική έρευνα στις δημόσιες σχέσεις : Το εναλλακτικό εργαλείο προσέγγισης της κοινής γνώμης*. Ανάκτηση από:<http://docplayer.gr/1515934-Poiotikh-epreyna-stis-dhmosies-sxeseis-to-enallaktiko-epgaleio-pposeggishs-ths-koinhs-gnomhs.html>(Lastaccess 31/03/2017).
 - ✚ *Λευκήβίβλος 1996* :http://ec.europa.eu/white-papers/index_el.htm(Last access 17/02/20).

✚ Λυμπερής Λεωνίδας Ν. (2013). *Τα εκπαιδευτικά : Η κοινωνικοποίηση ως συνεχής διαδικασία διαλεκτικής αλληλεπίδρασης μεταξύ ατόμου και κοινωνίας – Κοινωνικοποιητικοί μηχανισμοί*. Τεύχος 105-106. Ανάκτηση από : http://www.taekpaideutika.gr/ekp_105-106/14.pdf (Lastaccess 03/03/17).

✚ Παρασκευοπούλου Κόλλια Ευ. (2008). *Μεθοδολογία ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες και συνεντεύξεις – Methodology of qualitative research in social sciences and interviews*. Open Education - The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology Volume 4, Number 1, 2008 / Section one. Ανάκτηση από: <http://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/9726/9872> (Last access 31/03/2017).

✚ Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (2006). *Η μαθητική διαρροή στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Γυμνάσιο ,Ενιαίο Λύκειο, ΤΕΕ*. Αθήνα: Επτάλοφος Ανάκτηση από: <http://www.epimelitesanilikon.gr/pdf/DIARROH.pdf> (Lastaccess 18/2/17).

✚ Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (2008). *Ευρωπαϊκή Ένωση : Πολιτικές στην Εκπαίδευση*. Αθήνα. Ανάκτηση από: http://www.pischools.gr/programs/epim_stelexoi/epim_yliko/book6.pdf (Lastaccess 18/2/17).

✚ Υπουργείο Παιδείας και πολιτισμού. Διεύθυνση ανώτερης εκπαίδευσης. *Διαδικασία της Μπολόνια: Δημιουργία του Ευρωπαϊκού χώρου Ανώτερης Εκπαίδευσης*. Ανάκτηση από: <http://www.highereducation.ac.cy/gr/bologna-process.html> (Lastaccess 04/03/2017).

Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία ξενόγλωσση

✚ European Commission (2000). *A memorandum on Life Long Learning*, Brussels. Ανάκτηση από: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3Ac11047> (Last access 01/03/2017).

✚ European Commission (2001) . *Second chance Schools, The results of a European pilot project*. Brussels ,Ανάκτηση από : http://www.e2oespana.org/wp-content/uploads/2016/06/Report_E2C-Schools_pilot_project.pdf (Last access 03/03/2017).

✚ European Commission (2001). *Education Development of education policies : Second chance schools. The result of a European pilot project*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. Ανάκτηση από :

http://www.e2oespana.org/wp-content/uploads/2016/06/Report_E2C-Schools_pilot_project.pdf(Lastaccess 03/03/2017).